ROMÂNIA
MINISTERUL APĂRĂRII

NESECRET
Exemplarul nr. ....

BULETINUL

UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE

"CAROL I"

PUBLICAȚIE FONDATĂ ÎN ANUL 1937

Nr. 4 **Anul 2006**

**PUBLICAȚIE ŞTIINȚIFICĂ DE IMPORTANȚĂ NAȚIONALĂ DE CATEGORIA "C"
RECUNOSCUTĂ DE CONSILIUL NAȚIONAL AL CERCETĂRII ŞTIINȚIFICE
DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR (CNCSIS)**

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE "CAROL I"
BUCUREŞTI – 2006

Coperta: Conf.univ.dr. ION EMIL

CONSILIUL DE COORDONARE

Gl.prof.univ.dr. Mircea Mureşan - preşedinte
Col.(r) conf. univ.dr. Ion Emil - secretar
Cdor.prof.univ.dr. Florian Râpan
Gl.bg.(r) prof.univ.dr. Viorel Buța
Cam.fl.(r) prof.univ.dr. Marius Hanganu
Cdor.prof.univ.dr. Traian Anastasiei
Lt.col.conf.univ.dr. Dumitru Daniel
Col.(r) cercetător ştiințific gr. I dr. Constantin Moştoflei

Referenți
Gl.bg.(r) prof.univ.dr.Costică Țenu
Cdor.conf.univ.dr. Vasile Bucinschi
Col.prof.univ.dr. Constantin Hlihor
Col.prof.univ.dr. Dănuț Manta
Lt.col.conf.univ.dr. Gheorghe Minculete
Lt.col.prof.univ.dr. Ion Roceanu
Conf.univ.dr. Ana-Maria Negrilă
Lect.univ.dr. Consuela Drăgan

COPYRIGHT: sunt autorizate orice reproduceri fără perceperea taxelor aferente cu condiția precizării sursei.

- ***Responsabilitatea privind conținutul articolelor revine în totalitate autorilor.***

ISSN 1453-4967

BULETINUL
UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE
DE APĂRARE "CAROL I"

C U P R I N S

Ipostaze istorice şi contemporane ale implicării politico-militare a României în relațiile interbalcanice 7
Col.dr. GHEORGHE TĂTARU

Întrebuințarea forțelor aeriene în acțiuni cu caracter ofensiv împotriva amenințărilor cu rachete balistice 12
Lt.col. ION PURICEL

Studiu privind drepturile omului 17
Lect.univ.dr. NASTY VLĂDOIU

Sistemul actelor normative din România privind dreptul la integritate psihică 21
Lect.univ.dr. NASTY VLĂDOIU

Opinii privind combaterea terorismului 28
Prof.univ.dr. LUCIAN STĂNCILĂ
Col. drd. VASILE CERBU

Proba actelor juridice 35
Col.prof.univ.dr. CONSTANTIN IORDACHE
Lect.univ.drd. SIMONA VALENTINA MĂLEŞCU

Clasificarea contractelor..... 40
Lect.univ.drd. SIMONA VALENTINA MĂLEŞCU

Protocol şi secretariat 44
Conf.univ.dr. EMIL ION

Auditul public intern în România din perspectiva integrării în Uniunea Europeană 48
Col.drd. EMIL MARE

The internal public audit in Romania from the prospect of the integration in the European Union 56
Col.drd. EMIL MARE

Comunicațiile fluviale din România şi sprijinul națiunii gazdă 64
Col.prof.univ.dr. ADRIAN CERNĂIANU

Informația şi importanța sa în cadrul sistemului de comandă şi control..... 68
Lt.col.lect.univ.dr. CONSTANTIN STAN

Aspecte generale ale întrebuințării forțelor pentru operații speciale în contextul general al operațiilor de combatere a terorismului 76
Lt.col.lect.univ.dr. CONSTANTIN STAN
Mr.drd. DORU TOCILĂ

Noua epocă informațională, dezvoltarea tehnologiei informației şi comunicațiilor şi impactul asupra domeniului militar..... 84
Mr.lect.univ. DĂNUȚ TURCU

Probleme generale privind principiile de întrebuințare a marilor unități (unităților, subunităților) de geniu în operația ofensivă a grupării de forțe de tip divizie..... 98
Lt.col.drd.CONSTANTIN SÂRBU

Sprijinul genistic în operația ofensivă a grupării de forțe de tip divizie.... 103
Lt.col.drd. CONSTANTIN SÂRBU

Unele abordări ale operațiilor logistice 111
Lt.col.conf.univ.dr. GHEORGHE MINCULETE

Particularitățile sprijinului logistic al unui detaşament aeromobil care acționează pentru cucerirea unui cap de pod 119
Lt.col. MARILENA MOROŞAN

Dimensiunea demografică a securității 126
Col.(r) prof.univ.dr. EUGEN SITEANU
Col.prof.univ.dr. BENONE ANDRONIC

Cooperarea dintre organizațiile internaționale
și regionale de securitate 130
Cdor.drd. MARIAN SANDU

Considerații generale asupra tendințelor de evoluție
a acțiunilor militare în secolul XXI 136
Lt.col.drd. STAN ANTON
Lt.col.drd. GHEORGHE IORDACHE

Repere conceptuale privind planificarea acțiunilor militare 145
Lt.col.drd. STAN ANTON

Repere ale cercetării științifice în domeniul securității și apărării 162
Dr. GRIGORE ALEXANDRESCU

Particularități ale comenzii și controlului forțelor
pentru operații speciale în cadrul Operațiilor
Întrunite Multinaționale desfășurate de forțele convenționale 171
Lt.col.lect.univ.dr. CONSTANTIN STAN
Mr.drd. DORU TOCILĂ

Planificarea și organizarea sprijinului cu informații
la nivel operativ 177
Lt.col.lect.univ.dr. CONSTANTIN STAN
Mr.drd. DORU TOCILĂ

Metode de calcul cu aplicații în domeniul militar 184
Col.prof.univ.dr. GELU ALEXANDRESCU

Utilizarea metodei Ford-Fulkerson în domeniul militar 188
Col.prof.univ.dr. GELU ALEXANDRESCU

Procesul decizional de investiții și dezinvestiții 195
Conf.univ.dr. ELENA DOVAL

Strategii manageriale de schimbare în mediul internațional
bazat pe cunoaștere 203
Conf.univ.dr. ELENA DOVAL

Convenția pentru apărarea drepturilor omului şi
a libertăților fundamentale (Roma, 4 mai 1950) 211
Lect.univ.dr. NASTY VLĂDOIU

Privire de ansamblu asupra pedepsei cu moartea în lume 216
Lect.univ.dr. NASTY VLĂDOIU

Pedeapsa cu moartea – tratament inuman sau degradant?..... 222
Lect.univ.dr. NASTY VLĂDOIU

Geopolitica şi instituționalizarea regională 228
ALINA BĂRBÂNȚĂ

Sindromul Stockholm şi terorismul..... 235
ELENA DUMITRU

Conceptualizarea curriculumului – abordare comprehensivă..... 242
Cpt. ELENA-LAURA UNGUREANU

Etica diferențelor. Un punct de vedere privind etica
universitară în învățământul militar superior 248
Conf.univ.dr. MARIA IACOB

Sensul procesual al infrastructurii strategice
a securității naționale..... 256
Ing. VICTOR MATEI

Alternativă la exercițiile fizice executate cu haltere..... 262
Conf.univ.dr. MIHAELA LOGHIN

IPOSTAZE ISTORICE ŞI CONTEMPORANE ALE IMPLICĂRII POLITICO-MILITARE A ROMÂNIEI ÎN RELAŢIILE INTERBALCANICE

Col.dr. Gheorghe TĂTARU

The bilateral interstate relations and the multilateral Balkan collaboration have evolved unequally in history, with some ephemeral moments of progress which were often blurred by the vainglories or groups acting in their own interest that defied any faculty of reasoning. Taking into account the complexity of the international military situation, the involvement of the Romanian diplomacy in the evolution of Balkan relations represented a litmus test which was passed with flying colours, even if more things can further be improved.

Relaţiile interstatale bilaterale şi colaborarea balcanică multilaterală au cunoscut de-a lungul istoriei o evoluţie inegală, cu momente efemere de progres, estompate de cele mai multe ori de orgolii sau grupuri de interese meschine ce au sfidat raţiunea şi demnitatea naţională. Reuşitele şi insuccesele au alternat, în funcţie de condiţionările politice ale momentului. Astfel, în perioada interbelică, Antanta Balcanică[1] – ce a marcat apogeul colaborării multilaterale – a pus accentul, aproape în exclusivitate, pe respectarea statu-quo-ului teritorial stabilit prin tratatele de pace şi pe asigurarea securităţii statelor sale membre împotriva politicii revizioniste şi de agresiune practicate de puterile Axei.

Pe timpul „războiului rece", ţările balcanice au căutat în zadar modalităţi de colaborare multilaterală în condiţiile în care linia de demarcaţie

[1] În anii 1921-1922 au fost încheiate o serie de tratate bilaterale între Cehoslovacia, Iugoslavia şi România, ce au rămas în istorie sub numele de „Mica Înţelegere" sau „Antanta Balcanică". Caracterul multilateral îl capătă în februarie 1933, prin semnarea „Pactului de organizare a Micii Înţelegeri", dictat de primejdia ce o reprezenta pentru cele trei ţări venirea naziştilor la putere în Germania. Statele semnatare îşi garantau, reciproc, apărarea integrităţii lor teritoriale, prin urmare se angajau să respecte noua configuraţie a Europei, consfinţită prin tratatele de pace ale „Sistemului de la Versailles" (1919-1920) şi bazată pe principiul „autodeterminării popoarelor".

dintre NATO şi Tratatul de la Varşovia, CAER şi Piaţa Comună, ce trecea şi prin Balcani, genera relaţii ce puteau fi caracterizate mai degrabă „glaciare" decât „de bună vecinătate", aşa cum mass-media afirma laconic la acea vreme. Interesele divergente ale celor două blocuri în acest spaţiu geostrategic, estompau orice iniţiativă menită să asigure ţărilor balcanice o relativă autonomie în plan economic, politic sau militar.

În acest context, iniţiativa românească din 1957[2] sau propunerea grecească din 1976[3] privind relansarea postbelică a cooperării balcanice multilaterale, nu s-au soldat cu rezultate concrete notabile.

Cu aşa moştenire, nu este de mirare că în prezent doar diplomaţii vorbesc despre „realizările" colaborării balcanice după „războiul rece". Crudul adevăr este că în ultimii 16 ani, în relaţiile multilaterale regionale nu s-a putut obţine nici măcar un mecanism asemănător celui instituit de Mica Înţelegere interbelică, dar să se mai vorbească de un real progres. „Probabil din cauza fragilităţii pe care a demonstrat-o Antanta Balcanică", ar putea comenta un analist mai hâtru. Dar, lăsând la o parte remarcile empirice, evoluţia sub aşteptări a relaţiilor inter-statale regionale nu face decât să se reflecte negativ în procesul de integrare în marea familie europeană, la care aspiră toate ţările balcanice. Este adevărat că debutul promiţător al relaţiilor regionale, marcat de Conferinţele ministeriale de la Belgrad (1988) şi Tirana (1990), a fost blocat de criza iugoslavă. Dar, piedicile pe care şi le pun reciproc ţările balcanice în planul relaţiilor internaţionale, dovedesc anacronismul gândirii unor oameni din sfera politicii şi chiar a unor analişti ce se bucură de audienţă în mass-media, în raport cu evidenta tendinţă a evoluţiei Europei, ce în linii mari a înţeles că numai unite popoarele de pe vechiul continent nu vor fi strivite de fenomenul globalizării. Subiecte precum „decuplarea" Bulgariei de România în procesul pregătirii pentru integrarea în Uniunea Europeană sau „neacceptarea" denumirii unei ţări vecine – precum reclama Grecia termenul „Macedonia", sunt parcă decupate din ştirile presei de acum un secol, fapt ce dovedeşte decalajul mentalităţii balcanice faţă de cea occidentală.

Totuşi, rezultatele nesatisfăcătoare nu sunt efectul unei stări de pasivitate diplomatică, aşa cum s-ar putea înţelege din paragraful de mai sus.

---

[2] România a propus înfăptuirea unei înţelegeri colective în domeniul securităţii a statelor din Balcani, ce cuprindea şi denuclearizarea regiunii. Dintre ţările balcanice, Albania, Bulgaria şi Iugoslavia au reacţionat pozitiv la mesajul României, în timp ce Grecia şi Turcia, interesate în consolidarea militară a flancului oriental al NATO, au declinat oferta.

[3] „Reuniunea de la Atena", la care au participat delegaţii la nivel de experţi guvernamentali în domenii diverse, din Bulgaria, Grecia, Iugoslavia, România şi Turcia (delegaţia română a susţinut propunerea Greciei de relansare a cooperării balcanice prin organizarea unor reuniuni punctuale, menite să examineze principalele sectoare economice. Acestea s-au desfăşurat în perioada 1979-1984).

Eforturile de încurajare a cooperării regionale nu au lipsit, ba dimpotrivă, se poate afirma că Balcanii reprezintă spațiul geopolitic unde s-au consumat în răstimpul scurs de la sfârşitul „războiului rece", numeroase inițiative consacrate înțelegerii, cooperării, obținerii securității şi stabilității, precum Procesul de Cooperare a Statelor Sud-Est Europene (SEECP), Inițiativa Central Europeană (ICE), Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est (PSESE), Inițiativa de Cooperare Sud-Estul Europei (SECI), Organizația Cooperării Economice a Mării Negre (OCEMN) etc. România s-a implicat în toate aceste inițiative şi a făcut eforturi ce pot fi considerate remarcabile dacă se au în vedere capacitățile sale limitate, contribuind la adoptarea unor măsuri concrete ce au vizat întărirea cooperării şi păcii. Nu de puține ori angajarea României s-a făcut chiar cu atingerea conştientă şi asumată a intereselor sale economice. Această poziție denotă importanța pe care o acordă România securității regionale. Participarea la misiunile de menținere a păcii din Bosnia şi Herțegovina, Albania, Kosovo şi Macedonia au dus la atingerea scopului său geostrategic şi anume recunoaşterea statutului de important factor de securitate regională. Cu siguranță această percepție în planul relațiilor regionale şi internaționale a contribuit considerabil la adoptarea deciziei NATO, de a accepta cererea României de aderare la sistemul de securitate euro-atlantic în cel de-al doilea val.

Toate aceste implicări ale României în soluționarea problemelor de securitate din spațiul balcanic, la care s-au adăugat contribuțiile cu trupe de menținere a păcii la eforturile internaționale de stabilizare a situației din Afganistan şi Irak sau cu observatori militari într-o serie de misiuni ale ONU din Africa, au determinat pe unii politicieni şi analişti politico-militari să emită sintagma „România exportator de securitate". Onest, suntem datori să spunem că nu agreăm întru totul această opinie, deoarece seamănă cu ipocrizia ridicării de statui unor oameni în viață. Nu minimalizăm deloc importanța contribuției forțelor româneşti la menținerea păcii unor popoare năpăstuite de soartă, dar statutul de „exportator de securitate" este contestat în unele medii de analiză politico-militară, chiar şi unor mari puteri militare precum sunt Statele Unite ale Americii sau Franța. Prin urmare, considerăm că numai după ce se va aşterne praful timpului peste evenimente, istoricii vor putea emite o concluzie pertinentă în acest sens. Mai de bun simț este să lăsăm urmaşii să dedice ode faptelor noastre prezente şi să analizăm pragmatic efectele acestora în viitorul apropiat. Interesul geostrategic al României este ca în vecinătatea sa balcanică să fie linişte, pentru că altfel, pe lângă pierderile economice substanțiale inerente scăderii gradului de colaborare, pericolul extinderii conflictului şi cuprinderii propriului teritoriu în vârtejul războiului este imens. Aşadar, România trebuie să plătească prețul contribuției sale cu trupe la normalizarea situației şi menținerea păcii în Balcani, fiind direct – şi chiar vital am putea spune, interesată. Tot la fel de

adevărat este că, pentru a se putea bucura de securitatea pe care i-o conferă statutul de membru NATO, România trebuie să fie parte activă la acțiunile internaționale desfăşurate de parteneri. În vremurile geopolitice prezente, politica asigurării securității interne prin acțiuni externe, ce părea până nu de mult doar atributul marii puteri estice sub a cărei cupolă opacă de influență se afla, este accesibilă şi României. Acesta este şi mobilul susținerii actualei orientări politico-militare a României de către marea majoritate a populației şi a partidelor politice, indiferent de orientarea ideologică.

Inițiativele de relansare a cooperării multilaterale regional-balcanice sau cu implicare occidentală, în majoritatea cărora România este parte activă, reprezintă un subiect destul de vast, pe marginea căruia a curs multă cerneală. Din acest motiv, dar mai ales pentru că evenimentele şi proiectele acestora sunt în curs de derulare iar concluzii obiective privind eficiența acestora nu se pot trage încă, ne vom abține în a le detalia. Suntem preocupați mai degrabă în a ne face cunoscută opinia într-o problemă controversată şi încă delicată, aceea a poziției şi implicării țării noastre în inedita situație de criză apărută în Balcani în 1999, când pentru prima dată în istorie Alianța Nord-Atlantică a atacat cu forțele sale aeriene un stat independent, cu care România avea semnat un acord de neagresiune şi garantare reciprocă a sprijinului în caz de război – RF Iugoslavia. Problematica nu este simplă, în condițiile în care politicieni şi analişti de prestigiu s-au grăbit să se avânte în declarații, pe cât de radicale, pe atât de divergente. Pe de o parte s-au aflat cei care, aducând ca argument obligativitatea respectării ad literam a legilor dreptului internațional, au contestat vehement poziția României de sprijin a acțiunii NATO. La polul opus s-au aflat cameleonii obişnuiți să stea cu fruntea aproape de pantoful celui mai puternic, care au ovaționat zgomotos atitudinea puterii de la Bucureşti. Credem, cu siguranță, că au existat şi voci raționale, dar cine să le poată auzi în acest vacarm? Realitatea momentului arată că România se afla în ingrata situație de a fi nevoită a alege între a se situa de partea opiniei publice internaționale, care condamna măsurile represive ale regimului Miloşevici împotriva albanezilor din Kosovo – ce alunecase vizibil pe panta dictatorialismului politic, şi respectarea unui acord în domeniul securității încheiat cu statul vecin iugoslav, a cărei încălcare reprezenta violarea legilor dreptului internațional. Întrebarea care se pune este – putea fi România neutră în această situație? Opinia noastră este, categoric, nu. „În momente de criză nu poți să construieşti o neutralitate, nu poți să o obții ... Nu este suficient ca tu să-ți proclami neutralitatea, ci ai nevoie de acceptul celorlalți. Neutralitatea nu este o simplă stare legală; starea legală de neutralitate este ireală atâta timp cât nu ai starea factuală ce vine dinspre acei actori față de care tu îți proclami neutralitatea. Neutralitatea Elveției a fost

construită în secole, neutralitatea Austriei a fost construită în câteva decenii ..."[4], afirma în 1999 Vasile Puşcaş, un diplomat cu experienţă în domeniul politici externe, şi avea dreptate. Dacă România ar fi dorit obţinerea statutului de neutralitate faţă de conflictul din Balcani, ar fi trebuit să acţioneze pe căi politico-diplomatice în această direcţie încă de la începutul anilor '90. Dar, în condiţiile poziţiei geostrategice pe care o ocupă România în spaţiul balcanic, adoptarea unei astfel de soluţii ar fi fost idealistă şi lipsită de şanse pentru a fi recunoscută de actorii scenei geopolitice regionale şi euro-atlantice. România a avut circumstanţe atenuante solide în momentul când a decis să nu respecte prevederile acordului cu statul vecin iugoslav şi să sprijine forţele NATO. Drept urmare, nu numai că nu a fost criticată pe plan internaţional pentru gestul său, ci chiar sârbii de rând evită subiectul, spunând că acum este mult mai util să privim spre viitorul relaţiilor bilaterale, conştienţi de erorile fostului lor lider.

Pentru diplomaţia românească şi pentru conducerea politică a României, implicarea în evoluţia relaţiilor inter-balcanice în condiţiile situaţiei politico-militare din Balcanii de după „războiul rece", a reprezentat un adevărat test de încercare, din care, până în prezent, nu a ieşit rău, dar cu siguranţă putea face mai mult. Nu de puţine ori România s-a oprit la etapa discursului politic, fără a avansa negocieri concrete pragmatice care să ducă la reducerea notei de plată pe care România a suportat-o pentru poziţia adoptată. În acest sens, eficienţa celor aflaţi pe poziţii susţinute financiar de contribuabilul român, ar fi trebuit să se situeze cel puţin la nivelul laudelor ce şi le aduc reciproc.

[4] Puşcaş Vasile, *Căderea României în Balcani*, Editura Dacia, Cluj Napoca 2000, p. 103.

ÎNTREBUINȚAREA FORȚELOR AERIENE ÎN ACȚIUNI CU CARACTER OFENSIV ÎMPOTRIVA AMENINȚĂRILOR CU RACHETE BALISTICE

Lt.col. Ion PURICEL

Offensive counter-fire is a reliable means of either deterring an adversary from attacking with ballistic missiles or limiting the effectiveness of such an attack.

Frank J. Gaffney, Jr.*

Esența complexității apărării împotriva rachetelor balistice este descrisă de expresia "lovirea unui glonț cu un alt glonț".

Metodele posibile de interceptare a unei rachete balistice – transpunerea în practică a unor concepte cu denumire similară – sunt legate de zborul acesteia, respectiv intercepția în faza de lansare (BPI[5]), intercepția în faza zborului intermediar (MCI[6]) şi intercepția în faza terminală (TI[7]).

BPI are loc când o rachetă inamică este interceptată în timp ce aceasta este propulsată de accelerator. MCI are loc după terminarea acțiunii acceleratorului, pe traiectoria medie a rachetei balistice, în timp ce TI are loc pe timpul accelerării rachetei inamice către pământ.

Pe plan mondial există două curente mai importante în ceea ce priveşte apărarea împotriva amenințărilor cu rachetele balistice şi anume acțiuni ofensive aeriene, respectiv acțiuni defensive, antiaeriene.

Susținătorii acțiunilor ofensive argumentează că astăzi avem la dispoziție modalități, tehnologie şi procedee de întrebuințare eficientă a Forțelor Aeriene, iar pentru obținerea succesului este necesară numai perfecționarea sistemului C4I2 şi mai multă determinare în acțiune.

Ei susțin, în mod corect, că pe timpul primei faze (de lansare), racheta balistică este cea mai vulnerabilă la un atac, deoarece toate părțile sale componente sunt ataşate (este o țintă relativ mare, cu o viteză relativ mică),

---

* The Case for Ending US and Israeli Strategic Vulnerability, "*The Center for Security Policy*"

[5] BPI – Boost Phase Intercept – Intercepție în faza de lansare

[6] MCI – Mid Course Interception – Intercepție în faza zborului intermediar

[7] TI – Terminal Interception – Intercepție în faza terminală

subliniind, de asemenea, că cea mai dificilă interceptare a rachetei balistice are loc pe traiectoria finală, în care încărcătura de luptă este desprinsă de restul rachetei şi se îndreaptă cu mare viteză către ţinta de pe pământ.

De asemenea, inamicul poate folosi în această ultimă fază o varietate de contramăsuri (traiectorie eliptică, capcane termice şi de radiolocaţie) pentru împiedicarea interceptării eficace a acesteia.

Susţinătorii acţiunilor cu caracter defensiv, de interceptare a rachetei pe timpul zborului intermediar şi final, susţin că într-adevăr este riscant şi dificil de interceptat racheta în ultimele două faze, dar subliniază faptul că la nivelul actual al tehnologiei este imposibil de supravegheat un spaţiu relativ mare cu acurateţea necesară şi reacţionat oportun, pentru a face din varianta ofensivă un concept viabil. La aceste limitări tehnologice, ei adaugă că operaţionalizarea acestui concept incumbă un consum exagerat de resurse pe care le reclamă menţinerea în "stare de operativitate", 24 de ore din 24, a unui asemenea sistem de supraveghere şi atac.

Adevărul se află, ca întotdeauna, undeva la mijloc, ambele concepţii având avantaje şi limite şi numai un sistem integrat ofensiv/defensiv ar putea să facă faţă cu succes unei asemenea ameninţări.

Unele armate (SUA şi Israelul) dezvoltă atât programe defensive, cât mai ales programe ofensive de apărare împotriva rachetelor, care prin sisteme complexe de supraveghere (spaţiale, aeriene şi terestre) şi atac, în special cu aviaţia, sunt destinate să intercepteze rachetele balistice pe timpul fazei de lansare, pentru următoarele motive:

- în primul rând, dificultatea distrugerii rachetei balistice este mult simplificată, întrucât aceasta constituie o "ţintă relativ mare, cu viteză relativ mică", putând fi neutralizată sau distrusă prin lovirea încărcăturii de luptă, a rezervorului cu combustibil, a motorului rachetă sau sistemului de ghidare;
- în al doilea rând, o eficacitate mare în procesul de distrugere a rachetelor în BPI, uşurează dificultatea sarcinilor puse pe seama sistemului de interceptare în fază terminală şi fac să fie ineficiente măsurile de înşelare pe care inamicul le-a prevăzut să intre în funcţiune în faza terminală a traiectoriei rachetei balistice;
- în al treilea rând, distrugerea rachetei balistice, cu toate consecinţele acesteia, are loc deasupra teritoriului inamicului.

Pe lângă cele trei concepte privitoare la interceptarea rachetelor balistice, a apărut un nou concept - BLPI[8], promovat îndeosebi de armata israeliană, acela de atacare a rachetelor balistice înainte şi după ce au fost lansate, în fapt de atacare a infrastructurii de rachete (facilităţi de producţie, depozitare, alimentare, rampe de lansare fixe etc.), concept aplicat şi de forţele aeriene ale Coaliţiei Multinaţionale în războaiele din Golf, dar şi de Israel în aceste zile în Gaza şi Liban.

[8] BLPI – Before Lunch Phase Intercept – Interceptarea rachetei balistice înainte de faza de lansare

Operaționalizarea acestui concept reclamă existența unei combinații de surse de intelligence asigurate de sateliți, supraveghere aeriană şi cercetarea terestră asigurată de forțele speciale care să ofere şi să prelucreze informațiile referitoare la detectarea, identificarea şi avertizarea unei platforme aeriene care să lovească ținta.

În prezent, dezbaterea în cadrul apărării antirachetă se focalizează asupra tacticii de urmat: Israelul este susținătorul BPLI în timp ce SUA susțin BPI.

BPI este foarte bună, deoarece prin această metodă se distruge racheta în timpul fazei sale de lansare, când aceasta este cel mai vulnerabilă – încărcătura de luptă este ataşată, explozia are loc deasupra teritoriului inamic. Problema pe care o ridică această metodă este necesitatea menținerii unei supravegheri continue asupra teritoriului inamic, în ideea ca rachetele balistice să fie combătute imediat ce se lansează, de către mai mulți interceptori.

Conceptul BPLI, promovat în special, de israelieni, mult mai agresiv, extinde distrugerea rachetelor balistice dincolo de faza de lansare şi anume la toate facilitățile care concură la lansarea cu succes a acestora, respectiv cercetare-producție, depozitare, alimentare şi lansare. Acesta este preferat de israelieni şi pentru faptul că din lipsa spațiului de manevră şi dorința evitării distrugerilor pe propriul teritoriu, Israelul are o preferință axiomatică pentru ducerea războiului mai curând pe teritoriul inamicului decât pe al său, permițând decidenților militari opțiunea executării unui atac preventiv.

În fapt BPLI este mult mai eficient decât BPI, deoarece susținătorii acestui concept, operaționalizat ca metodă, propun distrugerea în prealabil a infrastructurii de rachete balistice care reprezintă ținte uşor de descoperit, îndeobşte cunoscute, fixe, de dimensiuni relativ mari şi nu în ultimul rând mai puține, decât de a încerca să distrugi un număr de ținte mult mai mare, mici, mobile care pot fi lansate aleator ca număr şi loc de lansare. Mai mult de atât, distrugerea rachetelor inamice la sol, înainte de a fi lansate, are un efect deosebit de benefic asupra populației şi trupelor proprii.

Insuccesul Coaliției Multinaționale de a preveni lansările de rachete „SCUD" sau de a distruge instalațiile de lansare irakiene în Războiul din Golf, a fost pe larg dezbătut în diferite publicații străine.

Partizanii acțiunilor ofensive susțin că numai introducerea în luptă a unei cantități insuficiente de tehnică şi lipsa de determinare în executarea campaniei aeriene au făcut ca acțiunile ofensive să nu îşi atingă obiectivul fixat.

Accentul acțiunilor ofensive trebuie deplasat de pe descoperirea, urmărirea şi nimicirea rachetelor după lansare spre lovirea elementelor de infrastructură a rachetelor balistice şi/sau a punctelor critice, identificate în cadrul procesului de pregătire informațională a câmpului de luptă. Se foloseşte aviația de cercetare, de vânătoare-bombardament, precum şi cea de vânătoare-interceptare.

Acțiunea de răspuns la lansările de rachete balistice este o problemă de calcul al timpului funcție de distanță şi viteză. Întârzierea relativ constantă între descoperirea rachetei – prin satelit sau prin radarul/senzorul terestru - se cumulează cu întârzierea, de valoare variabilă, între luarea deciziei de

nimicire şi transmiterea datelor la mijloacele de luptă. Finalitatea constă în lovirea raionului de lansare cu un sistem de arme.

Un avion aflat la numai 70-80 km de locul lansării, care zboară cu 900 km/h, ar face 5 min. până în zona unde s-a executat lansarea. Întârzierea cumulată, în circumstanţe optime, este de aproximativ 8-10 min. sau chiar mai mult. În acest timp, echipajul instalaţiei de lansare a rachetelor balistice s-a deplasat în raionul de rezervă şi este probabil bine camuflat.

Determinarea cu acurateţe a punctelor de lansare nu rezolvă problema decalajului în timp. Locul de lansare nu este un punct geografic în sine, ci un raion parţial cunoscut de formă aproximativ eliptică. Chiar dacă avionul ajunge în zona respectivă, descoperirea raionului de dispunere a instalaţiei de lansare este extrem de dificil de realizat prin procedee vizuale, în special noaptea.

Pe timpul Războiului din Golf, 80% dintre lansările de rachete SCUD s-au executat noaptea, iar dintre cele 42 observate de avioane, numai 8 instalaţii de lansare au fost localizate vizual şi apoi atacate. Capacitatea de determinare a punctului de lansare cu o mai mare acurateţe şi dezvoltarea unei arme foarte rapide capabilă să folosească această acurateţe înainte de mutarea instalaţiei de lansare vor juca un rol important în acţiunile ofensive.

Metodele de predicţie a deplasării instalaţiei de lansare, desfăşurarea expeditivă a procesului de luare a deciziei şi transmiterea oportună a misiunilor la subordonaţi pot ajuta, dar întârzierea inerentă unei acţiuni de răspuns face ca rezultatele să fie modeste. Mult mai promiţător este potenţialul senzorilor aeropurtaţi - *JSTARS*[9] - sau al avioanelor fără pilot, şi integrarea unei reţele de angajare constituită din aviaţie, artilerie şi rachete antiaeriene, precum şi elicoptere. Aceste soluţii aşteaptă rezolvare atât din punct de vedere tehnic, cât şi doctrinar. Totuşi, nu căutarea instalaţiilor de lansare după executarea lansării reprezintă esenţa acţiunilor ofensive.

Dacă se realizează o pregătire informativă corespunzătoare a câmpului de luptă, pot fi identificate punctele critice ale acţiunilor desfăşurate de rachetele balistice, transformate în ţinte şi nimicite. Aceste puncte critice includ nu numai instalaţiile de lansare şi vehiculele de aprovizionare, dar şi reţeaua de drumuri, depozite pentru încărcături şi combustibil şi alte elemente de infrastructură care asigură mobilitatea esenţială pentru supravieţuirea instalaţiilor de lansare.

Această componentă a acţiunilor ofensive este cunoscută ca acţiunii contramobilitate şi presupune folosirea muniţiilor convenţionale lansate din aer, a minelor, a senzorilor tereştri şi a forţelor speciale.

Pe timpul ducerii luptei, probabilitatea de identificare a tuturor punctelor critice necesare pentru interzicerea lansării de rachete balistice este foarte scăzută.

Acţiunile ofensive pun un accent prea mare pe folosirea aviaţiei şi nu iau în considerare contribuţia rachetelor antiaeriene, a armamentului de pe

[9] Joint Surveilance and Target Attack Radar System – Sistem Radar de Supraveghere Aeroterestră şi Atac

nave şi a elicopterelor. Probabilitatea de a prevedea toate lansările de rachete balistice este foarte mică şi de aceea acţiunile ofensive trebuie integrate cu acţiunile antiaeriene şi acţiunile de protecţie a forţelor şi mijloacelor.

Scopul acţiunilor ofensive nu se limitează la distrugerea instalaţiilor de lansare, el este mult mai complex şi anume, acela de a preveni lansarea rachetelor de către adversar.

Aceasta se poate realiza prin următoarele modalităţi: atacul infrastructurii rachetelor balistice (facilităţi de cercetare-producţie, depozitare etc.); atacul reţelei de comunicaţii pentru a limita deplasarea instalaţiilor de lansare; atacul asupra punctelor critice din punct de vedere al timpului (instalaţii de lansare, vehicule de aprovizionare cu carburanţi sau alte ţinte din cadrul acestora); un ritm sporit al operaţiilor.

Acţiunile de succes trebuie să folosească acţiunile ofensive contra-infrastructură, contramobililate, împotriva ţintelor critice şi cele de control al ritmului într-o manieră integrată. Integrarea forţelor speciale, informaţiilor, supravegherii şi cercetării, artileriei şi rachetelor antiaeriene, aviaţiei, elicopterelor şi rachetelor terestre, împreună cu alte mijloace, necesită perfecţionarea relaţiilor de comandă, dezvoltarea unei doctrine comune şi a unor sisteme C4I interoperabile.

Conceptul american "Ring of Fire" sintetizează modul în care poate fi creată o reţea care să abordeze ţinte cu mobilitate mare cum sunt instalaţiile de lansare a rachetelor balistice. De exemplu, un senzor dintr-o reţea de senzori descoperă şi identifică o instalaţie de lansare. Această informaţie intră într-o reţea de distribuţie, controlată de un algoritm prin care fiecărei ţinte îi este repartizată o armă şi misiunile sunt trimise la unităţile de foc. Dacă este nevoie de altă confirmare din partea senzorilor sau dacă nu este armament disponibil, acelaşi algoritm poate direcţiona un alt senzor către aceeaşi ţintă. Algoritmul, ca răspuns la informaţia procurată, realizează cea mai bună repartiţie a armamentului şi senzorilor pentru ţintele luate în calcul. Datele despre ţintă împreună cu ordinele de acţiune sunt transmise direct la trăgători, iar operatorii lansează atacul. Algoritmul de repartiţie trebuie să ia în considerare prioritatea ţintei, armamentul disponibil, gradul de identificare al ţintei, probabilitatea de succes, factorii de risc ai tragerii şi situaţia aeriană.

Analiştii americani au ajuns la concluzia că folosirea eficientă a conceptului "Ring of Fire" implică schimbări substanţiale în doctrine, procedeele de comandă şi control precum şi în tehnologie. Trecerea de la o viziune generală la una bazată pe construirea unor algoritmi de control şi determinarea gradului şi locului interfeţei umane necesită noi nivele de acţiune întrunită. Dar pentru ca acţiunile ofensive să fie încununate de succes aceste schimbări sunt absolut necesare.

STUDIU PRIVIND DREPTURILE OMULUI

Lect.univ.dr. Nasty VLĂDOIU

In matter of constitutional law, the terms of „fundamental rights and „human rights" are frequently used. Concerning the positive side of human rights, I would mention the fact that the notion of „public sick" was preffered by most of the authors as it designates the rights and faculties which ensure the freedom and dignity of a person and which benefits from institutional guaranties. But the recent tendency is to use the term „human rights", to which can be complemented by „fundamental rights".

Dreptul pozitiv al drepturilor omului, cu mecanismele instituționale de garantare a acestora, reprezintă, într-o anumită măsură, doar vârful unui iceberg. În opinia lui Frederic Sudre[1], acesta nu ar putea exista fără straturile inferioare, reprezentate de baza filosofică, expresiile politice, discuțiile diplomatice. Intervenția juristului are loc numai într-o ultimă etapă, fără a putea face abstracție de fundamentele filozofice şi morale ale drepturilor omului şi de factorii ideologici şi politici. Juriştii sunt cei care îşi asumă cercetarea ştiințifică a drepturilor omului şi care le vor consacra în limbajul juridic. De aceea, tot lor le revine sarcina de a face clarificările terminologice necesare, care să permită evidențierea progreselor şi a neajunsurilor, să ofere soluții legislative care să permită o reală promovare a respectului pentru aceste drepturi şi o eficientă protecție a lor.[2]

Doctrina în materie de Drept constituțional sau de Drept internațional recunoaşte faptul că „dicționarul terminologic al drepturilor omului" s-a îmbogățit considerabil. Această realitate se adaugă disputelor terminologice clasice existente deja în Dreptul constituțional. Principalele noțiuni ce pot fi întâlnite în literatura dedicată drepturilor omului sunt, în primul rând expresia „drepturilor omului", dar şi termeni ca „libertăți fundamentale", „drepturi fundamentale", „drepturi cetățeneşti", „îndatoriri fundamentale", „drepturi individuale" etc.[3]

---

[1] Sudre Frederic, *Droit international et européen des droits de l'homme*, PUF, 1995.

[2] Ioan Muraru, Simina Tănăsescu, *Drept constituțional şi instituții politice*, Ed. Lumina Lex, 2001, p. 160.

[3] Adrian Năstase, *Drepturile omului – religie a sfârşitului de secol*, Institutul Român pentru Drepturile Omului, Bucureşti, 1992, p. 17.

Examinând Carta Națiunilor Unite, Declarația Universală a Drepturilor Omului sau cele două Pacte, vom observa că se folosesc alternativ termeni ca "drepturile omului", "libertăți", "drepturi fundamentale", "libertăți fundamentale", "drepturi şi libertăți" sau "drepturile omului şi libertățile fundamentale". Convenția Europeană a drepturilor omului şi libertăților fundamentale enumeră drepturi şi libertăți în conținut, deşi titlul şi Preambulul vorbesc despre "libertăți fundamentale". Convenția Americană a drepturilor omului vorbeşte despre drepturi şi libertăți fără a le califica drept "fundamentale", iar Carta Africană a drepturilor omului şi popoarelor se referă la "drepturi fundamentale". Instrumentele de protecție regionale sau universale nu indică o definiție a drepturilor denumite "fundamentale" sau dacă acest lucru implică superioritate față de cele "ordinare". În această mare de noțiuni şi termeni folosiți, este important să identificăm conținutul fiecărei noțiuni. Numai un limbaj comun, acceptat de toți, va permite comunicarea clară şi receptarea exactă a ideilor pe care dorim să le transmitem. În plus, aşa cum am subliniat şi mai sus, limbajul juridic obligă la o anumită rigoare în folosirea termenilor, deoarece aceştia vor fi cei care se vor regăsi în instrumentele legislative. Atunci când este necesară aplicarea normei la o speță concretă, problema interpretării şi cunoaşterii sensului noțiunilor folosite devine esențială.

"Drepturi" şi **"libertăți"** sunt termeni deosebit de vechi, ce stau la baza limbajului juridic. Dreptul roman consacrase termenii de *ius* şi *iura*. Atunci când *ius* recunoştea persoanei anumite prerogative asupra sau contra altuia, atunci acestea deveneau *iura.* Şi drepturile omului şi cetățeanului sunt în cele din urmă tot drepturi subiective, ele fiind în ultimă instanță facultăți ale subiectelor raportului juridic de a acționa într-un anumit fel sau de a cere celorlalte subiecte o atitudine corespunzătoare şi de a beneficia de protecția şi spijinul statului în realizarea pretențiilor legitime.[4]

Absente din primele declarații de drepturi din Europa, *drepturile omului* au fost consacrate spre sfârşitul secolului XVIII, mai întâi de unele state americane şi mai apoi în Franța prin celebra Declarație a drepturilor omului şi cetățeanului din 26 august 1789. Declarația de drepturi a statului Virginia din iunie 1776 prevedea că: "toți oamenii sunt născuți liberi şi independenți; ei posedă un număr de drepturi certe, esențiale şi naturale, de care nu pot fi privați prin nici un contract…". Declarația de independență a SUA, din 14 iulie 1786, subliniază şi ea că "oamenii sunt înzestrați de Creator cu anumite drepturi inalienabile; printre aceste drepturi se găsesc viața, libertatea şi căutarea fericirii." O idee deosebit de valoroasă, conținută în acest document este aceea că guvernarea este stabilită de oameni pentru a le garanta aceste drepturi. La rândul ei, Declarația franceză proclama "drepturi

[4] Ioan Muraru, Simina Tănăsescu, *Drept constituțional şi instituții politice*, Ed. Lumina Lex, 2001, p. 160.

naturale, inalienabile şi sacre ale omului". Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, adoptată pe 10 decembrie 1948, printr-o Rezoluţie a Adunării generale a Naţiunilor Unite, este însă la originea unei evoluţii importante pe plan regional şi universal, consacrând apariţia unui nou capitol în dreptul internaţional; cel al drepturilor omului.

Concepţia modernă asupra drepturilor omului le conferă o dublă dimensiune. Pe de o parte drepturile omului sunt cele enunţate în diferitele instrumente internaţionale, ca de exemplu Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, Pactele ce i-au urmat sau Convenţia europeană a drepturilor omului. Pe de altă parte este o noţiune intim legată de aceea de stat. Aceasta deoarece nu are sens decât în cadrul unei societăţi organizate, care să poată norma relaţia dintre individ şi stat.[5] În cadrul unei astfel de societăţi, individului i se pot recunoaşte drepturi şi libertăţi şi poate participa la treburile publice.

Expresia „drepturile omului" provine din expresia „rights of man", utilizată în limba engleză, sau „droits de l'homme", din limba franceză. De-a lungul timpului, acestei expresii i s-a reproşat o nuanţă extinsă, ceea ce a condus la folosirea formulei „human rights" în limba engleză. Adrian Năstase subliniază faptul că nu poate exista nici o îndoială asupra faptului că este vorba despre drepturi aferente condiţiei umane. Prin termenul de „om", din formula „drepturile omului", este desemnată fiinţa umană în sens generic, fără deosebire de rasă, culoare, limbă, religie, origine sau de orice altă situaţie. Totuşi, autorul recomandă expresia „human rights" sau recurgerea în limba franceză la formula „droits de la personne humaine", pentru a se evita orice neînţelegeri.[6]

Pentru o detaliere suplimentară se poate adăuga că drepturile omului sunt drepturile oricărei persoane care se află în spaţiul de suveranitate al unui stat, indiferent de raportul său cu statul respectiv. Spre deosebire de drepturile omului, drepturile cetăţeneşti sunt drepturi specifice unei persoane, datorită raporturilor deosebite, de cetăţenie, cu un anumit stat. Acestea sunt drepturi electorale, dreptul de a ocupa anumite funcţii publice sau dreptul la protecţie diplomatică.[7]

Astăzi, drepturile omului pot fi definite ca ansamblul de prerogative, considerate ca aparţinând în mod natural tuturor oamenilor, consacrate de Dreptul public şi îndeosebi de Dreptul constituţional şi al căror respect se impune statului, în conformitate cu textele cu caracter universal în materie[8].

În comparaţie cu drepturile, **"libertăţile"** au o origine mult mai veche. Termenul a fost mai întâi folosit în cursul Evului Mediu, în Cartele seniorilor feudali. În acest sens trebuie subliniat faptul că libertăţile aveau un pronunţat caracter colectiv, fiind recunoscute unor oraşe, regiuni sau grupuri şi nu unor

[5] Ionel Cloşcă, Ion Suceavă, *Tratat de drepturile omului*, Europa Nova, 1995, p. 43.
[6] Adrian Năstase, Op.cit., p. 17.
[7] Ion Deleanu, *Instituţii şi proceduri constituţionale – în dreptul comparat şi în dreptul românesc* – Tratat, Ed. Servo-sat, 2003, p. 138.
[8] Cornu Gerard, *Vocabulaire juridique*, PUF, 1987.

indivizi. Drepturile însă au apărut încă de la început ca prerogative individuale. În zilele noastre, juriştii recurg la expresia "libertăţi publice" pentru a desemna acele zone de independenţă acordate de dreptul public cetăţenilor şi menite să-i protejeze în principal împotriva puterii executive. Termenul "public" nu este menit a le opune celor "private". Adjectivul face trimitere la originea acestora şi anume la faptul că libertăţile publice fac obiectul reglementărilor juridice, în special al Dreptului constituţional şi trimite la discuţia cu privire la "contractul social".

Într-o opinie, doctrina juridică franceză înglobează în conceptul de „libertate publică" şi aşa-zisele „libertăţi individuale". Libertăţile publice sunt „situaţiile juridice legale şi reglementare în care individul îşi vede recunoscut dreptul de a acţiona fără constrângere, în cadrul limitelor fixate de dreptul pozitiv în vigoare şi eventual determinate, sub controlul judecătorului, de autoritatea poliţienească însărcinată să menţină ordinea publică."[9]

Conform lui Tudor Drăganu, libertăţile „publice" ar trebui să fie diferenţiate de cele „individuale". Persoanele se pot bucura de libertăţile „individuale", prin simplul fapt că s-au născut, fără să fie nevoie de concursul altor persoane. Spre deosebire de acestea, libertăţile „publice" necesită participarea activă a mai multor persoane. [10]

Dar în materia Dreptului constituţional sunt des utilizaţi şi termenii de "libertăţi fundamentale" şi de "drepturile omului". În ceea ce priveşte dreptul pozitiv al drepturilor omului, trebuie specificat faptul că noţiunea de "libertăţi publice" a fost preferată mult timp de majoritatea autorilor şi desemna drepturile şi facultăţile care asigurau libertatea şi demnitatea persoanei şi care beneficiau de garanţii instituţionale. Totuşi tendinţa mai recentă este de a utiliza mai ales noţiunea de "drepturile omului", la care este alăturată uneori cea de "libertăţi fundamentale".

[9] Tudor Drăganu, *Drept constituţional şi instituţii politice- tratat elementar*, vol. I, Ed. Lumina Lex, 1998, p. 156.
[10] Ibidem, p. 155.

SISTEMUL ACTELOR NORMATIVE DIN ROMÂNIA PRIVIND DREPTUL LA INTEGRITATE PSIHICĂ

Lect.univ.dr. Nasty VLĂDOIU

Mental health represents a fundamental component of individual health and it is a major objective of the policy of mental health, which must promote and defend through governmental policies. The protection of mental health consists in adopting measures by the institutions operated by law, through which one can limit the spreading of conceptions, attitudes and behaviour which can deteriorate the mental health, especially the abuse of drugs, violence, strange sexual behaviour and pornography.

Identificarea dispoziţiilor constituţionale româneşti privind dreptul la integritate psihică

În toate Constituţiile române ce au precedat-o pe cea din 1991, dreptul la integritate psihică nu a fost menţionat expres. Este greu de determinat dacă în primele texte constituţionale, acest drept a fost luat în considerare, încât să conducă la o protecţie a acestuia prin ansamblul prevederilor constituţionale. Acest lucru se datorează faptului că acest drept nu a fost recunoscut şi cu atât mai puţin definit până foarte recent în evoluţia drepturilor cetăţeneşti, dar şi a drepturilor omului în general.

O particularitate a Constituţiei române din 1991 este faptul că se numără printre puţinele Constituţii ale lumii care consacră explicit dreptul la integritate psihică. Mai mult, această Constituţie îi recunoaşte un conţinut separat şi la fel de important ca cel la integritate fizică, enumerându-l în primul articol consacrat drepturilor fundamentale. Acest lucru diferă faţă de majoritatea Constituţiilor, care oferă protecţie integrităţii psihice printr-un ansamblu de prevederi, care nu conduc în mod necesar şi la concluzia că acest drept a fost recunoscut ca atare. Totuşi, deşi Constituţia noastră îl proclamă ca un drept de sine stătător, Adunarea Constituantă s-a limitat la a enunţa această valoare fundamentală şi la a garanta dreptul, fără a determina şi conţinutul acestuia. Această sarcină rămâne să fie preluată de către legislaţia internă, pe care o vom prezenta în următoarea secţiune.

Dreptul la integritate psihică este un concept complex. În doctrină s-a susţinut caracterul interdependent al fizicului şi psihicului uman. Pentru a se

asigura o protecţie eficientă, acestea trebuie văzute împreună, deoarece „mutilarea uneia sau alteia dintre integrităţi este contrară drepturilor umane”.[1] Dreptul la integritate psihică reprezintă dreptul individului la protecţia şi garantarea de către autorităţile publice a inviolabilităţii psihice a acestuia, împotriva faptelor care au ca efect o tulburare a psihicului, comise de către o altă persoană, indiferent de statutul său legal şi indiferent dacă acţionează ca agent al autorităţii statului.[2]

La fel ca în cazul dreptului la integritate fizică, vom prezenta în continuare şi alte dispoziţii de ordin constituţional, de natură să confere protecţie acestui drept. Printre cele mai importante se numără cele care proclamă dreptul la viaţă privată (art. 26). În cadrul mai larg al dreptului de a dispune de sine însuşi, integritatea psihică a individului joacă un rol important. În acest sens, considerăm că jurisprudenţa Curţii europene a drepturilor omului nu face decât să lărgească conţinutul, încă insuficient explorat, al acestui drept constituţional. În sprijinul acestei afirmaţii, invocăm articolele 11 şi 20 din Constituţie, care transformă prevederile instrumentelor internaţionale în materia drepturilor omului, în prevederi de drept intern.

În cazul dreptului la ocrotirea sănătăţii (art. 34), textul constituţional vorbeşte expres despre obligaţiile statului, corelative acestui drept, de a organiza măsuri de protecţie a sănătăţii mentale a persoanei. În societăţile moderne, este recunoscut faptul că protejarea psihicului este un element important în asigurarea unei participări reale şi eficiente la viaţa politică, economică, socială şi culturală[3]. În acest sens, statul are obligaţia constituţională de a asigura servicii medicale şi sociale pentru cei care suferă de tulburări psihice, dar şi pentru a preveni astfel de cazuri. Tot Legea fundamentală cere controlul exercitării profesiilor medicale şi a activităţilor paramedicale.

În strânsă legătură cu acest drept se află şi dreptul la protecţie a persoanelor cu handicap. Atragem atenţia asupra revizuirii terminologiei folosite în cuprinsul articolului 50. Termenul de „handicapat” folosit anterior, este acum înlocuit cu cel de „persoane cu handicap”. Această modificare este conformă cu un curent mai larg, la nivel naţional, dar şi internaţional, de reconsiderare a felului în care persoanele cu dizabilităţi sunt tratate, cu respectarea demnităţii inerente oricărei fiinţe umane. Acest lucru este cu atât mai evident în cazul persoanelor care suferă de tulburări psihice. Conform prevederilor constituţionale, statul are obligaţia de a formula o politică coerentă de prevenire şi tratare a tuturor formelor de handicap, precum şi de inserţie socială a acestor persoane. Unii autori subliniază faptul că toate

[1] Mihai Constantinescu, Antonie Iorgovan, Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu, *Constituţia României revizuită – comentarii şi explicaţii*, Editura All Beck, Bucureşti, 2004, p. 37.
[2] Nicolae Pavel, *Consideraţii teoretice referitoare la dreptul la viaţă şi la integritate fizică şi psihică*, în Dreptul 5/2003, p. 43.
[3] Mihai Constantinescu, Antonie Iorgovan, Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu, *Op.cit.* p. 72.

dispoziţiile cu caracter social din Constituţie, sunt de natură să ajute la atingerea scopului final al acestui text[4].

Considerăm că recunoaşterea dreptului la un mediu sănătos şi echilibrat ecologic (art. 36), contribuie de asemenea la protejarea integrităţii psihice a individului. Deşi face parte dintr-o categorie de drepturi foarte disputate în istoria recentă a drepturilor omului, aportul său la bunăstarea mentală a omului este acum larg recunoscut.

Un corolar al garantării la nivel constituţional al dreptului la integritate psihică îl reprezintă interzicerea torturii şi a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante, stabilită în mod expres de articolul 22 alineatul 2 din Constituţia României. Acesta este un drept absolut, recunoscut ca atare în numeroase documente internaţionale. Jurisprudenţa Curţii europene a drepturilor omului, dar şi documentele emise de Comitetul ONU pentru drepturile omului, subliniază faptul că asemenea fapte pot aduce atingere în egală măsură şi integrităţii psihice a individului. Interpretarea evolutivă, specifică jurisprudenţei Curţii europene, a extins sfera acestor fapte şi la acelea de natură să aducă atingere mai ales integrităţii psihice şi demnităţii persoanei.

În lumina acestor prevederi, considerăm că integritatea psihică a persoanei beneficiază de o protecţie deosebită în ordinea constituţională românească, transformând Constituţia noastră într-un exemplu demn de urmat, atât la nivel european, cât şi internaţional. Aşa cum spunea un autor, Constituţia României „este o lege fundamentală de avangardă”.[5]

Identificarea dispoziţiilor penale şi a celor din legi speciale româneşti privind dreptul la integritate psihică

În legislaţia penală română, dar şi în dispoziţiile legilor speciale, se găsesc numeroase prevederi ce au ca scop final, direct sau indirect, protejarea integrităţii psihice a individului. În ceea ce priveşte prevederile speciale în materie, s-a considerat că integritatea psihică a fost ignorată într-o mare măsură, de legiuitorul dinainte de 1990. Abundenţa prevederilor ulterioare acestei perioade demonstrează grija legiuitorului pentru această componentă a integrităţii individului. În viziunea multor autori, integritatea fizică şi cea psihică sunt inviolabile, existând chiar puternice legături cu ideea de demnitate a fiinţei umane. În acest sens, am putea spune că ansamblul prevederilor ce urmăresc săvârşirea actului de justiţie, precum şi protejarea persoanei sub toate aspectele, sunt de natură să contribuie la protejarea integrităţii sale psihice, în sens larg.

Dintre garanţiile de drept penal enumerăm, cu titlu de exemplu, sancţionarea penală a infracţiunilor de ameninţare, şantaj, determinarea sau

[4] Mihai Constantinescu, Antonie Iorgovan, Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu, *Op.cit.* p. 103.

[5] Ion Deleanu, *Instituţii şi proceduri constituţionale – în Drept comparat şi în Dreptul românesc*, Ed. Servo-sat, 2003, p. 422.

înlesnirea sinuciderii, hărțuirea sexuală etc., iar pe planul dreptului civil, invaliditatea actelor juridice civile încheiate prin dol sau violență psihică[6].

Printre prevederile importante ce privesc această problemă se numără şi cele ale Codului penal, care incriminează *infracțiunea de tortură*. Prevederile din Codul penal sunt urmarea ratificării de către România a Convenției ONU împotriva torturii şi a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, degradante sau inumane. Conform articolului 267[1], definiția preluată din Convenția ONU, prevede că tortura poate consta şi în fapta de a provoca unei persoane, cu intenție, o durere sau *suferințe psihice* şi cu scopul, printre altele, de a o intimida sau de a face presiuni asupra ei sau asupra unei terțe persoane.

Formele de săvârşire ale acestei infracțiuni sunt multiple, dar aprecierea gravității suferințelor psihice resimțite de victime este la latitudinea judecătorului. De aceea, din acest punct de vedere, poate fi dificil pentru victime să demonstreze că într-adevăr au fost supuse unor asemenea fapte. Prin intimidarea victimei, ca formă de săvârşire a acestei infracțiuni, se înțelege teama sau spaima persoanei față de un posibil rău ce i s-ar putea face ei sau unei terțe persoane. În varianta agravată a acestei infracțiuni, faptele pot duce la infirmități psihice permanente. Trebuie precizat că subiectul pasiv este în primul rând persoana supusă nemijlocit unor suferințe psihice deosebite. Totuşi, în această calitate poate fi şi persoana terță, care prin torturarea victimei suportă o constrângere morală, este intimidată sau supusă unor presiuni psihice.[7] Cu privire la celelalte dispoziții româneşti privind infracțiunea de tortură, facem trimitere la secțiunea consacrată protecției integrității fizice.

O infracțiune strâns legată, ca natură, de prima este „supunerea la rele tratamente" a unei persoane aflate în stare de reținere, deținere ori în executarea unei măsuri de siguranță sau educative.[8] Prin „rele tratamente", legiuitorul a înțeles obligarea victimei la o executare a măsurii, de natură să îi pericliteze sănătatea dar şi integritatea psihică. Având în vedere că definiția relelor tratamente nu este oferită de legiuitor, judecătorul este cel care va lărgi sau restrânge câmpul de aplicare al acestui articol. În lumina jurisprudenței Curții europene a drepturilor omului, este de aşteptat ca tratamentele ce aduc atingere integrității mentale şi depăşesc un anumit nivel al suferinței să fie incriminate prin această prevedere.

Dreptul la integritate psihică capătă valențe deosebite în situația minorilor, persoane ce trebuie să beneficieze de o protecție deosebită din

---

[6] Nicolae Pavel, *Considerații teoretice referitoare la dreptul la viață şi la integritatea fizică şi psihică*, în *Dreptul* 5/2003, p. 42.

[7] Ovidiu Predescu, *Importanța reglementării şi combaterii infracțiunii de tortură*, în *Dreptul* nr. 4/1999, p. 87.

[8] *Cod penal,* art. 267.

partea statului. Astfel, în cazul infracțiunii de *rele tratamente aplicate minorului*,[9] elementul material constă şi în măsuri sau tratamente de orice fel, ce pun în primejdie dezvoltarea intelectuală şi morală a minorului.

Legiuitorul a considerat necesară şi incriminarea unor infracțiuni ca *amenințarea* sau *şantajul***,** dacă acțiunile făptaşului sunt de natură să alarmeze victima. Amenințarea poate avea ca obiect, în cazul şantajului chiar darea în vileag a unor fapte reale sau imaginare, compromițătoare pentru persoana amenințată.

O categorie aparte a reglementărilor o constituie cele ce asigură o protecție deosebită persoanelor ce suferă de tulburări psihice. Conform Codului penal, printre cauzele care înlătură caracterul penal al faptei se numără şi iresponsabilitatea. Persoanele care, în momentul săvârşirii faptei, fie din cauza alienației mintale, fie datorită altor cauze, nu-şi pot da seama de acțiunile sau inacțiunile lor, nu răspund penal pentru fapta săvârşită. De asemenea, legiuitorul a stabilit sancțiuni speciale menite să înlăture pericolul prezentat de o persoană față de sine şi față de societate. Măsurile de siguranță constând în obligarea la tratament medical sau la internarea medicală, privesc persoanele care suferă de boli mintale sau de intoxicații cu stupefiante, alcool sau alte asemenea stupefiante şi care au săvârşit fapte prevăzute de legea penală.

Prevederile de natură procedural penală sunt de asemenea utile pentru a proteja integritatea psihică a individului. Dispozițiile cu un impact deosebit sunt cele privitoare la dispunerea efectuării expertizei psihiatrice. Conform art. 117 din C.p.p, efectuarea unei expertize psihiatrice este obligatorie în cazul infracțiunii de omor deosebit de grav, dar şi atunci când organul de urmărire penală sau instanța de judecată are îndoieli asupra stării psihice a învinuitului sau inculpatului. În vederea efectuării acestei expertize, persoana este internată într-un centru de specialitate, chiar şi în ciuda opoziției sale. În caz de opunere, măsura va fi dusă la îndeplinire cu ajutorul poliției.

Legea nr.487/2002 care priveşte sănătatea mintală şi protecția persoanelor cu tulburări psihice introduce concepte noi cum este cea de „sănătate mintală" şi o listă a drepturilor persoanelor cu tulburări psihice. În viziunea legiuitorului, sănătatea mintală reprezintă o componentă fundamentală a sănătății individuale şi constituie un obiectiv major al politicii de sănătate publică, care trebuie promovată şi apărată prin politici guvernamentale. Apărarea sănătății mintale constă în adoptarea de măsuri de către instituțiile abilitate prin lege, prin care să se limiteze răspândirea concepțiilor, atitudinilor şi comportamentelor dăunătoare pentru sănătatea mintală, în special abuzul de substanțe psihoactive, violența, comportamentul sexual anormal şi pornografia.

În primul rând, legea oferă o definiție foarte largă a noțiunii de persoană cu tulburări psihice. Prin aceasta se înțelege persoana bolnavă psihic, persoana cu dezechilibru psihic sau insuficient dezvoltată psihic ori dependentă de alcool sau de droguri, precum şi persoana care manifestă alte dereglări ce pot fi clasificate, conform normelor de diagnostic în vigoare din

[9] *Codul penal*, art. 306.

practica medicală, ca fiind tulburări psihice. Acestea sunt separate de persoanele cu tulburări psihice grave, prin care se înțelege persoana cu tulburări psihice care nu este în stare să înțeleagă semnificația şi consecințele comportamentului său, astfel încât necesită ajutor psihiatric imediat.

Legiuitorul insistă asupra necesității consimțământului liber şi informat al persoanei, atunci când este supusă unui tratament pentru astfel de tulburări. Prin consimțământ se înțelege acordul persoanei cu tulburări psihice cu privire la procedurile de internare, diagnostic şi tratament, care trebuie să fie liber de orice constrângere şi precedat de o informare completă, într-un limbaj accesibil, din care să rezulte avantajele, dezavantajele şi alternativele procedurilor respective, şi să fie reconfirmat în continuare ori de câte ori este nevoie sau la inițiativa persoanei în cauză.

Această lege are meritul de a consacra expres drepturile persoanelor care suferă de tulburări mintale. Orice persoană care suferă de tulburări psihice sau care este îngrijită ca atare trebuie tratată cu omenie şi în respectul demnității umane şi să fie apărată împotriva oricărei forme de exploatare economică, sexuală sau de altă natură, împotriva tratamentelor vătămătoare şi degradante. Această persoană are dreptul să exercite toate drepturile civile, politice, economice, sociale şi culturale recunoscute în Declarația Universală a Drepturilor Omului, precum şi în alte convenții şi tratate internaționale în materie, la care România a aderat sau este parte, cu excepția cazurilor prevăzute de lege.

Conform *Legii nr. 535/2004 privind prevenirea şi combaterea terorismului,* terorismul reprezintă ansamblul de acțiuni şi/sau amenințări, care prezintă pericol public şi afectează securitatea națională. Printre caracteristicile actelor de terorism se numără şi aceea că produc stări cu un puternic impact psihologic asupra populației, menit să atragă atenția asupra scopurilor urmărite. Acestea sunt săvârşite, de regulă, cu violență şi produc stări de neliniște, nesiguranță, teamă, panică sau teroare în rândul populației.

Un aspect sensibil al dreptului la integritate psihică îl reprezintă prevederile din legile speciale care încurajează *delațiunea*. Este vorba despre acele prevederi legale prin care celui ce a săvârşit anumite fapte cu caracter penal i se acordă o serie de beneficii, în schimbul unor mărturii ce ar ajuta decisiv la buna desfăşurare a procesului penal şi la descoperirea altor făptuitori.

În țara noastră, încă din 1965[10], Constituția Republicii Socialiste România statua prin *art. 13* că: „În Republica Socialistă România, întreaga activitate de stat are drept scop dezvoltarea orânduirii şi înflorirea națiunii socialiste, creşterea continuă a bunăstării materiale şi culturale a poporului, *asigurarea* libertății şi *demnității omului*, afirmarea +multilaterală a personalității umane".

Constituția României revizuită[11] în *art. 22,* dispune că: „Dreptul la viață, precum şi *dreptul la integritate* fizică şi *psihică* ale persoanei sunt garantate."

---

[10] *Constituția Republicii Socialiste România* din 1965, republicată în B.Of. nr. 65/29 oct. 1986.
[11] *Legea de revizuire a Constituției* este publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 669 din 22 septembrie 2003.

Față de prevederile de mai sus, se pune întrebarea dacă dispoziții ca cele din *Legea nr.143 din 26 iulie 2000 privind combaterea traficului şi consumului ilicit de droguri – art. 16*[12] sau din *Legea nr.78 din 8 mai 2000 pentru prevenirea, descoperirea şi sancționarea faptelor de corupție* sau *Ordonanța de urgență nr. 43 din 4 aprilie 2002 privind Parchetul Național Anticorupție, cu modificările şi completările ulterioare, aprobată prin Legea nr. 503 din 11 iulie 2002*[13], constituie „constrângeri psihice". Acest gen de dispoziții ridică în primul rând problema moralității lor. Deşi sunt justificate de necesitatea combaterii cât mai eficiente a flagelului corupției, crimei organizate sau terorismului, se pune problema întinderii compromisului pe care legiuitorul şi-l poate asuma.

Acest gen de dispoziții constituie o presiune suplimentară asupra individului care este implicat în săvârşirea unei fapte penale şi îl împing să aleagă beneficiile oferite de aceste legi. Astfel, conform *art. 16 din Legea 143/2000*: „Persoana care a comis una dintre infracțiunile prevăzute la art. 2 – 10, iar în timpul urmăririi penale denunță şi facilitează identificarea şi tragerea la răspundere penală a altor persoane care au săvârşit infracțiuni legate de droguri *beneficiază de reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege"*.

De asemenea, *art. 19* din *Ordonanța de urgență nr. 43 din 4 aprilie 2002 privind Parchetul Național Anticorupție, cu modificările şi completările ulterioare, aprobată prin Legea nr. 503 din 11 iulie 2002* (modificări apar şi în 2006, dar nu au intrat în discuție şi nu vizează aspectele discutate aici) prevede că: "Persoana care a comis una dintre infracțiunile atribuite prin prezenta ordonanță de urgență în competența Parchetului Național Anticorupție, iar în timpul urmăririi penale denunță şi facilitează identificarea şi tragerea la răspundere penală a altor persoane care au săvârşit astfel de infracțiuni *beneficiază de reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege*."

Nu se poate vorbi însă de o atingere adusă dreptului la integritate psihică, instituită prin aceste reglementări, deoarece acestea sunt instituite din rațiuni de politică penală şi, în orice caz, lasă la dispoziția făptuitorului dreptul de a alege modul în care înțelege să se manifeste în cadrul procesului penal.

Conchidem, arătând că, din punctul nostru de vedere, legile privind delațiunea nu aduc în nici un fel atingere demnității omului şi nici dreptului la integritate psihică al acestuia. În nici un caz nu poate fi vorba despre "constrângeri psihice", atâta vreme cât a ajuta sau nu organele de urmărire penală reprezintă în mod invariabil o problemă ce rămâne la latitudinea individului.

[12] Publicată în M.Of. nr. 362/3 aug. 2000.
[13] Publicată în M.Of. nr. 523/18 iulie 2002.

OPINII PRIVIND COMBATEREA TERORISMULUI

Prof.univ.dr. Lucian STĂNCILĂ
Col.drd. Vasile CERBU

Terrorism, the contemporary scourge, has developed in the last years from the group level to the level of global organizations and with acts that can be characterized as being true terrorist operations. Fighting the terrorist phenomenon must be seen as a permanent act which are rallies all state institutions, including Romanian Army through its specialized component part - special forces.

MOTTO

„Lăsăm să scape informaţii care sunt realmente false şi facem în aşa fel ca agenţii noştri să le cunoască. Atunci când aceşti agenţi, lucrând pe teritoriul inamic, vor fi prinşi de acesta, vor face uz, cu siguranţă, de aceste informaţii false. Inamicul le va acorda credit şi se va pregăti în consecinţă. Dar noi, firește vom acţiona în cu totul alt sens şi inamicul îşi va omorî spionii".

SUN TZU

Întreaga activitate desfăşurată în cadrul sistemului naţional de apărare este subordonată îndeplinirii prevederii constituţionale de garantare a suveranităţii, a independenţei şi a unităţii statului, a integrităţii teritoriale a ţării şi a democraţiei constituţionale[1]. Complexitatea, diversitatea şi ingeniozitatea acţiunilor teroriste, nivelul de pregătire psihologică şi de luptă, dotarea şi mobilitatea forţelor speciale au făcut necesară adoptarea, încă din timp de pace, a unor măsuri specifice de contracarare a acestui tip de acţiune.

Combaterea fenomenului terorist trebuie privită ca o acţiune permanentă în care sunt angajate toate instituţiile statului, inclusiv Armata României prin componenta sa specializată - forţe speciale. Baza activităţii de combatere a

[1] *Constituţia României*, 2004, art.117, alin.1.

fenomenului terorist o constituie măsurile de prevenire şi protecţie antiteroristă. Aceste măsuri se realizează printr-o activitate informativă permanentă şi prin forme de acţiuni militare nonviolente.

Analiza evoluţiei fenomenului terorist scoate în evidenţă faptul că forţele destinate a-l combate sunt devansate de acţiunile forţelor teroriste care sunt greu de identificat şi de contracarat şi, ca urmare, măsurile de protecţie şi prevenire planificate pot reduce, dar nu pot elimina pericolul producerii unor astfel de acţiuni. De aceea, sistemul de combatere trebuie să aibă o structură flexibilă şi o viteză de reacţie adecvată foarte rapidă pentru a reduce la minimum efectele surprinderii.

Derularea acţiunii teroriste poate parcurge mai multe etape: atacul propriu-zis, ocuparea obiectivului cu sau fără luare de ostatici, formularea de cereri sau impunerea de condiţii, încheierea incidentului.

Combaterea terorismului cuprinde măsurile ofensive şi defensive luate de structurile militare şi civile ale autorităţilor în vederea prevenirii, descurajării şi contracarării acţiunilor teroriste.

Contraterorismul cuprinde măsurile ofensive, iar antiterorismul cuprinde măsurile defensive de acţiune. Forţele speciale sunt în măsură să desfăşoare ambele tipuri de acţiuni, la ordinul autorităţilor de comandă, de regulă la obiectivele militare, precum şi la alte obiective în situaţia când celelalte instituţii cu responsabilităţi în domeniu solicită sprijin. De asemenea, acestea pot participa la misiuni de combatere a terorismului, de tip coaliţie, în afara teritoriului naţional. Misiunea principală a forţelor speciale în combaterea terorismului este de a folosi capacităţile specifice pentru a preveni, înlătura şi rezolva incidentele teroriste. Forţele speciale îndeplinesc sau sprijină întreaga arie de misiuni contrateroriste, inclusiv salvarea ostaticilor, recuperarea materialelor sensibile sustrase de la organizaţiile teroriste şi atacul infrastructurii organizaţiilor teroriste. Deşi o acţiune preventivă de nimicire a elementelor teroriste este preferabilă, din cauza dificultăţii identificării acestora, misiunile contrateroriste trebuie, deseori, să se desfăşoare după ce organizaţiile teroriste au declanşat un incident terorist.[2]

Antiterorismul include acţiunile desfăşurate de forţele speciale, în cooperare cu alte structuri, pentru asigurarea securităţii fizice a unor personalităţi importante, facilităţi şi evenimente conform standardelor de protecţie stabilite. În vederea reducerii vulnerabilităţii la ameninţările teroriste, forţele speciale pot asigura instruirea şi consilierea structurilor care au atribuţii pe linia protecţiei forţelor. De asemenea, nivelul de eficienţă al sistemelor de securitate existente, constituite pentru anumite persoane sau evenimente, sporeşte prin utilizarea forţelor speciale.

---

[2] Colectiv, *Forţele pentru operaţii speciale în Forţele Terestre*, Statul Major al Forţelor Terestre, Bucureşti, 2005, p.36.

Acțiunile desfăşurate de forțele speciale pentru combaterea terorismului se caracterizează prin: amploare, nivel de angajare şi durată, în general, reduse dar concentrate; angajament selectiv de precizie şi capacitate ridicată de adaptare la mediu şi situații fluide; caracter autonom; grad ridicat de risc; necesitatea respectării stricte a confidențialității; nevoia sincronizării acționale precise între structurile angajate în dispozitivul de acțiune; optimizarea capacității de ripostă prin utilizarea controlată a forței şi mijloacelor de luptă speciale; dependența de date şi informații detaliate, de articularea judicioasă a structurilor de comandă şi execuție.

Obligatoriu în procesul de planificare a acțiunilor de combatere a terorismului trebuie respectate următoarele principii: definirea clară a obiectivului/misiunii; libertatea de acțiune; conducerea unitară, continuă, stabilă, fermă şi suplă, concentrarea eforturilor; susținerea; flexibilitatea; economia de forțe; surprinderea; securitatea acțiunilor şi a dispozitivelor; etapizarea acțiunii şi cooperarea permanentă.[3]

Definirea clară a obiectivului/misiunii constă în stabilirea responsabilităților pe elemente de dispozitiv care să corespundă capacității de acțiune şi caracteristicilor structurilor angajate. Obiectivele, misiunile şi sarcinile trebuie definite şi înțelese cu claritate înaintea începerii acțiunii, iar eforturile structurilor dispozitivului de acțiune trebuie dirijate pentru realizarea acestora.

Libertatea de acțiune presupune autonomia de decizie, potrivit competențelor ierarhice şi funcționale, precum şi planificarea şi desfăşurarea acțiunilor proprii potrivit concepției şi planului elaborate la nivelul decizional propriu. Acest principiu se realizează prin monitorizarea permanentă a situației operative şi estimarea evoluției acesteia; prevederea opțiunilor probabile de acțiune ale elementelor ostile şi dirijarea eforturilor proprii pentru contracararea acestora; constituirea şi generarea dispozitivelor de acțiune modulare, optime; planificarea eficientă a acțiunilor şi organizarea exactă a structurilor destinate misiunii; angajarea selectivă şi graduală a forțelor şi mijloacelor; realizarea capacităților tehnice de acțiune.[4]

Conducerea unitară, continuă, stabilă, fermă şi suplă presupune realizarea sinergiei şi interacțiunii între structura de comandă şi cea de execuție şi se asigură, apreciem noi, în mod optim prin subordonarea tuturor forțelor participante unei singure persoane; edificarea dispozitivului de acțiune ierarhic, nemijlocit, pe baza principiului comenzii unice; desfăşurarea acțiunilor pe baza unei concepții unitare; delimitarea responsabilităților pe obiective/misiuni şi moment; stabilirea şi nominalizarea forțelor care participă la misiune.

[3] Ibidem, pp. 36-37.
[4] Ibidem, p. 37.

Concentrarea eforturilor constă în combinarea, la momentul şi în cantităţile care să asigure succesul şi sincronizarea, a elementelor de dispozitiv în momentele şi în punctele potenţial periculoase critice decisive stabilite la planificarea acţiunii. Acest principiu se realizează prin adoptarea unor dispozitive de acţiune adânc eşalonate, flexibile şi eficiente; supravegherea, blocarea şi închiderea căilor de acces spre obiectiv prin dispunerea concentrică a elementelor de dispozitiv şi creşterea proporţională a densităţii forţelor dinspre exterior spre interior; crearea şi folosirea judicioasă a rezervelor; asigurarea unităţii de comandă şi de efort; rapiditate şi flexibilitate în executarea manevrelor.

Susţinerea constă în realizarea condiţiilor optime pentru exercitarea capabilităţilor de decizie şi execuţie şi se concretizează în alegerea, generarea şi realizarea capacităţilor optime de sprijin ale acţiunii subordonate obiectivelor/misiunii şi întrebuinţarea graduală şi selectivă a forţelor şi mijloacelor potrivit momentului şi locului de desfăşurare a acţiunilor.

Flexibilitatea implică adaptarea planurilor pentru a permite comandantului de dispozitiv libertatea de acţiune şi rezolvarea situaţiilor neprevăzute în contextul situaţiei operative aflate în continuă schimbare.

Economia de forţe constă în stabilirea, distribuirea şi utilizarea judicioasă a capacităţilor proprii, în raport cu necesităţile impuse de obiectivul stabilit şi de obţinere a efectelor maxime cu eforturi, forţe şi mijloace minime.

Surprinderea constă în planificarea şi executarea de acţiuni la momentul, în locul sau într-un mod neaşteptat de forţele inamicului, care să-i producă o stare de confuzie şi care vor duce la obţinerea succesului de către forţele speciale.

Securitatea acţiunilor şi a dispozitivelor constă în aplicarea corectă şi coerentă a ansamblului de măsuri şi acţiuni desfăşurate pentru protecţia multidimensională a forţei, informaţională, acţională, materială etc. necesare pregătirii şi desfăşurării misiunilor contrateroriste, prevenirii surprinderii vulnerabilităţilor elementelor aflate în dispozitiv în raport cu elementele teroriste, timpul, spaţiul şi capabilităţile de luptă proprii.

Etapizarea acţiunii implică combinarea acţiunilor într-o manieră secvenţială, ori simultană pentru îndeplinirea scopurilor misiunii cu eficienţă maximă şi efort minim, avându-se în vedere situaţia operativă, posibilităţile de acţiune şi impactul acţiunii asupra opiniei publice.

Cooperarea permanentă, interioară şi exterioară, între forţele care asigură intervenţia se realizează prin schimbul permanent de informaţii, conducerea fermă a acţiunilor, organizarea în comun a unor dispozitive flexibile, stabilirea unor variante de acţiune veridice, conjugarea eforturilor pentru prevenirea, limitarea şi neutralizarea tuturor acţiunilor care pun în pericol viaţa, integritatea fizică sau sănătatea persoanelor, ori securitatea obiectivelor din responsabilitate.[5]

[5]Ibidem, p.38.

În cadrul misiunilor de combatere a terorismului, forțele speciale execută în special acțiuni de ripostă antiteroristă fiind elemente cu un puternic specific ofensiv. În anumite situații pot executa şi acțiuni antiteroriste.

Riposta contrateroristă poate fi definită ca totalitatea măsurilor şi acțiunilor executate de forțele speciale, independent sau în cooperare cu alte structuri, asupra obiectivelor militare atacate sau ocupate de teroriști, după o pregătire prealabilă sau imediat, în scopul capturării, anihilării acestora, eliberării ostaticilor (când este cazul) şi restabilirea ordinii legale.

Întrebuințarea structurilor de forțe speciale se desfăşoară după un algoritm care presupune: evaluarea situației operative şi definirea foarte clară a misiunii; constituirea echipei de comandă; stabilirea forțelor; inițierea şi planificarea în detaliu a acțiunilor; organizarea, coordonarea şi controlul elementelor de dispozitiv; executarea acțiunii.

Grupul de sprijin are misiunea de a asigura susținerea şi se compune din echipe logistice, de informații, de comunicații, de blocare a zonei, de sprijin cu foc, medicale, salvare-evacuare, de pompieri, de negociatori şi de siguranță apropiată.

Grupul de asalt are misiunea de a anihila, captura teroriştii şi de a elibera ostaticii, constituie principala forță contrateroristă şi se compune din echipe de asalt, echipe speciale, echipe de control şi intervenție pirotehnică.

Rezerva este constituită din luptători şi specialişti în diferite domenii şi are misiunea de a întări dispozitivul de acțiune.

Punctul de comandă este elementul de unde se asigură conducerea acțiunilor contrateroriste.

Misiunile forțelor speciale destinate să acționeze nemijlocit contra teroriştilor sunt precizate în teren de către comandantul de dispozitiv. În funcție de situație şi posibilități, premergător desfăşurării acțiunilor contrateroriste, comandantul de dispozitiv execută antrenamente în condiții similare cu cele din zona obiectivului, punându-se accent pe însuşirea misiunii, modul de acțiune în diferite situații, cunoaşterea obiectivului şi a terenului înconjurător, tehnica asaltului şi organizarea sistemului de foc şi de conducere.

Pe timpul desfăşurării acțiunilor la obiectiv, alegerea modalităților concrete de capturare sau anihilare a teroriştilor, precum şi mijloacele folosite revin luptătorilor în raport cu situațiile concrete cu care se confruntă.

Obiectivele acțiunilor contrateroriste se realizează prin *acțiuni şi procedee* cum sunt: atacul obiectivului pe direcții favorabile, concomitent cu acțiuni simulate pe alte direcții; acțiuni interioare şi acțiuni legendate.

Atacul obiectivului concomitent cu acțiunile simulate pe alte direcții constă în acțiunile executate de către echipele grupului de asalt în scopul distragerii atenției teroriştilor şi ulterior, declanşarea atacului în forță, prin surprindere, pe direcțiile care converg şi oferă condiții favorabile de pătrundere în obiectiv.

Acţiunea interioară constă în pătrunderea în ascuns a luptătorilor din echipele de asalt în obiectiv şi capturarea sau anihilarea prin surprindere a teroriştilor. Acest procedeu se adoptă atunci când se deţin informaţii detaliate şi exacte despre numărul, dispunerea şi dotarea teroriştilor, interiorul obiectivului şi căile de acces în acesta, locul de reţinere a ostaticilor, iar condiţiile concrete permit pătrunderea în obiectiv în ascuns.

Acţiunea legendată (ascunsă) constă în pătrunderea în obiectiv a luptătorilor din echipele de asalt, sub diverse legende, apropierea de terorişti şi capturarea sau anihilarea acestora prin surprindere. Acest procedeu presupune ca elementul de conducere să dispună de informaţii detaliate, precise, sigure. Deghizarea şi echiparea luptătorilor se fac în funcţie de obiectiv sau de circumstanţele în care se desfăşoară acţiunea.

Ca urmare a creşterii globale a gradului de urbanizare, a concentrării activităţilor non-militare şi militare în oraşe, acţiunile teroriste ca şi cele contrateroriste vor avea ponderea cea mai mare în acest mediu. Pentru acest motiv, forţele speciale sunt specializate în desfăşurarea acţiunilor de luptă apropiată în mediul urban; întrebuinţează tactici, tehnici şi procedee de luptă complexe, explozivi şi echipamente special proiectate. Caracteristicile acţiunilor structurilor de forţe speciale sunt surpriza, violenţa şi precizia alegerii ţintei. Una dintre principalele condiţii de desfăşurare a acţiunilor contrateroriste este prevenirea pagubelor materiale.

Pentru executarea ripostei contrateroriste, grupul de asalt se fracţionează în *echipe de asalt* cu misiunea de a anihila/captura teroriştii, *echipe de sprijin* cu misiunea de a asigura sprijin apropiat echipelor de asalt şi *echipă de înlăturare a obstacolelor* cu misiunea de a asigura accesul în obiectiv. Misiunea acestuia se poate îndeplini cu explozivi speciali cu brizanţă mare, cu mijloace de foc sau mecanice. Acţiune grupului de asalt se desfăşoară în etape: izolarea asaltul şi siguranţa obiectivului.

Prin *izolare* se asigură ocuparea terenului care permite dominarea obiectivului, astfel încât teroriştii să nu se poată întări sau aproviziona. *Asaltul* se execută rapid pentru realizarea surprinderii teroriştilor. Realizarea siguranţei se face de către echipele de sprijin înainte ca echipele de asalt să-şi înceapă acţiunile. Siguranţa presupune desfăşurarea următoarelor acţiuni: interzicerea focului teroriştilor şi împiedicarea observării din clădiri sau zonele adiacente obiectivului; izolarea obiectivului pentru a împiedica retragerea contraatacului; înlăturarea obstacolelor spre şi de la obiectiv; asigurarea înlocuirii militarilor din echipele de asalt scoşi din luptă; asigurarea aprovizionării cu muniţie şi explozivi şi evacuarea răniţilor şi ostaticilor.

La încheierea acţiunilor contrateroriste se execută controlul tehnic antiterorist al obiectivului şi al zonei, unde s-au desfăşurat acţiuni cu scopul de a descoperi şi neutraliza eventuale dispozitive explozive sau incendiare şi de a recupera armamentul şi muniţia abandonate de terorişti. Teroriştii

capturați sau uciși, materialele găsite asupra acestora, precum şi ostaticii se predau organelor judiciare competente.

În situația în care elemente teroriste reuşesc să părăsească obiectivul sau rup lupta şi se retrag, capturarea sau anihilarea acestora se realizează prin *cercetare, urmărire, blocare, încercuire sau executarea ambuscadelor*.

Acțiunile de combatere a terorismului sunt de nivel tactic, de maximă importanță şi se concretizează în metode, procedee şi tehnici specifice misiunilor de cercetare specială şi acțiunilor directe, aplicate într-un mod particular.

Pentru executarea acțiunilor contrateroriste, elementele de forțe şi forțele cu care cooperează realizează un dispozitiv care de regulă este compus din: grup de sprijin de ripostă teroriste, grup de asalt, rezervă şi punct de comandă. Caracterul de particularitate a acțiunilor antiteroriste/ contrateroriste este dat de faptul că se acționează împotriva unui inamic insuficient precizat, care are o mare mobilitate şi aplică principiul „loveşte şi fugi", se poate disemina în rândul populației din zonă şi poate beneficia de sprijin logistic din partea unor localnici.

Măsurile de combatere a acțiunilor teroriste se impune a fi luate din timp şi menținute permanent, iar la îndeplinirea lor trebuie să participe şi structuri militare, în principiu forțele speciale ca o componentă specializată pentru acest tip de misiuni.

Pentru a putea influența în mod eficace întreaga gamă de structuri şi rețele care participă la operațiile asimetrice, cei care planifică acțiuni specifice de combatere a amenințărilor şi respectiv atacurilor asimetrice, trebuie să fie în măsură să utilizeze o multitudine de căi pentru a transmite mesaje adecvate. Astfel, importante sunt strategiile de influențare psihologică, de descurajare, înfricoşare, deturnare şi de diversiune.

PROBA ACTELOR JURIDICE

Col.prof.univ.dr. Constantin IORDACHE
Lect.univ.drd. Simona-Valentina MĂLEŞCU

According to article no. 126, line 1, from Romania's Constitution: "justice is realized through the High Court of Cassation and Justice and through the other justice resorts established by law". The Romanian President can appoint judges only at be nomination made by the Magistracy Council, and, regarding the disciplinary law, the authoritativeness belongs to the same Council presided by the president from the High Court of Cassation and Justice.

Simbolul justiției, zeița Themis, în inconografia antică a fost reprezentată prin figura unei femei severe, legată la ochi, purtând într-o mână o balanță, iar în cealaltă o sabie. Aceste simboluri au următoarea semnificație: balanța şi eşarfa care acoperă ochii sugerează funcția esențială a judecătorului, aceea de afirmare a dreptului în condiții de independență şi imparțialitate; sabia semnifică ideea de executare silită, pentru aplicarea dreptului.

Judecătorul are nu numai "juridicția" ci şi "imperium", adică puterea de executare silită, exprimată în formula executorie a unei hotărâri.

Conform art.126, aln.1 din Constituția României "justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație şi Justiție şi prin celelalte instanțe judecătoreşti stabilite de lege". Preşedintele României poate numi judecătorii numai la propunerea Consiliului Magistraturii, iar în materia dreptului disciplinar competența aparține aceluiaşi Consiliu prezidat de preşedintele de la Înalta Curte de Casație şi Justiție.

Paradoxul judecătorului constă în faptul că el depinde de stat, de celelalte puteri, dar trebuie să le şi controleze; el reprezintă atât puterea, cât şi contraputerea; el întruchipează dualitatea drept/forță.

Statul de drept este un stat în care se profesează cultul dreptului, iar personajul cheie al acestui tip de stat este judecătorul. Constituția României din 1991 proclamă în art.124, alin.3 "judecătorii sunt independenți şi se supun numai legii".

Judecătorul este apărat de scutul inamovibilității dacă dovedeşte, pe durata mandatului, spirit de dreptate, purtare demnă; când se abate intervine disciplina judecătorească.

Activitatea judecătorului se desfăşoară sub formă de proces, după o precedură particulară care impune respectarea publicității, dezbaterilor, a contradictorialității şi dreptului de apărare.

Uneori contradictorialitatea poate fi înlăturată, temporar, pentru a se asigura eficiența unor măsuri asiguratorii (asigurarea dovezilor, sechestrul asigurator, proprirea asiguratorie, ordonanța prezidențială).

Actul jurisdicțional poate fi refăcut, prin intermediul căilor de atac, de către instanțele superioare. Chiar dacă apelul este exclus, actul poate fi supus controlului pe calea recursului.

Oricine pretinde un drept trebuie să dovedească existența acestuia. În practică, a nu dovedi un drept este ca şi cum acesta nu ar exista.

Proba - este tot ce este de natură să determine stabilirea unui adevăr, adică orice mijloace de convingere îngăduite de lege pentru a demonstra, instanței, adevărul faptelor pretinse.

Obiectul probei:

- actele juridice;
- faptele materiale generatoare de drepturi.

Faptele materiale pot fi probate prin orice mijloc de probă, pe când actele juridice sunt supuse unui sistem de probe preconstituite, care iau de obicei forma unor *înscrisuri*.

În mod firesc proba se face cu privire la faptele pozitive. Existența faptelor negative se poate dovedi prin dovedirea unui fapt pozitiv. (ex. se dovedeşte că o persoană a fost în alt oraş la o anumită dată şi în consecință nu a fost în oraş). Când pentru validitatea unui act juridic legea cere ca el să îmbrace o anumită formă, proba existenței lui nu se poate face decât prin dovada care rezultă din îndeplinirea formei respective. Dacă o atare formă lipseşte, proba actului juridic nu se poate face în nici un alt mod (*înscrisul autentic*).

Forma actelor solemne are un caracter imperativ şi nu poate fi modificat prin convenția părților.

Dreptul la probă şi limitele lui: oricare parte din proces are dreptul să facă dovada faptului ori a actului generator al dreptului pretins.

Condiții:

- administrarea probei să nu fie oprită de lege, astfel nu se poate face nici o probă împotriva unei prezumții legale absolute (cum ar fi împotriva prezumției de adevăr ce rezultă din puterea lucrului judecat);
- *proba să fie pertinentă* (să aibă o legătură cu dreptul pretins);

- *proba să fie concludentă* (să se refere la împrejurări care duc la soluționarea litigiului);
- *să fie utilă* (să nu tindă la dovedirea unor împrejurări incontestabile).

Reclamantul este ținut să dovedească susținerile sale. Pârâtul, care poate să conteste afirmațiile reclamantului, întrucât formulează prin această negare el însuşi o pretenție, va fi ținut să o dovedească, deoarece el devine reclamant. În cursul desfăşurării procesului proba se dispută între reclamant şi pârât, sub supravegherea instanței, căreia îi revine inițiativa şi răspunderea în stabilirea adevărului.

Mijloace de probă

1. Înscrisurile:

Reprezintă orice relatare scrisă provenind de la o parte sau de la un terț, ca instrument de probă.

După scopul lor sunt:

- *originare sau primordiale* - întocmite în scopul constatării raporturilor juridice dintre părți;
- *recognitive* - întocmite în scopul constatării raporturilor juridice preexistente între părți;
- *confirmative* - prin care se acoperă nulitatea relativă a unui act juridic.

După modul de întocmire:

♦ *Înscrisuri autentice:* cele făcute cu solemnitățile prevăzute de lege, de către un funcționar de stat, chemat să instrumenteze, în limitele atribuțiilor sale, în locul unde actul s-a făcut.

Uneori forma autentică este cerută de lege (*donație*), alteori este convenită de părți.

Fac dovada numai până la proba contrară mențiunile privind adevărul celor declarate de către părți, deoarece funcționarul instrumentator nu a putut decât să ia act de aceste declarații.

Înscrisul autentic mai prezintă avantajul de a permite învestirea lui directă cu formula executorie, fapt care îngăduie punerea lui în executare fără ca între părți să fi urmat o judecată.

♦ *Înscrisuri sub semnătură privată*: înscrisuri care constatând un act juridic, sunt întocmite şi semnate de către părți, fără intervenția unui organ de stat. *Semnătura* părților este de obicei singura condiție ce se cere în privința unui înscris sub semnătură privată.

Data înscrisului sub semnătură privată are între părți şi succesorii lor în drepturi aceeaşi forță probantă ca însuşi conținutul înscrisului, până la proba contrară.

Legea cere ca actele, înscrisurile sub semnătură privată care constată contractele sinalagmatice, să fie întocmite în atâtea exemplare originale câte părţi sunt cu interese contrare şi ca pe fiecare exemplar să se facă menţiune despre numărul originalelor întocmite ("formalitatea dublului exemplar").

Înscrisul sub semnătură privată, nul pentru neîndeplinirea formalităţii dublului exemplar, are totuşi valoarea probatorie a unui început de dovadă scrisă.

Legea mai cere ca înscrisul sub semnătură privată să fie ori scris în întregime de către cel care se obligă, ori în caz contrar, să se mai îndeplinească o formalitate: semnătura debitorului să fie precedată de cuvintele "bun şi aprobat", precum şi de indicarea în cifre şi litere a sumei de bani sau a întinderii obligaţiei, ambele menţiuni fiind scrise de mâna debitorului. În cazul în care nu se îndeplineşte formalitatea "bun şi aprobat", înscrisul este nul, lipsit de putere probatorie.

Scrisorile reprezentând corespondenţa între două persoane pot constitui mijloace de probă, în măsura în care conţinutul lor înfăţişează mărturisiri scrise extrajudiciare.

Telegramele fac dovada întocmai cu un înscris sub semnătură privată, când originalul ei este semnat de însăşi persoana care o trimite.

2. Proba cu martori

Martorii sunt persoanele chemate pentru a informa instanţa cu privire la faptele concludente în soluţionarea unui litigiu.

Declaraţia făcută de martori în faţa instanţei asupra unor fapte aflate în legătură cu pretenţia părţilor se numeşte *mărturie* sau *depoziţie de martor*. Mărturia constituie deci un mijloc de probă (în mod obişnuit această probă este denumită *probă cu martori* sau *probă testimonială*).

Există mai multe reguli:

- un act juridic nu poate fi probat decât prin înscrisuri;
- *nu se poate dovedi cu martori împotriva sau peste cuprinsul unui înscris*;
- proba cu martori este admisă numai în ceea ce priveşte actele al căror obiect are o valoare mică, cu condiţia ca dispoziţii normative speciale să nu impună, cu privire la dovedirea actelor respective, proba scrisă;
- *proba cu martori este admisă, indiferent de valoarea obiectului actului juridic, ori de câte ori există un început de dovadă scrisă*, deoarece într-o asemenea situaţie *proba testimonială vine numai să completeze proba scrisă*;
- proba cu martori mai este admisibilă, indiferent de valoarea obiectului actului juridic, ori de câte ori constituirea unei probe scrise nu a fost cu putinţă.

3. Prezumţiile: sunt *consecinţe* ce se trag dintr-un fapt cunoscut în privinţa unui fapt necunoscut.

Aceste consecinţe pot fi deduse de către:

- oameni (judecător, arbitru) = prezumţii de fapt,
- lege = *prezumţii legale* (ex.: dacă un minor locuieşte cu părinţii săi, legea prezumă că părinţii sunt în culpă în cazul în care acel minor pricinuieşte prejudicii unei persoane, în măsura în care ei ar fi putut împiedica faptul prejudiciabil).

Prezumţia constituie deci *mijlocul de probă* prin care existenţa unui fapt este stabilită prin dovedirea altui fapt, cu care se află în strânsă legătură. Este deci un *mijloc de probă indirect* întrucât, în loc să se probeze faptul pretins, asupra căruia poartă litigiul şi care este imposibil sau greu de dovedit, se probează un alt fapt, aflat cu primul într-o legătură aşa de strânsă, încât existenţa lui poate duce la concluzii în privinţa celuilalt.

Legea prevede o limitare cu privire la prezumţiile de fapt la cazurile în care este admisă proba cu martori.

Prezumţiile legale sunt cele prevăzute într-un text de lege: *nulla praesumtio sine lege.* Ele *nu pot fi aplicate extensiv sau prin analogie*, întrucât textele pe care le instituie sunt de strictă interpretare.

De asemenea unele prezumţii legale pot fi combătute prin dovada contrară, deci au o *forţă probantă relativă*, în timp ce altele, neadmiţând posibilitatea unei probe contrare, au o putere absolută.

Dintre prezumţiile stabilite de lege, puterea lucrului judecat prezintă aspecte cu totul deosebite. Prin lucrul judecat se înţelege ceea ce s-a decis printr-o hotărâre judecătorească, iar puterea sau autoritatea lucrului judecat înseamnă forţa cu care se impune lucrul judecat şi care este aceea a unei prezumţii absolute, în virtutea căreia se prezumă că tot ce a decis instanţa corespunde adevărului, aşa încât nici o probă contrarie nu poate fi admisă, nici chiar mărturisirea.

CLASIFICAREA CONTRACTELOR

Lect.univ.drd. Simona-Valentina MĂLEŞCU

The importance of qualifying a contract as being principal or auxiliary consists in the fact that, while the validity of the former is being analyzed depending on its elements, the validity of latter depends on the validity of the principal contract.

Contractul reprezintă principalul izvor de obligaţii. Dacă o convenţie este legal făcută, ea are "putere de lege" între părţi.

Însemnătatea contractului, ca mijloc de stabilire a celor mai variate relaţii între persoanele fizice şi juridice se învederează (este evidentă) în toate domeniile, de la cele mai simple activităţi ale oamenilor (de exemplu, cumpărarea celor necesare traiului), până la conducerea economiei naţionale şi la stabilirea relaţiilor internaţionale.

Contractul are o puternică semnificaţie în viaţa societăţii; el introduce în relaţiile dintre oameni simţul răspunderii pentru îndatoririle ce le revin şi promovează relaţii de colaborare, determină realizarea disciplinei contractuale.

În imensa varietate a contractelor se pot releva unele categorii importante, a căror clasificare se poate face după mai multe criterii:

După conţinutul lor, adică după felul obligaţiilor la care dau naştere, pot fi:

a) contracte sinalagmatice, care dau naştere la obligaţii reciproce între părţi:

- deoarece ambele părţi au în acelaşi timp drepturi şi obligaţii fiecare parte este totodată creditor şi debitor (Ex.: contractul de vânzare-cumpărare, contractul de schimb, contractul de locaţiune, contractul de asigurare);

b) contractele unilaterale, care instituie obligaţii numai pentru una din părţi:

- numai o parte se obligă, cealaltă parte stipulând pentru sine o creanţă (Ex.: împrumutul, comodatul, depozitul, donaţia fără sarcină, mandatul gratuit);

Testamentul ca act unilateral nu instituie obligaţii pentru o persoană fizică (juridică).

Utilitatea practică a distincției: numai în cadrul contractului sinalagmatic se pot pune probleme privind riscul contractului, excepția de neexecutare.

După modul lor de formare, contractele pot fi:

a) contracte consensuale, pentru a căror formare este suficient simplul acord de voință al părților, fără să mai fie nevoie de vreo formalitate sau vreo formă specială de manifestare a voinței părților; aceste contracte formează regula, contractele solemne şi contractele reale realizându-se în mod excepțional;

b) contractele solemne, pentru a căror validitate, pe lângă acordul de voință, mai este necesară îndeplinirea unor formalități impuse de lege:

- sunt încheiate în fața unui funcționar public, abilitat prin lege să întocmească actele;
- în lipsa formei solemne a contractului (care este un element constitutiv al său) acesta este lovit de nulitate absolută (Ex.: donația, contractul de ipotecă, actele de înstrăinare a unor imobile);

c) contractele reale, pentru a căror formare se consideră că, pe lângă acordul de voință, mai este necesară şi remiterea unui lucru (res) de către una dintre părți către cealaltă (Ex.: împrumutul, comodatul, depozitul şi gajul);

- încheierea lor nu este supusă de lege unor forme speciale, dar obligațiile specifice lor nu iau naştere decât în momentul remiterii lucrului (numai din acel moment contractul respectiv poate purta denumirea sa, înainte de acest moment fiind doar o promisiune de a contracta).

După scopul urmărit de părți prin încheierea contractelor pot fi evidențiate:

a) contracte cu titlu oneros, în care una dintre părți urmăreşte un folos, o contraprestație, în schimbul aceleia pe care o face, ori se obligă să o facă în favoarea celeilalte părți (Ex.: vânzarea, schimbul, contr.de locație, contr. de asigurare);

b) contracte cu titlu gratuit, prin care una dintre părți procură celeilalte un folos, fără a primi ceva în schimb, (una din părți primeşte o prestație fără a da ceva în schimb) (Ex: liberalitățile, contractele de binefacere).

În cazul liberalităților cel ce se obligă îşi micşorează patrimoniul, înstrăinând un element al acestuia (ca de exemplu în cazul donației).

În cazul contractelor de binefacere ("contracte dezinteresate"), cel ce se obligă nu îşi micşorează patrimoniul. Legea impune în privința condițiilor de validitate condiții speciale pentru contractele cu titlu gratuit (chiar şi forme solemne). Acțiunea pauliană se poate executa mai uşor împotriva contractelor cu titlu gratuit.

Contractele cu titlu oneros se clasifică, la rândul lor astfel:

a) contracte comutative, în care întinderea prestațiilor datorate de către părți este certă şi poate fi apreciată chiar la momentul încheierii contractului, deoarece se stipulează şi se promit lucruri care există la acel moment sau a căror existență viitoare este certă;

- cea mai mare parte a contractelor cu titlu oneros sunt comutative (Ex.: vânzarea unui obiect contra unui preț determinat);

b) contracte aleatorii, în care întinderea prestațiilor părților sau numai a uneia dintre ele depinde de un eveniment incert, iar la momentul încheierii contractului nu se poate cunoaşte şi nu se poate aprecia cu certitudine câştigul sau pierderea fiecărei părți şi uneori nici nu se poate şti dacă va exista un câştig sau o pierdere (Ex.: contractele referitoare la loterie).

Interesul distincției: pe plan economic şi juridic în privința unui contract aleatoriu nu se poate intenta acțiunea în anulare pentru leziune.

După modul lor de executare, există:

a) contracte cu executare imediată, care se execută imediat după încheierea lor;

b) contracte cu executare succesivă, a căror executare se desfăşoară în timp, sub forma unei prestații continue (contractul de locațiune) sau sub forma unei succesiuni de prestații (contract de furnizare) (Ex.: contractele de locuințe, contractele de muncă, contractele de societate, contractele de asigurare).

În cazul neexecutării obligației de către una dintre părți sancțiunea va fi:

- în cazul contractelor cu execuție imediată – rezoluțiunea pentru neexecutarea contractului (adică desființarea contractului cu efect retroactiv);
- în cazul contractelor cu executare succesivă, acțiunea va fi rezilierea (adică desfacerea contractului numai pentru viitor).

Unele contracte cu executare succesivă pot fi reziliate:

- prin voință unilaterală;
- prin voința oricăreia dintre părți (ex.: contractele de locațiune fără termen);
- prin voința numai uneia dintre ele (ex.: contractul individual de muncă, contractul de închiriere de locuințe, contractul de depozit);

Problema suspendării executării obligațiilor se poate pune, de regulă, doar în privința contractelor cu executare succesivă (ex.: suspendarea contractului de locațiune pe timpul cât durează un caz de forță majoră);

Problema riscurilor contractuale se pune diferit pentru cele două tipuri de contract.

Din punct de vedere al reglementării lor, contractele pot fi:

a) contracte numite, care corespund unor anumite operații economice, poartă fiecare un nume specific şi este special reglementat prin lege (vânzarea, schimbul, locațiunea, împrumutul, depozitul, ipoteca, gajul, mandatul);

b) contracte nenumite, care nu au un nume propriu şi care nu sunt supuse unor reglementări speciale, deoarece nu se încadrează într-o categorie determinată (prin mijlocirea lor se realizează operațiile cele mai variate pe care părțile, în virtutea principiului libertății convențiilor, pot să le realizeze).

Părțile pot să îmbine elemente ale unor contracte diferite, numite şi nenumite, dând astfel naştere unor contracte mixte.

Importanța distincției: calificarea unui contract drept numit sau nenumit are o deosebită importanță în determinarea regimului juridic, aplicabil în lipsa unei precizări a părților.

După existența de sine stătătoare sau nu a contractelor, există:

a) contracte principale, care au o existență de sine stătătoare;

b) contracte accesorii, care sunt contracte a căror încheiere depinde de existența altui contract.

Aceste contracte se pot naşte în acelaşi timp cu contractul principal sau numai după încheierea acestora din urmă.

Ele pot fi incluse în contractul principal ca o clauză a acestuia sau pot fi încheiate separat.

Importanța calificării unui contract ca fiind principal sau accesoriu constă în faptul că, în vreme ce validitatea contractului principal se analizează în funcție numai de propriile sale elemente, validitatea contractului accesoriu mai depinde şi de validitatea contractului principal, al cărui accesoriu este.

PROTOCOL ŞI SECRETARIAT

Conf.univ.dr. Emil ION

In public institutions the activities of protocol and secretariate are of great importance for the communication and public relations fields, as they mainly advertise their own interests and establish an efficient method of organizing the events and the documents released during the daily activities.

Activităţile de protocol şi secretariat în instituţiile publice au rol deosebit de important în ceea ce priveşte stabilirea de contacte şi relaţii cu mediul exterior pentru popularizarea intereselor proprii şi, de asemenea, pentru o ordonare cronologică a evenimentelor şi a documentelor emise.

Dicţionarul de neologisme defineşte protocolul* ca regulă de ceremonial folosită la anumite acte cu caracter solemn sau în relaţiile diplomatice; serviciu pe lângă instituţii superioare, însărcinat cu luarea măsurilor privitoare la ceremonial[1].

Ceremonialul, conform dicţionarului mai sus citat, reprezintă totalitatea formelor şi uzanţelor care se folosesc la anumite ceremonii[2], adică formalităţile (mai ales de protocol) utilizate la oficierea unui act solemn.

Privind importanţa protocolului şi secretariatului, trebuie menţionat faptul că la nivelul instituţiilor există asemenea compartimente aflate în directa subordonare a conducătorului care imprimă rigoarea, corectitudinea şi modul de realizare a activităţilor.

Protocolul este perceput prin trei accepţiuni ale sale[3]: ca activitate, ca etichetă şi ca bunuri şi servicii de consum.

În cadrul accepţiunii de activitate se includ operaţiunile şi acţiunile pe care o instituţie le întreprinde pentru satisfacerea necesităţilor de reprezentare.

---

* Dicţionarul stipulează şi alte definiţii noţiunii de protocol, dar care nu fac obiectul articolului de faţă.

[1] Florin Marcu, Constant Maneca, *Dicţionar de neologisme*, Ediţia a III-a, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1978, p. 881.

[2] Ibidem, p. 200.

[3] Victor Alistar, Ion Popescu-Slăniceanu, *Protocol, corespondenţă, secretariat în administraţia publică*, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2001, pp. 15-25.

Se au în vedere astfel: ceremoniile (sărbători naţionale, manifestări ocazionale, acordarea de distincţii, avansările în grad); acţiunile (depuneri de coroane, inaugurările, transmiterea de felicitări pentru persoanele din lista de protocol; organizarea dispozitivelor în funcţie de nivelul de reprezentare.

În ceea ce priveşte protocolul ca etichetă, se au în vedere totalitatea regulilor şi uzanţelor care trebuie să determine conduita participanţilor sau modul de desfăşurare a unor evenimente publice.

Accepţiunea de bunuri sau servicii reprezintă trataţiile pe care organizatorul (gazda) le oferă invitaţilor în funcţie de fondurile avute la dispoziţie.

În organizarea activităţilor protocolare este necesar să se aibă în vedere întocmirea listei invitaţilor, redactarea invitaţiei şi modul de transmitere, facilitarea participării invitaţilor, precăderea (ordinea protocolară); plasarea (ordinea locurilor).

Întocmirea listei invitaţilor se face la începutul pregătirii evenimentului şi necesită din partea angajatorului stabilirea unor criterii obiective care să aibă legătură cu motivul activităţii.

Redactarea invitaţiei are o importanţă deosebită. Este necesar ca aceasta să aibă o influenţă favorabilă asupra persoanei invitate, de aceea se acordă atenţie calităţii informaţiei transmise şi esteticii (grafică atrăgătoare).

Transmiterea acesteia trebuie să se facă din timp şi să cuprindă şi evenimentul, locul de desfăşurare, data şi ora, ţinuta, o schemă a itinerarului.

Este bine ca invitaţia să fie transmisă personal, prin curier sau prin poştă. Faxul constituie o metodă de transmitere care ne permite să rezolvăm o situaţie de ultim moment şi este bine a fi evitată.

Cu privire la facilitatea participării, ordinea protocolară şi plasarea locurilor, organizatorul, prin compartimentul care coordonează activitatea, va face un desfăşurător cu privire la algoritmul evenimentului.

Privind ţinuta vestimentară, pentru o activitate oficială se obişnuieşte să se stabilească dinainte şi să se menţioneze în invitaţie. Ţinuta este o problemă de etichetă, dar nerespectarea ei ar putea provoca o gafă de protocol. Pentru militari este mai simplu în ceea ce priveşte precizarea ţinutei.

"Pentru bărbaţi, avantajul unei ţinute de gală este că aceasta conferă cu certitudine aceluia care o poartă eleganţa aşteptată. Ţinuta de oraş este cea mai frecventă, se adoptă în orice ocazie, mai mult sau mai puţin importantă"[4].

În invitaţie se specifică, de obicei, costum de culoare închisă, sau costum de culoare deschisă pentru bărbaţi. Culoarea deschisă se poartă doar vara, când este cald, dar nu la reuniunile de seară.

"Pentru un eveniment programat înainte de ora 18.00 doamnele pot alege între rochia de după-amiază, sau taior. După ora 18.00, sau la o

[4] Louis Dussault, *Protocolul, instrument de comunicare*, Galaxia, 1996, p. 276.

reuniune de la 17.00 la 19.00, ele vor alege un ansamblu fustă şi bluză, fie o rochie de coctail, fie un taior, din ce în ce mai frecvent utilizat şi care tinde să devină echivalentul feminin al costumului bărbătesc. La un dineu, o rochie elegantă, dar scurtă sau până la jumătatea gambelor, va fi foarte potrivită"[5].

Activitatea de secretariat într-o instituţie publică are un rol deosebit de important în planificarea evenimentelor şi modul lor de îndeplinire, precum şi în ceea ce priveşte înregistrarea corespondenţei, clasificarea, îndosarierea şi arhivarea acesteia.

În fiecare instituţie există compartimente care se ocupă cu probleme de secretariat şi care funcţionează conform organigramei, iar atribuţiile şi responsabilităţile sunt stabilite prin Regulamentele de Organizare Internă şi fişele posturilor.

Organizarea şi desfăşurarea unor manifestări ştiinţifice (conferinţe, simpozioane, sesiuni de comunicări ştiinţifice etc.) presupune însă stabilirea unor colective care să se ocupe de bunul mers al acestora.

Aceste colective sunt, în definitiv, tot secretariate, cărora li se stabilesc atribuţii care să corespundă cerinţelor activităţii ce se va desfăşura.

Organizatorul unei manifestări ştiinţifice, cum ar fi o sesiune de comunicări ştiinţifice cu participare internaţională, trebuie să stabilească un anumit algoritm. De modul cum este organizată activitatea depinde şi succesul ei.

Astfel se va avea în vedere:

- cuprinderea manifestării într-un plan al activităţilor anuale sau pe an de învăţământ şi data când va avea loc;
- stabilirea titlului manifestării;
- cui se adresează activitatea respectivă;
- numărul de participanţi;
- stabilirea secţiunilor din cadrul manifestării;
- cine răspunde de fiecare secţiune;
- fixarea taxei de participare şi ce reprezintă aceasta;
- modul de deplasare a participanţilor;
- cazarea şi servitul hranei;
- spaţiile pentru fiecare secţiune;
- aparatura necesară manifestării;
- stabilirea unui secretariat al manifestării;
- stabilirea textului invitaţiilor;
- transmiterea invitaţiilor;
- data limită de primire a materialelor ce trebuie tipărite;
- materiale ce se înmânează participanţilor;
- nr. telefon, fax, adresă e-mail;
- întocmirea programului sesiunii.

[5] Ibidem, p. 277.

Se obişnuieşte ca în ziua manifestării să se înmâneze participanţilor şi volumul ce cuprinde comunicările pe secţiuni. Tipărirea volumului şi înmânarea acestuia celor care participă la manifestare reprezintă o reuşită a organizatorilor şi va avea un efect deosebit. Pentru aceasta este necesar ca materialele (stabilite/trimise de participanţi) să ajungă la secretariat cu cel puţin 30 de zile înainte de desfăşurarea manifestării. În invitaţie se vor face specificaţii cu privire la modul de întocmire a studiilor pentru uniformitatea volumului.

Astfel, autorii vor fi rugaţi să respecte indicaţiile:

- la redactarea lucrării se va folosi un editor de text WinWord;
- lucrarea va avea un număr par de pagini, maxim 14;
- redactarea se va face într-una din limbile: română, engleză sau franceză;
- setarea paginilor: format A4, margine stânga 25 mm, margine dreapta 25 mm, sus 25 mm, jos 25 mm;
- după un spaţiu alb de două rânduri se scrie titlul lucrării, amplasat centrat în pagină, urmat, după un alt spaţiu alb de două rânduri, de prenumele şi numele autorului (autorilor) plasat şi el (ele) centrat în pagină, marcat cu un asterisc (*) după nume, folosindu-se opţiunile "insert, footnote, symbol*, endnote". La sfârşitul lucrării vor apărea asteriscurile în dreptul cărora se va menţiona titlul ştiinţific şi instituţia unde îşi desfăşoară activitatea persoanele marcate, în ordinea în care sunt scrise numele lor imediat sub titlu;
- sub titlu, după un spaţiu alb de două rânduri, se va scrie un rezumat al lucrării de maxim 5 fraze, cu "size 12", în limba română pentru lucrările redactate în limbile engleză, franceză, respectiv engleză pentru lucrările redactate în limba română, folosindu-se caracter în stilul "italic"; după un alt spaţiu alb de două rânduri va urma lucrarea propriu-zisă;
- redactarea lucrării se va face cu font Times New Roman, size 14, la un rând, utilizând opţiunea "justify";
- titlul lucrării se scrie cu majuscule, boldit, cu size 16, iar al capitolelor sau paragrafelor cu size 14, stilul "bold".
- numerotarea capitolelor se va face cu cifre romane, iar a paragrafelor cu cifre arabe;
- pentru sublinieri în textul lucrării se va utiliza acelaşi tip de caractere în stilul "italic";
- alineatele, inclusiv titlurile paragrafelor, vor începe de la distanţa de un Tab (1,27 cm) faţă de setarea din stânga paginii;
- între rândul de text şi titlul capitolului sau al paragrafului, ca şi între titlul capitolului sau al paragrafului şi primul rând de text care urmează, se va lăsa câte un spaţiu alb de un rând;
- trimiterile la bibliografie se înscriu în paranteze drepte, iar trimiterile la relaţii în paranteze rotunde;
- bibliografia se va trece la sfârşitul textului lucrării;
- paginile nu se numerotează.

AUDITUL PUBLIC INTERN ÎN ROMÂNIA DIN PERSPECTIVA INTEGRĂRII ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

Col.drd. Emil MARE*

It is beyond doubt that the audit, through its field of activity and its objectives, act towards the well-being of the management of a unit, presenting the manager in an objective, professional and independent way, highlighting the risks that are associated to the activities and processes related to the patrimony and giving the manager possible solutions through the suggested recommendations.

Cuvinte cheie
audit, management, obiective, instituții

Prin Legea nr. 672/2002 privind auditul public intern şi Ordonanța Guvernului nr. 37/2004 pentru modificarea şi completarea reglementărilor privind auditul intern[1] a fost reglementat auditul intern la entitățile publice, cu privire la formarea şi utilizarea fondurilor publice şi administrarea patrimoniului public, ca activitate funcțional independentă şi obiectivă.

Legea include următoarele categorii de entități publice: autoritatea publică, instituția publică, regia autonomă, compania/societatea națională, societatea comercială la care statul sau o unitate administrativ-teritorială este acționar majoritar şi care are personalitate juridică.

Auditul intern al entităților economice din domeniul privat este reglementat prin Legea nr. 133/2002[2], pentru aprobarea O.U.G. nr.75/1999, republicată[3], privind activitatea de audit financiar.

Programul de guvernare pe perioada 2005-2008[4] prevede descentralizarea controlului financiar, sub cele două forme, control intern şi

* Universitatea „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca, România, Facultatea de Ştiințe Economice şi Gestiunea Afacerilor, emilmare@yahoo.com

[1] OGR nr.37/2004 pentru modificarea şi completarea reglementărilor privind auditul intern, M.Of.nr.91/31.01.2004, p.5.

[2] Legea nr. 133/2002, M. Of. nr. 230/05.04.2002, p.1.

[3] OUGR nr. 75/1999, republicată, M. Of. nr. 598/22.08.2003, p.28.

[4] Hotărâre pentru acordarea încrederii Guvernului nr. 24/29 decembrie 2004, M. Of. nr. 1265/29.12.2004, p. 27.

audit public intern, în conformitate cu prevederile aquis-ului comunitar în materie, cât şi legiferarea completă a controlului intern (cea mai puţin instituţionalizată formă de control financiar în România) prin „adoptarea Codului controlului intern, care să cuprindă ansamblul normelor de reglementare a controlului intern la nivelul instituţiilor şi autorităţilor publice”[5].

Particularităţi economico-sociale în evoluţia auditului public intern în România

În România, auditul intern a fost adoptat ca un termen *la modă* în domeniul controlului financiar şi de gestiune, însă, cu timpul, s-a reuşit decantarea conceptelor de control intern şi audit intern.

După cum este bine cunoscut, implementarea auditului public intern în România este de dată relativ recentă, activitatea în cauză încadrându-se în efortul general de perfecţionare a managementului financiar al instituţiilor publice, Ordonanţa Guvernului nr. 119/1999 privind auditul intern şi controlul financiar preventiv marcând un moment important în evoluţia auditului intern.

Cu toate că acest concept a fost introdus în practica economico-financiară de mai mulţi ani, auditul intern mai este confundat cu controlul financiar de gestiune, controlul intern, inspecţia sau cu alte forme de control. Implementat în ţara noastră din 1999, pe fondul armonizării cadrului normativ intern cu legislaţia europeană, auditul intern a fost definit în Ordonanţa Guvernului nr. 119/1999 ca fiind o „activitate organizată independent în structura unei instituţii publice şi în directa subordonare a conducătorului acesteia, care constă în efectuarea de verificări, inspecţii şi analize ale sistemului propriu de control intern, în scopul evaluării obiective a măsurii în care acesta asigură îndeplinirea obiectivelor instituţiei publice şi utilizarea resurselor în mod economic, eficace şi eficient şi pentru a raporta conducerii constatările făcute, slăbiciunile identificate şi măsurile propuse de corectare a deficienţelor şi de ameliorare a performanţelor sistemului de control intern”.

Ordonanţa Guvernului nr. 119/1999, considerată ca fiind „certificatul de naştere” al auditului public intern, a pus bazele acestei activităţi în ţara noastră, stabilind pentru prima dată atribuţiile şi competenţele organelor de audit, fără însă a le delimita de cele ale controlului intern şi, în special, de cele ale controlului financiar de gestiune, fapt ce a generat unele confuzii care mai persistă încă.

Sursa acestor confuzii şi interpretări eronate relativ la esenţa auditului public intern rezidă, după opinia noastră, din faptul că:

- actul normativ care a pus bazele acestei activităţi în ţara noastră nu a fost dedicat, în exclusivitate, auditului public intern, Ordonanţa Guvernului nr.119/1999 făcând referiri şi la controlul financiar preventiv;

[5] Hotărâre pentru acordarea încrederii Guvernului nr. 24/29 decembrie 2004, M. Of. nr. 1265/29.12.2004, p. 27.

- în definirea conceptului de audit public intern sunt menționate „inspecțiile” ca activități proprii ale structurilor de audit, exprimare de natură să nască/perpetueze neclarități şi confuzii de identificare a celor două concepte;
- structurile de audit public intern au luat ființă pe scheletul fostelor organisme de control financiar de gestiune, fără ca locul acestora să fie ocupat de alte structuri de control similare;
- pe fondul dispariției, din tabloul organelor de control, a celor de control financiar de gestiune, auditul public intern a preluat şi competențele acestora.

Conceptul de audit public intern a fost repus în drepturile sale legale, în deplină armonie, de această dată, cu reglementările similare europene, prin intrarea în vigoare la începutul anului 2003 a Legii nr. 672/2002 privind auditul public intern, acesta fiind definit ca „activitate funcțional independentă şi obiectivă, care dă asigurări şi consiliere conducerii pentru buna administrare a veniturilor şi cheltuielilor publice, perfecționând activitățile structurilor auditate; ajută unitatea auditată să îşi îndeplinească obiectivele printr-o abordare sistematică şi metodică, care evaluează şi îmbunătățeşte eficiența şi eficacitatea sistemului de conducere bazat pe gestiunea riscului, a controlului şi a proceselor de administrare”.

Actuala reglementare, acceptată de Comisia Europeană şi armonizată cu sistemele similare din țările membre ale Uniunii Europene, este modernă, nu lasă loc de interpretări şi ambiguități, fiind adecvată exercitării unui act de audit performant.

Obiectivele şi sfera de activitate ale auditului public intern

Potrivit prevederilor art. 3 din Legea nr. 672/2002, obiectivele auditului public intern sunt:

a) asigurarea obiectivă şi consilierea, destinate să îmbunătățească sistemele şi activitățile entității publice;

b) sprijinirea îndeplinirii obiectivelor entității publice printr-o abordare sistematică şi metodică, prin care se evaluează şi se îmbunătățeşte eficacitatea sistemului de conducere bazat pe gestiunea riscului, a controlului şi procesului administrării.

Sfera auditului public intern cuprinde:

a) activitățile financiare sau cu implicații financiare desfăşurate de entitatea publică din momentul constituirii angajamentelor până la utilizarea fondurilor de către beneficiarii finali, inclusiv a fondurilor provenite din asistență externă;

b) constituirea veniturilor publice, respectiv autorizarea şi stabilirea titlurilor de creanță, precum şi a facilităților acordate la încasarea acestora;

c) administrarea patrimoniului public, precum şi vânzarea, gajarea, concesionarea sau închirierea de bunuri din domeniul privat/public al statului ori al unităţilor administrativ-teritoriale;

d) sistemele de management financiar şi control, inclusiv contabilitatea şi sistemele informatice aferente.

Este indubitabil faptul că auditul, prin sfera sa de activitate şi obiectivele pe care le are de realizat, acţionează în folosul managerului entităţii, prezentându-i acestuia cu obiectivitate, profesionalism şi independenţă, riscurile asociate activităţilor şi proceselor relative la patrimoniu, furnizându-i acestuia, prin recomandările formulate, soluţiile de remediere a disfuncţiilor constatate.

Instituţii şi structuri organizatorice de audit public intern

Din punct de vedere structural, auditul intern are următoarea structură organizatorică:

- Comitetul pentru Audit Public Intern (CAPI);
- Unitatea Centrală de Armonizare pentru Auditul Public Intern (UCAAPI);
- Compartimentele de audit public intern din entităţile publice.

Comitetul pentru Audit Public Intern (CAPI) funcţionează pe lângă UCAAPI şi este un organism cu caracter consultativ, având rolul de a acţiona în vederea definirii strategiei şi a îmbunătăţirii activităţii de audit intern, în sectorul public.

CAPI a fost constituit din 11 membri, în urma unui proces de selecţie organizat şi desfăşurat în baza prevederilor Ordinului ministrului finanţelor publice nr. 939/25.07.2003 pentru aprobarea Listei membrilor CAPI .

Compunerea CAPI este următoarea:

- preşedintele Camerei Auditorilor Financiari din România;
- profesori universitari cu specialitate în domeniul auditului intern – 2 persoane;
- specialişti cu înaltă calificare în domeniul auditului intern – 3 persoane;
- directorul general al UCAAPI;
- experţi din alte domenii de activitate, respectiv contabilitate publică, juridic, sisteme informatice – 4 persoane.

Este semnificativ de evidenţiat faptul că ministrul finanţelor publice nu are posibilitatea eliberării din funcţie a unui membru al CAPI decât la cererea preşedintelui acestui organism, în cazurile prevăzute de lege (HGR nr. 235/04.03.2003 pentru aprobarea Normelor privind modul de nominalizare a membrilor CAPI), ceea ce conferă comitetului un înalt grad de stabilitate.

Atribuțiile principale ale CAPI sunt următoarele:

- dezbate planurile strategice de dezvoltare în domeniul auditului public intern şi emite o opinie asupra direcțiilor de dezvoltare a acestuia;
- dezbate şi avizează raportul anual privind activitatea de audit public intern şi îl prezintă Guvernului;
- dezbate şi emite o opinie asupra rapoartelor de audit public intern de interes național sau cu implicații multisectoriale;
- analizează importanța recomandărilor formulate de auditorii interni în cazul apariției unor divergențe de opinii între conducătorul entității publice şi auditorii interni, emițând o opinie asupra consecințelor neimplementării recomandărilor formulate de aceştia;
- avizează numirea şi revocarea directorului general al UCAAPI.

Uniunea Centrală de Armonizare pentru Auditul Public Intern (UCAAPI) s-a înființat în cadrul Ministerului Finanțelor Publice, în subordinea directă a ministrului şi este structurat pe departamente de specialitate.

UCAAPI are în frunte un director general, numit de către ministrul finanțelor publice, cu avizul CAPI.

Directorul general al CAPI este funcționar public şi trebuie să posede o înaltă calificare profesională în domeniul financiar-contabil şi/sau al auditului şi să îndeplinească cerințele *Codului privind conduita etică a auditorului intern*.

Atribuțiile principale ale UCAAPI sunt următoarele:

- elaborează, conduce şi aplică o strategie unitară în domeniul auditului public intern şi monitorizează la nivel național această activitate;
- dezvoltă cadrul normativ în domeniul auditului public intern;
- dezvoltă şi implementează proceduri şi metodologii uniforme, bazate pe standardele internaționale, inclusiv manualele de audit intern;
- dezvoltă metodologiile în domeniul riscului managerial;
- elaborează Codul privind conduita etică a auditorului intern;
- avizează normele metodologice specifice aplicării auditului intern în diferite sectoare de activitate;
- dezvoltă sistemul de raportare a rezultatelor activității de audit public intern şi elaborează raportul anual, precum şi sinteze, pe baza rapoartelor primite;
- efectuează misiuni de audit public intern de interes național, cu implicații multisectoriale;
- verifică respectarea normelor, instrucțiunilor, precum şi a Codului privind conduita etică a auditorului intern de către compartimentele de audit public intern, putând iniția măsurile colective necesare, în cooperare cu conducătorul entității publice în cauză;

- coordonează sistemul de recrutare şi de pregătire profesională în domeniul auditului public intern;
- avizează numirea/destituirea şefilor compartimentelor de audit public intern din entitățile publice;
- cooperează cu Curtea de Conturi şi cu alte instituții şi autorități publice din România;
- cooperează cu autoritățile şi organizațiile de control financiar public din alte state, inclusiv din Comisia Europeană.

Compartimentele de audit public intern din cadrul entităților publice sunt organizate astfel:

- conducătorul instituției publice sau organul de conducere colectivă are obligația instituirii cadrului organizatoric şi funcțional necesar desfăşurării activității de audit public intern;
- la instituțiile publice mici, care nu sunt subordonate altor entități publice, auditul public intern se limitează la auditul de regularitate, care se efectuează de către compartimentele de audit public intern ale Ministerului Finanțelor Publice;
- conducătorul entității publice subordonate, respectiv aflate în coordonarea sau sub autoritatea altei entități publice, stabileşte şi menține un compartiment funcțional de audit public intern, cu acordul entității publice superioare. În cazul inexistenței acordului, auditul entității respective se efectuează de către compartimentul de audit public intern al entității publice care a decis astfel.

Compartimentul de audit public intern se constituie în subordinea directă a conducerii entității publice şi, prin atribuțiile sale, nu trebuie să fie implicat în elaborarea procedurilor de control intern şi în desfăşurarea activităților supuse auditului public intern.

Conducătorul compartimentului de audit public intern este responsabil pentru organizarea şi desfăşurarea misiunilor de audit.

Funcția de auditor intern este incompatibilă cu situația exercitării acesteia ca o activitate profesională orientată spre profit sau recompense.

Compartimentele de audit public intern au următoarele atribuții:

- elaborează norme metodologice specifice entității publice în care îşi desfăşoară activitatea, cu avizul UCAAPI, iar în cazul entităților publice subordonate, respectiv aflate în coordonare sau sub autoritatea altei entități publice, cu avizul acesteia;
- elaborează proiectul planului anual de audit public intern;
- efectuează misiuni de audit public intern pentru a evalua gradul în care sistemele de management şi control intern ale entității publice sunt transparente şi conforme cu normele de legalitate, regularitate, economicitate, eficiență şi eficacitate;

- informează UCAAPI despre recomandările neînsuşite de către conducătorul entității publice auditate, precum şi despre consecințele acestora;
- raportează periodic asupra constatărilor, concluziilor şi recomandărilor rezultate din activitățile sale de audit;
- elaborează raportul anual al activității de audit public intern;
- în cazul identificării unor iregularități sau posibile prejudicii, raportează imediat conducătorului entității publice şi structurii de control intern abilitat;
- verifică respectarea normelor, instrucțiunilor, precum şi a Codului privind conduita etică în cadrul compartimentelor de audit intern din entitățile publice subordonate, aflate în coordonare sau sub autoritate, putând iniția măsurile colective necesare, în cooperare cu conducătorul entității publice în cauză.

Tipurile de audit public intern

În România, legea prevede următoarele tipuri de audit:

- *auditul de sistem*, ce reprezintă o evaluare de profunzime a sistemelor de conducere şi control intern, cu scopul de a stabili dacă acestea funcționează economic, eficace şi eficient, pentru identificarea deficiențelor şi formularea de recomandări pentru corectarea acestora;
- *auditul performanței*, care examinează dacă criteriile stabilite pentru implementarea obiectivelor şi sarcinilor entității publice sunt corecte pentru evaluarea rezultatelor şi apreciază dacă rezultatele sunt corecte cu obiectivele;
- *auditul de conformitate*, care reprezintă examinarea acțiunilor asupra efectelor financiare pe seama fondurilor publice sau a patrimoniului public, sub aspectul respectării principiilor, regulilor procedurale şi metodologice care le sunt aplicabile.

Auditul nu se mai rezumă doar la a examina legalitatea operațiunilor patrimoniale desfăşurate (auditul de regularitate) ci se concentrează, în mod deosebit, pe realizarea unor evaluări de profunzime a sistemelor de conducere şi control intern analizând economicitatea, eficiența, eficacitatea şi oportunitatea deciziilor manageriale (auditul de sistem şi performanță).

Auditul de regularitate îşi focalizează efortul principal asupra legalității operațiunilor economico-financiare efectuate, în timp ce auditul de sistem verifică implementarea şi funcționarea pârghiilor de control intern.

Spre deosebire de auditul de regularitate, care este supus unor reglementări clare, auditul performanței cuprinde o arie mult mai largă şi este mult mai deschis judecăților şi interpretărilor.

Rapoartele de audit de sistem şi performanță sunt mult mai variate şi conțin mult mai multe considerații, constatări şi argumente rezonabile. Dacă

auditul de regularitate se execută numai la entitățile care au evidență contabilă proprie, auditul de sistem şi performanță este obligatoriu a se executa, cu prioritate, la entitățile publice care nu au evidență contabilă, dar care, prin deciziile luate, influențează performanța structurilor de execuție subordonate.

Este clar că, deşi uneori reprezintă o sumă de confuzii sau chiar iritații, această nouă dimensiune a auditului intern - auditul de sistem şi performanță - reprezintă stadiul cel mai înalt al dezvoltării funcției auditului public intern.

Pentru a elimina o interpretare greşită care se mai întâlneşte din când în când, trebuie precizat faptul că auditul de sistem şi performanță realizează un audit de management şi nu un audit al managementului.

Prin urmare, existența auditului, nu schimbă cu nimic libertatea şi competențele managerilor (comandanților, liderilor militari) în luarea deciziilor. În schimb, observarea deciziilor, compararea lor, evaluarea consecințelor aplicării acestora precum şi evidențierea riscurilor sau incoerențelor reprezintă atributul auditului de sistem şi performanță.

Auditul de sistem şi performanță nu este o ingerință fără acoperire normativă şi nici o depăşire a competențelor auditului intern. Acesta se concentrează pe analiza sistemului de conducere şi control intern nu pentru că nu are altceva mai bun de făcut sau pentru că nu are altceva de lucru şi atunci îşi caută, ci pentru că realitatea practică şi timpul (singurul judecător) au demonstrat şi stabilit un adevăr axiomatic şi anume acela potrivit căruia la originea oricăror disfuncții se află deciziile greşite dublate de nefuncționarea mecanismelor de control intern sau lipsa de reacție a acestora, consecință a dependenței ierarhice a acestuia din urmă, față de decident (manager).

THE INTERNAL PUBLIC AUDIT IN ROMANIA FROM THE PROSPECT OF THE INTEGRATION IN THE EUROPEAN UNION

Emil MARE*

Este indubitabil faptul că auditul, prin sfera sa de activitate şi obiectivele pe care le are de realizat, acţionează în folosul managerului entităţii, prezentându-i acestuia cu obiectivitate, profesionalism şi independenţă, riscurile asociate activităţilor şi proceselor relative la patrimoniu, furnizându-i acestuia, prin recomandările formulate soluţiile de remediere a disfuncţiilor constatate.

Keywords
audit, management, objectives, institutions

Through the law no. 672/2002 concerning the internal public audit and the Governmental Decree no. 37/2004 on the modification and completion of the regulations concerning the internal audit[1], the internal audit was established for the public entities, regarding the formation and use of the public funds as well as the administration of the public patrimony, as an independently functional and objective activity.

The law includes the following categories of public entities: the public authority, the public institution, the self-administered institutions, the national company / society, the company where the state or an administrative unit is a major stockholder and which has a juridical personality.

The internal audit of the economic entities from the private field is regulated by Law no. 133/2002[2], for the endorsement of the Governmental Decree no. 75/1999, republished[3], concerning the financial audit activity.

* Babeş-Bolyai University of Cluj-Napoca, Romania, Faculty of Economics and Business Administration, emilmare@yahoo.com

[1] Governmental Decree no. 37/2004 for the modification and completion of the regulations that concern the internal audit.

[2] Low no. 133/2002.

[3] Governmental Decree no. 75/1999, republished.

The government program for 2005 – 2008[4] includes the decentralization of the financial control under the two possible forms: internal control and internal public audit, according to the stipulations of the aquis imposed by the European Community in the field, as well as the complete legislation of the internal control (the least institutionalized form of financial control in Romania) through "the adoption of the Internal Control Code which should enclose all the norms and regulation of the internal control at the level of the institutions and of the public authorities"[5].

The social and economic characteristics in the evolution of the internal public audit in Romania

In Romania, the internal audit was adopted as a fashionable term in the field of the financial and administrative control, but, in time, the decantation of the concepts of internal control and internal audit was achieved.

As it is well-known, the implementation of the internal public audit in Romania is relatively recent, the activity being enclosed in the general effort of perfection of the financial management of the public institutions and in this respect the Governmental Decree no. 119/1999, which regards the internal audit and the preventive financial control marked an important moment in the evolution of the internal audit.

Even if this concept has been introduced in the economical and financial practice for several years, the internal audit is still confused with the financial administrative control, the internal control, the inspection and other forms of control. Implemented in our country since 1999, against the background of the harmonization of the internal norms with the European legislation, the internal audit has been defined in the Governmental Decree no. 199/1999 as an "independently organized activity in the structure of a public institution and under the direct subordination to the leader of that institution, which consists in the execution of controls, inspections and analyses of the system of internal control, with the goal of the objective evaluation of the degree in which it assures the fulfillment of the objectives of the institution and the economical and efficient use of the resources, in order to report its findings to the leader of the institution, and to identify the weaknesses of the system and the measures that are suggested for the correction and improvement of the internal control system".

The Governmental Decree no. 119/1999, considered as the "birth certificate" of the internal public audit, laid the groundwork for this activity in our country, establishing for the first time the attributions and the jurisdiction of the audit institutions, without limiting the ones of the internal control and,

[4] Governmental Endorsement Decree no. 24/29 in December 2004.
[5] Governmental Endorsement Decree no. 24/29 in December 2004.

especially, the ones of financial administrative control, which led to confusions that are still pending.

The source of these confusions and misinterpretations of the essence of the internal public audit came in our opinion from the fact that:

- The normative act which set the existence of this activity in our country has not been exclusively dedicated to the internal public audit, the Governmental Decree no. 199/1999 also making remarks about the preventive financial control;
- In the definition of the concept of internal public audit the "inspections" are mentioned as proper activities of the audit structures, interpretation which led to confusions in the identification of the two concepts.
- The internal public audit structures were created on the base of the former financial administrative control institutions and similar control institutions did not take their place;
- Against the background of the disappearance from the control institutions of the one that handled the financial administrative control, the internal public audit took over their jurisdiction.

The concept of internal public audit was reset, this time in full harmony with the similar European regulations, through the coming into effect, in the beginning of 2003 of Law no. 672/2002 concerning the internal public audit, defined as: "a functionally independent and objective activity, which ensures and counsels the leadership for a better administration of the incomes and of the public expenses, thus, perfecting the activities of the audited structures; helps the audited unit to fulfill its objectives through a systematical and methodical approach, which evaluates and improves the efficiency of the leading system based on the administration of the risk, of the control and of the administrative processes".

The present regulation, accepted by the European Union and harmonized with the similar systems in the EU-member countries, is a modern one, it does not leave room for interpretation and ambiguity, and thus, it is suitable to an efficient act of audit.

The objectives and the field of activity of the internal public audit

According to the article 3 of the Law no. 672/2002, the objectives of the internal public audit are:

- The objective assurance and consultancy of the institution for an improvement of the systems and of the activities of the public entity;
- The endorsement of the fulfillment of the objectives of the public entity through a systematic and methodical approach, meant to improve and the assess the efficiency of the leading system based on the administration of the risk, of the control and of the process of administration;

- The area of the internal public audit contains:
- The financial activities or those that have financial implications, undergone by the public entity from the moment of the establishment of the commitment until the use of the funds by the final beneficiaries, including the funds that come from an external assistance;
- The establishment of the public income and the authorization and creation of the debt titles as well as the facilities given at their cashing;
- The administration of the public patrimony, as well as selling, depositing, granting or renting of goods from the public / state domain or from the domain of the administrative and territorial units;
- The systems of financial management and of control, including the accountancy and the related informatics systems.

It is beyond doubt that the audit, through its field of activity and objectives that it has, acts towards the well-being of the management of the unit, presenting the manager in an objective, professional and independent way, the risks that are associated to the activities and processes related to the patrimony and giving the manager possible solutions through the recommendations suggested.

Institutions and organizational structures of public internal audit

Structurally speaking, the public internal audit is organized as follows:

- The Internal Public Audit Committee (IPAC);
- The Harmonizing Unity for the Internal Public Audit Committee (HUIPAC);
- The Internal Public Audit Divisions within public entities.

The Internal Public Audit Committee (IPAC) has an advisory function, its role being that of defining the strategy and improving the internal audit activity in the public sector.

IPAC is made up of 11 members, after the selection organized according to the provisions stipulated in the Order of the minister of public finance no. 939/25. 07. 2003.

The members of IPAC are:

- the president of the Chamber of Financial Audit;
- professors specialized in internal audit – 2 people;
- specialists with high qualification in the field of internal audit – 3 people;
- the general manager of HUIPAC;
- experts in various fields (public accountancy, legal field, informatics – 4 people);

It is important to mention that the minister of public finance cannot dismiss IPAC members without the special request of the president of this

body, in the cases stipulated by law (HGR no. 235/04.03.2003-which approves the norms regarding the nomination of IPAC members), which grants the committee a high degree of stability.

The main responsibilities of IPAC are the following:

1. Discusses strategic plans of development in the field of internal public audit and it expresses an opinion regarding its development;
2. Discusses and informs the Government about the activity of public internal audit;
3. Discusses and expresses an opinion about the internal public audit reports of national importance or with implications in a multitude of fields;
4. Analyses the relevance of the suggestions made by internal audit workers when there is a difference of opinions between the manager of public entities and the internal audit workers, expressing an opinion concerning the consequences of not implementing the recommendations formulated;
5. Has a say in appointing and revoking the general manager of HUIPAC.

The Harmonizing Unity for the Internal Public Audit Committee (HUIPAC) was established as part of the Ministry of Public Finance, it is directly subordinated to the minister and it is made of different departments.

HUIPAC is ruled by a general manager, named by the minister of public finance with the approval of IPAC.

The general manager of IPAC is a public clerk and must have a high quality professional development in the audit-accountancy field and/or audit and must meet the requirements specified in the *Code concerning the ethical behavior of the internal audit worker.*

The main responsibilities of HUIPAC are:

a) elaborates, rules and applies a unitary strategy in the field of public internal audit and monitors this activity at national level;
b) develops the laws in the field of internal public audit;
c) develops and implements unified procedures and methodologies, based on international standards, including the internal audit textbooks;
d) develops methodologies in the field of managerial risks;
e) elaborates the Code concerning the ethical behavior of the internal audit worker;
f) decides the methodological norms specific to applying the internal audit to different fields of activity;
g) develops the internal audit system of reporting the results of the activity and elaborates the annual report, also synthesis based on the reports received;
h) carries out internal public audit missions of national importance with implications in many fields;

i) checks to see if norms, instructions and the Code concerning the ethical behavior of the internal audit worker are being followed; it can initiate collective measures with the cooperation of the manager of the public entity concerned;
j) coordinates the system of recruiting and professional development;
k) notifies the appointment/dismissal of the managers of public entities;
l) cooperates with the Supreme Court and other institutions and Romanian public authorities;
m) cooperates with the authorities and the organizations of public financial inspection of other states, EU including.

The Internal Public Audit Divisions within public entities are organized as follows:

- the manager of the public institution or the organ of collective management must lay the foundation of the organizational and functional framework necessary for the development of internal public audit activity;
- in case of small public institutions which are independent of other public entities, the role of the public audit is limited to regular inspections which are carried out by the divisions of internal public audit of the Ministry of Public Finance;
- the manager of the subordinated public entity establishes and maintains a functional compartment of internal public audit, with the consent of the higher public entity. When there's no consent, the audit of the respective entity is carried out by the division of the internal public audit of the public entity which decided in that way.

The division of public internal audit is directly subordinated to the manager of the public entity. It must not be involved in the elaboration of internal control procedures.

The manager of the public internal audit division is responsible for organizing and carrying out audit missions.

The internal audit worker must not use his position to develop a profit oriented activity.

The internal audit compartments have the following tasks:

- they elaborate methodological norms specific to the public entity inside which they act, with the consent of UCAAPI, and in the case of subordinate public entities, the ones that are in a coordinative relationship, or subordinated to another public entity, with its approval;
- they elaborate the project of the annual plan for the internal public audit;

- they do internal public audit missions in order to evaluate the degree of transparency of the management systems and the internal control systems of the public entity and the degree to which they are corresponding to legal, economic, efficiency norms;
- UCAAPI informs about the recommendations that were not followed by the leader of the public entity, and also about their consequences;
- they report periodically data regarding the findings, the conclusions and the recommendations resulted from the audit activities;
- they elaborate the annual report of the internal public audit;
- in the case of identifying irregularities or possible prejudices, they report to the leader of the public entity and the internal control structure;
- they check the regulations observance and of the code regarding ethical behavior in the subordinated internal audit that are coordinated or under an authority, and are able to initialize the necessary collective measures in collaboration with the leader of the public entity.

Types of internal public audit

In Romania the law states the following types of audit:

- the system audit, represents a deep evaluation of the leadership and internal control systems with the purpose of establishing if they are functional from an economical point of view and to establish their efficiency, in order to identify their deficiencies and to make recommendations for their correction;
- the performance audit, examines if the established criteria for implementing the objectives and the tasks of the public entity are correct for the evaluation of the results, and appreciate if the results are corresponding with the objectives;
- the conformity audit represents the examination of the actions over the financial effects upon the public funds or upon the public patrimony under the aspect of respecting the principles of the procedural and methodological rules which may be applied.

The audit is no longer restricted to examining the legality of the patrimonial operations, developed (the regularity audit) but it is especially focused on accomplishing certain evaluations of the leadership and internal control systems, by analyzing the economy and efficiency of managerial decisions (the system and performance audit).

The regularity audit focuses its main efforts upon the legality of the economic and financial operations, while the system audit checks the implementation and functioning of the internal control levers.

In opposition to the regularity audit, with clear regulations, the performance audit comprises a much larger area and is more open to

interpretation. If the regularity audit is done only for the entities with their own bookkeeping lists, the system and performance audit is compulsory to be done for the public entities without an bookkeeping list, but which may influence the performance of the subordinated structures through the decisions they make.

It is obvious that even if sometimes it represents a sum of confusions or irritations this new dimension of the internal audit represents the highest state of the development of the internal public audit development.

In order to eliminate a wrong interpretation which may sometimes occur, one must specify the fact that the system and performance audit realizes a management audit and not an audit of the management.

So the existence of the audit does not change the freedom and the competence of the managers in taking decisions. But the study of the decisions, their comparison, the evaluation of the consequences of their applicability, and the anticipation of the risks represents the attribute of system and performance audit.

The system and performance audit is not an interference without a normative background and neither an exceeding of the internal audit competences. This is focused on the leadership and internal control system analysis because the practical reality and time have proven and established an axiomatic truth according to which at the basis of each disfunction resides the wrong decisions doubled by the malfunction of the internal control mechanisms, or their lack of response, a consequence of hierarchical dependence of the latter towards the deciding agent (the manager).

COMUNICAŢIILE FLUVIALE DIN ROMÂNIA ŞI SPRIJINUL NAŢIUNII GAZDĂ

Col.prof.univ.dr. Adrian CERNĂIANU

The Danube River, which crosses Europe from northwest to southeast, from the North Sea to the Black Sea, is the most advantageous water Line of Communication (LOC), since it offers plenty of facilities on the National territory of Romania. Consequently, it represents a key element of the Host Nation Support (HNS) when planning and conducting movement to joint areas of operations (AOS).

În viaţa unei ţări, ca, de altfel, în viaţa oricărui continent, cursurile de apă au constituit dintotdeauna un element esenţial de progres şi civilizaţie.

Acest adevăr se regăseşte excelent exprimat în opera marilor geografi şi dascăli Simion Mehedinţi şi George Vâlsan. Atunci când bătrânul fluviu a străpuns Porţile de Fier, scriau cei doi, " … nu numai toate apele Carpaţilor româneşti s-au scurs spre Câmpia română şi deci spre Marea Neagră, ci şi toate apele tributare bazinului panonic. Astfel a ajuns Dunărea <<regele fluviilor Europei>>, râul cel mai bogat şi cu bazinul cel mai întins al Europei peninsulare… Acest fenomen geologic, al captării de la Porţile de Fier, a schimbat înfăţişarea Europei şi a avut adânci urmări până şi în dezvoltarea omenirii acestui continent".

Deşi a doua apă curgătoare ca mărime din Europa, după Volga, marea importanţă a Dunării stă în poziţia sa geografică şi în direcţia cursului ei. Traversând aproape întregul continent, de la apus la răsărit, ea reprezintă calea naturală cea mai dreaptă care leagă ţările industriale din centrul şi apusul Europei, cu cele agricole şi bogate în materii prime din estul şi sud-vestul Asiei. Fără îndoială, valoarea economică şi marea importanţă internaţională a Dunării decurg şi din faptul că apele sale se varsă în Marea Neagră, fluviul devenind astfel "veriga de legătură între interesele economice a două continente: Europa şi Asia".

Prin poziţia sa geografică, prin tradiţiile şi spiritul deschis al politicilor de bună vecinătate, România, cu o suprafaţă de 237.500 km² şi circa 22.000.000 locuitori, face parte, de facto, din familia ţărilor europene, angajate ireversibil pe calea integrării depline în structurile europene şi euroatlantice.

Situată pe coridorul de tranzit dintre Europa de Vest şi Orientul Mijlociu, ea însăşi o putere regională, producător şi consumator, România, odată devenită independentă în a doua jumătate a secolului XIX, a început să îşi dezvolte transporturile fluviale, investind resurse, talent şi muncă în crearea unor infrastructuri la cel mai înalt nivel tehnologic al epocii.

Potențialul oferit de avantajele naturale, țară riverană la Marea Neagră şi țară dunăreană străbătută pe o lungime de 1.075 km de cea mai importantă cale navigabilă din Europa, fluviul Dunărea a conferit României o poziție strategică favorabilă, în zona de confluență a polilor generatori de transporturi din Europa, Balcani şi Orientul Mijlociu.

Acestei poziții i s-au conferit noi valențe odată cu realizarea legăturii directe dintre Marea Neagră şi Marea Nordului ca urmare a construirii canalului Dunăre - Marea Neagră în anul 1984 şi a finalizării caii navigabile Rhin-Main-Dunăre în anul 1992.

Prin poziția sa ca port la Marea Neagră şi punct terminus al legăturii cu Marea Nordului, Constanța reprezintă principala placă turnantă a fluxurilor de trafic din bazinul Mării Negre. Prin utilizarea acestei infrastructuri, rutele navigabile dintre Canalul Suez, zona de est a Mării Mediterane şi Europa Centrală se scurtează cu aproximativ 300 km.

Totodată, prin sistemele RO-RO şi ferry-boat dezvoltate în portul Constanța, se realizează conectarea dintre spațiul european şi cel din Orientul Mijlociu, zona Caucaziană şi zona Caspică, pe trasee cu mare potențial de resurse energetice şi de trafic de mărfuri.

Prin dezvoltarea infrastructurilor fluviale de transport, România a devenit o punte de legătură între spațiul geografic al țărilor baltice şi nordice şi cel al țărilor riverane Mării Negre.

Modificările produse în spațiul fostei Iugoslavii şi al fostei URSS au generat o restructurare totală a schemei tradiționale de transport din zonă, şi au condus la punerea în valoare a infrastructurilor de transport şi a poziției geografice favorabile pe care România o deține.

Structura rețelei de căi navigabile fluviale

Rețeaua de căi navigabile fluviale este situată în întregime în partea de sud şi sud-est a României şi are o densitate de 6,5 km / 1.000 km ². Lungimea rețelei este de 1.779 km, din care 1.075 km Dunărea navigabilă internațională, 524 km brațele navigabile ale Dunării şi 91 km căi navigabile artificiale (canalul Dunăre - Marea Neagră şi ramificația sa Poarta Albă-Năvodari).

În această rețea sunt integrate 32 porturi (4 porturi fluvio-maritime şi 28 porturi fluviale), locații care dispun de circa 49.000 ml construcții hidrotehnice pentru acostarea navelor, din care 18,1 % cu o vechime mai mare de 50 ani, locații care necesită urgente lucrări de reconstrucție.

Datorită problemelor economice ale ultimului deceniu, în multe porturi dunărene activitatea economică s-a diminuat considerabil, fapt ce a dus la abandonarea aproape totală, în unele dintre aceste locuri, a capacităților de producție şi prestări de servicii specifice.

În genere, într-o astfel de locație întâlnim următoarele construcții şi instalații mai importante:

- clădiri administrative;
- dane cu diferite lungimi şi destinații (aşteptare nave, pasageri, cereale, mărfuri generale, produse metalurgice, produse balastiere, buncheraj nave fluviale etc.);
- magazii de mărfuri;
- platforme încărcare – descărcare sau depozitare;
- macarale portuare sau macarale portal de diferite capacități;
- terminale transcontainere;
- locuri pentru iernatec, dotate pentru acest tip de activități;
- instalații de alimentare cu apă şi carburanți-lubrifianți;
- şantiere de reparații nave fluviale (în 3 porturi);
- şantiere de construcții nave (în 6 porturi, din care 2 pentru nave maritime şi 4 pentru nave fluviale) etc.

Totodată, în porturile fluviale Basarabi, Sulina, Galați, Brăila şi Giurgiu a fost înființată câte o zonă liberă, care poate pune la dispoziția investitorilor străini o serie de facilități specifice.

Deşi este recunoscut că, din motive obiective, starea tehnică a infrastructurii fluviale româneşti nu corespunde în totalitate standardelor europene, trebuie menționată însă o realitate evidentă: România are o rețea de infrastructuri navale care asigură realizarea conectării atât la rețeaua națională de transport, cât şi la sistemele internaționale de transport, îndeplinind indiscutabil rolul de placă turnantă a transporturilor continentale şi intercontinentale pe principalele traiecte geografice Vest-Est şi Nord-Sud.

Sprijinul Națiunii Gazdă (NHS)

România dispune de legislația privind navigația pe ape interioare conform directivelor Uniunii Europene, personalul navigant este deosebit de bine pregătit şi avem la dispoziție un important parc de nave care, cu suport financiar, poate fi modernizat devenind astfel competitiv cu orice flotă din Europa.

Toate porturile româneşti, chiar dacă unele mai necesită modernizări, prin organizarea şi mijloacele specifice de care dispun, sunt apte să asigure manevrarea oricăror feluri de mărfuri (vrac, lichide sau paletizate, de tonaj şi volum) şi să opereze orice tip de nave fluviale.

Construcțiile şi instalațiile existente în porturi şi prezentate anterior pot constitui, în funcție de solicitări, tot atâtea posibilități de asigurare a unor servicii specifice navelor militare de luptă sau de transport.

Nu lipsite de importanță, pe linia sprijinului pe care-l poate asigura țara noastră în calitate de națiune gazdă, sunt garnizoanele aflate în localitățile de la Dunăre sau de pe traseul canalului Dunăre – Marea Neagră şi a variantei sale, care sunt în măsură să asigure spații şi servicii corespunzătoare pentru solicitările specifice făcute de Națiunile Trimițătoare (SNs) pentru trupele lor aflate în diferite ipostaze pe teritoriul țării noastre.

În această idee trebuie evidențiate garnizoanele Brăila şi Tulcea care se remarcă prin tradiție în ceea ce privește existența în cadrul lor a unor unități de nave fluviale de diferite tipuri, cu misiuni specifice pe ultimul segment al Dunării.

Diversitatea căilor de comunicație care converg spre fiecare port în parte, capacitățile de circulație ale acestora şi capacitățile de transport ale mijloacelor specifice fac ca, în orice moment, să se poată asigura o legătură sigură şi stabilă cu orice altă locație de pe teritoriul țării, indiferent de condițiile de timp, anotimp şi stare a vremii.

În lumina celor prezentate, chiar dacă în ceea ce privește infrastructurile comunicațiilor fluviale nu ne-am angajat cu prea multe obiective față de Alianța Nord-Atlantică, apreciem că România este în măsură să-şi îndeplinească obligațiile ce-i revin în calitate de Națiune Gazdă (HN), asigurând Comandamentelor NATO şi Națiunilor Trimițătoare (SNs) accesul la informațiile necesare pentru planificarea şi execuția Sprijinului Națiunii Gazdă (HNS), prin punerea la dispoziție Catalogului de Planificare al Capabilităților HNS al României (RO – HNS CAPCAT) şi a Bazei de Date (RO – HNS DB), în format ADAMS, în părțile ce-i privesc.

INFORMAŢIA ŞI IMPORTANŢA SA ÎN CADRUL SISTEMULUI DE COMANDĂ ŞI CONTROL

Lt.col.lect.univ.dr. Constantin STAN

Intelligence required to support indirect missions may be more historical in nature and less perishable than that required for direct missions. It may be unclassified, with much of it available in open-source formats. The emphasis is generally away from detailed and target-specific intelligence toward general military intelligence. Intelligence needs focus on leveraging the social, economic, political, and psychological conditions within a targeted country or area to national benefit. Developing and maintaining good relationships with HN governments and indigenous population groups is essential to successful mission accomplishment.

La nivelul tactic, nevoia comandantului pentru informaţie va fi dictată de necesitatea de a planifica în perspectivă şi de varietatea mai mare a bătăii armamentului disponibil. Va trebui inclusă folosirea surselor indirecte pentru descoperirea deplasării inamicului în adâncime, întăririlor şi rezervelor, raioanelor de adunare, poziţiilor de artilerie şi apărare antiaeriană, puncte de comandă şi alţi indicatori tactici semnificativi. O parte a acestor informaţii va veni de la unităţile vecine şi de la eşalonul superior.

De la nivelul operativ, comandanţii vor pune un accent mai mare pe determinarea capacităţilor inamicului şi/sau intenţiilor acestuia în scopul de a planifica viitoarele operaţii şi de a disloca rezervele. Comandantul, la acest nivel, poate dispune de mijloace de cercetare şi de observare cu bătaie mai mare şi poate beneficia de sprijinul structurilor naţionale sau ale Alianţei, specializate în obţinerea de informaţii."[1]

În cadrul acestui proces un rol esenţial îl joacă noile tehnologii specifice care au sporit calitatea şi acurateţea informaţiei şi au scurtat timpul necesar culegerii, verificării, procesării şi diseminării informaţiei. În figura 1 vom arăta relaţia între informaţii şi sistemul de comandă şi control.

[1] *ATP-35B Doctrina Forţelor Terestre NATO*, art 225.

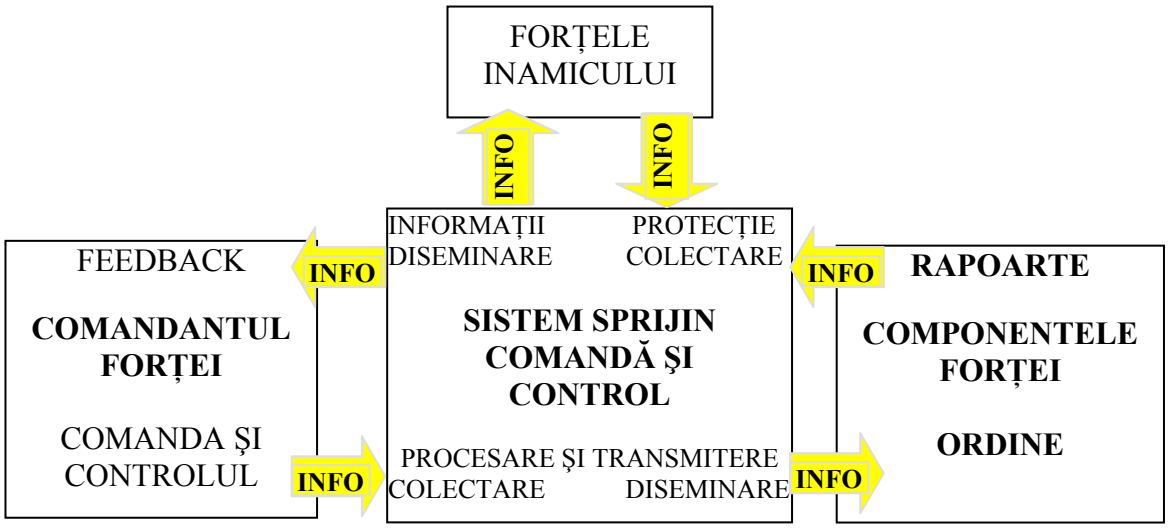

Fig.1 *Relația între informații şi sistemul de comandă şi control*

De asemenea, trebuie specificat că structurile specializate de informații „acționează în orice formă a acțiunilor militare şi condiții geoclimatice pentru sprijinul comandanților şi comandamentelor în activitatea de pregătire şi desfăşurare a operațiilor întrunite”[2] în timp de pace şi în situații de criză pentru identificarea riscurilor şi amenințărilor care ar putea afecta interesele naționale, iar la război în vederea culegerii, prelucrării şi difuzării datelor şi informațiilor necesare pentru pregătirea şi desfăşurarea cu succes a operațiilor militare. De aici rezultă că la nivelul structurilor specializate de informații de nivel operativ (J2) există întotdeauna o bază de date[3] inițială despre un anumit aspect, care pe parcursul desfăşurării acțiunii specifice se va actualiza.

Aşa cum teoreticienii militari din trecut au perceput rolul informației în funcție de nivelul de cunoaştere la care se afla omenirea, cei aparținând celui de Al Treilea Val apreciază că supremația informațională poate decide soarta unei confruntări armate înainte de declanşarea acesteia. Metodele şi mijloacele actuale şi viitoare de ducere a acțiunilor au şi vor avea la bază tehnologiile cele mai avansate de culegere, verificare, procesare a datelor şi de diseminare a *informației*, posesorii acestora fiind practic cei care vor domina câmpul de luptă.

Activitatea de informații este una dintre cele mai importante activități desfăşurate în cadrul procesului de planificare şi de conducere a acțiunilor militare. Informațiile sunt cele care stau la baza întregului proces fiind determinante în activitățile specifice prin care comandantul şi statul major

[2] *Doctrina pentru sprijinul cu informații al operațiilor întrunite* , Bucureşti, 2003, p.7.

[3] „Colecție structurată de date, dintr-unul sau mai multe domenii de aplicație, în scopul de a le face accesibile în permanență prin ansamblul programe-utilizator„ - *Doctrina pentru sprijinul cu informații al operațiilor întrunite* , Bucureşti, 2003, p. 55.

analizează toți factorii ce pot influența situația militară şi aleg varianta optimă pentru îndeplinirea misiunii primite.

Importanța *informației* este dată de calitatea deciziei. Decizia este cea care pune în mişcare forța pentru îndeplinirea scopului, ea putând fi caracterizată de un grad de risc ridicat sau de unul minim în ceea ce priveşte succesul sau costurile operației. Între două decizii, cea fundamentată pe informații oportune atât din punct de vedere al calității acestora, cât şi din punct de vedere temporal asigură victoria în condiții de risc minim şi cu costuri reduse în relație cu scopul militar.

Acesta este şi motivul principal pentru care primul capitol al lucrării îşi propune să analizeze componente ale procesul informațional în aspecte considerate a fi esențiale în actualul context.

Rolul procesului informațional este acela de a asigura comandanților şi statelor majore informații cât mai complete despre inamic şi despre mediul specific în care se acționează în timp de pace, pe timpul crizelor sau la război, în scopul monitorizării permanente a situației şi asigurării cu informații în timp oportun şi din toate sursele posibile.

Analiza procesului informațional a condus la concluzia că „rolul deosebit al informațiilor constă în sprijinul pe care-l acordă comandanților şi comandamentelor în activitatea ce o desfăşoară, privind:

- cunoaşterea caracteristicilor spațiului de confruntare şi a influenței acestuia asupra desfăşurării acțiunilor militare întrunite;
- identificarea centrului de greutate al acțiunilor inamicului, punctelor vulnerabile şi decisive şi intențiilor probabile;
- cunoaşterea dispozitivului inamicului şi a activităților desfăşurate de acesta la un moment dat;
- cunoaşterea capacităților militare ale inamicului şi a evoluției acestora în timp şi spațiu”[4].

Deoarece câmpul de luptă este analizat de către comandanți, la fiecare nivel de comandă, din diferite perspective, necesarul de informații variază. La nivelul tactic (companie, batalion), comandanții au nevoie de informații precise şi oportune, pentru a angaja inamicul şi elementele sale de sprijin cu foc, în special cu armament cu tragere prin ochire directă. Cea mai mare parte a acestor informații vor fi procurate prin observare directă.

Este esențială înțelegerea de către toți ofițerii de stat major a principiilor care stau la baza activității de informații, dar şi a modului de lucru al structurii de informații, a faptului că rezultatul muncii acestora reprezintă doar o estimare bazată pe informații certe, dar şi pe alți factori cunoscuți ce pot fi schimbători şi deci nu pot fi analizați în totalitate şi cu certitudine.

---

[4] *Doctrina pentru sprijinul cu informații al operațiilor întrunite* , Bucureşti 2003 p. 11, aln 3.

La rândul său personalul ce încadrează structurile de informaţii (J2) trebuie să reziste tentaţiei de a fi „dogmatic“ sau inflexibil şi trebuie să lucreze având în vedere caracterul des schimbător şi câteodată necunoscut al acţiunii militare, la care se adaugă interdependenţa dintre acţiunea militară în sine pe de o parte şi informaţie pe de altă parte.

Pentru înţelegerea corectă a procesului informaţional şi folosirea corectă a termenilor în actualul context doctrinar[5] considerăm necesară abordarea celor mai importanţi termeni de referinţă ai domeniului şi al relaţiilor dintre aceştia (figura 2; figura 3) şi anume:

- data (data – datum) – fapte sau elemente care servesc ca punct de plecare în cercetarea unei probleme sau pentru a trage o concluzie, a lua o hotărâre [6];
- informaţie (information) – lămurire, veste, ştire; fiecare dintre elementele noi, în raport cu cunoştinţele prealabile, cuprinse în semnificaţia unui simbol sau grupuri de simboluri[7], iar din perspectivă militară reprezintă „o ştire nouă cu privire la fenomene, fapte, tendinţe necunoscute de un anumit subiect până la momentul respectiv, date ori instrucţiuni în orice formă şi din orice mediu [8] ";
- intelligence – information that is collected about secrets plans and activities of foreign government, enemy: military intelligence[9] în traducere: informaţii culese despre planuri secrete şi activităţi secrete ale unui guvern străin sau inamic: informaţii militare.

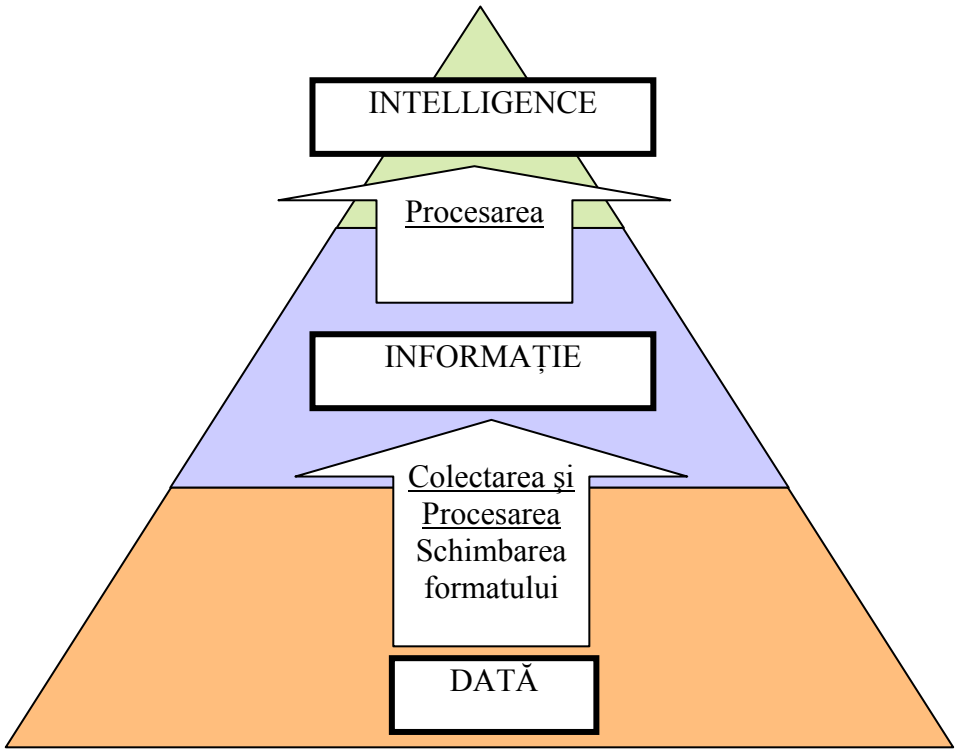

Fig.2 *Relaţiile între dată, informaţie şi intelligence*

[5] În special a documentelor şi publicaţiilor NATO.
[6] *Dicţionar al limbii române contemporane* , p. 138.
[7] *Ibidem,* p. 272.
[8] *Doctrina pentru sprijinul cu informaţii al operaţiilor întrunite* , Bucureşti, 2003, p. 57.
[9] *Macmillan Essential Dictionary,* p. 377.

• sursele de informaţii ,,sunt reprezentate de persoane, forţe specializate, instituţii, lucruri (obiecte, documente, mijloace, echipamente, senzori, sisteme), locuri, medii si activităţi (acţiuni, evenimente) care culeg (de la care provin) date şi informaţii[10].

• zona de responsabilitate informativă (Z.R.I)-,, zona (spaţiul) în care comandantul are responsabilitate pentru culegerea datelor şi informaţiilor prin forţele proprii sau puse la dispoziţie, precum şi autoritatea necesară" [11].

• zona de interes informativ (Z.I.I.)- "zona (spaţiul) adiacentă zonei de responsabilitate informativă, din care comandantul solicită informaţii despre acei factori şi acele activităţi care ar putea influenţa pregătirea şi desfăşurarea acţiunilor militare întrunite".[12]

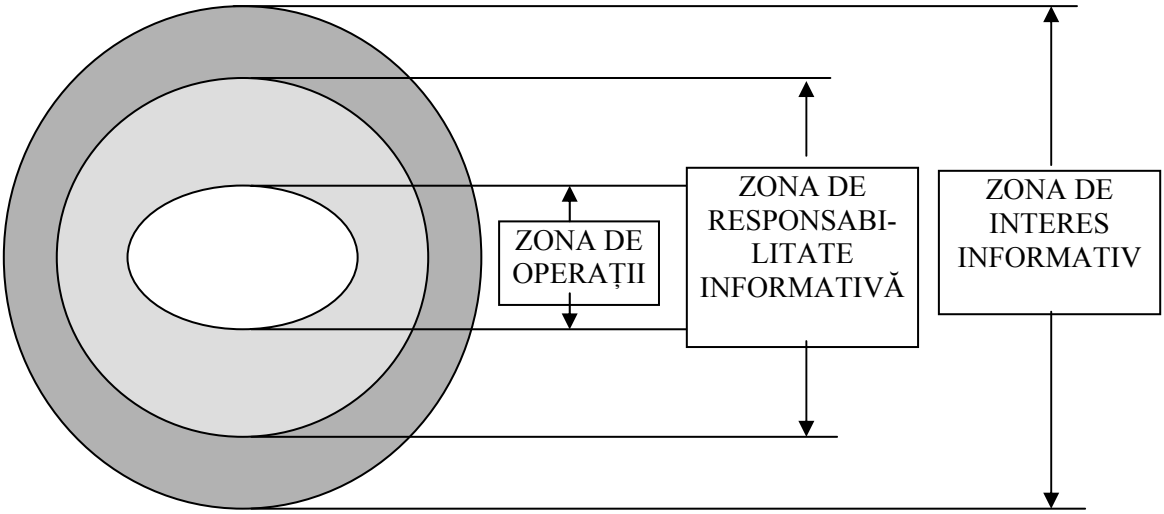

Fig.3 *Relaţiile între Zona de operaţii, Z.R.I şi Z.I.I*

Considerăm necesară clarificarea acestor termeni având în vedere folosirea în prezenta lucrare a unor documente şi publicaţii NATO, dar şi pentru a clarifica confuziile inerente din traducerea termenilor în limba română. Se impune, în opinia noastră, introducerea sintagmei „informaţii militare " definind astfel termenul din limba engleză „intelligence": „acea entitate obţinută prin colectarea, verificarea şi procesarea datelor, structurată în aşa fel încât să fie stocată şi utilizabilă, la dispoziţia personalului autorizat a avea acces la ea"[13].

---

[10] *Doctrina pentru sprijinul cu informaţii al operaţiilor întrunite* , Bucureşti, 2003, p. 28.

[11] *Ibidem,* p. 58.

[12] *Ibidem*, p. 58.

[13] Apreciem ca această definire (Cf. US JOINT FORCE EMPLOYMENT – Intelligence Support To Operations, Publications 1998, JP 2-0, Chapter I, para 1, p.5) constituie cea mai cuprinzătoare formă de încadrare a produsului activităţii de informaţii. Această apreciere este făcută în urma analizei comparative a definirilor existente în doctrinele, regulamentele şi manualele proprii şi străine.

O bună înțelegere a procesului informațional presupune să facem o distincție clară între „date”, „informații” şi „informațiile militare“.

„Datele şi informațiile sunt acele elemente culese, care nu au trecut prin procesul de analiză şi nu au fost corelate cu alte date şi informații. Procesul de analiză transformă datele şi informațiile în informații militare (în unele publicații mai sunt denumite şi informații de luptă). În orice situație, atât datele şi informațiile, dar mai ales informațiile militare sunt importante, ele putând coexista în diferite forme. Nefiind identice, ele au conotații, aplicabilitate şi credibilitate diferite“ [14].

În domeniul militar, informațiile trebuie să îndeplinească anumite cerințe[15]: continuitate; oportunitate; caracter activ şi neîntrerupt; autenticitate.

Față de aceste cerințe, în mai multe lucrări de specialitate, teoreticienii militari extind aria acestora, le rearanjează şi le redefinesc astfel încât se consideră că o informație trebuie să fie: necesară, autentică, exactă, lipsită de ambiguități, completă, concentrată şi relevantă, oportună, să aibă o frecvență rațională, fiabilitate corespunzătoare.

Analizând documentele NATO[16] cu privire la definirea zonei de interes informativ şi a zonei de responsabilitate informativă se poate afirma că nu există diferențe esențiale în comparație cu doctrina românească, doar că în documentele NATO se arată că zona de responsabilitate informativă este limitată de capabilitățile forțelor şi mijloacele la dispoziție, iar în ceea ce priveşte zona de interes informativ, se arată că informațiile din afara zonei de responsabilitate informativă care influențează în mod direct operațiile curente şi viitoare vor fi puse la dispoziție pe baza cererilor de informații adresate eşalonului superior sau vecinilor, existând şi responsabilitatea transmiterii acestora către subordonații direct interesați sau afectați. Foarte importantă este înțelegerea corectă a relației dintre cele două zone specifice şi a faptului că în afară de responsabilitatea obținerii de informații din cele două zone există şi responsabilitatea de a sprijini cu informații eşalonul superior, vecinii sau alte structuri interesate.

Necesară este abordarea şi a altor două noțiuni foarte importante şi des întâlnite în activitatea de informații şi anume: estimarea şi pregătirea informativă a câmpului de luptă.

Estimarea este definită ca fiind activitatea prin care un compartiment, în urma unui proces de analiză, emite concluzii şi evaluări (necesitate, posibilitate, mod de rezolvare, cerințe operaționale, materiale şi financiare) cu privire la o situație, misiune sau ordin”[17] fiind necesar să se facă distincție între conținutul estimării şefului structurii de informații în cadrul procesului de elaborare a deciziei (figura 4) al cărei rezultat se prezintă comandantului în cadrul briefingului de luare a deciziei şi estimarea de informații ca „apendice“ la anexa B informații.

---

[14] *Doctrina pentru sprijinul cu informații al operațiilor întrunite*, Bucureşti, 2003, p. 28.

[15] *CT-2, Regulamentul de cercetare al trupelor de uscat*, p. 26.

[16] *Allied Joint Publications AJP 0-1* şi *Allied Joint Publications AJP 2-1* art 205.

[17] *Manualul pentru organizarea de stat major si operații ale Forțelor terestre*, Bucureşti 2003, p. 157.

ESTIMAREA DE INFORMAȚII

- Influența vremii şi terenului asupra acțiunii;
- Situația şi vulnerabilitățile inamicului;
- Cursurile probabile de acțiune ale inamicului;
- Posibilitățile informaționale şi misiunile esențiale;
- Propune cerințele critice de informații ale comandantului;
- Raioane de concentrare ale inamicului, posibilități şi limitări.

Fig.4. *Conținutul estimării şefului structurii de informații în cadrul procesului de elaborare a deciziei*

Pregătirea informativă a zonei de operații (câmpului de luptă)[18],,constituie un proces continuu, sistematic, de analiză a inamicului şi a terenului într-o zonă geografică specifică"[19]. Termenul este asimilat în doctrina națională din doctrina de informații militare a NATO şi a unor state membre ale Alianței - Intelligence Preparation of the Battlespace (I.P.B.).

Activitatea de informații nu se poate desfăşura în cele mai bune condiții dacă nu se ține seama de respectarea următoarelor principii[20] (Fig. 5.):

- ❖ Control centralizat
- ❖ Oportunitatea
- ❖ Exploatarea sistematică
- ❖ Exactitatea
- ❖ Accesibilitatea
- ❖ Utilitatea
- ❖ Protecția sursei
- ❖ Revederea continuă

Fig.5 *Principiile informațiilor*

[18] „Termenul reprezintă traducerea din limba engleză a Intelligence Preparation of the Battlefield (I.P.B.)".
[19] *Doctrina pentru sprijinul cu informații al operațiilor întrunite*, Bucureşti, 2003, p. 44.
[20] Conform Allied Joint Publications AJP 2-1, art 205.

- control centralizat (centralised control): se referă în principal la necesitatea evitării suprapunerilor nedorite în activitatea de informații, în scopul asigurării sprijinului reciproc şi pentru a folosi eficient şi economic forțele şi mijloacele la dispoziție;
- oportunitatea (timeliness): informația trebuie să ajungă la destinație în timp util pentru a fi folositoare; esențial este modul de organizare a sistemului informațional, care trebuie să fie capabil să transmită fără întârziere, în principal, informațiile despre orice schimbare esențială în situația curentă;
- exploatare sistematică (systematic exploitation) sursele de informații trebuie exploatate sistematic fapt ce poate fi realizat prin stabilirea judicioasă şi metodică a misiunilor, în concordanță cu capacitățile reale ale acestora;
- exactitatea (objectivity): pentru a fi exacte informațiile trebuie să fie corecte, să reflecte realitatea, să descrie corect situația existentă la un moment dat fără interpretări;
- accesibilitatea (accesibility): orice informație importantă trebuie să ajungă la compartimentul informații, dar şi la celelalte structuri interesate ținându-se cont de valoarea acesteia;
- utilitatea (responsiveness): capacitatea şi nevoia de a răspunde permanent cerințelor esențiale de informații ale comandantului;
- protecția sursei (source protection): toate sursele de informații trebuie protejate într-un mod specific;
- revederea continuă (continous rewiev): toate estimările de informații trebuie revăzute şi reevaluate permanent în raport cu noile informații primite.

ASPECTE GENERALE ALE ÎNTREBUINȚĂRII FORȚELOR PENTRU OPERAȚII SPECIALE ÎN CONTEXTUL GENERAL AL OPERAȚIILOR DE COMBATERE A TERORISMULUI

Lt.col.lect.univ.dr. Constantin STAN
Mr.drd. Doru TOCILĂ

Because of the very low profile of most terrorist organizations, identifying targets for counterterrorism (CT) missions can be extremely difficult. Although a preemptive strike against terrorists is preferable, CT missions must often be conducted after terrorists have initiated a terrorist incident. CT is a specialized mission, not a generic mission applicable to all Special Forces (SF) units. SF participation in CT is limited to those specially organized, trained, and equipped Special Forces Operational Detachments (SFOD) designated in theater contingency plans. As part of the Counterterrorism Enhancement Program, these designated SFODs may also train selected HN forces to perform CT missions.

Continuum-ul operațional – instrument important pentru cristalizarea rolurilor, misiunilor şi capacităților FOS în operațiile de combatere a terorismului

Literatura militară de specialitate contemporană consacră un spațiu considerabil studiilor privind limitele, şi chiar imposibilitatea, de a identifica natura şi cristalizarea conflictelor militare viitoare. Totuşi, majoritatea opiniilor specialiştilor conduc către faptul că există un spectru extrem de variat de exprimare la nivel operativ a acestora.

În contextul actual, asistăm la o impresionantă diversitate de războaie separatiste, violențe etnico-religioase, dispute asupra frontierelor, frământări civile şi atacuri teroriste. Astfel, un scenariu cu multe războaie mici îi determină pe planificatorii militari ai mai multor armate să privească din nou spre ceea ce ei numesc „operațiuni speciale" sau „forțe speciale", războinicii de nişă ai zilei de mâine[1].

În acest sens, rolul, misiunile şi capacitățile forțelor special pregătite pentru viitoarele conflicte militare, devin mult mai uşor de înțeles dacă se cunoaşte mediul în care se desfăşoară. Astfel, odată cu sfârşitul Războiului Rece, specialiştii militari apreciau că dispariția bipolarității a angrenat

[1] Alvin Toffler, Heidi Toffler, *Război şi anti-război*, Editura Antet, 2000, p.112.

configurarea unor noi grupări de state regionale, cu tendinţe naţionaliste, care reflectă diferenţele etnice, politice şi regionale. Toate aceste studii şi ipoteze lansate conduceau în opinia specialiştilor la concluzia extinderii acestor forţe specializate, forţe adaptate în funcţie de specific. De aceea, înţelegerea spectrului de conflicte, denumit în unele lucrări de specialitate şi *continuum operaţional,* reprezintă modalitatea de a identifica atât spaţiul de desfăşurare a Operaţiilor Speciale Întrunite (*Joint Special Operations,* JSO), cât şi de a determina care sunt operaţiile cel mai probabil a fi realizate.

Analizând rolul FOS în conflictele de mare intensitate, se distinge în mod clar importanţa întrebuinţării acestora ca multiplicatori de forţă pentru forţele convenţionale, şi nu substituite marilor unităţi şi unităţi din Forţele Terestre. Totuşi, o astfel de activitate a FOS devine imposibilă fără abilitatea de a coordona operaţiile acestora cu cele convenţionale, abilitate ce poate fi atinsă printr-o instruire complexă cu forţele pe care le sprijină.

Tipologia conflictelor de amploare mai redusă în comparaţie cu războiul general, caracterizate prin mijloace şi scopuri limitate şi denumite războaie limitate, implică lupta susţinută între forţe clasice, chiar dacă a existat sau nu o declaraţie formală de război. Excluzând constrângerile politice la care sunt supuse operaţiile, activităţile FOS din zona de intensitate medie a continuum-ului se aseamănă foarte mult cu genul de conflicte de mare intensitate.

Astfel, la nivelurile de intensitate medie şi mare, operaţiile întrunite, Forţe pentru Operaţii Speciale – forţe convenţionale, necesită un demers continuu, pentru a se asigura înţelegerea deplină de către comandanţii forţelor convenţionale a capacităţilor FOS, şi totodată, pentru a se convinge că forţele pot opera întrunit.

Zona continuum-ului de intensitate mică include cel mai ridicat potenţial de conflicte ce necesită întrebuinţarea FOS. Ipotezele lansate de analiştii politico-militari în ultimul deceniu al secolului al XX-lea cu privire la existenţa conflictelor de intensitate mică (*Low Intensity Conflict,* LIC) de la începutul acestui secol, capătă substanţă în prezent prin frecvenţa producerii acestora.

Astfel, conform publicaţiilor militare de specialitate, *LIC* este definit ca o „confruntare politico-militară între state sau grupări rivale, situat sub războiul convenţional şi deasupra competiţiei, de rutină, dintre state. El implică frecvent o luptă prelungită între principii şi ideologii concurente, aflate în competiţie. Conflictul de intensitate mică se întinde de la subversiune până la întrebuinţarea forţelor armate. El este purtat de o combinaţie de mijloace, folosind instrumente politice, economice, informaţionale şi militare. Conflictele de joasă intensitate sunt adesea locale, în general în Lumea a treia, dar au implicaţii asupra securităţii regionale şi globale”[2].

În acest context, folosirea la nevoie a componentei militare trebuie să fie eficientă şi de cele mai multe ori legendată. De aceea, întrebuinţarea FOS

[2] ***Joint Publication 1-02, *Dictionary of Military and Associated Terms,* US Department of Defense, Washington, 23 March 1994, p.222.

în conflictele de mică intensitate capătă o importanță deosebită, uneori *LIC* fiind considerat ca unica sferă de manifestare clară a Operațiilor Speciale.

În tipologia conflictelor de intensitate mică, operațiile de combatere a terorismului cu cele două componente ale sale, antiterorismul şi contraterorismul, se alătură celorlalte trei categorii : menținerea păcii, insurgență şi contrainsurgență şi operațiile neprevăzute (*contingency operations*), o gamă de operații sensibile pentru care FOS reprezintă un răspuns militar eficient, în situațiile ce reclamă folosirea concentrată a forțelor armate.

Rolul şi locul FOS în cadrul operațiilor desfăşurate de marile unități şi unități din Forțele Terestre din compunerea Forței Operaționale Întrunite Multinaționale pentru combaterea terorismului

În conținutul lor, operațiunile militare de stabilitate şi sprijin pot include atât componente ale *operațiilor de luptă,* cât şi ale celor ce nu *presupun lupta*, desfăşurate pe timp de pace, criză, precum şi în caz de război. În acest sens, există suficiente situații care prin natura lor pot căpăta caracteristici similare războiului, incluzând acțiuni de luptă cu utilizarea capacităților militare pentru îndeplinirea obiectivelor stabilite[3].

În acest context, literatura militară de specialitate şi respectiv Doctrina pentru Operațiile Întrunite Multinaționale şi Doctrina Operațiilor Forțelor Terestre, oferă o viziune complexă asupra modului în care interesele şi obiectivele politice delimitează tipurile acțiunilor, simultan cu luarea în considerare a gradului de utilizare a forței armate.

Astfel, în conformitate cu documentele precizate anterior, se regăsesc următoarele tipuri de operații de stabilitate şi sprijin :

a) asigurarea libertății de navigație şi de survol;
b) asistența acordată unei națiuni;
c) combaterea terorismului;
d) controlul armamentelor;
e) impunerea de sancțiuni;
f) loviturile cu obiectiv limitat şi raidurile;
g) sprijinul militar acordat luptei antidrog;
h) sprijinul militar acordat autorităților civile;
i) evacuarea necombatanților;
j) demonstrațiile de forță;
k) protecția navigației;
l) căutarea – salvarea – evacuarea;
m) sprijinul păcii.

[3] ***Doctrina pentru Operațiile Întrunite Multinaționale, Statul Major General, Bucureşti, 2001, p.12.

Încercând o delimitare a locului şi rolului FOS în cadrul operațiilor de stabilitate şi sprijin desfăşurate de marile unități şi unități din Forțele Terestre alături de celelalte componente militare ale Forței Operaționale Întrunite Multinaționale (*Combined Joint Task Force,* CJTF), distingem în cadrul spectrului conflictelor de mică intensitate operațiile de combatere a terorismului, una din misiunile de bază ale Forțelor pentru Operații Speciale, în timp de pace şi în situații de criză (post-conflict)[4].

Totodată, deşi cadrul ideal al întrebuințării FOS ar trebui să-l constituie operațiile pentru care acestea sunt antrenate şi echipate în mod special (misiunile de bază), în realitate circumstanțele dictează adesea, implicarea FOS şi pentru alte misiuni (misiuni colaterale). Astfel, din punct de vedere doctrinar, o parte dintre aceste misiuni colaterale întregesc alături de măsurile defensive şi ofensive de combatere a terorismului (CBT), spectrul de operații de stabilitate şi sprijin :

a) căutare – salvare şi evacuare (CSE);
b) activități împotriva traficului cu droguri (AÎTD);
c) asistența militară (ASM);
d) asistența umanitară în străinătate (AUS)[5].

În acest context, rolul FOS în operațiile de combatere sau contracarare a terorismului, termen generic folosit pentru a descrie totalitatea măsurilor antiteroriste şi contrateroriste, devine unul tot mai important, dată fiind eficacitatea acestor forțe de dimensiuni mici, cu mare flexibilitate, putere de lovire şi grad înalt de autonomie.

Necesitatea întrebuințării FOS pentru aceste tipuri de operații specifice conflictelor de mică intensitate este evidențiată de caracterul puternic, specific – ofensiv, al acțiunilor de intervenție contrateroristă. Deşi majoritatea operațiilor de combatere a terorismului desfăşurate de FOS îmbracă în special latura activă a acestora, în anumite situații, aceste componente specializate pot executa şi acțiuni antiteroriste.

Participarea FOS la executarea operațiilor de combatere a terorismului la obiectivele militare sau civile din afara teritoriului național, se execută pe baza acordurilor şi planurilor în vigoare în cadrul Alianței sau al coalițiilor la care România este parte, cu respectarea prevederilor legale existente, privind participarea forțelor armate la misiuni în afara teritoriului statului român.

Forțele Speciale – element specializat al Forțelor Terestre pentru operațiile de combatere a terorismului

Dispersarea şi disimularea teroriştilor, ineditul şi impredictibilitatea acțiunilor desfăşurate de către aceştia, posibilitățile tot mai crescute de a folosi mijloacele de distrugere în masă, simultan cu creşterea letalității actelor teroriste, conferă în caz de război un grad mărit de dificultate în identificarea şi anihilarea acestora.

---

[4] ***S.M.G./P.F.-32, *Doctrina pentru Operații Speciale*, Statul Major General, Bucureşti, 2003, p.13.

[5] *Idem*, pp.17-18.

În acest sens, combaterea terorismului solicită un război de detaliu, în care nivelul de luptă cuprinde, pe lângă operațiile de mare anvergură, şi acțiuni ale unor structuri strict specializate desfăşurate pe arii geografice extinse, în zone unde au fost focalizate elemente teroriste sau susținători ai acestora, încadrate în perioade de execuție nedefinite[6].

Specificul acestor acțiuni impune dezvoltarea şi perfecționarea capacităților specializate actuale ale Forțelor Terestre pentru descoperirea, identificarea, capturarea sau nimicirea elementelor teroriste, precum şi măsuri adecvate pentru protecția populației şi apărarea obiectivelor împotriva atentatelor. Ca toate operațiile speciale, operațiile de contraterorism cuprind coordonate distincte, repere ce necesită întrebuințarea unui personal calificat, special antrenat în acest scop, în măsură să aplice în timp scurt planurile concepute exclusiv în scopul contracarării efectelor acțiunilor teroriste :

a) amploare, nivel de angajare şi durată reduse, dar concentrate;
b) angajament selectiv de precizie şi capacitate ridicată de adaptare la mediu şi situații fluide;
c) caracter autonom;
d) grad ridicat de risc;
e) necesitatea respectării stricte a confidențialității;
f) nevoia sincronizării acționale precise între structurile angajate în acțiune;
g) optimizarea capacității de ripostă prin utilizarea controlată a forței şi folosirea mijloacelor de luptă speciale;
h) dependența de date şi informații detaliate, de articularea judicioasă a structurilor de comandă şi de execuție;
i) sprijin cu informații;
j) sprijin oportun cu foc[7].

Astfel, succesul în acțiunile de combatere a terorismului este determinat în principal de calitatea şi cantitatea informațiilor, viabilitatea comunicațiilor, siguranța sistemelor de apărare şi a mijloacelor de război informațional, precum şi de eficacitatea elementului specializat al Forțelor Terestre, respectiv a subunităților pentru operații speciale (Detaşamentele ALPHA, BRAVO).

În caz de alertă teroristă declanşată pe teritoriul național, la ordinul şefului Statului Major General, prin structura specializată, FOS sunt în măsură să participe la prevenirea şi contracararea acțiunilor teroriste îndreptate împotriva obiectivelor Ministerului Apărării. Pentru situațiile de

---

[6] Col.dr. Coşcodaru Ion, *Neoterorismul şi implicațiile acestuia asupra acțiunilor militare,* Sesiunea anuală de comunicări ştiințifice „Vectori ai amenințărilor la adresa securității naționale în noul context geopolitic şi geostrategic", vol.III, Serviciul de Protecție şi Pază, Bucureşti, 2004.

[7] ***S.M.G./F.O.S. – 3.14, Manualul pentru luptă al subunităților de operații speciale (Detaşamentele Alpha, Bravo), Statul Major General, Bucureşti, 2006, p. 36.

excepție, în care se cere intervenția FOS la obiective civile, Ministerul Apărării, prin structura specializată, preia temporar în responsabilitate aceste locații, stabilindu-se astfel jurisdicția asupra actului terorist, şi trece cu elementele nominalizate la rezolvarea situației.

În principiu, specialiştii în operațiile de combatere a terorismului arată că măsurile de contraterorism se desfăşoară sub forma a trei tipuri de operații:

a) de prevenire;

b) de contracarare şi ripostă la acțiunile teroriste în curs de desfăşurare;

c) de salvare.

Revenind şi încercând o delimitare a măsurilor de contraterorism desfăşurate de subunitățile pentru operații speciale, intervenția contrateroristă reprezintă etapa specifică de afirmare a acestor elemente specializate ale Forțelor Terestre, pentru contracararea efectelor acțiunilor teroriste.

Astfel, „intervenția contrateroristă constă într-un ansamblu de măsuri şi acțiuni cu caracter ofensiv executate de FOS, independent sau în cooperare cu alte structuri specializate, asupra obiectivelor militare atacate şi/ sau ocupate de entități teroriste, în scopul capturării şi/sau anihilării acestora, eliberării ostaticilor şi restabilirii ordinii legale”[8].

În acest context, grupurile pentru operații speciale specializate pentru misiunile de ripostă contrateroristă (Detaşamentele „ALPHA”), inițiază, planifică şi desfăşoară operații speciale, de obicei la nivel operativ-strategic, ce se focalizează pe metode, procedee şi tehnici specifice misiunilor de cercetare specială (*Special Reconnaissance,* SR) şi acțiunilor directe (*Direct Actions,* DA), aplicate conform situației existente, cu modalități particulare, specifice intervenției contrateroriste. Dat fiind specificul desfăşurării incidentelor teroriste în mediul urban, a creşterii globale a gradului de urbanizare şi a concentrării activităților nonmilitare şi militare în localități, acțiunile grupurilor pentru operații speciale de combatere a terorismului se desfăşoară, cu preponderență, în acest mediu.

Datorită acestor particularități ale zonei de operare, grupurile pentru operații speciale destinate misiunilor de combatere a terorismului sunt subunități de elită, specializate pentru lupta apropiată în mediul urban (*Close Quarter Battle,* CQB). Acestea au capacitatea de a executa operații pe timp de pace în medii foarte sensibile, prevenirea pagubelor colaterale fiind una dintre cele mai importante condiții de desfăşurare a acțiunilor.

O altă categorie a operațiilor contrateroriste executate de FOS o reprezintă misiunile de recuperare a personalului (*Personnel Recovery,* PR), ce „presupun executarea unor activități specifice pentru localizarea, identificarea, recuperarea, eliberarea şi repatrierea personalului capturat, izolat şi amenințat, în raioane sensibile, interzise sau de conflict. Aceste misiuni sunt caracterizate de planificarea detaliată şi analiza amănunțită a informațiilor”[9].

[8] *Idem*, p.153.
[9] *Idem*, p.157.

Totodată, aceste misiuni implică şi recuperarea unor echipamente şi tehnică militară ce reprezintă un interes deosebit de mare ori o ameninţare la adresa securităţii naţionale şi internaţionale.

Încercând o abordare pertinentă a măsurilor defensive din cadrul operaţiilor de combatere a terorismului, acestea delimitează acţiunile desfăşurate de FOS în cooperare cu alte structuri specializate ale Ministerului Apărării, pentru asigurarea securităţii fizice a unor demnitari militari, obiective şi activităţi cu specific militar, conform măsurilor de protecţie reciproce. Măsurile antiteroriste operative includ strângerea de informaţii, analizarea vulnerabilităţii unor posibile ţinte şi acţiunile de prevenire. Astfel, elementele principale ale programelor antiteroriste care constituie fundamentul combaterii eficiente a terorismului cuprind:

a) procurarea, centralizarea datelor şi informaţiilor referitoare la potenţialele ameninţări teroriste;

b) diseminarea lor oportună tuturor eşaloanelor şi compartimentelor interesate care au atribuţii în luarea măsurilor antiteroriste;

c) planificarea măsurilor de creştere a securităţii unităţilor, personalului, tehnicii militare, cazărmilor, locuinţelor, a infrastructurii militare sau a celei utilizate în scop militar;

d) luarea măsurilor organizatorice necesare pentru aplicarea acestor programe de antrenare corespunzătoare a întregului personal, în baza atribuţiilor şi competenţelor ce îi revin;

e) coordonarea şi controlul tuturor acestor măsuri.

În vederea reducerii vulnerabilităţii la ameninţările teroriste, FOS pot asigura consilierea structurilor militare convenţionale care au atribuţii în domeniul protecţiei forţelor (*Force Protection,* FP). Astfel, prin utilizarea capacităţilor FOS, nivelul de eficienţă al sistemelor de securitate fizică constituite pentru demnitarii militari, obiectivele şi activităţile cu caracter militar, sporeşte în mod considerabil[10].

La nivel naţional, elaborarea pe timp de război de către Marele Cartier General, a unui *program antiterorist integrat* pentru toate forţele specializate competente ale Sistemului Naţional de Prevenire şi Combatere a Terorismului (SNPCT), deci şi pentru FOS, oferă mecanismul necesar pentru asigurarea stării de alertă împotriva atacurilor teroriste pe timpul misiunilor strategice şi tactice, precum şi măsurile de prevenire care se întreprind pentru contracararea ameninţărilor teroriste. Totodată acest *program* are drept scop descurajarea actelor teroriste şi diminuarea pericolului unor asemenea acţiuni îndreptate asupra forţelor militare proprii aflate în desfăşurarea unor operaţii, asigurând aplicarea într-o concepţie unitară a tuturor măsurilor planificate.

În acelaşi timp, implementarea în cadrul acestor măsuri de prevenire, a lecţiilor învăţate reieşite din operaţiile antiteroriste desfăşurate de forţele specializate a unor state confruntate cu ameninţările teroriste vine să accentueze trei direcţii de acţiune fundamentale:

[10] *Idem*, p.36.

a) „îmbunătățirea tehnicilor de culegere a informațiilor şi de procesare computerizată a acestora, precum şi de infiltrare în celulele teroriste operative;

b) eficientizarea coordonării cu celelalte instituții naționale implicate în demersul antiterorist; asigurarea unei cooperări eficiente;

c) creşterea calitativă a cooperării internaționale, a schimbului operativ de informații privitoare la dezvoltarea şi dimensionarea terorismului transnațional şi internațional”[11].

Implicarea României în „războiul contra terorismului” şi participarea cu efective militare la desfăşurarea operațiilor propriu-zise pot constitui motive plauzibile pentru alegerea de către teroriști a unor ținte din interiorul țării, care să afecteze interesele noastre naționale. În acest context, se impun măsuri şi acțiuni specifice de prevenire, contracarare şi protecție antiteroristă de importanță strategică[12].

Prin amploarea şi implicațiile pe termen mediu şi lung, ca şi prin impactul psihologic asupra factorilor politici din întreaga lume, fenomenul terorist actual îşi consolidează poziția de nouă formă de război neconvențional şi asimetric.

În acest context, FOS sunt singurele elementele specializate ale Forțelor Terestre din Armata României destinate pentru latura activă a operațiilor de combatere a terorismului, acțiuni desfăşurate cu preponderență în mediile urbane. Aceste subunități sunt special instruite pentru a desfăşura acțiuni militare specifice acestui „război neconvențional”, misiuni de recunoaştere, dar şi acțiuni de luptă nemijlocită în scopul salvării ostaticilor, recuperării de materiale şi echipamente importante sau deosebit de periculoase şi distrugerii infrastructurii organizațiilor teroriste.

„În termeni de securitate națională, o țară fără unități pentru operații speciale este o țară condamnată”[13]. Aceste forțe sunt produsele crizelor şi instabilității, crearea lor fiind o replică la succesul adversarului sau la amenințarea pe care o constituia avantajul acestuia.

Noua amenințare a terorismului precum şi reacția comunității internaționale față de aceasta vor avea implicații şi consecințe majore asupra tuturor domeniilor vieții sociale şi mai ales asupra modului în care responsabilii politici vor decide să fie angajate şi întrebuințate capacitățile militare în viitoarele operațiuni de combatere a terorismului[14].

În acest context, Forțelor pentru Operații Speciale le revine misiunea istorică să realizeze imperativul lui Sun Tzî: „Căci a obține 100 de victorii într-o sută de bătălii nu înseamnă perfecțiune. A câştiga bătălia fără a lupta înseamnă perfecțiune”[15].

---

[11] Ion Crăiniceanu, *Spirit Militar Modern,* nr.6, Bucureşti, 2001, p. 43.

[12] Col.dr. Coşcodaru Ion, *Op.cit*.

[13] Gl.dr. Floca Mihai, *Forțele de elită-Armata secolului XXI,* Ed. Militară, Bucureşti, 2002, pp.287-288.

[14] Gl.dr. Popescu Mihail, *Implicații ale terorismului asupra acțiunilor militare,* Revista de Ştiințe Militare, nr.1, Bucureşti, 2002, p.9.

[15] Sun Tzî, *Arta războiului,* Ed. Militară, Bucureşti, 1976.

NOUA EPOCĂ INFORMAȚIONALĂ, DEZVOLTAREA TEHNOLOGIEI INFORMAȚIEI ŞI COMUNICAȚIILOR ŞI IMPACTUL ASUPRA DOMENIULUI MILITAR

Mr.lect.univ. Dănuț TURCU

The democratization of information and technology of information represents a significant challenge to the world's military transformational goals in the new information age. The military understand that it is only one customer on a large market, although a customer with a lot of power. To meet its transformational goals, the military must engage the commercial market using new means and methods. At the same time the military must balance the attractiveness of commercial technology with the requirements for security, reliability, sustainability, and, most importantly, interoperability with technological legacy.

Produs al epocii informaționale, conceptul de Război Bazat pe Rețea (*RBR*) este un derivat al prelucrării de calcul axată pe rețele. Evoluția prelucrării, de la cea axată pe platforme la cea axată pe rețele a fost extinsă de recentele dezvoltări cheie din tehnologia informației şi comunicațiilor. Câteva din cele mai importante dezvoltări din tehnologia informației includ HTML (*Hypertext Markup Language*), browsere web, TCP/IP şi arhitecturi Java. Aceste dezvoltări permit calculatoarelor cu sisteme de operare diferite să interacționeze. Prelucrarea de calcul axată pe rețele a fost exploatată de primii utilizatori pentru asigurarea unui avantaj competitiv în sectorul comercial. Similar, conceptele de urgență ale RBR exploatează superioritatea informațională pentru a asigura un avantaj competitiv în război.

De asemenea, dezvoltarea noilor tehnologii şi servicii în comunicații şi rețelistică şi adoptarea lor timpurie permite luarea unui avantaj tehnologic informațional hotărâtor în condițiile RBR. Prestigiosul grup Gartner, Inc. realizează periodic studii privind aceste tehnologii noi şi emite supoziții asupra perioadei în care vor ajunge la maturitate maximă. În figura1 sunt surprinse noile tehnologii şi servicii în comunicații pe scalele vizibilității şi maturității[1].

[1] B.Hafner, ş.a., *Strategic Analysis Report*, Hype Cycle for Networking and Communications, 2004, Gartner Research, 14 June 2004.

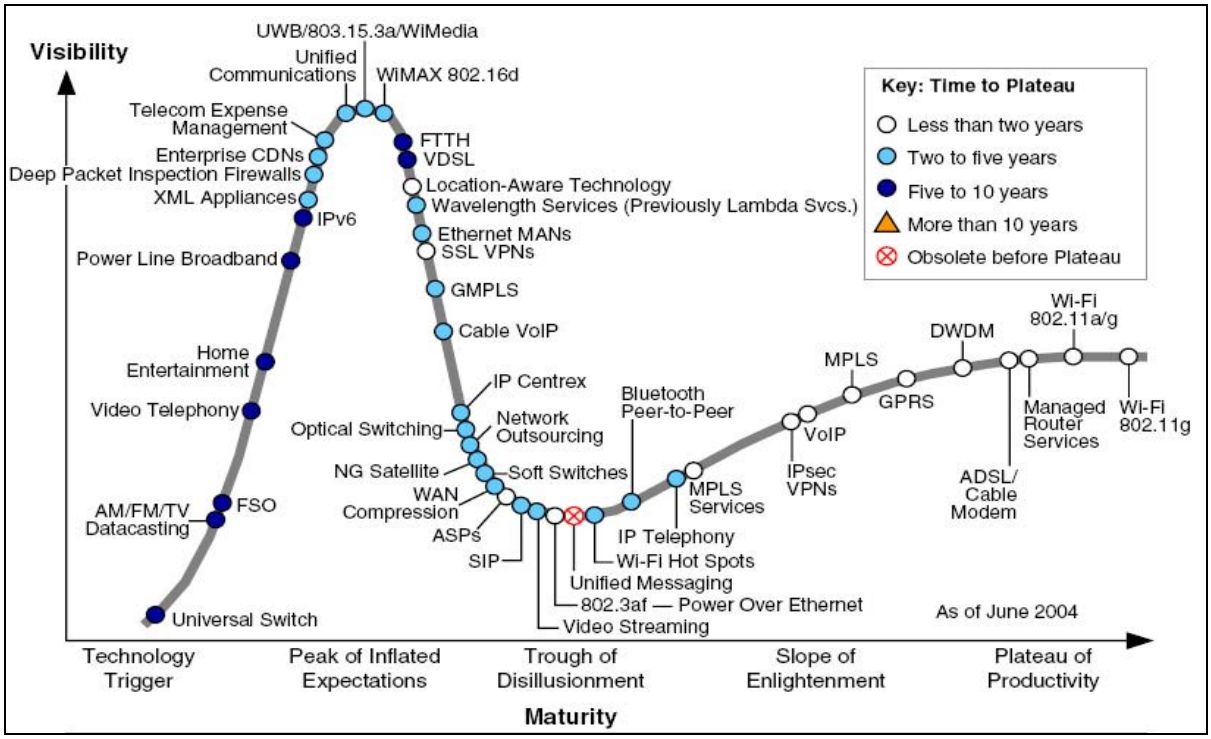

Fig. 1 *Hiperbola Gartner pentru comunicaţii şi reţelistică, 2004*

Epoca informaţională şi determinările utilizării tehnologiei de vârf în domeniul comunicaţiilor şi informaticii

În noua epocă informaţională implementarea efectivă şi urgentă a unor sisteme de comunicaţii moderne poate şi trebuie să aducă serioase beneficii. Trebuie spus că o aplicare greşită a noilor tehnologii în aceste sisteme poate să creeze handicapuri serioase şi mai greu de recuperat decât dacă am continua să utilizăm vechile sisteme, fără nici o modernizare/inovaţie.

De aceea este vital ca noile tehnologii ce vor fi implementate în viitor să se axeze pe asigurarea schimbului de informaţii la nivelul cerinţelor şi formatelor de interoperabilitate.

Societatea informaţională a apărut ca o urmare firească a convergenţei reţelelor de telecomunicaţii cu reţelele informatice de pe întreg cuprinsul mapamondului. Tranziţia de la reţelele de telecomunicaţii spre reţelele de comunicaţii electronice a determinat ceea ce numim astăzi revoluţia digitală, o revoluţie ce va schimba modul în care colectivităţile umane vor trăi şi vor interacţiona de acum înainte.

Societatea informaţională se bazează pe trei piloni. Primul pilon este format din reţelele de comunicaţii electronice. Al doilea pilon îl constituie serviciile de bază. În fine, cel de-al treilea pilon este reprezentat de aplicaţiile cu implementare directă în mediul electronic, cunoscute şi sub denumirea de aplicaţii telematice.

Sistemele de comunicaţii combinate cu tehnologiile informatice avansate sunt vitale în societatea informaţională. Ele constituie infrastructura pentru transportul informaţiilor furnizate de serviciile de bază[2] (poşta electronică, video interactiv), care permit oamenilor să folosească reţelele prin intermediul aplicaţiilor (învăţământ la distanţă, telelucru).

Reţeaua telefonică este o realitate fără de care nu putem concepe comunicaţia în lumea contemporană. Avantajul ei, faţă de alte modalităţi de comunicaţie, a fost rapiditatea, comoditatea, posibilitatea de comunicare în timp real, alături de o largă răspândire geografică, fapt ce a determinat o anumită preferinţă a utilizatorilor în comparaţie cu corespondenţa scrisă. Dar reţeaua telefonică tradiţională îşi schimbă caracterul. Fiind construită ca un purtător universal de voce, ea se întâlneşte cu nevoi de comunicare aparţinând unei economii moderne, ce depăşesc cu mult simplele apeluri telefonice. Prin conexiunile de tip dial-up s-a dat reţelei telefonice o nouă valenţă în asigurarea de comunicaţii, prin alternativa traficului de date în schimbul traficului de voce.

Lăţimea de bandă este o unitate de măsură ce exprimă cantitatea maximă de informaţie (sub forma biţilor) care poate trece teoretic printr-un mediu de comunicaţii într-un interval de timp. Cu cât lăţimea de bandă este mai mare, cu atât fluxul de informaţii este mai mare, iar în vorbirea curentă o reţea de bandă largă este considerată reţea de viteză.

În cazul conexiunii de tip dial-up lăţimea de bandă este limitată la 56 kbps, fapt ce nu permite dezvoltarea unor comunicaţii de tip vizual care ar necesita o lăţime de bandă mai mare. Tehnologia de comunicaţii de tip ISDN (Integrated Services Digital Network) permite transmiterea simultană atât a vocii, cât şi a fluxului de date şi chiar imagini în mişcare prin banalele fire telefonice, graţie partajării canalelor de comunicaţie. Lăţimea de bandă a tehnologiei ISDN este de 128 kbps, atunci când sunt folosite ambele canale de comunicaţie, lucru ce permite transmiterea de documente şi imagini la preţuri reduse. EURO-ISDN a apărut având la bază standarde comune la sfârşitul anului 1993 şi a fost considerată tehnologia prioritară în extinderea reţelelor de comunicaţii din Europa, mai ales că unele ţări aveau o poziţie consolidată în dezvoltare, poziţie de care trebuia profitat.

Tehnologia ISDN este punctul de plecare spre un alt val tehnologic ce ţinteşte lumea multimedia. Noile servicii, precum comunicaţiile video de înaltă fidelitate, necesitau totuşi o performanţă mai mare. Noile comunicaţii integrate de bandă largă ofereau posibilitatea de a combina mai flexibil mediile de comunicaţie. Tehnologia avută în vedere aici poartă denumirea de Asynchronous Transfer Mode (ATM). Tehnologiile de comunicaţii

[2] Mihai Drăgănescu, *De la societatea informaţională la societatea cunoaşterii*, Editura Tehnică, Bucureşti, 2003.

electronice se implementează şi pe reţelele de televiziune prin cablu deja existente în majoritatea oraşelor pe întreg mapamondul, dar chiar şi pe reţelele de transport energie electrică.

Comunicaţiile mobile au o rată de creştere foarte bună la nivelul Uniunii Europene (aproximativ 30-40%). Europa a devenit un factor important în dezvoltarea utilizării comunicaţiilor mobile prin adoptarea de către restul lumii a standardelor sale pentru comunicaţiile digitale. Tehnologia GSM este o demonstraţie a modului în care iniţiativa publică şi privată extinsă unitar la nivel european este capabilă a genera o noua piaţă, creatoare de locuri noi de muncă.

Sateliţii sunt utilizaţi în principal pentru transmisiunile de televiziune, observarea Pământului şi telecomunicaţii. Avantajul esenţial al sateliţilor este larga lor acoperire geografică fără a necesita reţele terestre costisitoare. Sateliţii vor juca un rol important în furnizarea de comunicaţii ale tehnologiilor avansate în mediul rural şi în zonele izolate.

Infrastructura informaţională evoluează spre o reţea tot mai deasă de reţele, de servicii generice, aplicaţii şi echipamente a căror dezvoltare, distribuţie şi întreţinere ocupă o multitudine de resurse în lume. Într-o extindere eficientă a infrastructurii informaţionale anumite componente trebuie să lucreze împreună. Asamblarea diferitelor piese ale acestui sistem deosebit de complex este provocarea interoperabilităţii, un lucru imposibil de înfăptuit în absenţa unor convenţii clare. Asemenea convenţii iau forma standardelor, în special standardele sistemelor deschise ce vor juca un rol esenţial în construirea infrastructurii informaţionale globale.

Instituţiile de standardizare au înregistrat recorduri în producerea de standarde la nivel european, dar procesul de standardizare ridică astăzi o serie de probleme legate de direcţionarea spre anumite scopuri, lipsa de interoperabilitate şi inexistenta unei pieţe consistente. Acţiunile întreprinse au fost delimitate pe trei nivele de interes. La nivel de operatori şi de investitori, se remarcă exemplul de succes din telefonia mobilă digitală GSM, unde actorii pieţei au putut constitui un set de specificaţii şi condiţii pentru obiective de aplicaţii concrete *(Memoranda of Understanding)*. Aceste condiţii au constituit materialul de lucru pentru organismele de standardizare competente, mecanismul răspunzând pe deplin la cerinţele existente pe piaţă.

La nivelul organelor de standardizare trebuie încurajată emiterea de priorităţi dictate de cerinţele de pe piaţă şi identificarea specificaţiilor disponibile publicului larg, care îşi trag originea tot din piaţă. Politica de standardizare trebuie revizuită. În cazul în care piaţa nu oferă soluţii tehnic acceptabile în obţinerea obiectivelor UE trebuie avut în vedere un mecanism de selecţie sau de concepţie a tehnologiilor adecvate.

Serviciile de bază constau în furnizarea de acces la Internet, poştă electronică, transferul de fişiere şi serviciile multimedia interactive. Pentru

aceste servicii sunt esențiale două elemente de bază: standarde neechivoce şi masă critică. Dispersia reacțiilor de reglementare naționale constituie un pericol serios pentru fragmentarea pieței interne. Au fost identificate două categorii de probleme – una referitoare la comunitatea de afaceri, iar alta privitoare la indivizi, cu referiri specifice la viața privată.

Pe măsură ce se înaintează în societatea informațională răspunsul de reglementare în domenii precum proprietatea intelectuală, viața privată, protejarea mediului înconjurător devin cerințe la nivel european în vederea potențării beneficiilor unei piețe unice pentru toți participanții. În acest sens se recomandă înființarea unui cadru de reglementare unanim acceptat în protecția drepturilor de proprietate intelectuală, a vieții private, a securității informațiilor pe plan european şi apoi internațional[3].

Nevoia de protecție a vieții private va creşte simțitor odată cu creşterea capacității noilor servicii de a aduna şi manipula informații detaliate despre indivizi sub forma vocii, datelor şi imaginilor. Fără abordarea unei securități la nivel de lege, lipsa de încredere a consumatorului va împiedica cu siguranță dezvoltarea rapidă a societății informaționale. Diferențele în nivelul de protecție a acestor norme de confidențialitate determină riscul potrivit căruia autoritățile naționale ar putea să fie nevoite a restrânge libera circulație a unei largi game de servicii între state în vederea protejării datelor personale.

Criptarea devine tot mai importantă în asigurarea dezvoltării serviciilor de plată. Prin aceasta se va garanta că numai cel ce plăteşte va primi serviciul. De asemenea se va acorda protecție şi împotriva dezvăluirii publice a datelor personale. Condiționarea accesului ar asigura o competiție corectă şi deschisă a intereselor consumatorilor cu interesele prestatorilor de servicii. Criptarea este importantă mai ales în comerțul la distanță, care reclamă garanții absolute asupra integrității semnăturilor, a textului semnat, irevocabilitatea certificării de timp şi dată, precum şi recunoaşterea legală internațională.

În privința elementului secund, atracția provocată de un nou serviciu de telecomunicații depinde în mod direct de numărul de utilizatori compatibili. Astfel, un serviciu nu se poate lansa până când nu are un anumit număr de abonați. Aceasta este masa critică. Segmentele de piață care vizează noile infrastructuri informaționale nu pot susține o recuperare a investițiilor fără un anumit nivel al cererii.

Măsurile menite a asigura atingerea masei critice vizează: încurajarea cooperării dintre competitori în vederea măririi pieței; acorduri între administrațiile publice în obținerea condițiilor şi specificațiilor comune şi angajarea în folosirea acestora în achiziții la nivel comunitar şi național; promovarea folosirii pe scară largă a rețelelor şi serviciilor europene prezente şi viitoare; campaniile de informare orientate pe administrație şi instituțiile de învățământ.

[3] Titu Băjenescu, *Sisteme personale de comunicații*, Ed. Teora, Bucureşti, 2005.

Tehnologia de astăzi este în căutare de aplicații. În acelaşi timp, societatea este în căutare de soluții la probleme se ce ocupă cu informarea inteligentă. Faptul liberalizării piețelor de telecomunicații şi de servicii nu va conduce automat la atingerea masei critice, stimulând investițiile viitoare.

Inițiativele sub forma aplicațiilor experimentale sunt cele mai eficiente mijloace de accelerare a cererii şi ofertei. Ele posedă o funcție demonstrativă care le va ajuta la ulterioara lor promovare pe scară largă. Ele oferă un banc de testare şi de acordare a practicilor furnizorilor în funcție de aşteptările clienților.

Pentru a avea efectul scontat, asemenea aplicații trebuie lansate în medii comerciale reale, de preferință cu o mare amploare. Inițiativele nu constituie proiecte pilot în mod tradițional, deoarece obiectivul principal avut în vedere este testarea valorii către utilizator împreună cu fezabilitatea economică a sistemelor informatice.

În condițiile dezvoltării durabile a societății informaționale, cerințele de interoperabilitate au devenit, iată, un adevărat leit motiv. Procesul ISMART (Interoperable Systems Management and Requirements Transformation), care a fost inițiat de către organizații ce au reuşit în timp să instituie de facto standarde internaționale pentru asigurarea interoperabilității în comunicațiile de date la nivel tactic, promovează şi asigură interoperabilitatea într-un adevărat „sistem de sisteme" privind colectarea, analiza şi evaluarea continuă a cerințelor pentru schimbul de informații.

Procesul ISMART asigură o înțelegere clară în analiza proceselor ce au loc în cadrul sistemelor informaționale. Stabileşte cerințe de interoperabilitate de la cel mai înalt nivel al politicilor de apărare, până la toate nivelurile, privind necesitățile de documentare şi specificațiile de sistem. Folosind standardele internaționale, asigură concentrarea soluțiilor de interoperabilitate la cel mai înalt nivel posibil pe achiziții de tehnologie, pe integrarea de noi platforme în sistemele actuale precum şi testarea sistemelor de comunicații şi informatice.

Aplicarea acestui proces în mediul multinațional a dus la obținerea unor rezultate pozitive identificând:

- 16 diferențe majore de tehnologie şi numeroase scurtcircuite în schimbul de informații cu ocazia studiului de interoperabilitate desfăşurat pe timpul exercițiului Saif Sareea II, al forțelor Marii Britanii, exercițiu ce a avut loc în Oman în anul 2001;
- 95% din totalul problemelor de interoperabilitate în legăturile de date la nivel tactic care au putut fi întâlnite pe timpul desfăşurării mai multor exerciții comune Marea Britanie/Statele Unite ale Americii;
- un număr mare de probleme de interoperabilitate pe timpul fazelor preliminare ale proiectării sistemelor.

Procesul ISMART a fost adoptat deja de către forțele aeriene şi navale americane şi este folosit integral sau în parte de către multe state membre NATO.

În ceea ce priveşte interoperabilitatea sistemelor informatice, aceasta reprezintă un complex de reguli, instrumente, scheme etc., care permit structurilor să comunice atât pe orizontală, cât şi pe verticală, iar în ultimii ani s-a încercat să se demonstreze cât de pregătiți suntem să facem acest lucru, cât de deschise sunt sistemele noastre pentru a putea primi sau oferi informații şi, nu în cele din urmă, cât de pregătiți sunt aliații noştri să ne sprijine în acest efort.

În condițiile în care vorbim de schimbul de informații pentru crearea spațiilor publice digitale de tipul ONE-STOP-SHOP, spre exemplu în administrația publică, izolaționismul sistemelor informatice în care relaționăm coroborat cu simțul eronat de proprietate asupra datelor existente şi produse în cadrul acesteia pe toate nivelele ei de organizare, de multe ori ne fac să ne întrebăm dacă e-administrație este doar un concept al hârtiei şi un vis al specialiştilor.

A fi deschis în limbaj informatic înseamnă a oferi acces la informațiile pe care sistemul în care acționezi le produce sau prelucrează, înseamnă a renunța la ideea perimată de proprietar absolut, dar şi a întreprinde toate măsurile pentru a asigura interoperabilitatea sistemelor. Nu pot exista sisteme informatice integrate şi implicit servicii integrate dacă interoperabilitatea se va rezuma doar la sistemul propriu al unui departament sau în cel mai fericit caz al unei instituții.

Analiza globală a sistemului informațional militar autohton sub impactul dezvoltării rapide a tehnologiei informației şi comunicațiilor

Misiunile sistemului militar românesc s-au schimbat semnificativ în ultimele decenii. *Mediul de securitate curent şi viitor în care s-ar putea duce acțiunile militare va fi tot mai mult caracterizat de schimbări rapide.* Perfecționările tehnologice în mobilitate, armele cu energie directă şi senzorii vor continua să reducă factorii timp şi spațiu şi să solicite ritmuri mai rapide ale operațiilor de-a lungul unor zone vaste. Creşterea globală a populației, rapida extindere a piețelor economice mondiale şi dezvoltarea fără precedent a tehnologiei sistemelor de informații va continua să perpetueze o *explozie globală a rețelelor de informații militare şi comerciale*. Aceste rețele aflate în continuă creştere creează cu rapiditate o sferă globală, unitară a informațiilor (*infosfera*)[4]. Infosfera se referă la creşterea rapidă a *rețelei globale a sistemelor şi rețelelor C4 militare şi comerciale* care leagă informațiile din bazele de date cu centrele de fuziune accesibile luptătorului oriunde, oricând, pentru îndeplinirea oricărei misiuni. Infosfera asigură un schimb de informații automatizat, la nivel global, care sprijină ducerea acțiunilor militare şi care este secretizat şi transparent pentru luptător. Această capacitate în dezvoltare

[4] *SMG 6-0, Doctrina pentru sprijinul cu sisteme C4I în operațiile întrunite*, Bucureşti, 2004.

trebuie să fie deosebit de flexibilă pentru a sprijini rapida organizare pe sarcini şi proiecţia puterii.

Tehnologia informaţiei şi comunicaţiilor, precum şi existenţa şi creşterea unei infosfere globale au un impact ireversibil asupra abordării fundamentale a războiului care urmăreşte masarea şi concentrarea efectelor în locul forţelor. Acesta nu numai că propulsează forţele întrunite în era informaţiilor, ci totodată în *sfera RBR,* cu sisteme de arme de înaltă precizie care detectează şi angajează ţintele pe baza transferului electronic de date.

În prezent, în armata noastră nu există un sistem informatic care să asigure automatizarea accesului la informaţiile ce privesc susţinerea acţiunilor militare. În condiţiile în care acţiunile militare tind să aibă o dinamică din ce în ce mai accentuată şi să se desfăşoare pe o arie cât mai vastă, iar impactul tehnologiei informaţiei să fie tot mai mare, este imperios necesară proiectarea unui sistem informatic care să sprijine activităţile ce se desfăşoară pentru susţinerea acţiunilor militare, atât pe timp de pace cât şi în situaţii de criză sau conflict[5]. De asemenea, decidentul militar, indiferent de nivelul ierarhic la care se află, are nevoie de sprijin logistic, sub toate aspectele lui, în timp real. Având un instrument care să-i ofere posibilitatea identificării şi solicitării în timp real a resurselor de care are nevoie, va avea certitudinea că acţiunile pe care le va întreprinde vor fi asigurate cu resursele solicitate. În acest fel se va obţine o fluidizare a acţiunilor militare, cât şi o creştere a moralului trupelor pe timpul desfăşurării acestor acţiuni. Neabordarea în mod unitar a sistemelor informatice, ce vor deservi domeniul de susţinere a acţiunilor militare, va duce la disfuncţionalităţi privind actualitatea informaţiilor, întârzieri în solicitarea şi asigurarea de resurse pentru susţinerea acţiunilor militare, cu impact negativ imediat asupra succesului operaţiilor militare şi a moralului trupelor.

Mediul actual de sprijin al acţiunilor de luptă nu asigură interoperabilitatea sistemelor şi vizibilitatea totală a resurselor, datorită:

- inexistenţei sistemelor informatice sau existenţei unor aplicaţii informatice izolate şi dezvoltate într-un mediu care nu asigură interconectarea aplicaţiilor;
- lipsei de vizibilitate sau accesului limitat la resurse pentru utilizatori;
- imposibilităţii actuale de a oferi o imagine întrunită a resurselor;
- limitării instrumentelor de asistare a deciziilor;
- eterogenităţii structurilor de date folosite.

Lipsa integrării informaţiei la nivel central, pe grade de secretizare şi de acces, este principalul element ce micşorează controlul şi viteza de răspuns la orice solicitare internă sau externă.

---

[5] Cristea Dumitru, Ion Roceanu, *Războiul bazat pe reţea: provocarea erei informaţionale în spaţiul de luptă*, Editura U.N.Ap., Bucureşti, 2005.

Informația care se obține la nivel structură centrală provine din centralizări prelucrate la structurile subordonate, iar traseul de parcurs şi metodele de transmisie sunt sub nivelul necesar stabilirii unui flux de redare în timp real.

Există numai abordări informatice parțiale, paralele, la diferite nivele, care nu elimină problema redundanței informațiilor. În structurile centrale şi în unități există aplicații informaționale care răspund cerințelor locale, dar care, prin felul în care au fost construite, nu se pot interconecta, chiar dacă au la bază aceeaşi informație primară.

Sistemele informatice existente la diferite structuri centrale nu mai sunt eficiente, dinamismul de derulare a activităților, mai ales acum, după integrarea în NATO, nu poate fi preluat automat de acestea, astfel că datele nu sunt actualizate, lăsând loc din nou operării şi prelucrării manuale a situațiilor din raportări. Multe din bazele de date au informații comune, dar nu pot comunica între ele.

Abordarea diferită a problemelor, neunitar şi neintegrat, pe domenii, sau chiar în cadrul aceluiaşi domeniu, la diferite nivele, face foarte dificilă obținerea de informații sintetice. Inexistența unui sistem unitar de codificare la nivel de minister face colaborarea între departamente, pe acelaşi domeniu de interes, greu de realizat în sistem informatizat.

În prezent suportul de comunicații principal este Rețeaua Militară Națională de Comunicații, RTP/STAR, care constă într-o rețea de centre de transmisiuni magistrale şi de centre de transmisiuni terminale, instalate, în mare parte, în cazărmi, cu rolul de a asigura traficul la distanță, dar care nu asigură condiții optime pentru transmisiile de date şi lărgimea de bandă necesară pentru toate unitățile. Echipamentele utilizate sunt produse în prezent în România.

Este necesară reproiectarea şi upgradarea rețelei astfel încât să suporte protocoale eficiente pentru comunicații de date (ex. ATM, GigaBit Ethernet), să aloce dinamic banda suficientă pentru transmisiile critice, să asigure mecanisme de securizare/criptare ale canalului, rate de erori acceptabile pentru protocoalele de transmisii date, redundanța şi disponibilitate. În paralel vor exista şi magistrale de viteză mare pe fibră optică, proprii rețelei private de date a MAp, care vor asigura transportul datelor pe inele de prioritate şi vor permite schimbul permanent de date necesar managementului centralizat al rețelelor.

La finalizare, RTP/STAR va asigura:

- realizarea unei platforme de comunicații moderne (numerică) pentru sistemele de comandă şi control;
- unificarea sistemului de comunicații al armatei;
- multiple posibilități de interconectare şi o ridicată interoperabilitate cu sistemul teritorial de telecomunicații, cu rețelele de comunicații ale

celorlalte forțe ale sistemului național de apărare şi cu sistemele de comunicații ale armatelor țărilor NATO;

- independență sporită față de sistemul teritorial de telecomunicații;
- confidențialitatea comunicărilor prin criptarea de grup sau individuală;
- creşterea deosebită a calității şi traficului legăturilor de voce, date, imagini vehiculate între abonați;
- servicii de rețea inexistente până acum: rutare adaptivă automată, abonat mobil, grup închis de abonați, teleconferință, videoconferință, minimizare „turnul de fildeş", transmisii de date multislot etc.;
- servicii de abonat: prioritate, apel cu număr abreviat, apel circular, direct, transferabil, ton de avertizare în cazul lucrului nesecretizat etc.

Sistemele informatice critice în timp (timp real) precum ASOC, FDEx, STASA (în funcțiune la COAP), SCOMAR, C2 (în faza de proiectare sau construcție) etc., vor prevedea un suport de comunicații alternativ, redundant (eventual prin satelit), alături de cel oferit de RTP/STAR. Sistemele informatice non-critice în timp (AILS, SIMRU, SIFCON) vor utiliza numai suportul oferit de intranetul militar.

Înainte de anul 1990 preocuparea pentru dezvoltarea sistemelor informatice în Ministerul Apărării (MAp) era o prioritate şi pentru acest demers erau utilizate resurse importante. După anul 1990, din varii motive, domeniul a fost tratat ca neprioritar şi mai mult s-a vorbit despre tehnologia informației decât s-a utilizat.

În perioada 1990 - 2000 s-au dezvoltat, independent şi necoordonat, proiecte importante care au condus la implementări nestandard, necorelate şi neinteroperabile. Exemple semnificative în acest sens sunt: sistemele de comandă, control şi armament pentru artilerie (LAROM, VIFORUL, GHEPARDUL), sistemul AZUR, sistemul ASOC. Implementările din proiectele menționate au condus la soluții funcționale sectoriale care nu pot fi replicate în alte sisteme.

Începând cu anul 2000, chiar dacă investițiile în domeniul tehnologiei informației au rămas simbolice, față de nevoile reale ale MAp, procesul de coordonare unitară a implementărilor sistemelor informatice a căpătat coerență. În perioada 2002 - 2004 s-a aprobat Documentul cu Nevoile Misiunii pentru Sistemul Informatic Integrat al MAp, document care fundamentează arhitectura de sistem, din punctul de vedere al tehnologiei informației, pentru MAp. Acesta a fost urmat de Documentul cu Cerințe Operaționale pentru Sistemul Informatic pentru Sprijinul Acțiunilor Militare (SISAM) şi DCO pentru sistemul INTRAMAN. Cadrul legislativ recent face trimitere spre obligativitatea Ministerului Apărării de a informatiza toate domeniile sale de activitate, aşa cum este prevăzut în Legea 346 din 21 iulie 2006 privind organizarea şi funcționarea Ministerului Apărării, capitolul II, art.5(1), lit. k.

Viziunea privind domeniul tehnologiei informației şi comunicațiilor în Armata României

Viziunea asupra domeniului tehnologiei informațiilor în MAp ține cont de concepția de ducere a războiului modern în care superioritatea informațională este elementul principal, precum şi de nevoile de informatizare ale organismului militar definite şi aprobate în Documentul cu Nevoile Misiunii ale Sistemului Informatic Integrat al Ministerului Apărării (SIIMAN).

Permanenta eficientizare a organismului militar în a se confrunta cu viitoarele provocări militare, constă în capacitatea sa de a-şi adapta capacitățile la mediul complex din viitor, de a menține avantajul competițional în "epoca informațională" în orice criză sau conflict.

Forțele militare ale Alianței vor opera într-un mediu multilateral, împreună cu forțele altor țări şi în strânsă cooperare cu organizații naționale, internaționale şi nonguvernamentale. Colectarea de informații, analiza, diseminarea şi împărțirea lor vor fi importante în anticiparea şi posibil în prevenirea şi stoparea conflictelor.

Armata trebuie să câştige întregul beneficiu din descoperirile tehnologiei pentru a menține avantajul tehnologic şi operațional. Tehnologia poate acționa ca multiplicator al forței. Acesta poate acționa pentru a reconfigura cu rapiditate forțele şi echipamentul astfel încât acestea să creeze un efect hotărâtor la momentul oportun. În plus, colectarea, manipularea şi transmiterea informațiilor prin rețea permit armatei să se bazeze pe sisteme robuste de comandă şi control ceea ce va conduce la schimbări în structura organizațională a unităților de comandă, formațiunilor şi comandamentelor. Cercetarea şi dezvoltarea ar trebui concentrate pe întrebuințarea nano-tehnologiilor, surselor de energie, senzorilor de ultimă generație, tehnologiei informaționale şi bio-tehnologiei şi roboticii.

Provocările complexe din mediul strategic vor necesita noi moduri de a gândi, planifica şi acționa. Datorită constrângerilor politice, influențelor juridice şi accesului la noi capacități tehnologice, accentul se va pune tot mai mult pe efectele ce trebuie create pentru a atinge obiectivele strategice ale campaniei. Având în vedere aceşti factori, viitoarele operații vor trebui desfăşurate mai eficient, adoptând o abordare bazată pe efecte. O abordare bazată pe efecte implică folosirea cuprinzătoare a tuturor instrumentelor de putere atât militare, cât şi non-militare pentru a crea efecte de campanie care vor atinge rezultatele dorite.

Elementele separate din care se constituie abordarea bazată pe efecte nu sunt noi, această abordare fiind mai degrabă o schimbare filozofică în modul în care sunt planificate şi executate operațiile. Se pune mai mult accentul asupra cauzelor şi efectelor în opoziție cu războiul de uzură „target centric". Acesta

implică planificarea şi executarea acţiunilor de către toate organizaţiile implicate, împreună cu folosirea tehnologiei moderne, ceea ce deschide noi posibilităţi modului de executare a viitoarelor operaţii. Această abordare poate fi adoptată la toate nivelurile de comandă şi pe tot spectrul de conflicte.

Este stadiul în care se iau şi se implementează decizii, mai rapid decât ar putea adversarul reacţiona, permiţând astfel comandantului viitoarei structuri de forţe întrunite să modeleze mediul pentru a se potrivi cel mai bine cu nevoile şi obiectivele sale. Superioritatea în luarea deciziei depinde în mare măsură de stabilirea şi menţinerea unei poziţii dominante în informare şi partajarea cunoştinţelor referitoare la situaţia din timpul tuturor fazelor unei operaţii.

Pe măsură ce înaintăm în „epoca informaţională", trebuie dezvoltate noi sisteme de comandă şi control pentru a permite ca informaţia superioară să se transforme în cunoştinţe puse în practică şi astfel să faciliteze o planificare mai rapidă, o luare a deciziei de mai bună calitate şi efecte decisive. Superioritatea în luarea deciziei depinde de o informaţie oportună, precisă şi de mijloacele prin care aceasta se poate schimba şi interpreta în siguranţă, într-un mod stabilit de comun acord. Culegerea de informaţii, analiza, diseminarea şi gestionarea comună între naţiuni asigură cadrul esenţial pe care se construieşte superioritatea în luarea deciziei. Trebuie dezvoltată capacitatea de a achiziţiona informaţii în mod persistent şi de a executa activităţi de supraveghere, recunoaştere precum şi activităţi de achiziţie de ţinte, la toate nivelurile de comandă, pentru a identifica ameninţările în evoluţie, cât mai repede posibil.

Mai mult, trebuie să se dezvolte abilitatea de a culege şi exploata toate sursele de informaţii, inclusiv acelea prin sistemele de sateliţi, pentru un set de ţinte complex, mobil şi evaziv.

Luarea de decizii eficiente necesită o capacitate de evaluare clară, care să stăpânească actualii factori politici, militari, economici, civili, internaţionali şi de infrastructură, care afectează toţi actorii. De asemenea trebuie să se asigure un „depozit" centralizat de unde să se poată identifica legăturile între obiective şi efecte.

Capacitatea de utilizare a reţelei la parametrii maximi este foarte importantă pentru asigurarea rapidă a efectelor militare şi va permite noi structuri de luptă operaţionale cu putere de luptă crescută. Aceasta asigură capacitatea de a oferi efecte militare precise şi decisive cu rapiditate şi acurateţe prin: senzori de legătură, cei care iau decizii şi sistemele de armament. Rezultă, astfel, două domenii pentru obiectivele de transformare: superioritatea informaţiei şi capacitatea de reţea.

Concepţia de informatizare va suporta modificări în viitor în concordanţă cu progresele înregistrate de concepţiile de ducere a războiului

modern definite în cadrul NATO, având la bază conceptul NNEC (NATO Network Enabled Capabilities).

SIIMAN. Reprezintă în esență modelul de sistem informatic integrat către care tindem în condițiile tehnologice actuale, foarte dinamice, care își propune să definească procesele M.Ap. printr-un model apropiat de cel al oricărei alte organizații.

Utilizarea produselor hardware şi software de pe piața (COTS), adaptate şi customizate după procesele organismului militar, va permite o permanentă upgradare şi updatare a produselor în ritmul pieței. Evident, procesele specifice ducerii acțiunilor de luptă vor beneficia de produse în tehnologie militară, mult mai scumpe şi mai greu de furnizat, dar numai acolo unde condițiile reclamă astfel de situații. De asemenea unele aplicații vor fi realizate în interiorul M.Ap. de către structurile specializate.

SIIMAN va opera ca o colecție de sisteme informatice eterogene distribuite. El trebuie să continue să permită funcționarea vechilor sisteme sau aplicații izolate, care vor trebui integrate, în timp ce va dezvolta suportul pentru noi funcțiuni sau pentru cele deja existente. Informațiile vor fi stocate în diferite moduri şi la diferite niveluri de detaliere. Funcțiunile din cadrul SIIMAN vor migra de la locațiile centrale către nivelul de bază al organismului militar, la utilizatorul final în mediul tactic sau locația de bază. SIIMAN va evolua în viitor prin integrarea acestor componente adaptându-le la noile cerințe informaționale şi noilor tehnologii.

De asemenea M.Ap. trebuie să schimbe informații cu alte instituții ale statului, cu instituții ale Sistemului Național de Apărare şi pentru aceasta trebuie să asigure interfața cu acestea. Această interfață trebuie să fie asigurată de SIIMAN.

SIIMAN trebuie să includă:

- suportul fizic de comunicații ce va fi asigurat de Rețeaua Militară Națională de Comunicații, reproiectată conform necesităților de transmitere date şi imagini, cu protocoale mai rapide ce asigură o transmisie mai precisă şi fiabilă, precum şi de suportul propriu de comunicații pe fibră optică, constituit într-un backbone desfăşurat cel puțin la nivelul Statului Major General şi la categoriile de forțe;
- instrumentele, metodele şi procesele necesare construirii şi întreținerii software-ului necesar utilizatorilor din sistemele C4I, de informații şi de sprijin în accesarea, manipularea, organizarea şi însuşirea informației;
- standardele şi protocoalele care facilitează interconectarea şi interoperabilitatea între rețele şi sisteme, şi care să asigure securitatea informației pe timpul transportului, procesării, afişării şi stocării acesteia;

- personalul şi echipamentele din centrele de management ale SIIMAN, care vor asigura integritatea, managementul şi funcționarea SIIMAN, dezvoltarea de aplicații şi servicii, construirea de facilități şi instruirea pentru întreg personalul M.Ap. în folosirea capabilităților SIIMAN;
- domeniul Comandă-Control, ca parte importantă a SIIMAN, a fost radical modificat o dată cu introducerea componentei de calcul precum şi a capabilităților de analiză a informației, supraveghere şi recunoaştere (ISR-Intelligence, Surveillance, Recconaissance). Sistemele informatice de comandă-control vor trebui să dezvolte cursuri de acțiuni şi planuri de execuție în interval de minute, după simularea şi analiza tuturor opțiunilor, asistând procesul de luare a deciziilor optime, inclusiv transmitere de comenzi pentru sistemele de armament;
- domeniul de sprijin al acțiunilor militare este definit în Documentul cu Cerințele Operaționale al sistemului SISAM. El trebuie să realizeze un sistem informatic de tip Enterprise Resource Planning (ERP), pentru managementul centralizat al tuturor resurselor umane, materiale, financiare ale M.Ap.

PROBLEME GENERALE PRIVIND PRINCIPIILE DE ÎNTREBUINȚARE A MARILOR UNITĂȚI (UNITĂȚILOR, SUBUNITĂȚILOR) DE GENIU ÎN OPERAȚIA OFENSIVĂ A GRUPĂRII DE FORȚE DE TIP DIVIZIE

Lt.col.drd. Constantin SÎRBU

The article approaches general issues concerning the fundamentals of the use of engineer units and subunits within offensive operation conducted by divisional task force.

În contextul mediului de securitate actual caracterizat prin complexitate şi relativă instabilitate, când acțiunile militare pot avea atât un caracter violent (războaie), cât şi un caracter nonviolent (acțiuni militare altele decât războiul), părerea unanimă a specialiştilor militari este aceea că asigurarea, protecția şi sprijinul genistic trebuie să dobândească o dimensiune crescută şi modernă în scopul facilitării şi fluidizării acțiunilor trupelor proprii, reducerii riscurilor şi sporirii gradului de siguranță şi protecție al acestora, concomitent cu contracararea acțiunilor inamicului, îndeosebi prin misiuni de contramobilitate şi manevră.

În cadrul grupării de forțe de tip divizie care, de regulă, va avea în compunere forțe de nivel brigadă, atribuțiile şi competențele trupelor de geniu vor acoperi un spectru foarte larg, iar rolul şi activitatea acestora se vor face simțite pe toată perioada desfăşurării acțiunilor de luptă, începând de la faza de concepție şi terminând cu execuția propriu zisă a misiunilor şi lucrărilor specifice. Este evident faptul că diferențierea responsabilităților trupelor de geniu se va face în funcție de eşalon. În timp ce la nivelul unităților şi subunităților tactice (companie, batalion) responsabilitățile predominante vor fi cele referitoare la execuția misiunilor şi lucrărilor genistice (cele referitoare la concepție fiind limitate), la nivelul marilor unități tactice (brigadă) şi la nivel operativ (grupare de forțe) concepția întrebuințării forțelor de geniu va constitui responsabilitatea de bază, elaborarea acesteia implicând o activitate laborioasă bazată pe analiza competentă şi completă a unei multitudini de factori şi situații, precum şi o coordonare minuțioasă a tuturor acțiunilor şi măsurilor întreprinse.

Referindu-ne la trupele de geniu existente în cadrul grupării de forțe de tip divizie, se impune să menționăm că acestea vor diferi în funcție de numărul şi tipul marilor unități (unităților) care vor intra în compunerea grupării de forțe.

De regulă, gruparea de forțe de tip divizie poate avea în compunere/ sprijin un batalion până la o brigadă de geniu. Brigăzile mecanizate (infanterie uşoară, vânători de munte) şi batalioanele de infanterie (tancuri, vânători de munte) au în compunere companii, respectiv plutoane de geniu.

Pe lângă structurile de geniu din organica marilor unități aflate în compunerea grupării de forțe de tip divizie, se pot primi în sprijin sau întărire, pentru îndeplinirea unor misiuni specifice, care necesită un volum mare de forțe şi mijloace specializate şi alte forțe de geniu, de valoare şi specialități diferite, din compunerea unităților şi marilor unități neangajate direct în acțiunile de luptă. Valoarea forțelor primite în sprijin sau întărire este variabilă în funcție de cerințele şi nevoile operației, specificul misiunii care trebuie îndeplinită şi forțele şi mijloacele de geniu la dispoziție.

Întrebuințarea structurilor de geniu din compunerea grupării de forțe de tip divizie poate fi abordată pe de o parte din punct de vedere conceptual, iar pe de altă parte prin prisma specializării componentelor structurale.

În acest context se impune de la început stabilirea unei concepții de întrebuințare şi repartiție a forțelor de geniu în funcție de concepția operației şi scopurile acesteia. Aceasta implică o repartiție apriorică a marii unități (unității) de geniu, astfel încât să se materializeze în spațiu şi timp efortul genistic, manevra forțelor de geniu în dinamica operației, urgențele şi prioritățile în executarea misiunilor principale.

În opinia noastră, concepția de întrebuințare şi repartiție a trupelor de geniu vizează cel puțin trei elemente şi anume:

a) subunitățile de geniu date întărire (sprijin) marilor unități tactice de arme întrunite (similare) din gruparea de angajare a grupării de forțe de tip divizie (în special în cadrul F.A.I.);

b) subunitățile de geniu care vor intra în compunerea detaşamentelor ce se constituie pe linia armei geniu (mobil de baraje; asigurarea mişcării), alte detaşamente mixte (salvare - evacuare când este cazul);

c) subunitățile şi unitățile de geniu (pontonieri) care intră în compunerea Forțelor de Sprijin (execută misiuni şi lucrări genistice conform concepției operației în ducerea acțiunilor militare, materializate prin anexa pe linie de geniu la Planul operației ofensive etc.).

În principiu, unitățile şi subunitățile din compunerea brigăzii (batalionului) de geniu sunt întrebuințate conform principiilor generale ale operației, precum şi normelor şi principiilor specifice.

Considerăm că, dintre principiile generale ale operației, cele cu implicații majore asupra forțelor de geniu ar putea fi următoarele:

- economia de forțe şi mijloace;
- concentrarea eforturilor pe direcțiile hotărâtoare;
- organizarea şi executarea oportună a manevrei forțelor şi mijloacelor;
- flexibilitatea acțională;
- realizarea şi menținerea rezervei de forțe şi mijloace.

Având în vedere actualele structuri de geniu din armata noastră şi posibilitățile acestora de executare a misiunilor specifice sprijinului genistic, insuficiente în unele situații, utilizarea forțelor de geniu de către comandant în cea mai eficientă modalitate posibilă, conform posibilităților specifice, repartizând în mod judicios majoritatea forțelor şi mijloacelor pe direcția principală de efort a operației, concomitent cu masarea efectelor şi alocarea unui minim necesar pe celelalte direcții, devine o necesitate şi în acelaşi timp o condiție de bază pentru obținerea succesului în luptă. În plus, adaptarea permanentă a planurilor şi acțiunilor trupelor de geniu la schimbările neprevăzute survenite pe câmpul de luptă, concomitent cu stabilirea şi menținerea unor forțe şi mijloace de geniu la dispoziția comandantului în scopul întăririi efortului pe unele direcții sau sporirii puterii loviturilor în momentele hotărâtoare ale operației vor contribui, uneori decisiv, la înclinarea balanței succesului în favoarea trupelor proprii.

În strânsă interdependență cu principiile generale ale operației, principiile specifice trupelor de geniu vin să completeze cadrul necesar care trebuie avut în vedere de către comandant pe de o parte şi de către specialistul pe linie de geniu (din cadrul G-3) pe de altă parte, în stabilirea modului de întrebuințare a forțelor de geniu precum şi a misiunilor ce urmează să fie repartizate acestora.

Considerăm că, dintre aceste principii specifice, cele mai importante ar putea fi următoarele:

- întrebuințarea strictă în specialitățile de bază;
- coordonarea centralizată – execuția descentralizată;
- concordanța deplină între cantitatea de forțe şi mijloace la dispoziție şi volumul lucrărilor genistice corespunzătoare misiunilor de bază;
- stabilirea priorităților în executarea misiunilor;
- complementaritatea măsurilor de protecție genistică luate de toate forțele participante la operație.

Analizând succint principiile enumerate mai sus, se poate observa cu uşurință, că specificul misiunilor aferente sprijinului genistic conferă acestor principii un caracter de complementaritate.

În sprijinul celor arătate mai sus, putem afirma că, datorită gradului ridicat de tehnicitate şi diversităţii misiunilor trupelor de geniu, se impune întrebuinţarea strictă a acestora în specialităţile de bază, concomitent cu realizarea unei concordanţe depline între cantitatea de forţe şi mijloace la dispoziţie şi volumul lucrărilor genistice repartizate forţelor de geniu. Chiar dacă coordonarea executării misiunilor trupelor de geniu la nivelul grupării de forţe de tip divizie se face centralizat, multitudinea şi caracterul diversificat al acestor misiuni implică acoperirea unei arii spaţiale mari, motiv pentru care execuţia se face, de regulă, descentralizat.

În plus faţă de cele prezentate anterior, subliniem faptul că actualele structuri de geniu din compunerea grupării de forţe de tip divizie nu pot acoperi integral necesarul de misiuni, impune stabilirea de către comandant a priorităţilor în executarea misiunilor specifice sprijinului genistic.

Ţinând cont de toate aceste principii, statul major al grupării de forţe de tip divizie prin ofiţerul specialist din G–3 întocmeşte concepţia de întrebuinţare şi repartiţie a forţelor de geniu.

Din concepţia de întrebuinţare şi repartiţie a forţelor de geniu la nivelul grupării de forţe de tip divizie, trebuie să reiasă, în principiu, următoarele:

- subunităţile de geniu date întărire (sprijin) marilor unităţi tactice din F.A.I.;
- subunităţile de geniu destinate compunerii rezervei grupării de forţe;
- subunităţile de geniu ce intră în compunerea detaşamentelor cu destinaţie specială (DMB, DD, DAM) – valoarea şi compunerea acestora;
- subunităţile (unităţile) de geniu (pontonieri) destinate să intre în compunerea F.S.;
- subunităţile de geniu date în sprijin marilor unităţi şi unităţilor din compunerea forţelor de logistică (atunci când acest lucru este posibil);
- manevra forţelor de geniu pe timpul desfăşurării operaţiei (subordonări, resubordonări).

Planificarea şi întrebuinţarea forţelor de geniu din compunerea grupării de forţe de tip divizie este influenţată de o serie de factori dintre care, în opinia noastră, cei mai importanţi sunt următorii:

- forţele de geniu la dispoziţie, caracteristicile acestora şi posibilităţile de executare a lucrărilor genistice în timp şi spaţiu;
- misiunea grupării de forţe;
- compunerea (organizarea) grupării de forţe;

- tipul de operație ofensivă ales;
- concepția comandantului pentru îndeplinirea misiunii primite (în special centrul de greutate şi punctele decisive; direcțiile de ofensivă; dispozitivul acțional şi manevra de forțe şi mijloace);
- timpul, forțele şi mijloacele de geniu la dispoziție;
- caracteristicile şi condițiile geoclimatice ale terenului din fâşia de ofensivă;
- gradul de executare a lucrărilor genistice în fâşia de apărare a inamicului;
- capacitatea organizatorică şi de conducere;
- gradul de pregătire şi experiența trupelor;
- gradul de asigurare pe linia logisticii de geniu.

În concluzie, având în vedere cele prezentate mai sus şi ținând cont că sprijinul genistic solicită dislocarea şi repartiția judicioasă a unei mari cantități de forțe şi mijloace, se impune să subliniem necesitatea asigurării unui caracter unitar al concepției de întrebuințare a forțelor de geniu, caracter care să fie în deplină concordanță cu elementele de bază ale concepției operației şi să respecte principiile specifice de întrebuințare a structurilor de geniu.

SPRIJINUL GENISTIC ÎN OPERAŢIA OFENSIVĂ A GRUPĂRII DE FORŢE DE TIP DIVIZIE

Lt.col.drd. Constantin SÎRBU

The article refers to the engineer support and its importance within divisional task force offensive operation.

În concordanţă cu cerinţele legilor şi principiilor luptei armate, doctrinelor operaţionale, prevederilor regulamentare şi cerinţelor formulate de către N.A.T.O., se impune ca şi în armata noastră să se definitiveze cât mai rapid procesul de analiză în vederea găsirii soluţiilor corespunzătoare unor probleme cum ar fi: sprijinul de geniu în acţiunile militare; organizarea, înzestrarea şi întrebuinţarea forţelor de geniu în operaţii militare specifice apărării colective desfăşurate de N.A.T.O. conform articolului 5 etc.

În opinia noastră sprijinul genistic constituie un element de bază al protecţiei genistice şi este definit în ultimul document ce abordează operaţiile forţelor terestre ca fiind „totalitatea misiunilor de geniu executate în sprijinul acţiunilor forţelor luptătoare desfăşurate în lupta armată, în operaţiile de stabilitate şi de sprijin şi în cele asociate luptei armate şi operaţiilor de stabilitate şi de sprijin” [1].

Apreciem că sprijinul genistic în operaţia ofensivă a grupării de forţe de tip divizie (fapt valabil pentru toate tipurile de operaţii) este atributul exclusiv al forţelor de geniu şi se materializează prin acţiunile de luptă specifice acestora în cadrul sprijinului general al forţelor terestre.

Abordând problema sprijinului genistic într-o manieră compatibilă şi interoperabilă cu cea a armatelor partenere din N.A.T.O., *Doctrina operaţiilor forţelor terestre* precizează că acesta are următoarele componente:

- sprijinul genistic de luptă;
- sprijinul genistic special.

Sprijinul genistic de luptă constă în totalitatea misiunilor de luptă executate de forţele de geniu, în sprijinul acţiunilor de luptă şi a celor asociate acestora.

Funcţiile definitorii ale sprijinului genistic sunt: asigurarea mobilităţii trupelor proprii; realizarea contramobilităţii inamicului; asigurarea protecţiei forţelor proprii.

---

[1] *Doctrina operaţiilor forţelor terestre, FT-1,* Bucureşti, 2004, p. 319.

Sprijinul genistic special constă în totalitatea misiunilor executate de forţele de geniu, în sprijinul operaţiilor de stabilitate şi de sprijin şi a celor asociate acestora. Misiunile sprijinului genistic special se stabilesc în funcţie de tipul operaţiei şi sunt planificate, organizate şi conduse conform regulilor de angajare stabilite prin mandatul organizaţiilor politico-militare internaţionale şi prin legile României[2].

Aşa cum am precizat anterior funcţiile de bază ale sprijinului genistic de luptă sunt mobilitatea, contramobilitatea şi protecţia (supravieţuirea). În continuare, ne-am propus să tratăm problemele principale referitoare la aceste funcţii în cazul ofensivei grupării de forţe de tip divizie.

♦ Asigurarea mobilităţii

Mobilitatea reprezintă, în accepţiunea specialiştilor militari, capacitatea şi posibilitatea trupelor de a executa rapid şi oportun manevra pe câmpul de luptă în scopul realizării concentrării efortului, dislocării rapide sau pentru realizarea retragerii.

Toate marile unităţi (unităţile, subunităţile) din compunerea grupării de forţe de tip divizie, indiferent de armă, sunt obligate să-şi menţină mobilitatea prin eforturi proprii. În cazul în care volumul, complexitatea sau gradul de tehnicitate al misiunilor este mare, structurile de geniu din compunerea grupării de forţe de tip divizie (Pl.Ge./B.I.; Cp.Ge./Bg.Mc.; B.Ge./D.Mc.) vor interveni în sprijinul acestora.

Mobilitatea pe câmpul de luptă poate fi afectată de o multitudine de factori dintre care amintim: natura terenului, condiţiile de timp şi starea vremii, acţiunile inamicului (operaţiunile de contramobilitate executate de acesta) etc.

În operaţia ofensivă a grupării de forţe de tip divizie, menţinerea mobilităţii are o importanţă hotărâtoare în asigurarea continuităţii atacului trupelor proprii şi implicit în obţinerea succesului.

Menţinerea acestei mobilităţi poate fi influenţată şi depinde, de regulă, de[3]:

- cercetarea anticipată în vederea determinării oportune a obstacolelor;
- adoptarea variantelor optime de dislocare a forţelor în vederea depăşirii cât mai rapide a obstacolelor;
- prevederea din timp a posibilităţii înlăturării obstacolelor;
- aplicarea unor proceduri eficiente şi existenţa unor deprinderi solide.

Principalele misiuni ale structurilor de geniu din compunerea grupării de forţe de tip divizie privind asigurarea mobilităţii trupelor proprii în ofensivă sunt:

---

[2] Ibidem, p. 320.
[3] Ibidem, p. 320.

- cercetarea de geniu a inamicului şi terenului;
- cercetarea la minare şi deminarea terenului şi obiectivelor;
- executarea culoarelor prin câmpurile de mine antiblindate proprii şi ale inamicului;
- amenajarea şi întreţinerea drumurilor;
- amenajarea şi deservirea trecerilor peste cursurile de apă şi alte obstacole importante;
- distrugerea lucrărilor de artă, fortificaţiilor şi altor obstacole importante create de inamic, care împiedică mobilitatea trupelor proprii;
- asigurarea (dacă este cazul) a suportului pentru aviaţia înaintată prin construirea, repararea şi întreţinerea pistelor înaintate şi pregătirea zonelor de aterizare.

Fără a minimaliza importanţa vreuneia dintre misiunile sprijinului genistic aferente mobilităţii, în opinia noastră, misiunile cu pondere hotărâtoare în modul de desfăşurare a acţiunilor de luptă sunt cele referitoare la: cercetarea la minare şi deminarea terenului şi obiectivelor, amenajarea şi întreţinerea drumurilor şi executarea culoarelor prin câmpurile de mine proprii şi ale inamicului.

În operaţia ofensivă a grupării de forţe de tip divizie, cercetarea la minare şi deminarea terenului (obiectivelor) de pe baza de plecare la ofensivă este misiunea care poate influenţa semnificativ modul de pregătire, declanşare şi ulterior ducere a operaţiei. În condiţiile actuale, chiar dacă în organica structurilor de geniu existente la nivelul grupării de forţe de tip divizie se regăsesc subunităţi de deminare, acestea sunt insuficiente cantitativ şi nu dispun de mijloacele tehnice moderne necesare executării misiunilor, motiv pentru care se apelează la clasicele metode manuale de cercetare la minare şi deminare, care, pe lângă randamentul scăzut, pun în real pericol viaţa personalului.

În strânsă legătură cu misiunea la care am făcut referiri mai sus, executarea culoarelor prin câmpurile de mine antiblindate proprii şi ale inamicului este o altă misiune, care, prin modul cum este realizată, poate influenţa semnificativ gradul de mobilitate al trupelor. Misiunea revine, de regulă, subunităţilor de pionieri care în anumite situaţii pot primi în sprijin de la marile unităţi (unităţile) de arme întrunite pe care le deservesc subunităţi aparţinând acestora. Executarea culoarelor se poate face manual, mecanizat, cu ajutorul încărcăturilor explozive sau prin combinarea acestor metode. În concepţia armatelor moderne, succesul acestei misiuni depinde în mare măsură de recunoaşterile prealabile care trebuie să ofere date cât mai exacte şi mai complete referitoare la: limitele elementelor de baraje; caracteristicile câmpurilor de mine (lungime, lăţime, adâncime); compunerea câmpurilor de mine; armamentul inamicului care acoperă cu foc câmpurile de mine etc. Subunităţile de pionieri din compunerea actualelor structuri de geniu nu au în

dotare nici mijloacele mecanizate, nici cele explozive (încărcături reactiv-explozive) care să le permită să execute această misiune în timp scurt şi în volum complet. Problemele legate de înzestrarea cu tehnică performantă a trupelor de geniu se impun a fi rezolvate cu atât mai mult cu cât în condiţiile actuale, când acţiunile de luptă sunt deosebit de dinamice, importanţa asigurării mobilităţii este atât de mare, încât specialiştii militari ai Alianţei consideră, că în anumite situaţii, mobilitatea superioară poate compensa inferioritatea numerică.

♦ Asigurarea contramobilităţii

Contramobilitatea poate fi definită prin totalitatea acţiunilor şi măsurilor care contribuie la încetinirea manevrei sau deplasării inamicului şi împiedică folosirea terenului de către acesta.

În operaţia ofensivă a grupării de forţe de tip divizie, contramobilitatea se planifică şi execută în scopul asigurării protecţiei flancurilor, respingerii ripostelor ofensive ale inamicului, consolidării aliniamentelor sau obiectivelor cucerite, asigurării introducerii în luptă a forţelor din adâncime precum şi asigurării folosirii ingenioase şi judicioase a detaliilor de planimetrie şi relief în stabilirea şi amplasarea obstacolelor.

Realizarea misiunilor şi măsurilor specifice contramobilităţii sunt în marea lor majoritate apanajul forţelor de geniu din cadrul grupării de forţe de tip divizie. De regulă, misiunile sprijinului genistic pentru asigurarea contramobilităţii în operaţia ofensivă a grupării de forţe de tip divizie sunt următoarele:

- executarea barajelor de mine antiblindate prin manevra de baraje;
- executarea lucrărilor de distrugeri pe principalele direcţii de manevră ale inamicului;
- executarea barajelor de fortificaţii antiblindate şi antipersonal (la nevoie şi când există timpul necesar);

Realizarea barajelor de mine antiblindate prin manevra de baraje poate contribui decisiv uneori la succesul respingerii ripostelor ofensive ale inamicului, la protecţia unui flanc descoperit pe timpul introducerii în luptă a forţelor din adâncime sau la consolidarea unor aliniamente (obiective) cucerite.

Având în vedere faptul că, de regulă, timpul la dispoziţie pentru realizarea barajelor de mine antiblindate prin manevra de baraje este scurt, se impune adoptarea sistemelor de plantare a minelor prin dispersare cu ajutorul avioanelor, elicopterelor, rachetelor sau artileriei.

Alături de barajele de mine antiblindate, obstacolele cu amplasare rapidă şi distrugerile executate pe principalele direcţii de manevră ale inamicului contribuie la realizarea scopurilor contramobilităţii. Dacă situaţia o impune şi mai ales timpul permite, se pot utiliza pentru realizarea barajelor şi alte tipuri de mine, obstacole şi lucrări de distrugere complexe.

Realizarea cu succes a misiunilor sprijinului de geniu specifice contramobilității poate fi condiționată în anumite situații de executarea din timp a unor recunoaşteri ale zonei de desfăşurare a operației şi căilor de comunicație, identificarea direcțiilor probabile de manevră ale inamicului, timpul de reacție cât mai rapid precum şi resursele la dispoziție.

Un lucru deosebit de important de care trebuie să se țină seama la nivelul comandamentului grupării de forțe de tip divizie este ca planificarea acțiunilor de contramobilitate să se facă într-o concepție unitară şi ținând cont de nevoile de deplasare şi manevră ale trupelor proprii.

Realizarea şi păstrarea unui echilibru permanent între necesitățile de contramobilitate şi mobilitate, trebuie să constituie o misiune permanentă pentru statul major, deoarece obstacolele realizate fără o coordonare corespunzătoare pot duce la diminuarea capacității de manevră a trupelor proprii.

În acest context, este foarte important ca atât planurile elaborate pe linie de geniu, cât şi pregătirea şi executarea barajelor să aibă ca rezultat menținerea acestui echilibru.

Analizând structurile de geniu din organica grupării de forțe de tip divizie, nu putem să nu remarcăm faptul că la ora actuală, datorită lipsei cu desăvârşire atât a minelor din noile generații cât şi a mijloacelor tehnice moderne de plantare prin dispersare a acestora, această misiune rămâne din păcate la stadiul „teoretic".

♦ Asigurarea protecției (supraviețuirii)

Protecția (supraviețuirea) presupune adăpostirea trupelor, mascarea acțiunilor şi deplasărilor precum şi protecția personalului şi tehnicii împotriva tuturor loviturilor executate de inamic cu aviația şi rachetele, sistemele de cercetare-lovire, armamentul de toate categoriile etc.

Pierderile însemnate în personal şi tehnică pe care sistemele moderne de cercetare-lovire sunt capabile să le producă, alături de presiunea exercitată de inamic prin folosirea aviației şi artileriei, fac din câmpul de luptă un mediu deosebit de ostil.

În aceste condiții, acordarea unei atenții deosebite protecției trupelor şi tehnicii de luptă devine o necesitate, cu atât mai mult cu cât această protecție este din ce în ce mai dificil de realizat datorită folosirii sistemelor de detecție prin satelit şi aviației de cercetare.

Măsurile specifice protecției au ca scop asigurarea supraviețuirii trupelor proprii în câmpul de luptă, reducerea pierderilor în personal şi tehnică cauzate de loviturile inamicului şi implicit menținerea puterii de luptă a forțelor proprii.

În operația ofensivă a grupării de forțe de tip divizie, misiunile sprijinului genistic specifice asigurării protecției sunt în principiu, următoarele:

- executarea lucrărilor de fortificații specifice dispozitivului acțional şi sistemului de lovire;
- executarea lucrărilor genistice specifice punctelor de comandă;
- executarea lucrărilor genistice de mascare;
- amenajarea şi deservirea punctelor de asigurare cu apă;
- participarea la înlăturarea efectelor întrebuințării de către inamic a ADMNBC[4] şi a sistemelor incendiare (dacă este cazul).

Toate marile unități (unitățile, subunitățile) din compunerea grupării de forțe de tip divizie, indiferent de tipul acestora, răspund pentru protecția proprie. Acestea contribuie activ la realizarea lucrărilor de fortificație destinate protecției personalului şi tehnicii de luptă precum şi a măsurilor şi lucrărilor genistice de mascare.

În situația în care volumul sau complexitatea lucrărilor de fortificație sunt mari şi necesită forțe specializate şi tehnică specifică, comandantul tactic poate solicita sprijin genistic pentru realizarea acestor lucrări.

Acelaşi lucru este valabil şi în cazul lucrărilor de mascare, unde compania mascare a batalionului de geniu din organica grupării de forțe de tip divizie dispune atât de forțele specializate, cât şi de materialele specifice necesare mascării personalului, tehnicii şi activității trupelor.

Unitățile (subunitățile) de geniu asigură sprijin şi asistență de specialitate celorlalte forțe pentru executarea misiunilor specifice protecției, în limita resurselor disponibile, pe baza priorităților stabilite de comandantul grupării de forțe.

Dintre misiunile aferente protecției, considerăm că executarea lucrărilor genistice specifice punctelor de comandă reprezintă, pe de o parte, misiunea cu cel mai mare grad de complexitate, iar pe de altă parte, misiunea destinată să asigure condițiile necesare comandantului şi statului major al grupării de forțe pentru exercitarea continuă, permanentă şi în bune condiții a actului de comandă.

Executarea lucrărilor destinate protecției personalului şi tehnicii din punctele de comandă constituie, de regulă, sarcina plutonului fortificații din compania tehnică a batalionului de geniu din organica grupării de forțe de tip divizie, care poate primi în sprijin, în anumite situații, şi subunități de arme întrunite. Aceste subunități vor fi folosite la executarea lucrărilor cu grad redus de complexitate, la transportul materialelor, la deservirea personalului care execută lucrări de specialitate etc.

Chiar dacă din punct de vedere al necesarului de efective lucrările destinate punctelor de comandă ar putea fi executate în totalitate, lipsa maşinilor şi utilajelor performante şi multifuncționale diminuează mult capacitatea de executare a acestor lucrări de către subunitățile specializate.

[4] ADMNBC – arme de distrugere în masă, nucleare, bacteriologice şi chimice

Chiar şi fără a face o analiză amănunţită, se poate observa cu uşurinţă că actualele structuri de geniu, cu compunerea şi dotarea pe care o au în prezent, nu au capacitatea de a executa misiunile sprijinului genistic în volum complet. Mai mult, la eşaloanele mici (Pl.Ge./B.I.; Cp.Ge./Bg.Mc.) sunt anumite misiuni (în special cele referitoare la amenajarea şi deservirea punctelor de trecere peste cursurile de apă şi obstacolele importante) care nu pot fi executate deoarece structurile de geniu din organica marilor unităţi (unităţilor, subunităţilor) de arme întrunite nu beneficiază de forţe specializate.

Principalele misiuni nu pot fi executate la nivelul cerinţelor actuale, iar parte din acestea nu pot fi executate deloc datorită înzestrării cu tehnică, materiale şi muniţii de geniu foarte vechi, neperformante şi total depăşite din punct de vedere tehnic.

Pentru a veni în sprijinul celor arătate mai sus, menţionăm că nu poate fi vorba, spre exemplu, de o cercetare de geniu a inamicului şi terenului eficientă şi oportună atâta timp cât ea se face cu mijloace de cercetare folosite şi în al doilea război mondial.

În condiţiile actuale când avem de-a face cu un câmp de luptă „cibernetizat" în care sistemele de lovire dirijate de calculator şi aparatele de ochire cu laser au devenit banalitate pentru toţi militarii armatelor moderne, când posibilităţile de lovire a armamentelor (chiar şi a celor convenţionale) depăşesc cu mult posibilităţile de cercetare-observare ale mijloacelor din dotarea trupelor de geniu ale armatei noastre, fără a avea acces permanent la un canal de satelit care să ofere subunităţilor informaţii în timp real indiferent de zona de acţiune din cadrul teatrului de operaţii, concomitent cu realizarea unei comunicări rapide şi sigure cu celelalte elemente ale dispozitivului acţional, putem afirma, fără riscul de a greşi prea mult, că şansele de reuşită pe câmpul de luptă sunt aceleaşi pe care le are un orb lăsat singur pe o stradă aglomerată.

Tot lipsa dotării tehnice face ca o altă misiune deosebit de importantă, şi anume manevra de baraje, să nu poată fi executată la nivelul cerinţelor luptei moderne.

Acest lucru se datorează faptului că în timp ce armatele partenere din N.A.T.O. au renunţat în mare parte la plantarea minelor în pământ, adoptând soluţia dispersării la suprafaţa terenului cu ajutorul mijloacelor de transport aeriene (soluţie ce asigură timp scurt de deplasare şi execuţie, nu este influenţată de starea căilor de acces, permite plantarea unui număr mare de mine în timp scurt şi are posibilităţi ridicate de manevră), structurile specializate din cadrul trupelor de geniu din armata noastră sunt dotate numai cu distribuitoare-plantatoare de mine remorcate (depăşite din punct de vedere tehnic, cu performanţe tehnico-tactice slabe, dependente de starea drumurilor şi natura terenului etc.), neexistând la ora actuală structuri de geniu care să aibă posibilitatea alcătuirii elementelor de dispozitiv de tipul „detaşamentelor aeromobile de baraje".

Luând în calcul faptul că manevra de baraje este o componentă de bază a sprijinului genistic pentru realizarea contramobilității, nerealizarea acesteia în mod corespunzător poate influența negativ desfăşurarea acțiunilor de luptă şi în anumite situații poate chiar periclita obținerea succesului de către trupele proprii.

Este adevărat că în contextul actual, când România este membru N.A.T.O., armata noastră va desfăşura acțiuni de luptă atât individual, cât şi în cadrul apărării colective.

În cadrul apărării colective, unele misiuni ale sprijinului genistic pe care cu forțe proprii fie nu le putem îndeplini, fie le îndeplinim parțial, vor putea fi rezolvate la parametri optimi cu sprijinul forțelor Alianței.

În sprijinul celor afirmate mai sus, cel mai la îndemână exemplu este cercetarea de geniu a inamicului şi terenului, pentru rezolvarea căreia la parametrii optimi impuşi de lupta modernă, devine obligatorie solicitarea sprijinului Alianței care dispune de sateliți de cercetare capabili să furnizeze date şi informații foarte exacte în timp operativ.

Chiar dacă vom beneficia de sprijinul armatelor partenere, se impune ca în perioada următoare să se depună toate eforturile pentru redimensionarea structurilor de geniu la toate nivelurile, concomitent cu înzestrarea acestora cu tehnică şi muniții de geniu performante (cel puțin de generația a III-a), pentru că numai aşa se pot realiza cerințele de bază cerute de N.A.T.O., compatibilitatea şi interoperabilitatea fiind vitale în cadrul apărării colective.

UNELE ABORDĂRI ALE OPERAȚIILOR LOGISTICE

Lt.col.conf.univ.dr. Gheorghe MINCULETE

Starting with the concept of "sense and respond logistics", the requirements of modern warfare have imposed the achievement of logistics bulk through logistic operations deployment.

Bearing in mind this, the logistics support management should be continuously improved in order to support logistics operations planning at strategic, operational and tactical level.

Considerații generale

Noua reconfigurare a mediului de securitate euroatlantic, după extinderea UE şi NATO şi în procesul amplu al transformării Alianței, impune reconfigurări geostrategice importante la nivelul structurilor militare occidentale.

Actualmente, războiul îşi extinde aria de manifestare şi, în aceste condiții, este greu de făcut o distincție clară între pace şi război, între situație conflictuală şi una neconflictuală, între conflictele militare şi non-militare. Ambele tipuri de conflicte se declanşează din cauza conflictualității intereselor şi ca urmare a unor decizii politice mai mult sau mai puțin responsabile.

Structura intersecției celor două tipuri de conflicte (militar şi nonmilitar) se defineşte pe o mulțime din care cele mai importante elemente sunt: cunoaşterea profundă a realității; dominația informației şi timp real; bazele de date; dominația strategică; rețeaua; adaptabilitatea şi flexibilitatea structurilor şi acțiunilor, operații logistice eficiente, acțiunea rapidă; finalitatea.

Pentru realizarea transformărilor, de natură conceptuală şi funcțională, începute de câțiva ani în structurile militare ale statelor membre NATO, s-a trecut, încă din 2003, la implementarea în armata SUA a conceptului de logistică operațională care simte şi răspunde (operational sense and respond logistics)[1], care comportă şi tratarea operațiilor logistice adecvate.

Abordarea conceptului de „operații logistice" comportă noi dimensiuni date de anvergura şi cerințele operațiilor desfăşurate de către grupările de forțe

[1] *Operational sense and respond logistics: co-evolution of an adptative enterprise capability, Concept Document*, Office of Force Transformation, U.S., 17 November '03.

întrunite la nivelurile strategic, operativ şi tactic şi chiar de către eşaloanele (tactice) B, Bg.

Aşadar, operaţiile logistice se desfăşoară în cadrul acţiunilor menţionate în perioade (stări) distincte: pace, criză, război, postconflict.

Fiind considerate acţiuni militare adecvate operaţiei întrunite (şi nu numai) desfăşurate la nivelurile amintite, potrivit reglementărilor şi publicaţiilor SUA şi NATO în domeniu, rezultă că *operaţiile logistice cuprind ansamblul activităţilor de management şi de execuţie ale sprijinului logistic care să se focalizeze pe scopurile şi obiectivele formulate de către comandanţi şi comandamentele operaţionale întrunite şi materializate prin deciziile adecvate misiunilor de îndeplinit*.

De regulă, operaţiile logistice desfăşurate pe timp de pace, în situaţii de criză şi în perioada postconflict asigură planificarea şi derularea operaţiilor de stabilitate şi de sprijin, iar pe timp de război se subordonează, datorită specificului proiectării şi desfăşurării activităţilor de susţinere, operaţiilor specifice campaniei, bătăliei şi luptei armate.

Actualmente şi în viitor, pentru realizarea scopurilor şi obiectivelor războiului bazat pe reţea, logistica bazată pe reţea îşi proiectează şi desfăşoară operaţiile specifice prin materializarea conceptului „*sense and respond logistics*". Potrivit acestui concept, alături de celelalte, respectiv *operaţiile, inteligenţa şi informaţiile*, se realizează flexibilitatea necesară conducerii sistemelor logistice în timp real.

Primul obiectiv al logisticii operaţionale care simte şi răspunde este acela de a maximiza capacitatea de reacţie şi eficacitatea operaţiilor logistice particulare forţei angajate într-un anume tip de acţiune militară. Obiectivul secund al logisticii menţionate este acela de a permite logisticienilor să observe cu exactitate, să se orienteze, decidă şi să acţioneze mai repede decât utilizatorii sprijiniţi.

Potrivit opiniei specialiştilor militari americani, perfecţionarea ciclului deciziei logisticienilor va permite mai multă exactitate în asigurarea în timp real a suportului necesar luptătorilor şi tehnicii, pe baza operaţiilor logistice adecvate[2].

Delimitarea operaţiilor logistice potrivit sistemului de codificare NATO (AC/135)

Potrivit documentului menţionat, operaţiile logistice, indiferent că se desfăşoară la nivelurile strategic, operativ şi/sau tactic, pot fi clasificate în cinci domenii principale:

- dezvoltarea soluţiei (concepţiei) de suport;
- achiziţionarea materialelor: procurarea iniţială şi reaprovizionarea;
- managementul resurselor; depozitarea; distribuţia şi redistribuirea materialelor;

[2] Bobby Chin, *Sense - and -respond logistics evolving to predict – and – preempt logistics*. U.S., Army, May 2005.

- mentenanța (reparația şi/sau evacuarea);
- disponibilitatea[3].

În continuare, vom prezenta aspectele care vizează codificarea, adică evidențierea activităților standard de referință, pentru fiecare domeniu al operațiilor logistice.

• *Codificarea în raport cu achiziția materialelor*

Procurarea materialelor este realizată potrivit detaliilor generate de cerințele specifice. Sistemul de codificare răspunde întrebărilor ridicate de achiziții astfel:

- Cine produce articolele solicitate (necesare)?
- Este înştiințat producătorul cu privire la articolele necesare potrivit cerințelor?
- Există restricții privind activitățile de achiziții?
- Articolele necesare sunt deja în uz pe plan național sau în altă țară NATO?

Sistemul care aprovizionează (achiziționează) trebuie: să dispună de o listă a producătorilor posibili (potențiali) capabili să furnizeze articolele cerute (solicitate); să dispună de o descriere detaliată a articolelor, care să cuprindă totul despre caracteristicile fizice, de calitate şi/sau de performanță. Descrierile trebuie să fie comparabile, fără a fi obținute de la sursele lor de aprovizionare şi, de aceea, trebuie fundamentate într-o limbă universală. Accesul la informațiile privind prețurile unitare şi condițiile de procurare trebuie să permită promovarea competitivității între producători.

• *Codificarea în raport cu managementul resurselor*

În acest sens, organizațiile logistice NATO:

- realizează managementul materialelor potrivit tipurilor şi cerințelor, precum şi administrarea lor (gestionare, scoatere din folosință etc.);
- depozitează articolele în condiții adecvate, care sunt generate de capacitatea lor operațională;
- livrează materialele solicitate, potrivit specificului utilizatorilor, la timp, prin utilizarea celor mai adecvate moduri de transport;
- distribuie şi redistribuie echipamentele în acord cu specificul cerințelor şi resurselor aflate la dispoziția diferiților utilizatori.
- Având în vedere aceste acțiuni, sistemele logistice trebuie să procedeze la:
- identificarea articolelor necesare satisfacerii consumului (utilizării) pentru aceeaşi cerință, fiind unicate, indiferent de sistemul de referință folosit de către producători;
- specificarea cerințelor de ambalare, depozitare şi conservare;
- indicarea utilizatorilor pentru care sunt destinate articolele şi/sau a informațiilor particulare solicitate pentru transport în vederea livrării materialelor;
- informarea managerilor logistici cu privire la resursele disponibile la utilizatori.

[3] Brochure on the NATO Codification System –AC/135.

• *Codificarea în raport cu mentenanța*

Personalul responsabil pentru mentenanța echipamentelor va trebui să răspundă la următoarele întrebări:

- Ce componente sunt solicitate să fie achiziționare şi unde vor fi livrate?
- Care sunt capacitățile de mentenanță pentru resursele disponibile?
- Există capabilități disponibile pentru a fi utilizate pe teritoriul național şi/sau în sistemul NATO?

Sistemul de codificare prezintă, pentru sistemele logistice, pe linia mentenanței:

- relațiile funcționale care există între părțile (elementele) unui sistem şi componente sau subansamble:
- lista utilizatorilor naționali şi internaționali;
- interschimbabilitatea posibilă între articole în scopul de a maximiza utilizarea resurselor disponibile.

• *Codificarea în raport cu disponibilitatea*

Disponibilitatea unui articol pentru utilizare (consum) poate fi evidențiată prin termenii (scoaterea din funcțiune, înlocuirea echipamentelor principale etc.) sau condiționarea (celor nereparabile). Dacă este necesar se dispune reducerea costurilor de depozitare. În acest scop, este important să se aibă în vedere:

- eliminarea numai a acelor articole disponibile care nu pot fi exploatate de către alți utilizatori;
- recuperarea componentelor sau substanțelor care pot genera economii prin reciclare;
- garantarea protecției mediului pe timpul desfăşurării activităților ordonate.
- prin extensie, codificarea sistemului conține date cu privire la:
- identificarea utilizatorilor potențiali pentru echipamentele excedentare;
- evidențierea caracteristicilor componentelor şi elementelor de structură a articolelor, precum şi a criteriilor de recuperare (repunerea în funcțiune) a acestora;
- indicarea procedurilor aplicabile pentru preîntâmpinarea riscurilor de poluare a materialelor sau substanțelor.

Prezentarea operațiilor logistice ca obiect de studiu

În vederea fundamentării teoretice a operațiilor logistice la nivelurile strategic, operativ şi tactic, un suport de curs, în domeniu, utilizat în cadrul Corpului de infanterie marină al SUA, evidențiază următoarele capitole:

- privire de ansamblu asupra logisticii structurii militare;
- responsabilitățile şi organizarea logisticii structurii militare de referință;
- comanda şi controlul logisticii structurii militare;
- planificarea logistică;
- execuția logistică[4].

[4] Departament of the navy, Headquarters United States Marine Corps, Washington, D.C. 20380 - 1775, Logistics Operations.

În continuare vom trece în revistă subcapitolele fiecărui capitol menționat anterior:

- *privire de ansamblu asupra logisticii structurii militare:* responsabilități specifice; misiunile logisticii structurii militare; capabilitățile fundamentale ale logisticii; nivelurile logisticii; principiile suportului logistic; domeniile funcționale ale suportului logistic;
- *responsabilitățile şi organizarea logisticii structurii militare de referință*: responsabilitățile logistice; relațiile funcționale ale comenzii logistice şi altor autorități; comandamentul; competențele statului major şi suportului logistic; forțe operaționale; rezervele structurii militare; stabilirea suportului; suportul material al operației;
- comanda şi controlul logisticii structurii militare: comanda şi controlul organizației logistice potrivit arhitecturii acesteia; comanda şi controlul organizațiilor în funcție de nivelurile războiului (operației); comanda şi controlul sistemelor informaționale; managementul informației şi înnoirea tehnologică; considerații privind comanda joint şi/sau multinațională şi controlul logisticii;
- *planificarea logistică*: planificarea în funcție de nivelurile operației; planificarea administrativă şi operațională; resursele pentru planificare; considerații şi principii; analiza misiunilor şi sarcinilor; factorii care influențează planificarea logisticii; coordonarea (dirijarea) în planificare; sisteme de planificare; proceduri de planificare;
- *execuția logistică*: operații expediționare; acțiunile de pregătire a dislocării; dislocarea; intrarea în teatrul de operații; acțiuni permise şi decisive; redislocarea sau înapoierea pe teritoriul național; operații întrunite multinaționale.

Făcând o comparație între conținutul acestui curs şi doctrina logistică a Alianței, apreciem că nu există deosebiri majore, conceptul de operații logistice substituind pe cel de suport (sprijin) logistic utilizat în operațiile NATO.

Elemente de funcționalitate a Şcolii de Logistică a Grupărilor de Forțe Întrunite ale Infanteriei Marine din Armata SUA

În vederea dezvoltării imaginii cu privire la operațiile logistice, am considerat că este necesar să prezentăm câteva elemente de funcționalitate ale unei instituții de învățământ de logistică din structura Universității Corpului Infanterie de Marină din Virginia, S.U.A. În scopul menționat, am prezentat decât cele două cursuri de operații logistice din structura şcolii prezentate.

Misiune

Această şcoală, furnizează, dezvoltă şi evaluează educația logistică pentru Corpul de Infanterie Marină al Armatei S.U.A. şi conduce acest tip de pregătire continuă, în scopul creşterii eficacității luptei forțelor operaționale, rezervelor subordonate şi stabilității suportului pentru cartierul (comandamentul) acestui corp.

Obiective Educaționale

Şcoala furnizează educația profesională logisticienilor Corpului de Infanterie Marină militară a cărei cheie de boltă o reprezintă lidershipul logistic, având în vedere poziția lor în cadrul acestei structuri, precum şi

colectivului logistic din cadrul Departamentului pentru Apărare al S.U.A. Cursurile logistice conduse de Şcoala Logistică a Grupărilor de Forţe Întrunite ale Infanteriei Marine prestează educaţia necesară de tip joint, interagenţii, precum şi în mediul multinaţional pentru întregul spectru al logisticii la nivelurile tactic, operaţional şi strategic în cadrul Corpului de Infanterie Marină.

Curriculum

Şcoala de Logistică a Grupărilor de Forţe Întrunite ale Infanteriei Marine conduce următoarele cursuri: *Cursul de operaţii logistice la nivel tactic; Cursul de operaţii logistice avansate* şi *Programul educaţional logistic al Corpului de Infanterie Marină*. În mod adiţional, Şcoala coordonează, în anumite limite, Corpul de Infanterie Marină, pentru următoarele cursuri: *Logistică şi Tehnologie (LOGTECH) de execuţie, avansate şi MBA; Cursul joint pentru logistică; Cursul de logistică multinaţională*. Cursurile acoperă spectrul larg al curriculumului logistic la nivelurile tactic, operaţional şi strategic[5].

- **Cursul de operaţii logistice la nivel tactic**

Cursul de operaţii logistice la nivel tactic durează două săptămâni şi furnizează educaţia profesională logistică şi este destinat pregătirii corpului ofiţerilor de infanterie marină cu grade inferioare (până la căpitan inclusiv), corpului subofiţerilor cu grade inferioare şi logisticienilor civili. Totodată, cursul furnizează cunoştinţele pentru conducerea logistică, potrivit atribuţiilor personalului de stat major din cadrul Corpului de Infanterie Marină şi Departamentului pentru Apărare. Cursul se concentrează pe operaţiile logistice de nivel tactic, în scopul pregătirii logisticienilor pentru roluri active posibile în cadrul grupărilor de forţe de nivel tactic ale Infanteriei Marine. Cursul se desfăşoară în Qantico, Virginia.

Cursul furnizează curriculumul logistic la nivel tactic care include doctrine, tactici, tehnici şi proceduri specifice operaţiilor forţelor întrunite ale infanteriei marine, modernizării logisticii, promovării conceptelor noi, exerciţiilor adecvate procesului de planificare specific Corpului de Infanterie Marină, cu accent pe domeniul logistic.

- **Cursul de operaţii logistice avansate**

Cursul de operaţii logistice avansate durează trei săptămâni şi furnizează educaţia logistică intermediară pentru pregătirea corpului ofiţerilor de marină (cu grade superioare celor participanţi la cursul anterior până la locotenent colonel, inclusiv), subofiţerilor de stat major (cu grade superioare celor participanţi la cursul anterior) şi logisticienilor civili (cu clasa de încadrare superioară celor participanţi la cursul anterior), având în vedere cunoştinţele pentru conducerea logistică superioară, potrivit atribuţiilor,

[5] Director, School of MAGTF Logistics, Marine Corps University, Quantico, Virginia, The School of MAGTF Logistics (SOML)

personalului de conducere (de stat major) din cadrul Corpului de Infanterie Marină şi Departamentului pentru Apărare. Cursul se concentrează pe operaţiile logistice la nivelurile operaţional şi strategic, în scopul pregătirii logisticienilor pentru roluri active posibile în cadrul Grupărilor de forţe Întrunite ale Infanteriei Marine. Cursul se desfăşoară în aceeaşi localitate – Qantico, Virginia.

Curriculumul cursului solicită fiecărui student să dispună de fundamentul stabilit pentru logistica de nivel tactic, pentru ca apoi să poată coordona funcţionarea în ansamblu a logisticii la nivelurile tactic, operaţional şi strategic. În această privinţă se accentuează locul cursului pentru conducerea logisticii forţelor expediţionare marine la nivel tactic, la interfaţa cu elementele logisticii la nivel operaţional şi obiectivele logisticii la nivel strategic aferente statului major întrunit.

Actualmente, potrivit opiniilor unor specialişti militari români, există accepţiuni diferite privind *conceptul de operaţie logistică*. Două dintre acestea pot fi sintetizate prin concluziile unor aprecieri critice insuficient de relevante, referitoare la:•angajarea totală sau parţială a structurilor logistice ale forţei în realizarea domeniilor operaţiei logistice, potrivit Sistemului de codificare NATO-AC- 135, în funcţie de acordurile încheiate în acest sens în teatrul de operaţii, ar determina unele conotaţii privind definirea conceptului; •sensul limitat al operaţiei logistice care ar presupune realizarea deplasării structurilor(modulelor de luptă şi logistice) şi a rezervelor de materiale, precum şi dispunerea acestora în teatrul de operaţii, prin utilizarea transporturilor multimodale, în cadrul procesului de proiectare a forţei.

Demersul nostru vine să evidenţieze utilizarea conceptului de *operaţie logistică* în teoria şi practica logistică a Armatei SUA şi extinderea întrebuinţării noţiunii şi în cadrul acţiunilor (operaţiilor) întrunite multinaţionale desfăşurate de către forţele NATO în teatrele de operaţii. Analizând elementele posibile de planificare şi derulare a operaţiilor logistice potrivit *Sistemului de codificare NATO(AC-135)*, apreciem că se impune utilizarea conceptului şi în logistica noastră militară. Avem în vedere acest aspect, luând în considerare faptul că realizarea suportului logistic al unei operaţii întrunite, la nivelurile tactic, operativ sau strategic, implică *operaţii logistice* de amploare variabilă în funcţie de misiunile şi valoarea grupării (structurii) de forţe operaţionale, precum şi de locul, timpul şi urgenţa ei de angajare în acţiunile militare.

Ca urmare a transformărilor preconizate, în viitorul apropiat, vom asista la evoluţii semnificative în definirea şi întrebuinţarea conceptului de *operaţie logistică* şi în Armata noastră, potrivit misiunilor pe care aceasta le va avea de îndeplinit în cadrul Alianţei Nord Atlantice.

* *
*

Războiul din Irak din 2003 a evidenţiat caracteristicile operaţiilor militare ale viitorului, demonstrând în acelaşi timp şi multe din limitele operaţiilor logistice militare.

Modernizarea continuă a logisticii va determina şi reducerea cantităţilor de forţe şi mijloace deplasate pentru pregătirea şi ducerea operaţiilor concomitent cu creşterea eficienţei acestora, reducerea dependenţei forţelor combatante faţă de sistemele logistice greoaie şi nesigure în vederea asigurării operativităţii continue, 24 de ore din 24, indiferent de starea vremii.

Conceptele logistice curente evidenţiază predictibilitatea, optimizarea şi schimbările sprijinului linear întrebuinţat de structurile tradiţionale ierarhice C_2. Suportul logistic în mediul militar transformat al apărării va solicita şi va da sens pentru:

- operaţiile logistice ale forţei, modulare în care cresc viteza comenzii şi adaptabilitatea;
- concentrarea logistică a forţei în funcţie de sarcini, misiuni şi efecte şi optimizarea susţinerii logistice;
- suportul logistic pentru proiecţia forţei rapide şi pentru operaţiile rapide şi decisive ale forţelor expediţionare.

În viitor, operaţiile logistice vor trebui să răspundă, în opinia noastră, exigenţelor transformării, potrivit conceptului *„sens and respond logistics”*. În acest sens, pentru proiectarea şi desfăşurarea lor se au în vedere:

- realizarea fluxurilor continue, flexibile şi adaptate pentru sprijinul optim de la sursele de aprovizionare şi reaprovizionare până la consumatorii şi utilizatorii finali;
- utilizarea unor capacităţi de transport de mare mobilitate, care să poată fi deplasate cu rapiditate, recuperate şi redeplasate pentru a asigura fluxuri de aprovizionare în timp oportun, precum şi servicii de calitate în teatrul (zona) de operaţii indiferent de starea infrastructurii teritoriale;
- capacitatea de realizare a unor estimări logistice corecte prin sistemul de senzori la dispoziţie (având în vedere caracteristicile de: localizare, stare, configuraţie, urmărire etc.);

inventariarea organizaţiilor comerciale naţionale şi internaţionale în vederea colaborării, estimării capacităţilor operaţionale disponibile, a resurselor de reaprovizionare şi a serviciilor oferite etc.

PARTICULARITĂŢILE SPRIJINULUI LOGISTIC AL UNUI DETAŞAMENT AEROMOBIL CARE ACŢIONEAZĂ PENTRU CUCERIREA UNUI CAP DE POD

Lt.col. Marilena MOROŞAN

The airborne transport of forces in the theatre of operation, without overexposing them to attacks, their landing and engagement in fight, where the enemy less expects, represent the aeromobile operation which is a joint action of aerial and land forces. The logistic support of aeromobile operations must ensure the actions and the mobility of forces.

Realizarea grupării de forţe şi mijloace la locul şi în momentul oportun a fost şi este în continuare o preocupare a tuturor comandanţilor de la toate eşaloanele, preocupare care a devenit cu timpul un principiu fundamental în ştiinţa militară, cunoscut astăzi sub numele de manevră.

Trupele aeromobile au apărut ca o consecinţă a noilor perspective pe care aviaţia avea să le asigure creşterii spectaculoase a vitezei de execuţie a manevrei, prin eliminarea completă a dependenţei de căile de comunicaţii terestre şi asigurarea unor excelente condiţii pentru realizarea surprinderii, prin transport pe calea aerului.

Transportul forţelor în teatrul de acţiune pe calea aerului, fără a le expune prea mult ripostei adverse, debarcarea acestora şi angajarea lor în luptă, acolo unde adversarul se aşteaptă mai puţin, reprezintă operaţia aeromobilă care constituie o acţiune întrunită deosebit de complexă a forţelor aeriene şi terestre.

Sprijinul logistic al operaţiei aeromobile trebuie să fie astfel planificat, organizat şi executat pentru a asigura menţinerea puterii de luptă şi a susţine iniţiativa, ritmul înalt al acţiunilor şi mobilitatea forţelor luptătoare în desfăşurarea acţiunilor militare, în raioane compacte sau dispersate.

Aprovizionarea cu materiale a detaşamentului aeromobil se execută în baza repartiţiilor primite de la eşalonul superior şi a deciziei comandantului. Repartiţia materialelor şi echipamentelor se face în principal pe timpul pregătirii şi continuă pe timpul ducerii luptei, în funcţie de solicitările reale ale câmpului de luptă.

În funcție de situație, pe baza ordinului de sprijin logistic, în cadrul detaşamentului aeromobil se pot crea stocuri suplimentare la unele produse şi materiale, destinate să asigure necesarul pentru ducerea acțiunilor de luptă şi asigurarea continuității în aprovizionare, suplimentarea pierderilor de materiale ca urmare a loviturilor inamicului sau ca urmare a imposibilității recuperării unora din raioanele de debarcare. Restricția consumurilor în operația aeromobilă este impusă permanent, de imprevizibilitatea duratei şi ritmului acțiunilor, cantitatea de forțe şi mijloace folosite, acțiunile şi tăria adversarului, posibilitatea aprovizionării şi reaprovizionării pe calea aerului.

Reaprovizionările de urgență sau la cerere sunt determinate de consumuri peste normă, care nu au putut fi anterior prevăzute. Materialele pentru reaprovizionare se transportă de regulă în cadrul eşalonului de transport logistic şi sunt repartizate şi containerizate, încă din etapa de pregătire a luptei, prin grija structurilor logistice de la fiecare eşalon în parte. Reaprovizionările regulate se fac o dată pe zi, programarea pe zile făcându-se ținând cont de durata planificată a acțiunilor şi de situația specifică.

Pentru completarea consumurilor şi pierderilor pe timpul ducerii acțiunilor de luptă se prevede reaprovizionarea trupelor pe calea aerului prin desantare/debarcare, problemă deosebit de complexă, realizarea acesteia constituind unul din factorii hotărâtori în îndeplinirea misiunii.

Procedeul de reaprovizionare prin debarcare prezintă unele avantaje şi dezavantaje astfel:

a) avantaje:

- nu se utilizează containere şi sisteme speciale pentru debarcare paraşutare;
- timpul de pregătire şi îmbarcare a materialelor este foarte scurt;
- timpul de ajungere a materialelor în posesia trupelor este mai scurt;
- viteza mai mare în executarea transporturilor;
- debarcarea poate avea loc direct în dispozitivul de luptă.

b) dezavantaje:

- consum mai mare de resurse de aviație şi implicit de carburanți;
- vulnerabilitate mai mare decât în cazul reaprovizionării clasice.

În scopul reaprovizionării pe calea aerului, specific acestor forțe este faptul că materialele trebuie să fie pregătite, ambalate şi containerizate, activitate care se execută prin grija compartimentului logistic de către fiecare subunitate din organica detaşamentului aeromobil.

Pregătirea, ambalarea şi containerizarea materialelor se execută în raioanele de concentrare din apropierea aerodromurilor sau în raionul de dispunere a subunității logistice. Pentru identificarea cu uşurință a containerelor debarcate se va utiliza un cod de culori pentru diferențierea acestora în funcție de categoria din care fac parte. Pentru reaprovizionarea pe timp de noapte, pentru identificarea containerelor se foloseşte acelaşi cod de

culori dar fosforescente. Containerele pregătite pentru îmbarcarea pe aeronave au, în principiu, greutăți cuprinse între 25 - 200 kg.

Asigurarea muniției şi apei sunt vitale în astfel de acțiuni. Cotele de muniție alocate sunt majorate față de acțiunile desfăşurate de celelalte forțe. De regulă hrana şi apa sunt asigurate pentru 1-3 zile, iar muniția pentru o zi de luptă sau mai mult, în funcție de misiunea primită.

Reaprovizionarea se execută de regulă pe timp de noapte, în prima parte a acesteia, pentru a da posibilitatea recuperării lor şi distribuiri la unități până la ivirea zorilor. Vor exista frecvente situații când detaşamentul aeromobil va acționa în condiții deosebit de grele, ca urmare a imposibilității reaprovizionării cu muniție, armament, alimente, medicamente etc. În astfel de situații, modalitățile de asigurare a celor necesare pentru supraviețuire vor solicita mult priceperea şi deprinderile comandanților şi luptătorilor în folosirea a tot ce poate oferi zona (raionul) de acțiune, inclusiv resursele inamicului.

Pe timpul pregătirii luptei detaşamentul aeromobil se aprovizionează, cu precădere, cu materiale puse la dispoziție de eşalonul superior în surse de aprovizionare. Pe timpul ducerii luptei în capul de pod peste cursul de apă, baza aprovizionării cu materiale a detaşamentului aeromobil o constituie depozitele de campanie ale eşalonului superior şi materialele capturate de la inamic, în măsura în care acestea îndeplinesc condițiile cerute pentru a fi consumate.

La începerea luptei în cadrul detaşamentului aeromobil trebuie să existe stocuri de materiale, într-un cuantum stabilit pe baza eşalonării stocurilor şi a normelor de înzestrare, care pe timpul ducerii luptei se completează sistematic pe măsura consumului şi a pierderilor materiale produse de inamic.

La stabilirea stocurilor de materiale ce trebuie realizate, detaşamentul aeromobil trebuie să aibă în vedere următoarele elementele: valoarea şi compunerea de luptă; complexitatea şi durata misiunilor; posibilitățile de reaprovizionare pe timpul ducerii acțiunilor de luptă; existența unor depozite mixte dispuse în zonă; eficacitatea apărării antiaeriene a inamicului pe traiectul de zbor şi în raionul de debarcare; pierderile ce pot surveni; resursa de aviație de transport la dispoziție şi posibilitatea extragerii forței din zonă.

În lupta pentru cucerirea şi menținerea unui cap de pod peste un curs de apă, gruparea de forțe operativă în folosul căreia acționează detaşamentul aeromobil, stabileşte acestuia norme de consum la toate felurile de materiale, separat pentru pregătirea acțiunilor de luptă (în raioanele de concentrare sau de refacere a capacități de luptă în vederea îndeplinirii noii misiuni) şi pentru ducerea acțiunilor de luptă, pe zile şi misiuni.

Având în vedere că detaşamentul aeromobil acționează de regulă în dispozitivul inamicului, în mod independent, calculul normelor de consum trebuie făcut cu mare responsabilitate şi foarte judicios, ținându-se seama de anumite elemente specifice.

Astfel pentru calculul normei de consum carburant trebuie să se țină seama de:

- distanțele ce se vor parcurge în raionul de concentrare pentru completarea stocurilor;
- distanța de la raionul de concentrare până la raionul de aşteptare şi aerodrom;
- distanța de la raionul de îmbarcare până la raionul de debarcare;
- distanța de la raionul de debarcare până la raionul acțiunilor de luptă;
- distanța parcursă pentru realizarea dispozitivului de luptă şi pentru reaprovizionări;
- ritmul ofensivei;
- adâncimea misiunilor de luptă;
- caracterul apărării inamicului;
- distanțele parcurse până la raionul de adunare (sau de recuperare), ținând cont de factorii de corecție corespunzători formei de luptă adoptate, caracterul terenului şi starea vremii;
- starea de practicabilitate a căilor de comunicație;
- condițiile de anotimp şi stare a vremii.

În funcție de perioada de desfăşurare, de natura şi volumul materialelor de transportat, în cadrul detaşamentului aeromobil se execută următoarele tipuri de transporturi:

a) Transporturile pe comunicațiile aeriene sunt destinate pentru transportul şi debarcarea personalului şi tehnicii, armamentului şi altor categorii de materiale necesare ducerii acțiunilor de luptă, transportul şi debarcarea tehnicii, materialelor şi armamentului necesare reaprovizionării, evacuarea răniților şi bolnavilor, recuperarea detaşamentului aeromobil din teatrul de operații.

Pentru îmbarcare comandantul detaşamentului aeromobil trebuie să cunoască caracteristicile tactice şi capabilitățile principalelor elicoptere de transport proprii, şi capabilitățile de transport pentru aeronavele militare. Numărul şi caracteristicile aeronavelor folosite influențează decisiv caracteristicile manevrei pe verticală, iar nevoile de transport dau numărul de aeronave, numărul de valuri, precum şi timpul necesar executării transporturilor. De menționat este faptul că un elicopter IAR – 330 H PUMA poate transporta 16-20 militari complet echipați.

b) Transporturile pe comunicațiile rutiere sunt destinate pentru celelalte nevoi de transport. Indiferent de mijloacele folosite, la organizarea transporturilor trebuie să se țină seama de: situația tactică; misiunile, locul şi rolul detaşamentului aeromobil în dispozitivul grupării de forțe operative; cantitatea şi volumul de transport; cantitatea şi tipul aeronavelor de transport puse la dispoziție; numărul aerodromurilor şi terenurilor de debarcare existente;

numărul, felul şi starea tehnică a mijloacelor de transport; existența şi dispunerea surselor de aprovizionare; orientarea şi starea căilor de comunicație.

Principiul de bază în executarea transporturilor pe timpul ducerii luptei constă în livrarea materialelor prin debarcare şi pe cât posibil direct la subunități, pentru a scurta timpul necesar acestei activități. Conform acestui principiu, în lupta pentru cucerirea unui cap de pod peste un curs de apă, eşalonul superior va organiza un modul logistic care se va dispune cât mai aproape de cursul de apă, transporturile peste cursul de apă putându-se executa şi pe calea aerului, iar livrarea materialelor se putându-se face direct la subunitățile luptătoare.

Specialiştii în planificarea logistică trebuie să vadă în transportul aerian cel mai eficient mod de transport pentru majoritatea acțiunilor detaşamentelor aeromobile.

Mentenanța detaşamentului aeromobil în lupta pentru cucerirea unui cap de pod peste un curs de apă cuprinde măsurile ce se iau pentru menținerea sau restabilirea stării de funcționare, pregătirea şi verificarea periodică, inclusiv înainte de debarcare a echipamentelor şi materialelor specifice, precum şi a autovehiculelor şi mijloacelor de asistență tehnică necesare ducerii acțiunilor de luptă şi constau în:

- executarea oportună a lucrărilor de întreținere şi reparații a tehnicii;
- organizarea exploatării tehnicii militare din înzestrare;
- asigurarea cu containere şi materiale necesare întreținerii şi reparării;
- încărcarea tehnicii necesare ducerii acțiunilor de luptă în aeronave şi asigurarea măsurilor de securitate a debarcării tehnicii militare;
- debarcarea propriu-zisă a tehnicii militare;
- pregătirea personalului ingineresc şi tehnic în problema privind îmbarcarea şi ancorarea tehnicii militare în aeronave;
- pregătirea tehnicii militare destinate debarcării;
- verificarea fixării şi ancorării tehnicii militare şi a containerelor pe podeaua aeronavelor;
- controlul stării tehnice şi de întreținere a subansamblelor şi dispozitivelor, repararea sau trimiterea la reparat a acestora conform competențelor tehnice aprobate;
- organizarea şi executarea controlului tehnic înainte şi după echipare/ îmbarcare.

Pe timpul concentrării forțelor şi deplasării spre zonele de îmbarcare, acțiunile de mentenanță sunt asigurate de structurile specializate ale eşalonului superior. Verificarea tehnicii în zonele de îmbarcare în vederea transportului aerian este coordonată de eşalonul superior la nivel forță aeromobilă şi se asigură de echipe specializate şi autorizate în acest sens. În

urma debarcării tehnicii şi armamentului, procentul de tehnică deteriorată este evident mai mare decât la celelalte forţe. În vederea diminuării acestuia, este necesar să se acorde o atenţie sporită îmbarcării şi protejării tehnicii. Pe timpul ducerii luptei în dispozitivul inamicului, intervenţiile la tehnică sunt asigurate cu forţe le proprii şi cu forţe din cadrul altor unităţi sau subunităţi.

Detaşamentul aeromobil execută reparaţii cu forţele proprii atunci când subunităţile de mentenanţă se deplasează o dată cu trupele, iar verificările şi întreţinerile se execută pe locul debarcării sau în raionul de ducere a luptei, când competenţele la unele lucrări de reparaţii depăşesc posibilităţile acestuia, se apelează la structurile specializate. În dispozitivul inamicului reparaţiile se execută cu forţe proprii fără a se ţine seama de competenţele stabilite, prioritate având necesitatea punerii în funcţiune a tehnicii necesară ducerii la bun sfârşit a misiunii de luptă.

Pe timpul pregătirii luptei, când detaşamentul aeromobil se găseşte într-un raion de concentrare, cartiruirea se realizează folosindu-se imobilele existente în zonă oricare ar fi proprietarul acestora. În perioada de ducere a luptei, cartiruirea trupelor se realizează folosindu-se mijloacele din dotarea trupelor şi în localităţile din fâşia de acţiune a brigăzii.

Pentru efectuarea transportului şi mişcării detaşamentului aeromobil, pe timpul pregătirii luptei se stabilesc axe de aprovizionare, evacuare şi reparaţii din cadrul reţelei de comunicaţii rutiere. Se vor avea în vedere acele itinerare care ocolesc obiectivele ce pot fi lovite de inamic, care dispun de cât mai puţine lucrări de artă (viaducte, poduri etc.) sau puncte obligatorii de trecere, ce pot fi relativ uşor distruse sau blocate. În asemenea cazuri se stabilesc căi ocolitoare sau se amenajează varientări.

În raionul de concentrare, axele de aprovizionare, evacuare şi reparaţii pot avea formă de evantai sau sunt radiale, în funcţie de dispunerea subunităţilor detaşamentului aeromobil, a surselor de aprovizionare şi a terenurilor de aterizare a elicopterelor. Aceste axe se aleg de şeful structurii logistice a detaşamentului aeromobil, în colaborare cu celelalte structuri ale statului major şi ofiţerii specialişti privind asigurarea genistică, fiind aprobate de către comandant.

După debarcare, pe timpul ducerii luptei pentru cucerirea unui cap de pod, întreţinerea şi repararea axelor de aprovizionare-evacuare se execută cu forţele şi mijloacele proprii şi cele primite ca întărire, până la realizarea joncţiunii cu trupele proprii.

Pentru detaşamentul aeromobil primul ajutor şi asistenţa medicală sunt asigurate de personalul luptător, ca forţă nespecializată şi de formaţiunile medicale proprii debarcate, ca forţă specializată. O cerinţă foarte importantă este întărirea subunităţii medicale a detaşamentului aeromobil prin asigurarea de personal medical şi materiale sanitare suplimentare în zona de debarcare.

Evacuarea răniților pe calea aerului este o procedură normală ce se execută pe timpul operației aeromobile. Uneori se impune evacuarea prizonierilor de război, civililor şi altor categorii de personal, caz în care prioritățile sunt stabilite de către comandantul forței dispuse în capul de pod. Activitatea de organizare şi conducere a evacuării răniților şi bolnavilor revine medicului şef. Pe timpul ducerii luptei pentru cucerirea unui cap de pod, evacuarea răniților şi bolnavilor se execută cu mijloacele de evacuare proprii, cele primite de la formațiunile civile, cele nespecializate şi elicopterele. Militarii decedați şi prizonierii se evacuează pe cale aeriană sau pe comunicațiile terestre, după realizarea joncțiunii cu trupele terestre.

În opinia noastră, sprijinul logistic influențează desfăşurarea acțiunilor detaşamentului aeromobil şi impune constrângeri şi restrângeri, în funcție de natura acestora şi de concepția privind utilizarea forțelor de logistică de către comandanți. Sprijinul logistic poate limita dimensiunea totală a detaşamentului aeromobil, adâncimea misiunii, durata şi ritmul acțiunilor, de aceea el trebuie planificat simultan cu acțiunile tactice în vederea confirmării suportabilității tuturor manevrelor şi îndeosebi a sprijinului de foc.

DIMENSIUNEA DEMOGRAFICĂ A SECURITĂȚII

Col.(r) prof.univ.dr.Eugen SITEANU
Col.prof.univ.dr. Benone ANDRONIC

There are seven dimensions of national security and not six as is shown in Romanian security literature because the demographic dimension is one of the most important ones. In fact, in 1993, UN introduced the notion of human security. The ontologic dimension must underline the definition of security.

For Romania, the security policy must be built on the demographic dimension, the fundamental objective being to stop the demographic decline and to ensure the conditions to return to a positive rate of population growth.

În literatura de specialitate[1] sunt enumerate şase dimensiuni ale securităţii: militară, politică, economică, socială, culturală şi ecologică, dar noi considerăm că ele sunt cel puţin şapte deoarece există şi dimensiunea demografică.

De fapt ONU, în anul 1993, a introdus noţiunea de securitate umană, prin care se mută centrul de greutate de la securitatea teritorială la cea a individului (a oamenilor) şi de la achiziţia de armament la dezvoltarea umană sustenabilă. Dar securitatea individului/omului nu are nici un sens dacă omul (oamenii) moare (mor), ceea ce ne sugerează că securitatea este de natură ontologică. Dacă definiţia securităţii nu conţine şi aspectul ontic înseamnă că este golită de conţinut. Aşadar, la baza definiţiei securităţii trebuie să stea teoria existenţei (ontologia).

Securitatea umană conţine securitatea: personală, sanitară (medicală), alimentară (securitatea hranei), economică, ecologică, politică, militară, securitatea comunităţii şi, bineînţeles, securitatea demografică.

Securitatea personală (a persoanei) se referă la protecţia/apărarea cetăţenilor împotriva violenţei fizice, psihice, crimei organizate (inclusiv transnaţională) etc.

[1] Alexandra SARCINSCHI, *Dimensiunile nonmilitare ale securităţii*, Ed. U.N.Ap. „Carol I”, Bucureşti, 2005, p.13.

Securitatea sanitară înseamnă securitatea din punct de vedere al sănătății individului prin asigurarea protecției față de boli, a medicamentelor şi a serviciilor medicale necesare etc.

Prin securitatea alimentară se înțelege asigurarea unei hrane care nu este periculoasă pentru sănătatea oamenilor (lipsa E-urilor periculoase, a substanțelor chimice periculoase, a toxinelor etc.).

Securitatea economică se referă la alocarea fiecărui cetățean a unui venit minim care să-i asigure condițiile minime de viață (de hrană, căldură, îmbrăcăminte etc.).

În fiecare an mor de foame cca. 45 de milioane de oameni. Un sfert din populația globului trăieşte cu mai puțin de un Euro pe zi, iar 50% din aceasta cheltuieşte mai puțin de 2 Euro/zi.

Securitatea ecologică înseamnă protecția oamenilor împotriva cataclismelor, dezastrelor naturale (cutremure, inundații, uragane, erupții vulcanice, deşertificare, lipsa apei potabile, epuizarea resurselor etc.) şi a degradării mediului, a poluării etc.

Securitatea politică presupune asigurarea unei vieți bazate pe respectarea drepturilor omului şi libertăților fundamentale.

Securitatea comunității se referă la protecția cetățenilor împotriva pierderii relațiilor şi valorilor etnice şi a violenței etnice şi religioase.

Securitatea militară se referă la protecția vieții civililor şi militarilor pe timpul conflictelor armate şi războaielor. După anul 1990, peste 4 milioane de oameni au murit în conflicte militare şi peste 10 milioane şi-au părăsit căminele din cauza violențelor.

Cuvântul "securitate" este utilizat foarte frecvent şi se ajunge uneori în situații paradoxale, în care specialiştii nu mai sunt sensibili la semnificații, deoarece termenul se referă la evenimente şi probleme diferite. Sunt cazuri în care cuvântul *securitate* se repetă în cuprinsul aceleiaşi lucrări, însă în contexte care-i conferă alte semnificații. Aşadar, se impun unele clarificări conceptuale.

Uneori securitatea este caracterizată ca "simbol ambiguu", care "s-ar putea să nu aibă absolut nici un înțeles", deoarece, la fel ca şi alte concepte (putere, dreptate, adevăr, libertate etc.), securitatea a fost şi probabil că va mai rămâne mult timp un concept contestat[2].

Fiind contestat, conceptul de securitate se impune a fi reanalizat pentru identificarea limitelor aplicabilității şi contradicțiilor din interiorul acestuia.

În toate tipurile de state se recurge uneori la securitatea națională, pentru a se justifica anumite măsuri, acțiuni şi atitudini politice, ca instrument de realizare a unor interese de grup. Înseamnă că nedefinirea exactă a securității naționale permite elitelor politice şi militare să spună că acționează în scopul securității naționale atunci când îşi urmăresc propriul scop.

La adăpostul acestui concept ambiguu politicienii pot să intensifice supravegherea politică, să dirijeze unele resurse către instituții speciale, să

[2] Ion Irimia, Emil Ion, Lucrare de cercetare ştiințifică cu tema: *Securitatea între real şi virtual*, Editura AISM, Bucureşti, 2002, pp. 5-6.

reprime acţiunile sindicatelor etc. Securitatea reprezintă o caracteristică de calitate a omului, grupului, organizaţiei, naţiunii etc. şi poate fi definită simplu – păstrarea calităţii (calităţilor) în timp, adică păstrarea naturii sau felului de a fi al omului, grupului, organizaţiei, naţiunii, care face ca aceştia (acestea) să fie ceea ce sunt (în caz de dispariţie a acelei calităţi ele încetează să mai fie ceea ce sunt). Aşa, de exemplu, calitatea vieţii reprezintă totalitatea posibilităţilor/avantajelor oferite omului/individului de către naţiune/societate pentru organizarea existenţei sale conform cerinţelor şi dorinţelor proprii (pe care le are).

Românii doresc să ajungă la nivelul mediu de trai din Uniunea Europeană, dar pentru aceasta este nevoie de o politică prin care venitul naţional pe cap de locuitor ori produsul intern brut/cap de locuitor să ajungă la nivelul mediu european. Din acest punct de vedere România a ajuns la 1/3 din această valoare.

Dimensiunea demografică este prima dimensiune a securităţii deoarece factorul demografic, care este un indicator al existenţei sociale, reprezintă o condiţie esenţială (fundamentală) a dezvoltării societăţii/naţiunii. El exprimă proprietăţile/caracteristicile dinamice atât cantitative, cât şi calitative, ale populaţiei. El influenţează progresul societăţii în contextul rolului determinant al economiei naţionale şi al producţiei. Securitatea naţională se consolidează prin procesul demografic de creştere a populaţiei, prin scăderea mortalităţii şi creşterea natalităţii.

Securitatea naţiunii se asigură în primul rând printr-o politică demografică justă, adică printr-un sistem de măsuri economice, sociale, educative, sanitare şi juridice în scopul asigurării unui ritm pozitiv de creştere a populaţiei.

Securitatea naţională trebuie să se bazeze pe demografie, pe acele metode de studiere a fenomenelor şi proceselor referitoare la numărul populaţiei, repartiţie geografică, pe medii de vârstă, structura şi mişcarea naturală a populaţiei – naşteri, decese, căsătorii – pentru determinarea cauzelor şi tendinţelor acesteia.

Avem nevoie, deci, de demografi cu experienţă care să propună cele mai adecvate măsuri de securitate în domeniul demografic şi de conducători care să le pună în practică.

UE este ameninţată de o natalitate scăzută şi de îmbătrânirea populaţiei europene, aşa cum arată Comisia Europeană (Evenimentul zilei Nr. 4601, 13 oct. 2006, pag. 8, articolul „UE îmbătrâneşte”): „în cazul în care statele Uniunii Europene nu iau măsuri pentru creşterea natalităţii şi menţinerea bătrânilor pe piaţa muncii, scăderea segmentului de populaţie activă va afecta dezvoltarea economică, sistemele de protecţie socială şi finanţele publice ale statelor europene”.

„Bulgaria şi România vor adera la UE la 1 ianuarie 2007, deşi nu au terminat reformele în justiţie, afaceri interne şi agricultură”. (Art. „Olanda nu mai vrea o UE indulgentă” din ziarul Libertatea din 2 oct. 2006, p. 4.).

„Specialiştii Fondului ONU pentru Populaţie spun că în 2050 populaţia României va ajunge la 16 milioane, de la 21,6 milioane, cât numără în prezent”[3].

[3] *Ziarul Libertatea* din 2 octombrie 2006, p. 4, articolul „5 milioane de români vor dispărea până în 2050”.

În continuare, se precizează că: „Se nasc tot mai puțini copii, pentru că tinerilor le este teamă de ziua de mâine. Pe de altă parte, tot mai mulți adulți activi suferă de boli cardiovasculare şi de diverse tumori, din cauza lipsei programelor de prevenire a îmbolnăvirilor. La rându-le, bătrânii au lipsuri din ce în ce mai mari, nivelul lor de trai deteriorându-se văzând cu ochii”[4].

În plus, din cauza neasigurării medicamentelor strict necesare decedează mulți bătrâni, care nu au bani să-şi cumpere acele medicamente.

Peer Sieben, ambasadorul Fondului ONU pentru Populație în România a spus că „România trebuie să restructureze sistemul medical, sistemul de educație şi pe cel de asigurări sociale pentru a putea face față acestor schimbări.”[5]

Pe baza afirmațiilor făcute de Peer Sieben, la Ziua Internațională a Persoanelor în Vârstă, se poate trasa un grafic (figura nr. 1).

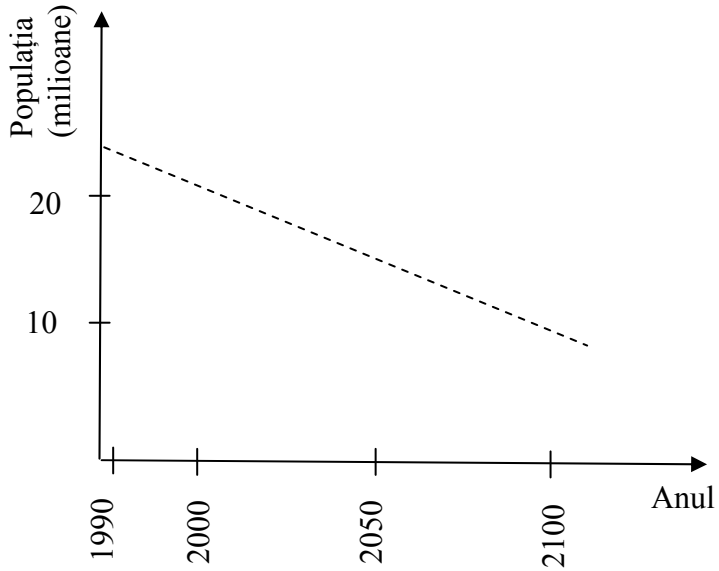

Fig. 1. *Tendința de scădere a populației românești*

Din fig. nr.1 reiese că, dacă nu se iau măsuri de creştere a nivelului de trai al populației (de creştere a calității vieții cetățenilor), scăderea rapidă a populației va continua şi după anul 2007, iar după anul 2100 populația României va scădea sub 10 milioane.

Rezultă că dacă astăzi, acum, nu se iau măsuri hotărâte de asigurare a unor condiții decente de viață normală pentru milioanele de români care nu au bani pentru hrană, căldură, îmbrăcăminte şi medicamente, există pericolul real al continuării tendinței de dispariție a populației românești după anul 2200, aşa cum reiese şi din figura nr.1.

În concluzie, pentru România, politica de securitate trebuie construită pe dimensiunea demografică, obiectivul fundamental fiind stoparea declinului demografic şi asigurarea neîntârziată a condițiilor pentru revenirea la o rată pozitivă de creştere a populației.

[4] Ibidem.
[5] Ibidem.

COOPERAREA DINTRE ORGANIZAŢIILE INTERNAŢIONALE ŞI REGIONALE DE SECURITATE

Cdor.drd. Marian SANDU

*As a result of the dramatic changes in the security environment, in the types of crises and conflicts, the ways of cooperation among security regional and international organization *i.e (ON, NATO, ESCO, EU, etc.) have diversified, and new forms of cooperation have developed.*

Deoarece multe organizaţii internaţionale sau regionale s-au constituit pe baza prevederilor şi principiilor Cartei ONU, nu este de mirare intensa şi continua cooperare dintre aceste organizaţii.

"De la principiile Cartei ONU a pornit şi crearea Tratatului de la Washington. În baza acestuia, NATO s-a implicat în prevenirea conflictelor şi managementul crizelor încă la început. Deşi această terminologie nu era folosită la acea vreme, există ideea consultărilor în spiritul articolului 4, atunci când o ţară aliată recepţionează o ameninţare la adresa securităţii, suveranităţii sau integrităţii teritoriale, şi în spiritul articolului 5, referitor la faptul că un atac împotriva uneia sau mai multor state aliate va fi perceput ca un atac împotriva tuturor. Acestea reprezintă, de fapt, fundamentele pentru actualul sistem NATO de management al crizelor"[1].

Ca urmare a schimbării dramatice a mediului de securitate, a tipurilor de criză şi conflicte, modalităţile de cooperare dintre organizaţiile internaţionale şi regionale de securitate s-au diversificat şi, bineînţeles, s-a dezvoltat şi perfecţionat inclusiv maniera de cooperare a NATO cu alte organizaţii internaţionale care au responsabilitatea asigurării păcii şi securităţii internaţionale (mondiale) şi regionale (ONU, OSCE şi UE). Aşa, de exemplu, NATO a acordat cea mai mare atenţie procesului de îmbunătăţire a cooperării cu UE în sfera managementului crizelor, dar şi în alte domenii. Aliaţii consideră că "evenimentele de la 11 septembrie 2001 şi cele ulterioare subliniază importanţa unei mai bune şi mai transparente cooperări între

[1] Ioan Crăciun, *Prevenirea conflictelor şi managementul crizelor*, Editura U.N.Ap. "Carol ", Bucureşti, 2006, p.169.

organizaţiile noastre, managementul crizelor, deci pentru asigurarea celui mai potrivit management sau celui mai potrivit răspuns militar”[2].

Alianţa s-a implicat în promovarea păcii şi securităţii internaţionale recunoscând, în anul 1991, prin Conceptul Strategic adoptat în consens de statele-membre, “contribuţia valoroasă adusă de alte organizaţii cum ar fi Comunitatea Europeană şi OSCE şi că rolurile acestor instituţii sunt complementare”[3].

Conceptul Strategic, din 1991, recunoaşte că “Dialogul şi cooperarea în cadrul întregii Europe trebuie, în totalitate, promovat pentru a împiedica apariţia crizelor şi a asigura prevenirea conflictelor odată ce securitatea aliaţilor este inseparabil legată de a tuturor celorlalte state din Europa. În acest sens, aliaţii vor sprijini rolul procesului CSCE şi instituţiile acestuia. Alte organisme cum sunt Comunitatea Europeană, Uniunea Europei de Vest şi Naţiunilor Unite pot, de asemenea, juca un rol important”[4].

Şi în Declaraţia de Pace şi Cooperare de la Roma s-a păstrat acelaşi spirit: “a fost nevoie de un nou cadru instituţional pentru că NATO a lucrat în sensul unei noi arhitecturi de securitate europene în care NATO, CSCE, WEU şi Consiliul Europei să fie complementare. Această interacţiune va avea cea mai importantă semnificaţie în prevenirea instabilităţii şi divizărilor ce pot fi rezultatul a numeroase cauze cum ar fi decalajele economice sau naţionalismul violent”[5].

ONU a avut nevoie, aşa cum a rezultat din dificultăţile pe care le-a avut misiunea ONU “UNPROFOR”, de o forţă militară puternică pentru a soluţiona crize de genul celei din fosta Iugoslavie şi, de aceea, cooperarea NATO-ONU s-a dovedit benefică şi s-a stabilit o legătură permanentă printr-o echipă de ofiţeri NATO la sediul ONU din New York şi prin oficiali ONU la Cartierul General NATO din Bruxeles. Totodată, la Oficiul NATO pentru Planificarea Urgenţelor Civile s-a materializat o legătură permanentă între NATO şi ONU prin Departamentul pentru Coordonarea Asistenţei Umanitare al ONU.

Aceleaşi legături strânse s-au stabilit şi cu OSCE, prin vizite periodice ale directorului pentru Managementul Crizelor şi Operaţii/NATO şi ale şefului Centrului de Prevenire a Conflictelor/OSCE, în vederea dialogului şi consultărilor cu privire la evoluţia situaţiilor de securitate şi stabilirea unor soluţii de îmbunătăţire a cooperării dintre aceste organizaţii.

În aceeaşi idee generoasă de cooperare se înscrie şi Declaraţia Summit-ului de la Praga în care se arată că: “Pentru promovarea păcii şi

---

[2] *Declaraţia Summit-ului de la Praga (Prague Summit Declaration)*, 21 noiembrie 2002, Praga, paragraful nr.11.

[3] *Conceptul Strategic adoptat la Summit-ul NATO de la Roma*, 1991, paragraful 27.

[4] Ioan Crăciun, Op.cit., pp.192-193.

[5] *Conceptul Strategic, adoptat la Summit-ul de la Roma*, 1991, paragraful 3.

stabilității în spațiul euroatlantic, NATO va continua să dezvolte o cooperare rodnică şi deschisă cu OSCE, în special în domenii complementare managementului crizelor şi a reabilitării post-conflict”[6].

În plus, Alianța are legături şi cu alte organizații internaționale, aşa cum a stabilit pentru campania aeriană din Kosovo şi la KFOR.

Raportul NAC referitor la concluziile NATO cu privire la operațiile din Balcani notează importanța legăturii cu ONU şi OSCE, precum şi cu alte organizații şi recomandă întărirea cooperării, pentru o mai bună conlucrare pe timpul viitoarelor operații de răspuns la crize”[7].

ONU cooperează cu organizațiile regionale pe baza capitolului VIII, Art.52-54 al Cartei Națiunilor Unite, în care se arată că: “nimic din prezenta cartă nu interzice existența aranjamentelor sau a organizațiilor regionale care activează în scopul menținerii păcii şi securității internaționale, atâta timp cât activitatea acestora nu contravine scopului şi principiilor Națiunilor Unite”[8].

În anul 1992, secretarul general al ONU a prezentat Adunării Generale raportul “Agenda pentru Pace”, recomandând creşterea neîntârziată a rolului şi implicării organizațiilor regionale în cât mai multe activități de menținere a păcii, ceea ce s-a şi întâmplat.

La întâlnirea secretarului general ONU cu liderii organizațiilor regionale, din anul 1994, s-au discutat următoarele teme: coordonarea, comanda şi controlul operațiilor comune de menținere a păcii; pregătirea personalului organizațiilor regionale în vederea executării unor misiuni comune de menținere a păcii; verificarea şi coordonarea implementării sancțiunilor date în conformitate cu capitolul VII din Carta ONU etc.

De atunci s-au desfăşurat o serie de întâlniri cu obiectivul/scopul unirii eforturilor tuturor organizațiilor interesate într-o cooperare mai fructuoasă pentru menținerea păcii şi securității, punându-se accentul pe creşterea gradului de implicare în operațiile de menținere a păcii, îmbunătățirea schimbului fluxului de informații şi îmbunătățirea procesului de coordonare a activităților comune/colective, lupta împotriva terorismului internațional, ameliorarea sărăciei, soluționarea conflictelor intra şi interstatale, neproliferarea ADM, lupta împotriva crimei organizate, respectarea drepturilor omului etc.

La aceste întâlniri organizate de ONU au participat următoarele organizații guvernamentale şi regionale: African Union (Uniunea Africană); Association of Southeast Asian Nations (Asociația Statelor din Sud-Estul Asiei; Caribbean Community (Comunitatea Caraibelor); Collective Security Treaty Organization (Organizația Tratatului de Securitate Colectivă); Commonwealth of Independent States (Comunitatea Statelor Independente));

---

[6] *Declarația Summit-ului de la Praga*, paragraful 12.
[7] Ioan Crăciun, *op.cit*., p.194.
[8] *Carta ONU*, capitolul XIII, art. 52, paragraful 1.

The Community of Portuguese Speaking Countries (Comunitatea Statelor de Limbă Portugheză); Council of Europe (Consiliul Europei); Economic Community of West African States (Comunitatea Economică a Statelor Vest Africane); European Union (Uniunea Europeană); Interpol; League of Arab States (Liga Statelor Arabe); North Atlantic Treaty Organzation (Organizația Tratatului Atlanticului de Nord); Organization Internationale de la Francophonie (Organizația Internațională a Francofoniei); Organization for Security and Cooperation in Europe (Organizația pentru Securitate şi Cooperare din Europa); Organization of American States (Organizația Statelor Americane); Organization of the Islamic Conference (Organizația Conferinței Islamice); Pacific Islands Forum (Forumul Insulelor din Pacific); Shanghai Cooperation Organization (Organizația Cooperării Shanghai).

"Implementarea deciziilor adoptate la nivel înalt a fost analizată în cadrul întâlnirilor ce au avut loc la nivelul Departamentului pentru Afaceri Politice în 1999 şi 2002. În afară de aceste întâlniri, Consiliul de Securitate a inițiat în anul 2003 o dezbatere publică cu tema "Consiliul de Securitate şi Organizațiile Regionale: Confruntarea cu noile amenințări la adresa păcii şi securității internaționale", în scopul îmbunătățirii cooperării acestui for cu organizațiile regionale şi subregionale ce activează în domeniul menținerii păcii şi securității"[9].

În ceea ce priveşte OSCE, aceasta are un rol principal nu numai în avertizarea timpurie şi prevenirea conflictelor, ci şi în managementul crizelor şi reabilitarea post conflict, afirmându-se în rândul organizațiilor/instituțiilor angajate în rezolvarea problemelor de securitate din Europa, economice şi în cele care privesc drepturile omului.

OSCE a stabilit contacte cu toate organizațiile şi instituțiile internaționale implicate în domeniul securității europene, nu numai prin consultări politice ci şi în misiunile organizate în zonele de conflict.

Prin Declarația Comună de la Lisabona, din anul 1996, statele participante îşi exprimă ideea comună că: "securitatea europeană necesită cea mai bună cooperare între statele membre şi organizațiile europene şi transatlantice (…) OSCE reprezintă o organizație comprehensivă de consultanță, cooperare şi decizie în probleme de securitate europeană, care acționează în temeiul capitolului VIII al Cartei Națiunilor Unite"[10] şi "va acționa în parteneriat cu toate organizațiile/instituțiile pentru a răspunde tuturor provocărilor şi amenințărilor la adresa securității europene"[11].

În lumina acestor afirmații, OSCE lucrează în parteneriat cu organizații/instituții internaționale, regionale, subregionale şi/sau nonguvernamentale. De aceea, în 1994, la Summit-ul de la Budapesta, s-a

[9] Ioan Crăciun, *op.cit*., p.134.
[10] *Lisabon Declaration on a Common and Comprehensive Security Model for Europe for the twenty-first century*, 1996.
[11] Ioan Crăciun, *op.cit.*, p.161.

decis în consens că se impune o definire mai exactă (mai clară) a relaţiilor externe ale OSCE şi s-a adoptat Documentul Cadrul al Securităţii Europene, care defineşte aceste relaţii şi un alt document "Către un parteneriat real într-o nouă eră" care propune un model comun de securitate europeană fundamentat pe principiile şi angajamentele OSCE[12].

Conceptul comun de dezvoltare şi îmbunătăţire a cooperării externe, propus la Copenhaga, în 1997, a fost adoptat în 1999, la Summit-ul de la Istanbul, ca o platformă de conlucrare a OSCE cu toate organizaţiile/instituţiile care sunt de acord şi adoptă principiile Cartei ONU şi cele ale OSCE.

Pe această bază (având la bază aceste principii) OSCE cooperează strâns, în primul rând cu ONU, în conformitate cu cele stabilite la Stockholm, în 1992, de către Consiliul Ministerial al OSCE, respectiv cu cadrul de coordonare şi cooperare dintre ONU şi OSCE.

Astfel, cele două organizaţii au început cooperarea lor permanentă, secretarul general al OSCE prezentând un raport anual în Adunarea Generală a ONU, iar Secretarul general al ONU adresându-se regulat în summit-urile OSCE.

Începând cu anul 1993, secretarii generali şi executivi ai OSCE şi Consiliului Europei se întâlnesc anual la nivel înalt şi dezvoltă relaţii de cooperare strânsă între cele două organizaţii. Deseori, la aceste întâlniri participă şi Înaltul comisar pentru minorităţi naţionale, dar şi directorul Biroului pentru Instituţii Democratice şi Drepturile Omului. Ba, mai mult, s-au desfăşurat şi întâlniri trilaterale OSCE-CE-ONU la care, din anul 1996, participă şi Înaltul comisar pentru minorităţi naţionale, directorul Biroului pentru Instituţii Democratice şi Drepturile Omului, Înaltul comisar ONU pentru refugiaţi, Înaltul comisar ONU pentru drepturile omului, secretarul executiv ONU al Comisiei Economice Europene, reprezentantul secretarului general ONU pentru afaceri politice şi Comitetul Internaţional al Crucii Roşii precum şi reprezentanţi ai Organizaţiei Internaţionale pentru Migraţie[13]. Dar, cooperarea OSCE cu UE reprezintă un aspect de interes maxim pentru că organizaţia sprijină puternic Politica Externă de Securitate Comună a Uniunii Europene.

De asemenea, OSCE cooperează intens şi amplu cu NATO, având contacte permanente cu oficialii NATO, schimbul de informaţii fiind deschis şi constant.

În plus, Organizaţia are mai multe contacte cu unele grupuri de cooperare regională (Iniţiativa Central Europeană, Consiliul Statelor Mării Baltice, Consiliul de Cooperare Economică a Mării Negre, Iniţiativa de Cooperare Economică a Mării Negre, Iniţiativa de Cooperare Sud-Est Europeană), cu unele organizaţii nonguvernamentale, ca de exemplu, "Democratic Institution and Human Rights" şi cu unele instituţii academice (prin programul "Researcher in Residence").

[12] Ibidem, p.161.
[13] Ioan Crăciun, *op.cit*., pp.162-163.

Merită, de asemenea, remarcat progresul înregistrat în relațiile de parteneriat strategic dintre NATO şi UE pentru utilizarea în comun a mijloacelor NATO disponibile pentru întărirea păcii şi securității.

Îmbunătățirea capabilităților Uniunii Europene este interpretată astăzi ca o creştere de ansamblu a eficacității Alianței, iar sprijinul acordat UE de către NATO este considerat ca o alternativă pentru acțiunile Alianței Nord-Atlantice[14], astfel încât UE va solicita în viitor mijloace NATO (de transport strategic, acces la informații prin satelit etc.) pentru operații militare de mare intensitate. În acest sens, Alianța Nord-Atlantică a fost întru totul de acord să sprijine operațiile conduse de UE în cazul în care Alianța nu este angajată în alte operații, pe baza mecanismelor de cooperare dintre NATO şi UE.

La sfârşitul anului 2002 s-a adoptat Declarația comună NATO-UE, care a pus bazele unei cooperări strânse între aceste organizații în sfera prevenirii conflictelor şi managementul crizelor, subliniind totodată principiile politice de cooperare şi oferind Uniunii Europene accesul la sistemul NATO de planificare ş la alte capabilități în scopul dezvoltării operațiilor militare proprii[15]. Documentul evidențiază deplinul acord pentru elaborarea unei agende de lucru comune NATO-UE în care să se definească modalitățile de consultări comune, cooperare şi transparență acțională. Aşa, de pildă, în anul 2003 s-au stabilit, de comun acord, modalitățile concrete pentru implementarea acordului "Berlin Plus" în scopul asigurării accesului Uniunii Europene la capabilitățile de planificare NATO, preidentificării capabilităților şi mijloacelor comune, identificării opțiunilor de comandă UE şi adaptării Sistemului NATO de Planificare a Apărării la cerințele operaționale ale UE[16]. Ca urmare a schimbării dramatice a mediului de securitate, a tipurilor de crize şi conflicte s-au diversificat modalitățile de cooperare dintre organizațiile internaționale şi regionale de securitate (ONU, NATO, OSCE, UE etc.) şi s-au dezvoltat şi perfecționat formele de cooperare.

[14] Ioan Crăciun, *op.cit*., p.195.
[15] Ibidem, p.196.
[16] Ibidem, pp.196-197.

CONSIDERAŢII GENERALE ASUPRA TENDINŢELOR DE EVOLUŢIE A ACŢIUNILOR MILITARE ÎN SECOLUL XXI

Lt.col.drd. Stan ANTON
Lt.col.drd. Gheorghe IORDACHE

Although the war is less and less popular in the modern western civilization, it is no chance to exclude it from the human activities within the society, due to the complexity of nowadays international relations. The military actions undertake dramatic changes because of the evolutions in various fields, especially in high technology domain. But it is not only technology that is transforming the military. The level of access possessed by different actors – both state and non-state- to this kind of technology, has determined the use of military actions differently from what has been exercised by the classical military structures in the past 60 years, resulting a new way in warfighting which is defined as asymmetrical actions. New concepts emerged from the adaptation of the military to new threats – network centric warfare, decision superiority, effects based operations etc. new paradigms on enemies/adversaries and battlespace are shaping the doctrinal developments of the modern Armed Forces.

Deşi războiul, ca luptă armată, este din ce în ce mai puţin popular şi se încearcă descurajarea lui (cel puţin în plan regional şi zonal), nu există nici o şansă ca el să fie exclus din viaţa societăţilor. De aceea, în viitor el va îmbrăca forme extrem de diferite, de la cele care ţin de acţiunile punctiforme de impunere sau de descurajare la acţiuni politice, economice, diplomatice, informaţionale etc. şi la cele care vizează spaţiul cosmic, clima, natura biologică şi psihologică a fiinţei umane.

Ritmul schimbărilor şi transformărilor capabilităţilor militare este prognozat a „creşte substanţial în următorii douăzeci de ani”.[1] Capacităţile high-tech de lovire vor suferi o sporire a razei de acţiune, a nivelului de sofisticare tehnologică şi gamei întrebuinţării, paralel cu expansiunea utilizării

[1] Michaek G. Vickers, Robert C. Martinage – *Revolution In War*, Center for Strategic and Budgetary Assessments, decembrie 2004, p. 63.

tehnologiei stealth. Senzorii şi „*reţelele de luptă*”[2] vor continua să crească în capacitate şi sofisticare, *sistemele fără pilot* devenind *componente indispensabile* tuturor structurilor şi categoriilor de forţe.

Aceste evoluţii dramatice în întrebuinţarea ultimelor tehnologii în rândul armatelor vestice şi ale S.U.A., în special, vor avea ca răspuns din partea adversarilor o componentă simetrică - prin producerea şi întrebuinţarea aceloraşi tehnologii şi o componentă asimetrică bazată pe capacităţi ofensive sau defensive, disruptive sau pe utilizarea unor sisteme performante de proiecţie a forţei la distanţe mari pe baza rachetelor balistice/cu rază medie de acţiune. Competiţia asimetrică poate da naştere, astfel, la tactici şi acţiuni care se vor concentra pe interzicerea accesului în zone, raioane sau regiuni prin întrebuinţarea unor „*reţele anti-acces/interzicerea accesului*”, care să reprezinte factorul determinant în obţinerea dominaţiei şi controlului zonelor şi teatrelor de operaţii.

Forţele întrunite vor trebui să acţioneze în multiple direcţii şi domenii pentru atingerea scopurilor operaţiilor. Cele trei domenii de bază sunt *domeniul fizic* – spaţiul terestru, aerian, maritim şi cosmic, *domeniul virtual* – spaţiul cibernetic de operare, *domeniul resurselor umane* – laturile socială, morală şi cognitivă. Caracteristicile definitorii ale forţei întrunite a viitorului vor fi desemnate prin conceptele de interoperabilitate, conectivitate în reţea, adaptabilitate, rezistenţă operaţională, precizie, rapiditate, agilitate, letalitate precum şi prin caracterul expediţionar.

Spaţiul de luptă al viitorului extinde conceptul de conflict armat prin plasarea aspectelor operaţionale într-un context mai larg care include elemente de ordin politic, economic, social, demografic, juridic, normativ, tehnologic dar şi ecologic.

Adversarii vor întrebuinţa complexitatea, ambiguitatea şi asimetria pentru descurajarea şi împiedicarea unei intervenţii externe (gen intervenţiile americane din Afghanistan sau Irak), iar în situaţia în care acestea eşuează, se vor baza pe evitarea angajării în operaţii decisive şi campanii prelungite în scopul atingerii obiectivelor proprii. Pentru aceasta vor utiliza orice mijloace, începând de la cele de război informaţional până la cele diplomatice, de ex. – invocarea paradigmelor „legaliste” ONU, atacuri provocatoare, scuturi umane etc.

Confruntarea asimetrică este o realitate accentuată a epocii moderne, a decalajelor tehnologice uriaşe, a stării de haos generată de bătălia pentru resurse şi pentru reconfigurarea centrelor de putere. Asimetria este dată, în viziunea americană, pe de o parte, de o axă a răului, din care fac parte ţări care adăpostesc terorismul, care ameninţă cu proliferarea armelor de distrugere în masă, care nu prezintă garanţii, în sensul că pot controla violenţa, care se opun procesului de democratizare a lumii şi de constituire a

[2] Ibidem p. 64.

unei noi ordini mondiale şi, pe de altă parte, de existența unui eşalon al țărilor înalt tehnologizate, care au responsabilități (sau îşi asumă responsabilități) în ceea ce priveşte gestionarea crizelor şi menținerea unui mediu de securitate care să prevină confruntările armate majore. Teoreticienii militari definesc războiul asimetric ca fiind un conflict ce deviază de la norme sau o abordare indirectă a adversarului, având ca rezultat un dezechilibru al forțelor implicate în conflict, avantaj materializat practic într-o încercare de contrabalansare a unui anumit tip de superioritate a adversarului, de regulă superioritate tehnologică sau chiar numerică. Asimetria reflectă, de asemenea, noul mediu de securitate şi nivelul actual al forțelor armate sau, cu alte cuvinte, noul stil de ducere a războiului în sec. XXI, un stil care a devenit mai complex şi mult mai dificil de definit. Între caracteristicile specifice mediului de securitate actual şi cel din viitor se pot enumera:

a) eliminarea monopolului statelor asupra declanşării şi ducerii războiului – transformarea radicală de la 1648 până în prezent;

b) forțele armate post război rece sunt întrebuințate mai mult ca instrumente ale diplomației sau pentru „export de stabilitate" decât pentru angajarea în acțiuni de luptă clasice (conflict interstatal sau alianță vs. alianță);

c) structurile militare depind într-o măsură tot mai mare de înalta tehnologie care, în acelaşi timp, poate fi achiziționată şi de oponenți;

d) rețelele de computere şi internetul oferă adversarilor posibilități mărite de comandă şi control;

e) războaiele viitorului vor fi cele în care oponenții vor fi în principal actori nonstatali ce vor desfăşura acțiuni de luptă nonlineare cu structuri/grupuri reduse;

f) asemuirea conflictelor actuale şi ale viitorului cu o ciocnire a civilizațiilor;

g) războiul de generația a 4-a cu tacticile şi tehnicile sale specifice reprezintă un război al ideilor şi tehnologiei care încearcă să inducă o stare de anarhie globală.

Terorismul. Tendința vizibilă de evoluție continuă a terorismului de la cel caracteristic sec. XX sponsorizat politic de state, către rețele teroriste transnaționale, cu scopuri din ce în ce mai diverse, avantajate de existența şi întrebuințarea tot mai largă a tehnologiei informaționale ultraperformante se va accentua în primele decade ale acestui secol. De fapt asistăm la un fenomen de globalizare a terorismului. Tacticile teroriste vor deveni din ce în ce mai sofisticate şi proiectate să realizeze pierderi masive prin creşterea letalității atacurilor.

Realitatea noului mediu de securitate influențează bineînțeles şi modul de întrebuințare a forțelor armate, care vor avea un rol deosebit în menținerea echilibrului de securitate în diferite regiuni ale lumii. Astfel, la nivel operativ se poate aprecia că efectele urmărite prin aplicarea unor tactici şi metode asimetrice rezidă în:

a) impactul psihologic major în rândul militarilor şi populaţiei civile;
b) realizarea surprinderii.

La acest nivel, se poate aprecia clar eficacitatea acţiunilor asimetrice, în special când sunt cuplate cu realizarea surprinderii, deoarece rezultatele sunt disproporţionate, ca efect şi impact emoţional-psihologic, cu nivelul resurselor alocate atingerii efectelor respective.

La nivel tactic este pregnantă schimbarea efortului de aplicare a loviturilor din front în adâncime şi de identificare a punctelor tari ale inamicului şi întrebuinţarea lor chiar împotriva acestuia. De aceea, în scopul diminuării, limitării sau eliminării efectelor tacticilor, metodelor şi acţiunilor asimetrice ne este necesară o atitudine de permanentă regândire şi adaptare a propriilor tactici, metode de acţiune şi întrebuinţare a forţelor proprii, şi pregătirea psihologică pentru luptă a militarilor, iar în plan doctrinar avem nevoie de o schimbare de paradigmă nu numai în abordarea războiului, dar şi în pregătirea trupelor.

Principiile războiului în secolul XXI constituie repere importante în investigarea şi înţelegerea acestui fenomen. Acestea sunt constante ce îi dau consistenţă şi durată, continuitate şi forţă, pun temelia oricărei acţiuni, ajută la organizarea, planificarea acţiunilor, la identificarea, stabilirea şi eşalonarea corespunzătoare a priorităţilor componentelor acţiunii militare.

Principiile războiului sunt direcţii de organizare şi desfăşurare a acţiunii militare, funcţii şi efecte ale gândirii proiective şi capacităţii de a organiza şi executa o acţiune în viitor. Principiile războiului se situează la nivelul politico-militar, între decizia politică şi strategia punerii ei în aplicare şi se configurează după exigenţele de ordin acţional ale organismului militar şi realităţile spaţiului de luptă, fiind elemente de substanţă ale artei militare.

În investigarea şi cunoaşterea principiilor războiului, sunt întrebuinţate două modalităţi – componenta analitică ce se fundamentează pe decelarea şi investigarea principiilor care au guvernat pregătirea şi ducerea diferitelor războaie de-a lungul timpurilor, iar cealaltă constă în înţelegerea structurii acţiunii militare, a teoriei şi practicii militare, a ştiinţei principiilor care se distribuie într-un continuum strategie - artă operativă - tactică, caracterizate prin complementaritate şi interdependenţă[3]. Numai împreună pot duce la cunoaşterea filosofiei războiului, la configurarea şi proiectarea dinamicii principiilor războiului şi conflictului armat.

Principiile călăuzitoare sunt importante pentru orice organizaţie prin aceea că formează o paradigmă ce serveşte ca fundament membrilor săi pentru acţiune şi gândire.

În ansamblul doctrinei militare, principiile războiului au menirea de a forma paradigma referitoare la ştiinţa şi arta militară. Conţinutul principiilor

[3] Gl.bg.(r) dr. Gheorghe Văduva, *Principii ale războiului şi luptei armate, realităţi şi tendinţe – CSSAS*, Editura U.N.Ap., 2003, p. 3.

războiului în era bazată pe revoluția în afacerile militare, trebuie formulat cu grijă astfel încât cei cărora li se adresează să înțeleagă logica şi funcționalitatea acestora în lumina evoluțiilor tehnologice şi a cerințelor mediului de securitate contemporan.

Ne propunem mai jos să examinăm numai câteva din principiile războiului, care, în viziunea noastră, sunt printre cele mai influențate de evoluția tehnologică a începutului de mileniu.

a) *Concentrarea forțelor şi mijloacelor* va evolua probabil spre concentrarea efectelor puterii de luptă la timpul şi locul potrivit în scopul obținerii unor rezultate decisive. Revoluția în afacerile militare (RAM) trebuie să ne determine să privim diferit acest principiu. Diferența majoră între campania strategică de bombardare a Germaniei din anii 1942 – 1945, sau chiar, parțial, campania aeriană din Irak din 1991, diferă vădit de întrebuințarea potențialului aerian ofensiv în Afganistan 2002 şi Irak 2003, prin renunțarea la utilizarea concentrată a mijloacelor de luptă şi urmărirea cu obstinație a concentrării efectelor. Nu ne mai raportăm la masă, la concentrare de forțe – factorul cantitativ, cât la densitate – cantitatea pe unitatea de volum. În condițiile non-liniarității spațiului de luptă, a luptei şi ciocnirilor urbane, este puțin probabil că se vor mai concentra forțe şi mijloace în astfel de zone, având ca obiectiv limitarea pierderilor în rândul populației civile. Termenul de densitate ca reflectare fizică a efectelor exemplifică cel mai clar conceptul de lovituri rapide şi de precizie precum şi acela care desemnează operațiile bazate pe efecte.

b) *Principiul acțiunii ofensive* are ca scop cucerirea, menținerea şi exploatarea inițiativei şi libertății de acțiune. În actualele condiții, menținerea şi exploatarea şi avantajului inițiativei sunt dependente de dominația informațională. Comandanții vor fi în măsură să angajeze inamicul în raport cu abilitatea descoperirii acestuia prin folosirea cu măiestrie a senzorilor şi sistemelor de arme inteligente. Sinergia acțională se va obține prin manevra informațională şi ”învăluirea” informațională a inamicului tocmai prin cunoaşterea precisă a activităților acestuia concomitent cu ascunderea intențiilor proprii. Plecând de la principiul concentrării forțelor în ofensivă, opinăm că schimbarea de paradigmă în aplicarea principiului acțiunii ofensive va consta în concentrarea focului şi nu a forțelor asupra inamicului. Cerințele stabilirii oportune a dominației informaționale vor necesita atacuri preventive, în special asupra infrastructurii informaționale a inamicului. În consecință, va fi nevoie de o reexaminare a echilibrului tradițional dintre rolurile acțiunilor ofensive şi de apărare desfăşurate într-un război.

c) *Principiul economiei de forțe* constă în alocarea unui minim de forțe şi mijloace pentru îndeplinirea unor scopuri secundare ale operației. La baza acestui principiu stă necesitatea prezervării unei capacități combative – în termenii rezervelor, pentru a face față situațiilor neprevăzute sau pentru

menținerea ritmului unei ofensive. Arhitectura operativă ne indică o modalitate de a ne atinge scopurile secvențial în cadrul unor etape ale operațiilor până la realizarea scopurilor propuse. Războaiele din Golf ne-au demonstrat că abilitatea de a ataca simultan obiective tactice, operative şi strategice va contribui la terminarea rapidă a războiului şi că tendința majoră va consta într-o utilizare mai redusă a acțiunilor secvențiale şi o întrebuințare pe o scară mult mai largă a simultaneității, realizându-se implicit şi sinergia acțională.

d) *Scopul principiului surprinderii* este lovirea inamicului într-un moment, loc sau într-o manieră pentru care nu este pregătit. Opinăm că acest principiu va fi definit în termeni de superioritate informațională - a vedea, a şti şi a angaja inamicul, urmărindu-se realizarea efectului surprinderii oriunde şi oricând. Acest aspect ar putea deveni o normă de aplicare a puterii de luptă bazată pe superioritatea derivată din *revoluția în afacerile militare (RAM)*.

Revoluția în afacerile militare bazată pe evoluția informațională a societății şi a structurilor militare este caracterizată de abilitatea şi capacitatea colectării, analizei, procesării şi diseminării unei masive cantități de informații la viteze fenomenale cu scopul ridicării „vălului de ceață" a războiului în acțiunile inițiate şi executate asupra oponenților.

Nu trebuie totuşi să uităm că deseori s-a dovedit că inovația operațională sau schimbările doctrinare sunt mai importante în dezvoltarea RAM decât însuşi elementul tehnologic.

Comandanții spațiului de luptă al viitorului trebuie să gândească diferit asupra conținutului şi modalităților de aplicare a principiilor războiului. Va fi nevoie de o examinare constantă a acestor principii pentru o identificare a elementelor definitorii ale evoluției acestora – avansul tehnologic, adaptarea de ordin conceptual şi tehnologic a adversarilor potențiali, aprofundarea componentelor ştiinței militare şi revizuirea strategiilor de securitate şi apărare națională.

Pentru îndeplinirea scopurilor şi obiectivelor politicii de apărare pentru care este mandatată, organizarea, înzestrarea, capacitățile operaționale, conceptele doctrinare şi cele operaționale ale Armatei României trebuie să reflecte realitățile unui nou sistem de securitate la care țara noastră este parte activă precum şi formele conflicte armate care se vor produce în viitor.

Cadrul conceptual al viitoarelor acțiuni militare pe care forțele armate le vor desfăşura este necesar a fi corelat şi relaționat cu evaluările strategice militare pe termen mediu şi lung ale României ca membru al Alianței Nord-Atlantice punând în ecuație rolul pe care România şi l-a asumat pe tabla de şah a securității europene şi regionale.

Abilitatea de a opera eficient în cadrul Alianței sau unei coaliții este dependentă de o *capacitate rapidă de adaptare conceptuală şi organizațională*. Această caracteristică se va constitui într-un factor de succes al acțiunilor la care armata României va lua parte.

Făcând o paralelă cu mediul afacerilor, această caracteristică, sau mai degrabă funcţie sistemică, va reprezenta motorul schimbării organismului militar în societatea informaţională în care trăim, precum şi în cercul mai restrâns al transformărilor conceptuale şi organizaţionale militare, având ca rezultat o schimbare a paradigmei organizaţionale „sistem militar ierarhizat" în „sistem militar reţelar" uşor adaptabil, în cadrul căruia descentralizarea internă şi reducerea ierarhizării potenţate de funcţia cooperării pe orizontală, sunt premise ale robusteţii şi versatilităţii unui sistem militar eficient. Acţiunile desfăşurate de coaliţiile internaţionale în războiul global împotriva terorismului au relevat şi alte tendinţe interesante în utilizarea altor componente societale în aceste operaţiuni, ajungându-se ca firme private de securitate, protecţie, pază sau specializate în alte domenii precum cel informaţional să aibă o pondere destul de mare în eforturile post-conflict sau de stabilizare. Astfel, nu este dificil de evaluat care va fi calea urmată în desfăşurarea acţiunilor militare - probabil în câţiva ani vor fi denumite *acţiuni cu caracter militar*, tocmai pentru a include ca actori legitimi în aplicarea forţei armate şi firmele private (vezi implicarea firmelor private în Afghanistan şi Irak), de aici rezultând o altă caracteristică a viitoarelor conflicte armate – aşa zisa privatizare a războiului sau „ franşizarea războiului". Abordând desfăşurarea războaielor în această manieră, guvernele vor evita presiunile politice induse de opinia publică în privinţa pierderilor suferite de armate pe câmpurile de luptă - un exemplu concludent de reacţie a opiniei publice este cazul agentului de pază român, care şi-a pierdut viaţa în Irak. Într-un timp relativ scurt acest „subiect de presă" a ieşit din actualitate, comparativ cu evenimentele în urma cărora au căzut victime cei trei militari români din Afganistan în cursul anului 2006. Cealaltă latură a acestei tendinţe a fost vizibilă încă din anii 90 în Balcani şi Africa (Somalia, Ruanda, Congo etc.) luând în considerare existenţa unor facţiuni luptătoare conduse de „lorzi ai războiului" finanţate din bani privaţi, contrabandă, teroare, crime etc.

Crimele împotriva umanităţii, războiul şi conflictele locale (aşa-zisele războaie mici) sau probabil dezastre mega-teroriste (atacuri CBRN sau informaţionale) reprezintă ameninţări ce trebuie să stea în atenţia şi analiza factorilor decidenţi la nivel naţional şi internaţional. Lupta eficientă împotriva acestor „războinici-terorişti" de generaţia a 4-a se va duce adoptând în primul rând o strategie preemptivă, pe minimizarea efectelor unor posibile atacuri prin surprindere şi prin adoptarea unor măsuri de subminare a moralului şi dislocarea strucutural-organizaţională a viitorilor adversari. Este necesară ajustarea structurilor de asigurare a securităţii naţionale astfel încât să fie în măsură să facă faţă ameninţărilor, să le înţeleagă şi să găsim propriile căi de distrugere a acestora. Iar în acest efort conjugat, factorul militar nu reprezintă decât o rotiţă într-un angrenaj ce trebuie dimensionat şi coordonat la nivel naţional, guvernamental, pentru a ne asigura securitatea.

Astfel, între măsurile tipului de răspuns ce poate fi abordat se pot enumera, într-o ordine aleatorie şi nefiind exhaustivă, următoarele:

a) adaptarea organizațională a structurilor militare şi îmbunătățirea sistemelor de armament în sensul renunțării la sisteme cu putere de foc mare şi adoptării unor soluții high-tech şi întrebuințării de trupe uşoare, mobile şi mai bine pregătite;

b) adaptarea şi transformarea de ordin doctrinar a concepției Armatei României de ducere a acțiunilor militare în condiții de asimetrie accentuată primul pas necesar fiind elaborarea doctrinei militare a României;

c) acțiunile preemptive;

d) informația – întrebuințată ca un factor de putere în cadrul acțiunilor preemptive;

e) câştigarea „bătăliilor pentru minți şi inimi" – operații informaționale eficace;

f) dezorganizarea şi reducerea capacității acționale a adversarului prin controlul imigrației ilegale şi a fluxului monetar al celulelor teroriste;

g) diplomația activă şi cooperare internațională;

h) măsuri de apărare permanentă a obiectivelor economice, culturale, guvernamentale sau de altă natură împotriva unor atacuri prin surprindere;

i) menținerea unui moral ridicat al populației şi trupelor participante la asemenea acțiuni şi adoptarea unor măsuri specifice de către factorii responsabili în scopul evitării panicii;

j) conştientizarea şi pregătirea specifică în acest domeniu a factorilor de decizie la nivelul autorităților locale şi centrale, cu accent pe managementul crizelor etc.

Evoluția războiului de generația a 4-a şi prevalența probabilă a acțiunilor asimetrice în fizionomia de ansamblu a conflictelor viitoare implică o nevoie crescândă de instruire a trupelor în sensul formării şi perfecționării unor deprinderi combative cu accent pe tacticile, procedeele şi tehnicile neregulate sau non-lineare, potențate de capacități şi posibilități de lovire în adâncime, pe întrebuințarea pe scară largă a operațiilor informaționale şi psihologice, pe dominanța informațională şi mai presus de toate pe *superioritatea decizională*[4].

Deşi abordarea manevrieră a acțiunilor de luptă are o vechime de peste 80 de ani, evoluția acestei ultime generații şi a viitoarelor conflicte va trebui să fie fundamentată pe alte criterii, noțiuni sau concepte, care pot avea ca implicații inclusiv modificări în conținutul principiilor luptei armate.

În definirea tipurilor de acțiuni ale războaielor viitoare, considerăm că doi factori vor contribui la înțelegerea fizionomiei acestora. Primul factor se constituie ca un învățământ rezultat din analiza primului război din Golf, şi

[4] Joint Operations Concepts – U.S. Department of Defense, November 2003, p. 16.

anume că atunci când lupți împotriva unor armate înalt tehnologizate şi manevriere nu trebuie să concentrezi forțele în poziții defensive statice sau descoperite, în care sunt uşor de identificat trupele proprii şi cele ale inamicului. Dimpotrivă, o modalitate mai eficientă constă în concentrarea efortului, dar nu pe direcții, ci pe obiective, adoptând dispozitive de acțiune adaptate spațiului de luptă, ajungându-se chiar şi la o suprapunere a fâşiilor de acțiune a marilor unități şi unităților sau la stabilirea elementelor de dispozitiv de o asemenea manieră încât prin fragmentarea fizică să se acționeze eficient asupra inamicului pe întreaga sa adâncime.

Al doilea factor este acela că acest tip de război va fi caracterizat de o întrebuințare mult sporită a luptei urbane sau a acțiunilor non-lineare (neregulate) într-un mediu acțional şi spațiu de luptă suprasaturat cu diferiți participanți sau actori cum ar fi trupele proprii, inamicul sau beligeranții, facțiuni rivale, diferite grupări ostile sau neutre, reprezentanți şi agenții ale unor organizații internaționale, guvernamentale sau neguvernamentale.

În multitudinea factorilor ce pot fi identificați ca fiind hotărâtori în abordarea cu succes a viitoarelor războaie în care armata română ar putea fi angrenată, considerăm ca prioritare următoarele aspecte:

- adoptarea de către sistemul militar românesc a unei noi filozofii de exercitare a comenzii – tip 'mission command' sau 'auftragstaktik', educarea şi instruirea corpului ofițerilor şi subofițerilor în acest spirit;
- un mai mare accent pe manevră, acoperind o plajă largă de manifestare a acesteia plecând de la clasica manevră de forțe şi mijloace şi manevra de foc până la manevra informațională;
- stabilirea rolului operațiilor informaționale şi a celor psihologice ca reprezentând măsuri standard în paleta măsurilor de asigurare a acțiunilor şi protecție a trupelor;
- reducerea dependenței acțiunilor de un sistem logistic centralizat.

Concluzionând, obiectivul organismului militar față de provocările mediului de securitate actual trebuie să ia în considerare şi modalitățile de luptă împotriva unor posibili adversari – pe care noi îi percepem ca asimetrici - pentru care flexibilitatea, mobilitatea şi adaptarea constituie atuuri ce le permite „să lupte cu armele noastre" împotriva noastră, cu o eficiență feroce.

REPERE CONCEPTUALE PRIVIND PLANIFICAREA ACȚIUNILOR MILITARE

Lt.col.drd. Stan ANTON

Planning the military actions is a coordinated process of the headquarters in order to determine the best possible option for the accomplishment of a mission. Planning, as a sequence of leadership, can constitute both an essential and significant element of command and control. The responsibility to plan is implicit to command as it includes conducting current operations and foreseeing future actions. Command and control can be viewed as a process of adaptation of a military structure to the operational environment, and, as such, planning has to determine the appropriate measures that need to be taken in order to reach the purpose of the mission.

În scopul realizării unei planificări eficiente a acțiunilor, este necesară o sondare a naturii fundamentale a planificării şi planurilor. Planificatorul trebuie, în consecință, să aibă o înțelegere multilaterală a scopurilor mediului operațional şi caracteristicilor procesului de planificare precum şi a obiectului şi trăsăturilor produselor finale ale planificării.

Natura planificării acțiunilor militare

Planificarea este arta şi ştiința determinării unor finalități în viitor şi de a identifica elementele/căile de realizare a acestora. La acest punct considerăm că este nevoie de a face distincție între un proces, ce constituie un sistem dinamic al unor activități relaționate reciproc şi uneori intercondiționate, şi o procedură, ce constituie o secvență de paşi în îndeplinirea unei sarcini. Astfel, procesul de planificare, de cele mai multe ori, implică întrebuințarea unor proceduri pentru îndeplinirea unor activități/sarcini, dar activitățile de planificare, în general, sunt prea complexe pentru a fi tratate ca o procedură de rutină.

Planificarea este de asemenea un proces distinct ce nu poate fi comparat cu un act colectiv al unei organizații, deoarece cuprinde un număr de activități iterative interdependente. Odată cu schimbările în situațiile operative (tactice etc.) sau a informațiilor disponibile la un moment dat, planificatorii vor trebui să adapteze planurile în funcție de timpul avut la dispoziție.

Planificarea este un proces care se clădeşte pas cu pas pe realizările etapelor anterioare, fiecare dintre acestea contribuind la o nouă înțelegere a situației ce devine punct de plecare pentru noi variante ale planurilor. În acest fel, planificarea unei anumite acțiuni va începe odată cu execuția acesteia, adaptarea la noile condiții ulterioare inițierii execuției planului continuând permanent.

Planificarea presupune îndeplinirea a două funcții de bază: previzionarea stărilor viitoare dezirabile şi configurarea acțiunilor potențiale în timp şi spațiu care sunt necesare atingerii scopurilor viitoare, fiind considerată „ca atribut al conducerii militare în general, ... permanent în relație biunivocă cu prevederea”[1]

În acest fel planificarea reprezintă o modalitate de a previziona cum ar trebui să acționăm pentru ca plecând de la o stare de lucruri curentă să ajungem la o stare viitoare dezirabilă, chiar şi în condițiile în care planificarea în sine nu permite un control cert al tranziției de la o stare la alta. Planificarea urmăreşte proiectarea dorințelor şi gândurilor noastre în timp şi spațiu pentru influențarea evenimentelor înainte ca acestea să se producă, în loc de a acționa reactiv la evenimentele produse, pe măsură ce acestea au loc/se petrec. Cu alte cuvinte, identificarea şi evaluarea unor potențiale decizii în avans şi aprecierea consecințelor unor acțiuni potențiale în viitor cu scopul evaluării şanselor de a ne îndeplini scopurile propuse.

În cadrul acțiunilor militare, cele de mai sus se pot traduce în anticiparea unor posibile opțiuni de răspuns ale inamicului la acțiunile inițiate de trupele proprii.

Procesul de planificare poate fi de asemenea „văzut” ca un proces de învățare – o pregătire mentală ce îmbunătățeşte capacitatea de analiză, introspecție, sinteză şi înțelegere a unei situații.

Într-o expresie simplă, putem aprecia că planificarea reprezintă reflecția de dinaintea acțiunii. Se poate aprecia că planificarea constituie un proces ce are ca rezultantă indirectă o cunoaştere aprofundată a situației la un moment dat, ce contribuie direct la îmbunătățirea deciziilor viitoare.

Generic vorbind, un plan este orice produs al planificării. Acesta poate fi un document formal, bine structurat sau o schemă informală.

Deoarece planificarea este un proces iterativ este indicat să considerăm un plan ca fiind un produs intermediar fundamentat pe informațiile, datele şi cunoaşterea situației specifice unui moment dat precum şi un subiect permanent supus revizuirii şi/sau modificării, pe măsură ce noi informații şi date sunt puse la dispoziție pentru analiză şi evaluare. Astfel, un plan se constituie într-o configurare structurată de acțiuni, în timp şi spațiu, prevăzute în a avea loc în viitor. Întotdeauna un plan reprezintă baza pentru acțiune, cooperare, coordonare şi adaptare la dinamica schimbărilor situaționale într-un teatru de operații, în timp şi spațiu.

[1] SMG/PF-3 – Doctrina pentru operații întrunite ale Forțelor Armate, Bucureşti, 2003, p. 36.

De altfel, valoarea unei planificări eficiente rezidă în aceea că menține comandanții şi statele majore orientați spre atingerea obiectivelor viitoare în pofida problemelor şi cerințelor situației prezente. Valoarea planificării se schimbă cu fiecare nouă situație, cu fiecare tip de activitate şi cu fiecare nivel organizațional. Unele situații necesită o planificare atentă, detaliată şi amplă pe când alte situații nu necesită, poate, niciun fel de planificare, succesul fiind obținut fără o planificare prealabilă a acțiunilor şi activităților, acestea constituindu-se în simple reacții la anumiți stimuli. Planificarea se bazează pe „credința" că intervenind asupra acțiunilor/ activităților/ evenimentelor prezente, putem influența viitorul. Astfel, în cazul în care nu este necesară o acțiune prezentă cu rezonanță directă în starea de lucruri viitoare, dacă decidenții consideră că un curs al evenimentelor, ce se petrec natural, conduc către un rezultat satisfăcător sau dacă se consideră că se pot realiza obiectivele dorite numai prin reacția la evenimente, pe măsură ce acestea au loc, atunci nu mai avem nevoie de planificare. Vor exista, desigur, cazuri care vor corespunde situațiilor de mai sus, dar acestea vor fi foarte reduse ca număr.

Pe de altă parte, actul planificării nu are o valoare intrinsecă în sine. Întrebuințarea unei proceduri de planificare nu garantează succesul unei acțiuni sau activități sau îmbunătățirea situației prezente în sensul dorit de planificatori. Planificarea este valoroasă în sine atunci când este realizată corespunzător, utilizând metode şi tehnici adaptate specificului condițiilor în care se realizează planificarea şi activitățile ce se planifică. Realizată în termeni de eficiență şi eficacitate sporite, planificarea reprezintă o activitate extrem de valoroasă care îmbunătățeşte performanța unui sistem reprezentând în subsidiar şi o investiție în timp şi în efort al unei organizații. Realizată necorespunzător şi inadecvat situației, planificarea se poate transforma într-o activitate irelevantă şi o risipă de timp şi energie.

Rolul planificării. În genere, se consideră că planificarea constituie o activitate esențială în atingerea scopurilor, cu deosebire în cazurile când ne referim la planificarea de nivel strategic şi operativ. În actuala configurație a relațiilor internaționale, este clar că globalizarea implică trenduri diferite din perspective militare, comparativ cu cele din punct de vedere economic. Între aceste tendințe, evoluția planificării acțiunilor militare va ține cont pe de o parte de caracterul întrunit (joint), al acțiunilor militare viitoare ce va fi comun tuturor nivelurilor de desfăşurare a acțiunilor militare (strategic, operativ şi tactic), iar pe de altă parte de „globalizarea" noilor amenințări şi vulnerabilități cum ar fi transferul de tehnologie, războiul asimetric şi proliferarea. Tot mai mult, planificatorii militari trebuie să se pregătească să facă față unor noi provocări, globalizarea comerțului, sistemelor informaționale şi a mass-media creând noi vulnerabilități şi noi criterii la care acțiunile militare se vor raporta.

Considerăm, în acest context, că planificarea va fi esențială abilității de cucerire a inițiativei. Pentru a cuceri inițiativa trebuie să fim în măsură să anticipăm evenimentele şi să acționăm în consecință şi în mod efectiv, cu mult înainte ca inamicul să poată face acelaşi lucru. Un alt element

fundamental este dat de o postură proactivă la desfăşurarea evenimentelor, iar în mod firesc aceasta presupune planificare. O planificare corespunzătoare ne permite să acționăm la nevoie într-o măsură atât necesară, cât şi avantajoasă, nu numai de a reacționa la evenimente, pe măsură ce acestea se produc.

Un alt factor important în analiza importanței planificării este acela că are o contribuție directă la reducerea timpului dintre decizie şi acțiune pe câmpul de luptă, în special la nivelurile operativ şi strategic. În timp ce unele acțiuni pot fi inițiate/ implementate imediat, altele necesită pregătire atentă şi spirit predictiv. Spre exemplu, schimbarea direcției de atac poate fi o problemă relativ simplă şi considerată de necesitate imediată perfect executabilă într-un timp scurt la nivelul unei grupe sau pluton, dar schimbarea schemei de manevră a unei brigăzi, inclusiv a sprijinului aferent, este o problemă mult mai complicată, necesitând timp şi un grad de pregătire mai mare.

Simpla schimbare a priorităților în cadrul sprijinului prin foc la nivel de brigadă poate implica o durată considerabilă de pregătire şi execuție chiar dacă luăm în calcul numai schimbarea raioanelor pozițiilor de tragere ale artileriei. O planificare riguroasă şi eficientă va trebui să contribuie hotărâtor la rezolvarea situațiilor de criză tocmai prin abordarea situațiilor de o manieră care să reducă impactul şi caracterul de criză la momentul producerii acestora. Este evident de asemenea că planificarea este esențială când situațiile cu care se confruntă decidenții ating un anumit nivel de complexitate.

Dacă ne confruntam cu o situație relativ simplă, de obicei deciziile se iau instantaneu. Dar în cazul unei situații mai complexe, constituită din numeroase activități şi decizii interrelaționate, este posibil ca decidenții să nu fie în măsură să rezolve problemele decât prin lucru sistematic asupra posibilităților variate de rezolvare a problemelor. De altfel, unul din atributele fundamentale ale planificării este de a contribui la reducerea complexității.

În final, planificarea poate fi esențială în situații noi/ inedite în care experiența este redusă. Parțial, valoarea şi rolul fundamental al planificării rezidă în faptul că poate servi ca un substitut al experienței. Când decidenții sunt suficient de experimentați, pot şti intuitiv cum să acționeze, ce scopuri sunt realizabile şi ce acțiuni să inițieze. În situațiile când experiența lipseşte sau este redusă, procesul de planificare reprezintă un instrument utilizat pentru rezolvarea problemelor în mod sistematic contribuind la adoptarea unor decizii corecte.

Procesul de planificare a acțiunilor militare

Pentru pregătirea unei acțiuni militare, comandamentele, prin structurile din compunerea lor, planifică acțiunea militară, organizează şi coordonează acțiunile şi realizează controlul forțelor subordonate cu scopul îndeplinirii obiectivelor trasate de eşaloanele superioare.

Procesul de planificare a acțiunii militare reprezintă acea activitate a comandanților şi statelor majore prin care se determină concepția de

întrebuințare a forțelor şi mijloacelor la dispoziție în cadrul unor acțiuni militare, viitoare, probabile.

Indiferent de situație, planificarea are şi rolul de a optimiza şi ordona logic etapele analitice ale procesului de luare a deciziilor.

Scopul planificării este acela de a realiza planul şi directiva de acțiune/ordinul de luptă destinate să genereze o acțiune militară pentru îndeplinirea unei misiuni.

În cele ce urmează, vom încerca să descriem generic procesul de planificare. Efortul nostru, în consecință, nu este menit să redea o secvență a lucrului de stat major ci, mai degrabă, va încerca să prezinte în termeni generali, elementele fundamentale ale planificării indiferent de eşalon, circumstanțe sau proceduri utilizate.

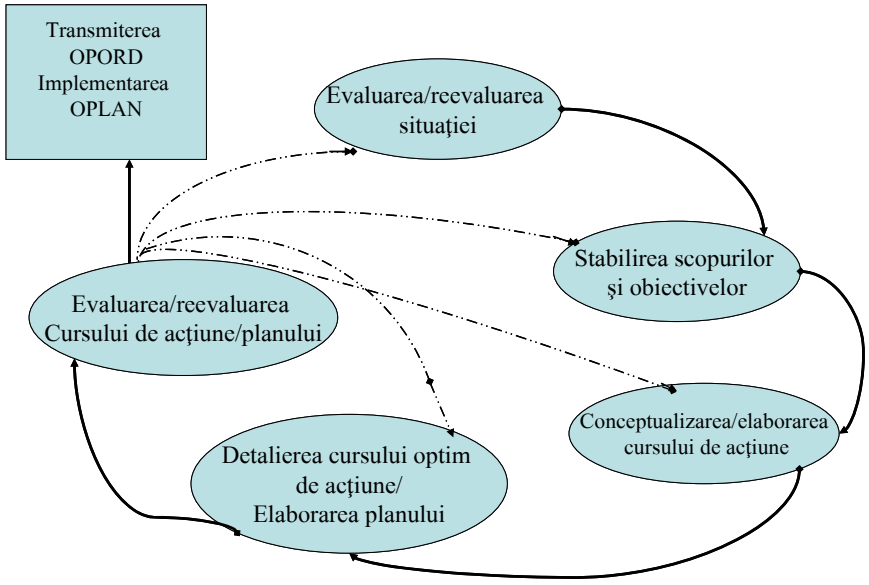

Fig. 1 – *Procesul de planificare – reprezentare generică*[2]

Planificarea începe, în general, cu o ***evaluare a situației***. Colectăm informații, încercăm să ne orientăm asupra situației şi condițiilor prezente, identificăm elementele variate şi diferite, specifice situației de fapt, evaluăm dinamica evenimentelor şi situației în sine, analizăm centrele de greutate, punctele tari şi vulnerabilitățile şi întocmim proiecții asupra posibilităților de evoluție a evenimentelor. Cu alte cuvinte, identificăm problema sau problemele ce trebuie rezolvate.

În baza evaluării situației, se vor ***stabili scopuri şi obiective*** ce se doresc a fi realizate, incluzând şi intenția. Aceste scopuri şi obiective descriu finalitatea ce se doreşte a fi realizată prin desfăşurarea activităților şi acțiunilor ce vor fi executate. De asemenea, vor trebui să descrie sau să conțină standardele prin care vom analiza succesul, aşa numitele criterii de

[2] *MCDP 5 – Planning, US Department of the Navy*, Washington, 1997, p. 31.

îndeplinire a succesului ce pot fi formulate în termeni operaționali, funcționali sau structurali. În funcție de situație, scopurile şi obiectivele pot fi stabilite de eşalonul superior sau, uneori chiar de eşalonul care realizează planificarea, pe baza evaluării proprii a situației.

În acest sens, comandanții, deşi au un rol determinant pe parcursul întregului proces de planificare, ei îşi vor aduce contribuția definitorie pe timpul stabilirii scopurilor şi obiectivelor. Formularea clară şi concisă a scopurilor şi obiectivelor, laolaltă cu intenția comandantului, reprezintă cheia de boltă a realizării unei planificări eficiente.

Ulterior stabilirii cadrului general al finalității acțiunilor viitoare prin formularea scopurilor şi obiectivelor, se va conceptualiza un ***set de cursuri de acțiun*e** prin care urmărim să îndeplinim obiectivele şi să realizăm scopurile prin descrierea elementelor principale ale planului şi interacțiunilor dintre acestea.

Următorul pas se va concentra asupra ***detalierii cursului de acțiune optim***, această fază incluzând planificarea de execuție, adică stabilirea măsurilor practice de detaliu şi acțiunilor necesare îndeplinirii concepției.

O componentă importantă a procesului de planificare este evaluarea cursului de acțiune, în cadrul căreia se încearcă identificarea problemelor de coordonare sau eventualelor dificultăți precum şi a consecințelor probabile ale acțiunilor planificate. Importanța acestei etape rezidă din aceea că poate fi un instrument prin care sunt identificate sau descoperite eventualele probleme de concepție, de execuție, decizionale sau evoluții situaționale viitoare inedite cu impact asupra concepției inițiale.

Evaluarea sau reevaluarea poate fi o fază distinctă după elaborarea planului dar, uneori, aceasta se regăseşte ca activitate inclusă în etapa de elaborare a planului, din acest motiv, aceasta fiind reprezentată în figura nr. 1 atât ca etapă distinctă, parte a procesului, cât şi ca o activitate atotcuprinzătoare ce influențează celelalte etape.

Parcurgând una sau mai multe iterații ale procesului, produsul final se va concretiza într-o directivă sau instrucțiune ce poate avea forma unui ordin preliminar, ordin de luptă sau plan. Este evident că elaborarea unui plan este un proces de durată, evolutiv, ce are loc pe măsură ce se continuă ciclul de activități în cadrul procesului planificării, până la stadiul la care planul este gata de aplicare.

Totuşi, este demn de menționat că revizuirea repetată a elementelor de planificare, reanalizarea acestora, poate duce, în acelaşi timp, la fenomenul de planificare ultradetaliată şi, implicit, la creşterea complexității. De fapt, planificarea va continua şi după inițierea execuției unei operații, pe măsură ce fazele sau etapele acesteia vor revela noi şi noi date şi informații care au neîndoios influență directă asupra desfăşurării acțiunilor ulterioare.

Considerăm că, în realitate, planificarea nu reprezintă o înşiruire de activități, etape sau paşi mai mult sau mai puțin formalizate. Planificarea este

un proces complex de activităţi interrelaţionate. Oricare etapă a procesului de planificare presupune şi implică diverse activităţi de planificare, etapele nefiind o progresie clasică de activităţi consecutive şi/sau cronologice. Acestea, aşa cum am amintit mai sus, sunt interrelaţionate şi suprapuse. Întregul proces poate fi considerat unul progresiv, rezultatul ce se obţine pe parcursul unei etape putând să reprezinte feed-back-ul necesar etapei anterioare.

În viziunea forţelor armate americane, activităţile de planificare sunt structurate pe baza unei ierarhii ce include planificarea conceptuală, funcţională şi detaliată - figura nr. 2.[3]

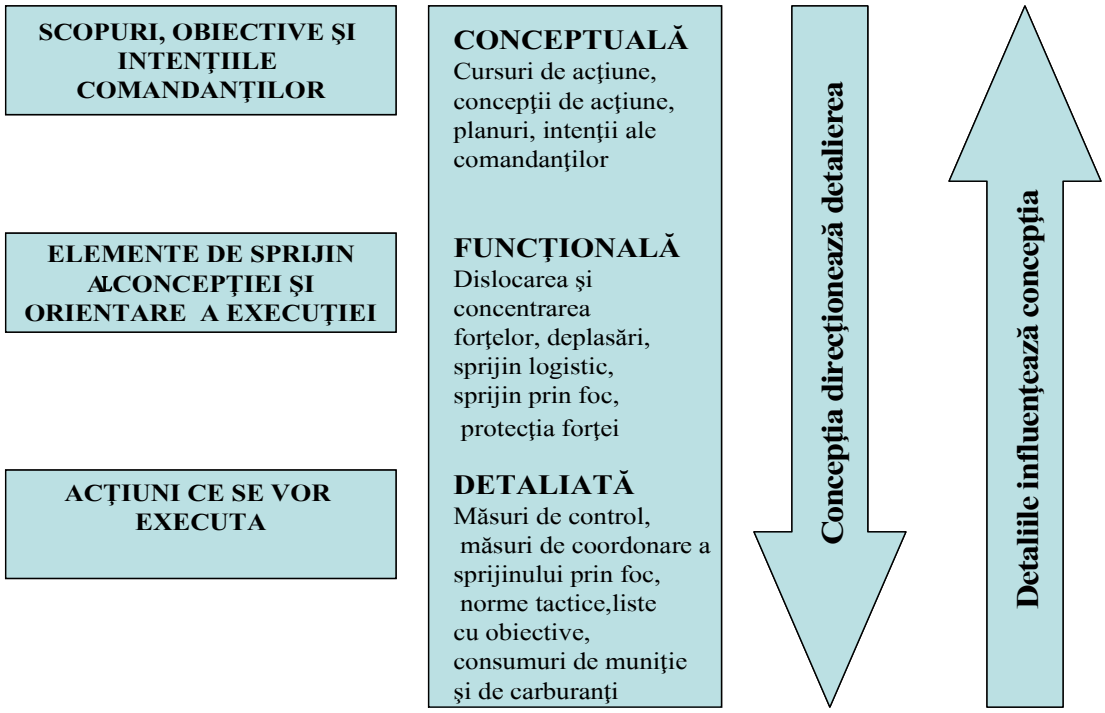

Fig. 2 – *Ierarhia planificării*

La nivelul superior este poziţionată ceea ce se numeşte ***planificarea conceptuală.*** Aceasta stabileşte scopuri, obiective, intenţii şi presupune elaborarea unor concepţii generale de acţiune.

Planificarea conceptuală este un proces creativ de sinteză sprijinită de analiză, corespunzând în general conţinutului ***artei militare***. Elaborarea unor concepţii tactice, operative sau strategice pentru conducerea generală a acţiunilor militare este îndeobşte cunoscut ca reprezentând planificarea conceptuală.

La nivelul inferior se regăseşte ***planificarea detaliată*** (de detaliu) ce implică translatarea concepţiei operaţiei într-un plan complet şi practic. În general, planificarea detaliată corespunde domeniilor ştiinţelor ce concură la rezolvarea problemelor de ordin militar. Planificarea detaliată rezolvă

[3] *MCDP 5 – Planning, US Department of the Navy*, Washington, 1997, p. 36.

problemele de coordonare, programare, repartiție a forțelor şi resurselor sau probleme de ordin tehnic ce pot include deplasarea, susținerea logistică, sprijinul prin foc, sprijinul aerian etc. Spre deosebire de planificarea conceptuală, planificarea detaliată nu presupune stabilirea de scopuri şi obiective; planificarea detaliată stabileşte acțiunile necesare a fi întreprinse pentru îndeplinirea obiectivelor stabilite de eşaloanele superioare.

Între nivelurile superior şi inferior ale planificării este poziționată ***planificarea funcțională***, care conține elemente ce aparțin atât planificării conceptuale, cât şi celei detaliate, bineînțeles, în proporții variate. Planificarea funcțională se referă la elaborarea planurilor specifice anumitor funcțiuni ale subsistemelor decizional şi operațional ce concură la îndeplinirea obiectivelor şi scopului general al unei operații, acestea corespunzând, în general, funcțiunilor în luptă, cum ar fi sprijinul prin foc, logistica, informațiile, protecția forței, manevra etc.

Datorită importanței planificării conceptuale, de regulă, comandantul va coordona şi direcționa personal formularea planurilor la acest nivel. În timp ce comandantul este angajat atât în planificarea funcțională, cât şi în cea detaliată, aspectele specifice, tehnice ale acestora, sunt apanajul statelor majore.

În general, planificarea conceptuală reprezintă baza planificării ulterioare. Aşa cum este reprezentat în modelul de planificare (figura nr. 1), planificarea, de regulă, progresează de la general la particular. Spre exemplu, intenția comandantului şi concepția operației vor contribui atât la formularea intenției şi concepției operației, cât şi la elaborarea concepțiilor de sprijin funcțional. Mai departe, acestea vor reprezenta baza particularităților şi specificității acțiunilor ce se vor desfăşura pe timpul fazei de execuție a unei operații. Totuşi dinamica prezentată mai sus nu operează unidirecțional. Planificarea conceptuală trebuie să răspundă şi constrângerilor sau limitărilor funcționale. Astfel, realitatea planificării dislocării şi concentrării unei grupări de forțe – un factor funcțional – poate dicta schemele posibile de angajare a forțelor – un element conceptual. În aceeaşi manieră, planificarea funcțională trebuie să răspundă cerințelor ridicate de detaliere a execuției. Concluzionând, în modul descris mai sus, diferitele niveluri ale planificării se influențează reciproc având un pregnant caracter de interdependență.

Tipuri de planificare a acțiunilor militare

Planificarea militară conține două categorii principale – *planificarea forțelor* şi *planificarea operațiilor*[4].

Planificarea forțelor este planificarea asociată creării şi menținerii unor capacități militare, sprijinind pregătirea pentru război şi include planificarea necesară recrutării, organizării, instruirii, educării şi dotării forțelor armate, constituind o activitate deosebit de complexă prin care „ se stabilesc volumul, structura şi modul de alocare a resurselor naturale, umane,

[4] *SMG/PF-5 – Doctrina pentru planificarea operațiilor întrunite*, Bucureşti, 2003, p. 10.

materiale şi financiare, necesare îndeplinirii obiectivelor fundamentale ale securităţii şi apărării armate a României".

Planificarea operaţiilor este planificarea pentru mobilizarea, dislocarea, angajarea, susţinerea şi redislocarea forţelor armate pentru îndeplinirea misiunilor trasate. La nivel strategic, planificarea operaţiilor implică elaborarea obiectivelor militare strategice, conceptelor strategice şi sarcinilor de realizat în sprijinul îndeplinirii strategiei naţionale de securitate. La nivelul operativ planificarea implică elaborarea planurilor de campanie pentru a asigura angajarea tactică a forţelor în concordanţă cu obiectivele strategice. La nivel tactic planificarea implică stabilirea obiectivelor, elaborarea concepţiei acţiunilor şi alocarea de sarcini pentru angajarea şi susţinerea forţelor în luptă sau în acţiuni militare altele decât războiul, la momentul oportun şi în raioanele stabilite de eşaloanele superioare.

În cadrul acestor două mari categorii, planificarea acoperă o varietate largă de activităţi.

În cadrul planificării forţelor, se transpun cerinţele de îndeplinit de către unităţi şi mari unităţi, de către organismul militar în ansamblul său. Formele planificării ce se încadrează în planificarea forţelor vor acoperi, în consecinţă, următoarele:

- planificarea structurii forţei, compunerii, a valorii şi naturii acesteia;
- planificarea instruirii prin stabilirea obiectivelor de instruire, elaborarea de exerciţii şi alocarea resurselor necesare instruirii etc;
- planificarea cercetării militare, dezvoltării şi testării a noi sisteme şi capacităţi operaţionale.

În ceea ce priveşte **planificarea operaţiilor**, aceasta se adresează nivelurilor acţiunilor militare, existând, în consecinţă, trei forme de bază:

- planificare strategică;
- planificare operativă;
- planificare tactică.

Corespunzător activităţilor planificate în cadrul acestor forme, se vor lua în calcul următoarele aspecte ce corespund „ sferei de cuprindere a planificării operaţiilor"[5].

- *planificarea anticipativă,* pe baza unor situaţii ipotetice sau scenarii;
- *planificarea mobilizării* în scopul constituirii grupărilor de forţe;
- *planificarea dislocării* grupărilor de forţe pentru transportul în diferite teatre de operaţii;
- *planificarea angajării / întrebuinţării* grupărilor de forţe în diferite tipuri de acţiuni;
- *planificarea susţinerii/sprijinului* forţelor pentru menţinerea capacităţii combative a acestora;
- *planificarea redislocării* forţelor după terminarea/finalizarea acţiunilor militare sau după îndeplinirea misiunilor.

[5] *SMG/PF-5* – Doctrina pentru planificarea operaţiilor întrunite, Bucureşti 2003, p. 12.

Planificarea se poate adresa şi structurării unor planuri generale în care sunt stabiliţi numai termenii generali ai planificării - spre exemplu, concepţia acţiunilor, care vor reprezenta baza unei planificări detaliate viitoare. De asemenea, planificarea va urmări să rezolve problemele activităţilor de sprijin funcţional, cum ar fi cele de informaţii, sprijin cu foc, sprijin logistic, comunicaţii. Planificarea va rezolva şi probleme de detaliu cum ar fi planificarea transportului, a marşului, a unei debarcări etc.

Planificarea din punct de vedere al duratei acţiunilor viitoare cărora i se adresează se poate clasifica în:

- planificare pe termen lung;
- planificare pe termen mediu;
- planificare pe termen scurt.

În conformitate cu circumstanţele în care se desfăşoară planificarea, a condiţiilor specifice execuţiei acţiunilor, viitoarea planificare poate acoperi perioade lungi de timp – ani, luni sau săptămâni, sau planificarea poate avea loc în perioade de ordinul zilelor, orelor sau minutelor.

Planificarea se poate caracteriza uneori ca efortul unui întreg stat major şi a comandantului sau, alteori, presupunând doar acţiunea individuala a unui comandant/ lider. Astfel, procesul de planificare poate fi unul informal - un comandant de pluton ce elaborează schema de manevră pentru un atac sau poate fi unul cu un grad de formalitate mai ridicat, implicând proceduri specifice şi responsabilităţi diverse, cum ar fi, spre exemplu, efortul deliberat de elaborare, evaluare şi articulare a unui curs de acţiune de către un stat major.

O altă modalitate de a clasifica planificarea impune relaţionarea acesteia cu procesul de luare a deciziei. Astfel, planificarea ce se realizează înaintea luării unor decizii poate fi denumită *planificare de decizie.* Acest tip de planificare sprijină de fapt procesul prezent de luare a deciziei prin generarea, evaluarea şi modificarea unor cursuri de acţiune posibile apreciind fezabilitatea şi şansele de obţinere a succesului.

Putem considera astfel că planificarea de decizie reprezintă, în general, o planificare conceptuală, implicând sinteza unor elemente variate de informaţii într-un curs de acţiune. Acest proces este sprijinit, de regulă, prin ample activităţi de analiză cum ar fi elaborarea estimărilor, aprecierea fezabilităţii, nivelului de sprijin şi cerinţele operaţionale necesare atingerii scopurilor.

Planificarea care are loc după luarea unei decizii este denumită *planificare de execuţie.* Planificarea de execuţie transpune un curs de acţiune aprobat într-un plan executabil prin intermediul pregătirii şi elaborării planurilor şi ordinelor de operaţie, necesitând, în principal, planificare funcţională/detaliată şi analiză, iar în subsidiar implică şi un anumit nivel de activitate de sinteză şi/sau structurare conceptuală a unor activităţi viitoare.

Se poate concluziona, în consecinţă, că planificarea de execuţie realizată la un anume nivel ierarhic (eşalon) devine bază pentru planificarea

de decizie la nivelurile subordonate, acestea elaborând cursuri de acţiune pentru îndeplinirea misiunii date de eşaloanele superioare.

În funcţie de timpul la dispoziţie, activităţile de planificare se pot clasifica în *planificare deliberată* şi *planificare rapidă / de răspuns la criză.*[6] Planificarea deliberată are loc, de regulă, cu mult înaintea execuţiei, deseori din timp de pace sau anterior iniţierii unei operaţii deliberate. Planificarea deliberată se fundamentează pe ipoteze despre circumstanţele ce vor exista la momentul implementării planului.

Când timpul la dispoziţie este redus sau se impune cu necesitate o acţiune imediată, se aplică aşa-numita planificare rapidă/planificare de răspuns la criză, ce este fundamentată pe starea de lucruri prezentă, răspunzând eficient cerinţelor rezultate din evoluţia evenimentelor şi situaţiilor des schimbătoare.

Deşi aceste tipuri de planificare sunt din punct de vedere conceptual distincte, în practică acestea formează un continuu caracterizat de complementaritate.

Procesul de planificare poate începe cu activităţile specifice planificării deliberate, iar pe măsură ce momentul execuţiei se apropie, se aplică procedurile specifice planificării rapide în timp ce se adaptează planul iniţial, deci, planificarea deliberată formează baza planificării rapide, iar planificarea rapidă va contribui decisiv la revederea planurilor rezultate din planificarea deliberată.

În gama largă a metodelor de planificare, în funcţie de modalităţile realizării planificării la eşaloane diferite, se deduc două căi principale, acestea fiind *planificarea succesivă* şi *planificarea simultană / în paralel.*[7]

Planificarea succesivă constă în desfăşurarea acestei activităţi separat şi complet la fiecare eşalon; după întocmirea planului la un anumit nivel, se angajează succesiv, de sus în jos, toţi subordonaţii la îndeplinirea lui; fiecare eşalon îşi face planificarea activităţii de sine stătător.

Planificarea în paralel vizează angajarea concomitentă a subordonaţilor la elaborarea planului, asigurându-se planificarea într-un termen mai scurt.

În identificarea, în continuare, a modalităţilor de planificare nu trebuie omis nici criteriul de stabilire a problemelor principale ale planificării, care se concretizează în *planificarea progresivă* şi *planificarea inversă.*

Planificarea progresivă - *figura nr. 3*[8] - presupune iniţierea planificării plecând de la condiţiile actuale specificând activităţile şi acţiunile viitoare, în timp, pas cu pas, până la atingerea obiectivului final.

Planificarea progresivă se concentrează asupra posibilităţilor acţionale pe termen relativ scurt. În planificarea progresivă scopul final serveşte mai degrabă ca un reper decât ca un obiectiv specific, răspunzând întrebării: Unde putem ajunge la pasul următor?

---

[6] *SMG/PF-5 – Doctrina pentru planificarea operaţiilor întrunite*, Bucureşti, 2003, p. 77.
[7] *SMG/PF-3 – Doctrina pentru operaţii întrunite ale Forţelor Armate*, Bucureşti, 2003, p. 37.
[8] *MCDP 5 – Planning, US Department of the Navy*, Washington, 1997, p. 46.

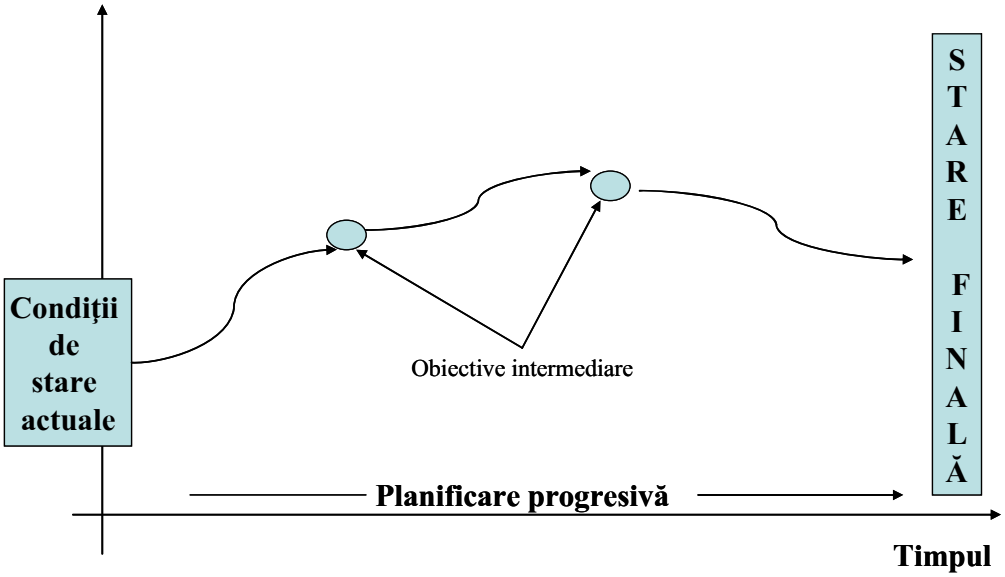

Fig. 3 – *Planificarea progresivă*

Planificarea inversă în schimb - *figura nr.4*[9] -, presupune iniţierea planificării plecând de la scopul final, determinând acţiunile şi activităţile necesar a fi executate în ordinea inversă executării lor, pas cu pas, spre înapoi, către punctul de iniţiere a planificării. Comparativ cu planificarea progresivă, planificarea inversă răspunde întrebării: Unde dorim să ajungem?

Pentru o planificare inversă eficientă, planificarea trebuie sa aibă clar stabilit un scop bine definit sau, cel puţin, acest scop sa fie formulat în termeni atât de generali încât să se constituie totuşi într-un punct de referinţă valid, indiferent de cum situaţiile analizate pe timpul planificării vor evolua. În consecinţă, planificarea inversă este posibilă numai în condiţii de relativă predictibilitate a evoluţiilor evenimentelor viitoare. Spre exemplu, planificatorul întrebuinţează deseori planificarea inversă pentru alocarea timpului necesar de pregătire atunci când sunt fixate termenele de execuţie sau de îndeplinire a unor activităţi/sarcini.

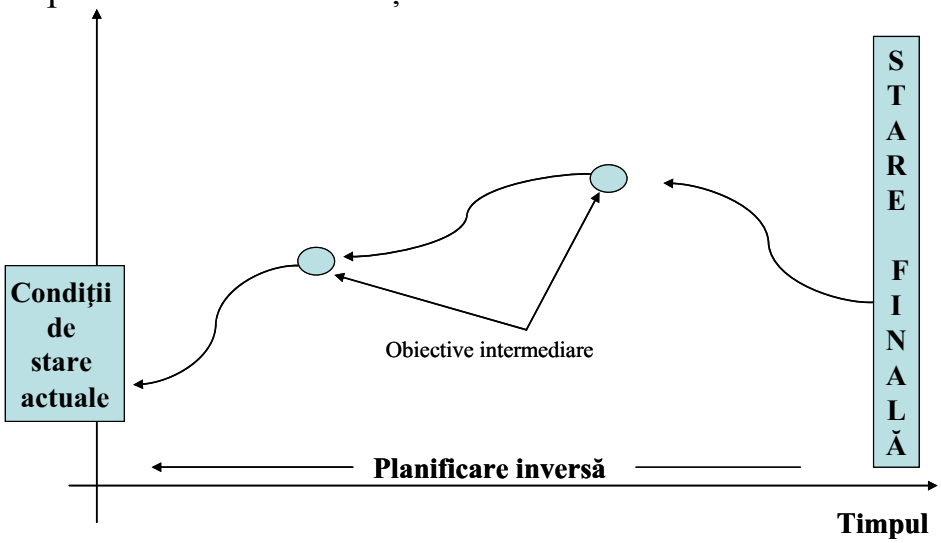

Fig. 4 – *Planificarea inversă*

[9] Ibidem, p.47.

Planificarea progresivă versus planificarea inversă. Este evident că, dintre cele două metode, planificarea progresivă este firească şi naturală deoarece se află în concordanţă cu progresia timpului şi cu modul la care fiinţa umană se raportează în a influenţa viitorul corespunzător cerinţelor şi nevoilor individuale sau sociale.

Planificarea inversă este mai dificil de realizat şi de aplicat cu eficienţă în planificarea acţiunilor militare din mai multe motive, dintre care vom aminti numai două. Primul ar fi că este opusă modului natural de gândire şi de acţiune a individului. Cel de-al doilea ia în considerare faptul că, pe timp de război sau în situaţii de criză, scopurile arareori sunt clare, bine definite sau valide pe termen lung.

În practică planificarea eficientă înseamnă deseori recurgerea la o combinaţie echilibrată a celor două metode, întrebuinţând simultan planificarea progresivă, pentru a identifica ceea ce este posibil şi fezabil pe termen scurt, şi planificarea inversă cu scopul furnizării unui punct sau status de referinţă pe termen lung.

Scopul final previzionat va constitui un punct de referinţă al efortului de planificare, la orice moment şi în orice etapă a acesteia. Acesta nu va constitui în mod necesar o „destinaţie" fixă. Uneori, este necesară schimbarea unui scop, pe măsură ce evenimentele evoluează în timp, iar schimbările situaţionale sunt dramatice. Pe de altă parte, un scop final identificat, formulat corespunzător şi valid o perioadă îndelungată, poate constitui fundamentul continuităţii, concentrării şi direcţionării efortului de planificare către epilogul dorit de planificatori şi decidenţi în miezul unor evenimente şi situaţii des schimbătoare.

Factorii care influenţează planificarea şi organizarea acţiunilor militare

Elementele definitorii ale provocării induse de planificare, la orice nivel ierarhic, sunt incertitudinea şi timpul, care se constituie în factori ce sunt caracteristici nu numai procesului de planificare în sine, ci şi comenzii şi controlului. Mai mult ca orice altceva, o înţelegere corectă a factorului timp şi a factorului incertitudine va dicta abordarea planificării de către comandanţi şi statele majore.

Planificarea se bazează nu numai pe date sau informaţii certe, dar şi pe o cunoaştere incompletă a situaţiei suplimentată de anumite supoziţii asupra situaţiei actuale şi de viitor.

Planificarea, prin definiţie, este orientată către viitor, iar viitorul, prin natura sa este incert. Nu contează cât de hotărâţi suntem pentru a fi pregătiţi complet pentru o anumită situaţie; există limitări ale abilităţilor statelor majore şi comandanţilor de a planifica acţiuni viitoare, fiind recunoscută axioma potrivit căreia cu cât viitorul este mai cert, previzibil şi predictibil, cu atât mai uşor este să planifici.

Incertitudinea creşte direct proporţional cu orizontul de planificare şi frecvenţa schimbării situaţiilor în mediul operaţional. Pentru a fi eficientă, planificarea va încerca să anticipeze şi să influenţeze activ evenimentele viitoare, prin anticipare, comandanţii şi statele majore fiind în măsură să pregătească şi să coordoneze acţiunile militare. Cu cât orizontul de planificare este mai extins, cu atât mai mult timp avem la dispoziţie pentru pregătirea acţiunilor viitoare precum şi variante multiple ale problemelor. În acelaşi timp însă, caracterul predictiv şi anticipativ, dar şi planificarea în sine, devin tot mai incerte.

Dată fiind natura incertă a războiului, prin analogie, putem considera că obiectul planificării este nu de a elimina sau reduce incertitudinea, ci de a permite comandanţilor şi statelor majore să ia decizii şi să acţioneze cu eficienţă în condiţii de incertitudine. Deşi planificarea implică un anumit nivel de prognozare, se poate afirma că obiectul planificării nu este de a „prezice" viitorul.

Măsura eficienţei unui plan nu este dată atât de precizia previzionării acţiunilor viitoare cât mai ales de gradul de adaptabilitate a comandanţilor şi statelor majore la provocările unui viitor incert.

Un alt factor determinant în cadrul procesului de planificare este *timpul*, ce reprezintă un „bun" valoros ce se încearcă a fi exploatat de ambii oponenţi.

Rezultatul este, evident, o presiune mai mult sau mai puţin constantă în a decide şi a acţiona mai rapid decât o poate face inamicul.

Activităţile de planificare necesită timp pentru parcurgerea acestora, iar în aceste condiţii, uneori, planificarea se va desfăşura în detrimentul tempo-ului. Bineînţeles că acest aspect nu are caracter de generalitate. Planificarea realizată corespunzător, adică într-o perioadă de timp optimă pregătirii acţiunilor, poate crea, de fapt, condiţiile necesare comandanţilor şi statelor majore să acţioneze mai rapid când soseşte momentul iniţierii execuţiei.

Definirea spaţiului de luptă şi stabilirea unor proceduri clare şi simple de comandă şi control trebuie considerate ca esenţa eficienţei planificării, în special la nivelurile operativ şi strategic. Toate celelalte funcţii operaţionale – inclusiv manevra, sprijinul prin foc, logistica, informaţiile şi protecţia forţei – se bazează pe o demarcaţie clară a parametrilor spaţiului de luptă şi a organizării comenzii şi controlului. Astfel, în operaţia Iraqi Freedom, asemenea proceduri au fost obiect al unor frecvente adaptări. Spre exemplu, stabilirea parametrilor spaţiului de luptă, corespunzători componentei terestre a Forţelor Coaliţiei a fost afectată de desfăşurarea operaţiilor prea aproape de frontierele internaţionale.

Componenta terestră a Forţelor Coaliţiei a fost afectată, de asemenea, de responsabilităţi C2 în care au fost incluse două corpuri de armată şi zece brigăzi, iar în ziua atacului Irakului, pe 19 martie 2003, s-a constatat ca fiind

dificil de realizat managementul a două corpuri de armată, Corpul 5 Armată al SUA şi Forţa 1 Expediţionară de Infanterie Marină[10]. La acel moment, forţele terestre însumau numai trei divizii şi anume: Divizia 3 Infanterie - SUA, Divizia 1 Infanterie Marină - SUA şi Divizia 1 Blindată - Marea Britanie. O forţă de asemenea valoare necesita un singur comandament de corp de armată. Având în subordonare două comandamente de corp de armată, componenta terestră a trebuit să facă faţă problemelor complexe induse de alocarea spaţiului de luptă corespunzător fiecărui comandament datorate realităţilor terenului greu accesibil şi liniilor de comunicaţie limitate.

Dinamica procesului de planificare. În efortul de planificare, un rol deosebit revine echipelor şi celulelor de planificare incluse în compartimentele G5/J5, iar în cadrul acestora, liderilor, ce trebuie să direcţioneze acest efort în concordanţă cu cerinţele operaţionale şi orientările comandanţilor. Planificarea trebuie să furnizeze rapid soluţii la problemele identificate de către comandanţi, în orizontul de timp cerut şi necesar răspunsului la evoluţiile operative. Astfel, lucrul planificatorilor, în special pe timpul planificării de execuţie, este necesar a fi armonizat cu durata ciclului decizional al eşalonului respectiv. Spre exemplu, în operaţia Iraqi Freedom, grupul de planificare operaţională a organizat activităţile şi a rezolvat problemele de planificare în cadrul ciclului acţional – decizional de 96 ore al comandantului corpului, un ciclu care corespunde, ca durată, unui ordin de luptă aerian (Air Tasking Order) ce se întrebuinţează pentru modelarea câmpului de luptă. La nivelul tactic – batalion, brigadă, divizie – dinamica procesului de planificare este mai accentuată, acoperind un orizont de timp ce se poate întinde de la 6 ore – nivel batalion, până la 48 ore, nivel divizie.

Dimensiunea umană a planificării. În ceea ce priveşte calităţile planificatorilor, acestea vor avea o importanţă crucială, în special pe timpul campaniilor îndelungate; lucrul de stat major de lungă durată sub presiune fizică şi psihică va influenţa indubitabil performanţa unui individ sau a unei echipe. Din acest punct de vedere, comandanţii trebuie să se asigure că personalul cheie al grupelor de planificare nu va deveni ineficient în activitate prin încărcarea cu sarcini inutile de lucru şi acordarea de termene care să aibă ca efect o presiune mare asupra timpului planificatorilor.

Sarcinile de planificare trebuie alocate şi programate de o asemenea manieră încât indivizii să poată fi eficienţi perioade îndelungate de timp, cu atât mai mult cu cât caracterul acţiunilor militare în viitor va fi unul complex, impredictibil.

[10] Lt.col. Chris Field, *Planning in Operation Iraqi Freedom*, Australian Army Journal, Vol.1, Nr.2, 2004.

Orizontul planificării şi gradul de detaliere a acţiunilor – parametri de bază ai planificării acţiunilor militare

Planificarea eficientă depinde de o apreciere corectă a nivelului detalierii şi orizontului de planificare. Astfel, planificatorii trebuie să se raporteze permanent la necesităţile detalierii unui plan şi a duratei previzionate a acţiunilor. Aceşti parametri ai planificării depind întotdeauna de situaţie şi necesită un raţionament aprofundat, deşi, în general, se consideră că, odată cu creşterea eşalonului, scade nivelul de detaliere a acţiunilor, iar orizontul planificării este supus aceluiaşi proces. Planificatorii rezolvă în mod curent problemele legate de nivelul detalierii sau specificităţii unei situaţii. Unele tipuri de activităţi necesită un grad de detaliere mai mare decât altele. Unele situaţii permit un nivel mai mare de detaliere decât altele. Spre exemplu, un plan pentru o ofensivă pregătită din timp va avea un grad de detaliere semnificativ mai mare decât un plan pentru o ofensivă pregătită în grabă. În unele privinţe, distincţia dintre o planificare detaliată şi o planificare conceptuală este o problemă de nivel pur şi simplu – ceea ce constituie detaliu la un anumit eşalon reprezintă un concept general pentru eşalonul inferior.

În principiu, putem aprecia că nivelul de detaliere a planificării depinde de volatilitatea şi frecvenţa schimbărilor situaţiilor, în sensul că un nivel redus al detalierii planificării va corespunde unui grad de incertitudine şi frecvenţă a schimbării situaţiilor ridicate.

Ca şi în cazul gradului de detaliere a planificării, orizontul planificării acţiunilor trebuie să reprezinte o permanentă preocupare a comandanţilor şi statelor majore. Dacă planificarea corespunde unui orizont de timp prea apropiat, este posibil să se ajungă la un punct la care statele majore vor fi nepregătite pentru acţiunile viitoare. Un fenomen invers apare dacă planificarea acoperă un orizont de timp prea îndepărtat, existând riscul ca un plan elaborat şi aprobat să nu mai aibă legătură cu evoluţia evenimentelor prognozate în viitor. De aceea trebuie să considerăm ca un element-cheie, identificarea de către comandanţi şi statele majore, a orizontului de planificare corespunzător fiecărui tip de planificare.

Astfel că, în ceea ce priveşte orizontul planificării, comandanţii şi statele majore vor putea recurge la întrebuinţarea unor modalităţi de planificare ce corespund unor faze sau etape diferite ale unei operaţii sau campanii. De exemplu, planificarea de angajare va aborda elementele de planificare a unei operaţii iminente, planificarea contingenţială va aborda etapele ulterioare operaţiei iminente pe baza posibilelor evoluţii ale evenimentelor, iar planificarea de orientare va lua în considerare elementele principale de planificare pe termen lung. În general, cu cât o situaţie este mai incertă, cu atât mai mult planificarea va căpăta un caracter de angajare sau va îmbrăca aspectele unei planificări contingenţiale.

Concluzii şi propuneri

Dezvoltarea fără precedent a ştiinţei şi tehnicii a influenţat în mod hotărâtor configuraţia conflictelor militare. Automatizarea procesului de comandă şi control, cât şi a celui de transfer al informaţiilor a devenit astfel o necesitate pentru toate structurile militare.

În contextul oferit de dezvoltarea actuală şi de perspectivă a ştiinţei militare, se poate remarca existenţa unor direcţii clare de acţiune în armatele moderne care vizează: concentrarea activităţilor pentru dotarea forţelor luptătoare cu sisteme tehnice specifice câmpului de luptă modern, asigurarea interoperabilităţii comune prin realizarea sistemelor C4I2, modernizarea planurilor de sprijin, digitalizarea câmpului de luptă, optimizarea mijloacelor pentru prelucrarea informaţiilor şi implementarea securităţii acestora la toate nivelurile, asigurarea supremaţiei electromagnetice. În concluzie, putem afirma că noile metode de planificare vor avea un rol foarte important în managementul informaţiei, căpătând poziţie hotărâtoare în colectarea, transmiterea, prelucrarea, distribuţia şi protecţia datelor şi informaţiilor.

Măsurile întreprinse în armata noastră pentru modernizarea şi dezvoltarea unui sistem de planificare modern, compatibil cu cel al armatelor NATO, reprezintă un pas foarte important pe drumul realizării interoperabilităţii. Este însă necesară *introducerea unor sisteme automatizate de planificare* care să prelucreze şi să stocheze datele şi informaţiile, oferind o imagine cât mai completă a câmpului de luptă, în timp aproape real. Numai asemenea sisteme pot sprijini eficient comandanţii în realizarea şi menţinerea unei funcţii de comandă şi control eficiente, oferind comandanţilor mai multe variante de acţiune, ceea ce va permite alegerea celei mai eficiente decizii pentru nimicirea inamicului în timp scurt şi cu pierderi minime.

Apreciem că prin *introducerea şi generalizarea în comandamente a unor procedee performante de planificare completate de soft-uri specializate*, comandanţii şi ofiţerii de stat major ar avea la dispoziţie un instrument extrem de util şi eficient şi care ar conduce totodată, la dezvoltarea unei atitudini pozitive faţă de metodele moderne de planificare şi faţă de imensele avantaje pe care le pot aduce.

O altă problemă importantă ar fi *elaborarea unei doctrine şi a unei teorii coerente a planificării* care să se adreseze în special nivelurilor tactice şi operative preluând experienţa NATO şi a statelor importante ale alianţei. În situaţia actuală, când ţara noastră este membră NATO, problema asigurării eficiente a comenzii şi controlului în luptă şi interoperabilităţii grupărilor de forţe a devenit deosebit de actuală. Ea nu mai constituie pentru armata noastră o opţiune posibilă, ci o necesitate imediată, care va dovedi competenţa comandamentelor şi statelor majore în domeniile de vârf ale ştiinţei şi tehnicii contemporane, implicarea lor nemijlocită în utilizarea tehnologiei informaţiei.

REPERE ALE CERCETĂRII ŞTIINŢIFICE ÎN DOMENIUL SECURITĂŢII ŞI APĂRĂRII

Dr. Grigore ALEXANDRESCU

Scientific research is an activity which has not been involved from the very beginning in the science field, but it is indissolubly related to the rigors of science. It fastly penetrated the social life, imposed as a necessity of society development. Nowadays science and research has become one. It is very hard to separate them, even for theoretical analysis, because science without research and research without the scientific frame is out of question.

The security and defense domain don't have specific research methods. It uses a part of instruments of social research. This article is trying to identify them.

În ultimii ani, într-o lume în curs de schimbare, tot mai mulţi oameni simt nevoia să înţeleagă mai bine evenimentele sociale şi politice care se derulează cu repeziciune în jurul lor. Pentru aceasta, ei încearcă să aprofundeze înţelegerea lor, să analizeze mai eficient argumentele ce le sunt prezentate şi să formuleze judecăţi proprii cu privire la modul cum le poate fi afectată starea de securitate actuală şi de perspectivă.

În demersurile lor, cei interesaţi apelează la tehnici şi metode pe care le numesc generic „cercetare ştiinţifică", un termen uzitat până la demonetizare de mijloacele de comunicare în masă contemporane. De fapt, în lipsa unei înţelegeri unitare a sintagmei, fiecare poate să considere că efortul personal de conştientizare a lumii înconjurătoare şi a raporturilor cu aceasta este o activitate eminamente ştiinţifică, însă nu este decât o cunoaştere comună.

Repere conceptuale

După cum se ştie, simpla atribuire a termenului „ştiinţific" unei activităţi nu-i schimbă caracterul, nu-i ridică valoarea, ci, poate, doar să o aducă în rândul îndeletnicirilor de *bonton*. Opunându-se acestei practici, teoreticieni de marcă susţin, în operele lor, necesitatea de a se depăşi pragul „emoţional de un barbarism inimaginabil"[1] al „prezenţei ştiinţei în orice subiect", doar pentru „a schimba caracterul din întâmplător în cauzal, din

[1] Northrup Frye în *Anatomy of Criticism*, Apud Ronald F. King, *Strategia Cercetării, Treisprezece cursuri despre elementele ştiinţelor sociale***,** Editura Polirom, Iaşi, 2005, p.15.

dezordonat în sistematic”[2]. În general, caracterul ştiinţific semnifică un studiu riguros şi sistematic, organizat pe baza datelor de cunoaştere a realităţii.

Cercetarea ştiinţifică, în accepţiunea curentă, este o activitate care, deşi nu a intrat de la început în sfera ştiinţei, este indisolubil legată de rigorile ei. Ea a pătruns rapid în viaţa societăţii, impunându-se ca o necesitate a dezvoltării sociale. Ştiinţa şi cercetarea se intercondiţionează reciproc, în cadrul unei categorii distincte. Este greu să le separi, chiar şi pentru studiul teoretic, pentru că a devenit de neconceput ştiinţa fără cercetare, aşa cum nu se poate face cercetare în afara cadrului ştiinţific.

Diferite şcoli actuale dau sensuri apropiate conceptului de cercetare ştiinţifică, ceea ce le aduce la acelaşi numitor comun în înţelegerea categoriei de referinţă. În ceea ce priveşte cercetarea ştiinţifică în domeniul militar, implicit cea din sfera securităţii şi apărării, parte a cercetării ştiinţifice din spaţiul ştiinţelor socioumane, nu există o definiţie unanim acceptată. Disparat şi indistinct, literatura de specialitate încearcă să armonizeze o asemenea înţelegere. Actele normative militare americane califică această componentă drept „o investigare sistematică, controlată, empirică şi critică asupra ipotezelor propuse despre relaţiile dintre fenomenele observate“[3], în timp ce canadienii o apreciază ca „un mod special de dobândire a cunoştinţelor, folosind mijloace structurate şi sistematice pentru culegerea de date, adică de metode, în vederea unei mai bune înţelegeri sau explicaţii a fenomenelor sociale”[4], iar adepţii lui Thomas Hobbes consideră că o astfel de definiţie ar fi posibilă numai după statuarea unui „guvern mondial”[5].

Exemplele ar putea continua, evidenţiind faptul că mai sunt paşi de făcut până va fi sedimentată o definiţie a cercetării ştiinţifice în domeniul securităţii şi apărării, majoritar acceptată. Până atunci, se pot individualiza câteva trăsături distincte, care o deosebesc de cercetarea ştiinţifică din alte sfere, trăsături care vor fi prezentate în continuare.

Metodologia cercetării ştiinţifice

Elemente teoretice

Focalizându-ne atenţia asupra conceptului de metodologie, vom constata că acesta se traduce prin “ştiinţa metodelor” sau “ştiinţa integrată a metodelor, metoda fiind demersul raţional al spiritului pentru descoperirea adevărului sau pentru rezolvarea unei probleme”[6]. Metodologia mai înseamnă acea “parte a filosofiei care studiază metodele de cunoaştere; ştiinţă sau teorie despre metodă. Ansamblul metodelor de cercetare folosite într-o ştiinţă” [7].

---

[2] Ibidem.
[3] *FM 3-61.1* în: http://www.globalsecurity.org/military/library/policy/army/fm/3-61-1/appo.htm
[4] http://www.uqtr.uquebec.ca/metho-lcs/html/recherche.html
[5] Hans-Hermann Hoppe, *The Private Production of Defense*, în *Journal of Libertarian Studies*, no. 14/2001, pp. 27-52.
[6] Septimiu Chelcea, Ion Mărginean, Ion Cauc, *Cercetarea sociologică. Metode şi tehnici*, Editura DESTIN, 1998, p. 34.
[7] *Mic dicţionar enciclopedic,* Ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1978, p. 603.

Metodologia presupune, în primul rând, un sistem de metode, iar metoda – care reprezintă un algoritm, un mod de a cerceta fenomenele – trebuie să asigure *ab initio* clarificarea înțelesului conceptelor, deoarece unii termeni circulă cu accepțiuni diferite.

Analiza metodologică se preocupă de selectarea metodelor adecvate sau necesare studierii fenomenului sau procesului respectiv şi de punerea în relație a acestora cu tehnicile, procedeele şi instrumentele de investigație, adaptarea acestora la obiectul de studiu şi de verificarea dacă toate metodele folosite sau care se vor utiliza sunt la acelaşi nivel de abstractizare şi dacă ele se asamblează în demersul de cercetare ştiințifică.

Metoda constituie ansamblul procedeelor de cercetare asociate necesare rezolvării unei teme sau a unei părți a acesteia. Lucrările de specialitate prezintă o gamă relativ dezvoltată de metode de cercetare. Pentru cercetarea domeniului securității şi apărării cei cu experiență recomandă ca metode principale următoarele: cantitativă, calitativă, statistică, inductivă, deductivă.

Alegerea metodelor de cercetare în domeniul securității şi apărării depinde de multe aspecte cunoscute de cercetători care, într-o tratare succintă, sunt:

- Principiile:

1) principiul unității dintre teoretic şi empiric;
2) principiul unității dintre înțelegere şi explicație;
3) principiul unității dintre cantitativ şi calitativ;
4) principiul unității dintre judecățile constatative şi cele evaluative.

- Ipotezele - fac trecerea de la neştiință la ştiință. Ele sunt enunțuri despre o posibilă relație dintre două sau mai multe variabile. Este obligatorie verificarea şi demonstrarea lor cu argumente ştiințifice.

Ipoteza este mai mult decât o întrebare, deoarece ea cuprinde şi răspunsul. Obținerea unor noi cunoştințe reprezintă principala funcție a ipotezelor. De regulă, ea este proiectul unui posibil produs final, dar nu este încă produsul.

Ipotezele pot fi false sau adevărate. Pentru a intra în categoria celor adevărate ipotezele trebuie să dispună de: generalitate, complexitate, specificitate, determinare, testabilitate, predictibilitate, comunicabilitate, reproductibilitate şi utilitate. Ele trebuie să aibă, în acelaşi timp, şi posibilitatea de a fi infirmată, denumită falsificabilitate.

Practica a demonstrat existența a două tipuri de ipoteze: teoretice şi de lucru (empirice).

Dintre modalitățile de elaborare a ipotezelor, reținem:

1) deducerea ipotezelor din teorie;
2) experiența directă - o altă cale de stabilire a ipotezelor în cercetarea empirică;
3) analogia.

Indiferent de tipul lor, ipotezele trebuie să aibă o structură logică. În cercetarea ştiințifică un accent deosebit se pune pe validitatea ipotezelor. Santiago Ramon Cajal (premiul Nobel, 1906), spunea, în legătură cu aceasta: "Cine nu posedă o anumită intuiție a înlănțuirii cauzale, un anumit instinct de

a prevedea şi de a percepe ideea în fapte şi legea în fenomene, oricare ar fi talentul său de observator, va ajunge foarte rar la o explicaţie justă”.[8]

- Formalizarea. În domeniul securităţii şi apărării, la fel ca în orice domeniu al ştiinţelor sociale, formalizarea este conferită de următoarele aspecte:

1) structura enunţurilor constituie unul dintre domeniile de interes ale metodologiei; oamenii de ştiinţă formulează ipoteze (enunţuri), care apoi trebuie confruntate cu realitatea, ceea ce constituie, de fapt, activitatea de cercetare ştiinţifică;

2) explicaţia teoretică este obligatorie; nu putem formula judecăţi de valoare fără să le susţinem cu explicaţii a tot ceea ce constatăm sau aflăm din cercetările empirice în domeniu.

Metode de cercetare

Cercetarea ştiinţifică din domeniul securităţii şi apărării, oricât de emoţional ar fi privită de împătimiţii sferei, nu dispune de metode proprii de investigare.

Securitatea şi apărarea sunt sisteme mari flexibile, dinamice şi complexe, interdisciplinare. Din această perspectivă, cercetarea ştiinţifică în domeniu este obligată să împrumutate de la alte ştiinţe, în principal de la disciplinele socioumane, metodele de investigare de care are nevoie.

Din această perspectivă, se pot evidenţia mai multe metode de investigare a universului empiric. Practica a demonstrat că următoarele procedee se pretează cel mai bine domeniului securităţii şi apărării:

1. observaţia;
2. analiza documentelor, este una din metodele principale;
3. ancheta;
4. interviul (unii autori privesc interviul ca o specie a anchetei, dar noi considerăm că el, fiind calitativ-nestructurat, nu poate fi confundat cu ancheta care e o metodă cantitativ-structurată).
5. experimentul, deşi este foarte puţin probabil să fie folosit, nu trebuie exclus;
6. generalizarea;
7. abstractizarea;
8. concretizarea.

Sunt autori care susţin că observaţia cuprinde doar analiza documentelor, ancheta şi interviul. De unde rezultă că rămân doar două metode de bază: experimentul şi observaţia. Mai mult, Rossi, un metodolog american, “reuneşte sub cupola observaţiei toate metodele şi tehnicile”.[9]

Din aceste metode de investigare, experimentul şi ancheta sunt exclusiv cantitative, celelalte trei fiind atât cantitative, cât şi calitative.

---

[8]Apud Septimiu CHELCEA ş.a., *op.cit*., p. 53.

[9] Petru ILUŢ, *Abordarea calitativă a socioumanului*, Collegium, Polirom, Iaşi, 1997, p.74.

Observarea reprezintă, aşadar, metoda fundamentală în cercetare. Este normal ca, mai întâi, să se observe şi apoi să se facă comparaţii.

Observaţia ştiinţifică, de care ne ocupăm şi noi, are două componente:

- observaţia structurată (cantitativă);
- observaţia nestructurată (calitativă), care este participativă. Ea presupune studierea "din interior" a unui fenomen, prin participarea efectivă la derularea lui, fără o schemă de ipoteze stabilite anterior (ele se elaborează pe parcursul cercetării) [10].

Este greu de stabilit care metodă de observare este mai bună în cercetarea câmpului securităţii şi apărării. Observatorii calitativişti decelează tendinţele majore ale sistemului de securitate din modalităţile de acţiune şi gândire ale factorului uman din arealul supus atenţiei, concomitent cu modul de funcţionare şi strategia instituţiilor reprezentative ale acestora. Categoriile şi ipotezele calitativiştilor au un caracter flexibil, putând fi modificate în timpul cercetării. Cercetarea cantitativă impune colectarea de date multiple. Pentru a i se oferi credibilitate, sursele trebuie să fie veridice. Poate fi mai uşor folosit un aparat matematic specific, fapt ce îi conferă mai multă rigoare şi, deci, verosimilitate sporită.

În mod firesc şi necesar, cercetarea ştiinţifică în domeniul securităţii şi apărării se circumscrie unei abordări accentuat calitative, dar neexcluzând latura cantitativă, atât de importantă în creşterea preciziei estimărilor tendinţelor securităţii naţionale într-un context internaţional deosebit de dinamic şi greu previzibil.

Arta cercetării

Tema de cercetare

Rezolvarea unei teme de cercetare începe cu stabilirea **subiectului**. Acesta trebuie să fie important, interesant, să aibă relevanţă. El poate fi determinat de obiectivele stabilite printr-un *plan de cercetare* emis de o structură de cercetare ştiinţifică sau de învăţământ, de o *comandă socială* lansată după aprobarea planului, sau *ales de către doctoranzi* în funcţie de Programul de pregătire universitară avansată – studii de doctorantură.

În situaţia în care temele de cercetare sunt stabilite printr-un plan instituţional, ele sunt părţi constitutive ale unor proiecte de cercetare. La rândul lor, proiectele de cercetare fac parte din programe de cercetare care au obiective complexe, de mare anvergură. Pentru doctoranzi – activitatea de cercetare ştiinţifică se desfăşoară pe baza planului de pregătire, iar teza de doctorat trebui să fie un raport de cercetare extins.

Imediat ce i-a fost stabilită tema de cercetare, cercetătorul trece la o primă analiză a acesteia. Este un proces mintal care va cuprinde două aspecte.

[10] Ibidem, p.75.

Primul, reprezintă o analiză „subiectiv – introspectivă”[11], iar cel de al doilea – o analiză exterioară. Concluzile rezultate determină:

- formularea ipotezei de principiu şi a elementelor de argumentație care să o susțină;
- delimitarea sferei de cuprindere;
- alegerea metodelor ce pot fi aplicate;
- necesitățile de documentare.

Documentarea

Orice cercetare empirică trebuie să se sprijine pe un fundal teoretic din care să îşi tragă seva ideatică. Din acest motiv documentarea este un proces continuu. El poate fi început cu solicitarea de la una sau mai multe surse a listelor bibliografice, sau cu simpla căutare în bibliotecile specializate, inclusiv virtuale, a lucrărilor de referință în domeniul din care face parte tema de cercetare.

Paşii următori se fac în direcția realizării unei documentări preliminare, absolut necesare:

- întocmirii planului de cercetare ;
- definirii conceptelor.

Planul de cercetare

Pentru obținerea rezultatelor scontate, orice activitate de cercetare ştiințifică, înainte de a se trece la desfăşurarea ei propru-zisă, este minuțios planificată.

Specialiştii în domeniul teoriei cercetării ştiințifice, deşi sunt foarte apropiați în prezentarea elementelor de planificare, nu sunt unanimi în denumirea instrumentelor de planificare. Principala neînțelegere constă în titulatura „Proiect de cercetare” sau „Plan de cercetare”. Pentru a nu crea confuzii între proiectul de cercetare, ca element de planificare care încorporează mai multe teme de cercetare, cu subiecte interrelaționate şi care face parte dintr-un program de cercetare, consider că denumirea „Plan de cercetare” este cea adecvată.

Orice plan de cercetare trebuie să cuprindă:

1. Denumirea temei.

2. Formularea ipotezelor, a postulatelor[12] de la care porneşte activitatea de cercetare ştiințifică. Ipoteza este o supoziție enunțată pe baza unor fapte cunoscute. Aceasta ia forma unui model ipotetic care încearcă să surprindă

[11] Constantin Enăchescu, *Tratat de teoria cercetării ştiințifice,* Editura Polirom, Bucureşti, 2005, p.295.
[12] Ibidem, p.357.

relația dintre două sau mai multe fenomene sau dintre acestea şi cauzele lăuntrice care le determină[13].

3. Stabilirea etapelor cercetării.

4. Precizarea obiectivelor acestora şi a termenelor de realizare. Obiectivele reprezintă ținte la care trebuie să se ajungă. Ele sunt strict particularizate, în funcție de tema de cercetare sau de etapele stabilite pentru realizarea acesteia. De exemplu, se pot formula următoarele categorii de obiective: evidențierea particularităților unui fenomen (descrierea); formularea unor explicații privind relațiile dintre fenomene/fapte; elaborarea unor prognoze referitoare la evoluția fenomenului; identificarea unor soluții pentru fundamentarea unor decizii; evaluarea efectelor unor stări etc.

5. Selecționarea şi numirea echipei de lucru.

Întocmirea schemei de realizare a temei de cercetare (un plan, de regulă grafic, de îndeplinire a obiectivelor propuse, conform cu etapele stabilite şi rolul şi responsabilitățile fiecărui membru al echipei pentru finalizarea temei).

6. Resurse necesare, modalități de asigurare.

7. Modul de valorificarea a rezultatelor cercetării.

Desfăşurarea activității propriu-zise de cercetare

În principiu, în procesul de cercetare descoperim lucruri în mulțimi nestructurate. Apoi încercăm să compunem faptele şi afirmațiile într-un tot unitar, cu sens. Scopul pe care îl urmărim este cunoaşterea sistematică. Pentru realizarea acesteia, practicienii şi teoreticienii recomandă derularea următoarelor activități:

1. Fragmentarea temei pe secvențe şi a secvențelor pe cerințe.

2. Formularea interogațiilor. Orice activitate dependentă de procesul cercetării este o *interogație* adresată obiectului sau fenomenului cercetat în vederea cunoaşterii lui. Demn de remarcat este faptul că obiectul sau fenomenul cercetat răspunde interogațiilor ce i se pun numai atât cât a fost chestionat şi în maniera cum a fost făcută aceasta. Rezultă că stabilirea interogațiilor este o artă, în adevăratul sens al cuvântului, pentru că nici un element supus cercetării nu ne va relata altceva sau mai mult decât i s-a cerut prin interogațiile metodice. Vrem să aflăm mai mult, formulăm interogații complexe, altfel ne vom îndepărta de adevăr, scufundându-se în iluzoriu.

3. Analizarea de către întreaga echipă de cercetare a interogațiilor în scopul optimizării lor (alcătuirea schemei logice). Se elimină cele de prisos sau se elaborează noi interogații pentru zonele neacoperite. Schema logică cuprinde o ierarhizare a interogațiilor în funcție de obiective, priorități şi de interdependențe. Pentru aceasta se poate organiza un brainstorming.

4. Repartiția interogațiilor (cerințelor) pe membrii echipei de cercetare. Stabilirea, până la detaliu, a sarcinilor ce revin fiecărui cercetător.

[13] Florin Marcu, *Marele dicționar de neologisme*, Editura Saeculum I.O., Bucureşti, 2000, p. 480.

5. Studierea bibliografiei. Întocmirea „băncii de date”. Evidenţierea „răspunsurilor” date de obiectele şi fenomenele supuse atenţiei. Satisfacerea cerinţelor paragrafelor, subcapitolelor şi capitolelor temei. Formularea ipotezelor de lucru.

6. Analiza conceptelor.

Conceptele constituie pilonii pe care se sprijină orice lucrare de cercetare ştiinţifică. Pentru individualizarea lor se concentrează efortul principal al activităţii de cercetare. Travaliul este necesar pentru definirea acestor forme logice cu cel mai înalt grad de abstractizare.

Pentru a oferi conceptelor rigoare ştiinţifică se impune ca fundamentele acestora să fie studiate de cercetători în trei stadii:

- ostensiv (care reliefează, pune în valoare);
- nominal;
- operaţional.

Numai dacă acestea conduc la definiţii care se completează se poate afirma că a fost individualizat un concept.

În procesul de elaborare a definiţiilor se poate face apel şi la indicatori, aceştia fiind semne observabile şi măsurabile cu ajutorul cărora pot fi caracterizate componentele securităţii şi calităţile acestora. În operaţionalizarea conceptelor se utilizează aşa-zişii „indicatori definiţionali”.

După construcţia conceptului, stabilirea dimensiunilor şi alegerea indicatorilor, se trece la construirea indicilor.

Cercetarea ştiinţifică din domeniul securităţii şi apărării este marcată de utilizarea termenilor de concept, dimensiune, indicator, indice şi variabilă.

Orice teorie este, de fapt, un sistem conceptual. Dar în definiţia conceptelor se folosesc diverşi termeni, care, uneori, au semnificaţii diferite, din cauza opţiunilor teoretice şi filosofice, a orientărilor metodologice sau datorită nivelului de pregătire şi a afinităţilor personalului de cercetare.

Pentru a evita investigarea unor căi bătătorite şi a unor domenii cu prea puţină tangenţă cu tema de cercetare se impune delimitarea cu multă precizie a cunoştinţelor despre domeniul studiat, aceasta cu atât mai mult cu cât timpul la dispoziţie este limitat. Apoi trebuie obţinută o relaţie de corespondenţă între definiţia nominală şi cea operaţională. De aceea, cercetătorul trebuie să se documenteze iniţial pentru a obţine date cât mai pertinente şi a cunoaşte cât mai complet realitatea pe care o studiază. Numai pe această bază se pot elabora explicaţii şi teorii valide.

7. Operaţionalizarea conceptelor. Prin operaţionalizare se are în vedere un ansamblu de specificări şi determinări pentru a se ajunge de la teorie la cercetarea concretă.[14] Între conceptele generale (din teorie) şi realitatea (empirică) se stabileşte o relaţie mediată de “operaţionalizări verticale şi orizontale” .

Pentru buna desfăşurare a cercetării ştiinţifice se pot face şi scheme operaţionale de cercetare, aşa cum sunt date în literatura de specialitate.[15]

[14] Ibidem, p.91.

[15] Septimiu CHELCEA ş.a., *op.cit*., p.101.

În cercetarea ştiinţifică din securitate şi apărare trebuie acordată o atenţie deosebită elaborării unor modalităţi de măsură integrate într-un demers ştiinţific unitar, teoretic şi metodologic.

Etapele 5,6,7 sunt etape de lucru individual laborios. Ele se încheie cu o analiză întrunită şi o interpretarea de ansamblu a datelor colectate de fiecare cercetător.

8. Brainstorming-ul, unde echipa de lucru, împreună cu beneficiarii au o discuţie informală şi spontană asupra rezultatelor cercetărilor efectuate de fiecare membru al colectivului.
9. Adunarea, de către şeful colectivului de cercetare, a analizelor individuale şi evaluărilor parţiale şi constituirea primei forme a lucrării de cercetare.
10. Analiza în echipă a primei forme.
11. Introducerea observaţiilor şi propunerilor membrilor colectivului, unificarea redacţională a lucrării. Elaborarea „formei de autor”.
12. Supunerea aprobării Consiliului Ştiinţific.
13. Rezolvarea observaţiilor şi introducerea propunerilor Consiliului Ştiinţific.
14. Predarea temei beneficiarului.
15. Întocmirea Raportului de cercetare.
16. Evaluarea periodică a temelor finalizate şi actualizarea lor (când comanda socială solicită aceasta).

În concluzie, activitatea de cercetare ştiinţifică în domeniul securităţii şi apărării se desfăşoară atât în cadrul Ministerului Apărării, cât şi în cadrul altor instituţii din afara acestuia, inclusiv în organizaţii neguvernamentale. Situaţia existentă este benefică deoarece creează un cadru larg de dezbatere a principalelor probleme ce care se confruntă securitatea de orice nivel şi apărarea naţională şi colectivă. Totuşi, se simte nevoia delimitării sferei de cuprindere a domeniului şi armonizării conceptelor cu care operează pleiada, destul de eterogenă, a specialiştilor existenţi şi în formare. Din această perspectivă, se simte nevoia acută de cooperare între toţi împătimiţii domeniului.

Respectând dimensiunile şi răspunzând cerinţelor Procesului de la Bologna, în Universitatea Naţională de Apărare conlucrarea trebuie să se realizeze la nivelul centrelor de cercetare, între cercetători şi corpul didactic, între toţi aceştia şi studenţi, cursanţi, masteranzi şi doctoranzi. Întreprinderea nu este deloc uşoară. Cele trei niveluri de cercetare ştiinţifică: fundamentală – executată cu precădere de Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate, aplicativă – dezvoltată de centrele de cercetare care funcţionează pe lângă catedre şi formativă – stabilită prin programele de pregătire şi perfecţionare ale studenţilor, cursanţilor, masteranzilor şi doctoranzilor se impune a fi judicios coroborate. Aceasta constituie cheia de boltă a conceptului de cercetare integrată universitară.

PARTICULARITĂȚI ALE COMENZII ŞI CONTROLULUI FORȚELOR PENTRU OPERAȚII SPECIALE ÎN CADRUL OPERAȚIILOR ÎNTRUNITE MULTINAȚIONALE DESFĂŞURATE DE FORȚELE CONVENȚIONALE

Lt.col.lect.univ.dr. Constantin STAN
Mr.drd. Doru TOCILĂ

The Joint Task Force (JTF) commander geographically organizes the Joint Operations Area, organizes his forces, establishes command relationships between the JTF components, and assigns mission taskings to each component. A mission tasking to the Joint Special Operations Task Force (JSOTF) may result in Army Special Operations Forces operating in close proximity to other components of ground forces. In this case the JSOTF commander may station a Special Operations Command and Control Element (SOCCE) at that component headquarters to coordinate and deconflict Special Operations with that component. In this role, the SOCCE performs liaison functions.

Sincronizarea doctrinară – aspect esențial pentru definirea rolului şi misiunilor forțelor pentru operații speciale în cadrul operațiilor întrunite multinaționale

În mod consecvent, pe timpul desfăşurării operațiilor militare întrunite, forțele armate şi-au demonstrat capabilitățile acționale specifice. Totuşi, capacitățile acestora se regăsesc, în mod exclusiv, la nivel operativ. De aceea, pentru a face față inamicilor nonstatali în cadrul războiului global împotriva terorismului, desfăşurarea întrunită a operațiilor trebuie să se extindă până la eşalonul tactic. Astfel, structurile mici şi active de tip *joint*, având capabilități proprii de susținere şi sprijin logistic şi executând operații autonome, dar bazate pe informații precise de la sursele proprii, reprezintă noul val al viitorului : *Forțele pentru Operații Speciale(FOS).*

În cadrul operațiilor desfăşurate de forțele convenționale, realizarea interfeței dintre acestea şi *FOS* la nivel operativ reprezintă un factor critic, de o importanță deosebită. Astfel, *FOS* trebuie să-şi evalueze foarte atent, din perspectivă doctrinară, interfața la nivelul conexiunii dintre operațiile întrunite şi cele multinaționale. În acest sens, aceste aspecte ale sincronizării

doctrinare devin relevante pentru conflictele actuale şi viitoare, în care forţele convenţionale şi *FOS* operează împreună.

Din punct de vedere doctrinar, „succesul operaţiilor speciale presupune un sistem C2 centralizat, cu viteză mare de reacţie şi precizie deosebită. Gradul mare de risc al majorităţii operaţiilor speciale, precum şi natura sensibilă a multora dintre misiuni, impun o structură C2 care să răspundă în primul rând nevoilor structurilor acţionale”[1].

În mod caracteristic *FOS* operează la nivel operativ şi tactic, dar, în realitate, acestea reprezintă forţe şi mijloace tactice, cu un impact strategic. Ca atare, aceste elemente specializate stabilesc pe timpul planificării, desfăşurării şi conducerii operaţiilor o interfaţă cu forţele convenţionale, la diferite eşaloane ierarhice.

În acest sens, Comandamentul Forţei Operaţionale pentru Operaţiile Speciale Întrunite *(Joint Special Operations Task Force Command,* JSOTFC*)* este reprezentat de statul major care asigură legătura cu celelalte componente din teatrul de operaţii. Acesta are în compunere specialişti-planificatori şi operatori, precum şi personal specializat în informaţii militare, în multiple locaţii din teatru. Coordonarea şi sincronizarea dintre forţele convenţionale şi *FOS* reprezintă obiectivul-cheie, nu doar pentru a spori efectele grupărilor de angajare, dar mai ales pentru preveni fratricidul în rândul structurilor proprii, misiuni ce devin mult mai dificile în cadrul operaţiilor întrunite multinaţionale.

Una dintre componentele doctrinare de conexiune pentru zona de responsabilitate a unui corp de armată sau a unei divizii, la nivel tactic şi operativ, îl reprezintă elementul de comandă şi control pentru operaţii speciale (*Special Operations Command and Control Element,* SOCCE). Fiind componentă a Forţelor Terestre, forţele speciale au fost şi sunt interesate în mod primordial de sincronizarea cu celelalte elemente ale *FOS* din cadrul Forţelor Terestre. Totuşi, specificul operaţiilor întrunite multinaţionale impune realizarea unei coordonări a tuturor elementelor componente ale *FOS*: terestre, aeriene şi navale, precum şi a forţelor aliate ce acţionează în cadrul zonei de responsabilitate a structurii sprijinite.

Astfel, în cadrul zonei de responsabilitate a Forţei Operaţionale Întrunite Multinaţionale (*Combined Joint Task Force,* CJTF) de nivel operativ (corp de armată sau divizie), *FOS* se găsesc sub controlul şi comanda structurii de conducere proprii (JSOTFC), deşi, în unele situaţii, pot fi trecute sub controlul operaţional (OPCON) al comandanţilor structurilor sprijinite. În acest sens, sursele de specialitate menţionează faptul că, deşi *FOS* nu sunt de obicei integrate în forţele convenţionale, acest lucru este necesar pentru executarea simultană sau succesivă a acţiunilor în timp şi spaţiu, în scopul realizării unui efect sinergetic.

Conform surselor de specialitate existente, elementul de comandă şi control pentru operaţii speciale (SOCCE) este o structură de sincronizare

[1] S.M.G./P.F.-3.2. *Doctrina pentru Operaţii Speciale*, Statul Major General, Bucureşti, 2003, p.19.

având sub control tactic sau operațional *FOS* din zona de responsabilitate a structurilor sprijinite şi, totodată, este înzestrată pentru a asigura comunicațiile atât cu *JSOTFC*, cât şi cu statul major al unității pentru forțe speciale.

SOCCE sunt constituite având ca nucleu structura de comandă a unei companii de forțe speciale, dar în unele cazuri, acestea pot fi organizate pe lângă statul major al batalionului de forțe speciale. În asemenea situații, *SOCCE* ajunge în cadrul statului major al unității sprijinite, cu personalul şi echipamentul pregătit pentru 30 de zile. În principiu, misiunea *SOCCE* este de a asigura conexiunea numai între Forțele Speciale, în rolul pe care-l au acestea ca principală şi adeseori, singură legătură directă dintre forțele convenționale şi structurile C2 ale *FOS*. Cu toate acestea, într-un mediu de desfăşurare a operațiilor întrunite multinaționale, *SOCCE* poate acționa împreună cu statul major al diviziei sau corpului de armată ale forțelor aliate, coaliției şi, de asemenea, poate fi constituit atât din structurile proprii de forțe speciale, cât şi din cele ale aliaților/coaliției.

Literatura de specialitate recunoaşte că această augmentare poate fi solicitată de forțele convenționale, dar nu poate fi un imperativ, atât timp cât nu există oportunitățile clasice de a se instrui în calitate de componentă a Forței Întrunite Multinaționale, ce va acționa într-un mediu specific.

În acest sens, în teatrele de operații actuale, există structuri de nivel operativ din cadrul Forțelor Terestre care sunt augmentate fiecare cu un *SOCCE*, constituit în jurul unui grup de operații speciale (*Special Forces Operational Detachment ALPHA*, SFODA). În acelaşi timp, un *SOCCE* poate fi augmentat cu personal indigen pentru a asigura capacitatea de comunicare în limba populației locale, deoarece *CJTF* are o Bază de Operații Înaintată (*Forward Operational Base,* FOB), în care statul major al forțelor terestre conține şi o componentă locală, care deține comanda asupra detaşamentelor operaționale din cadrul zonei de responsabilitate. Mai mult, specializarea personalului ce formează *SOCCE* este limitată doar pentru domeniile de responsabilitate ale Forțelor Terestre, capacitățile de comunicații ale acestuia fiind stabilite pentru a veni în întâmpinarea cerințelor esențiale ale misiunii marii unități operative.

Doctrina pentru Operații Speciale, instrucția şi înzestrarea vin să accentueze rolul *SOCCE* drept componentă a Operațiilor Speciale Întrunite (*Joint Special Operations,* JSO), acest element de comandă şi control (C2) fiind instruit pentru a deține controlul tuturor *FOS* din zona de responsabilitate a marii unități operative din cadrul Forțelor Terestre.

Suplimentar nevoilor de instruire şi înzestrare ale elementelor C2 destinate îndeplinirii întregului spectru de control al *FOS*, acestea trebuie instruite în mod continuu pentru a putea îndeplini misiunile *SOCCE*. Astfel, lista cu cerințele esențiale ale misiunii întrunite pentru fiecare stat major operațional al Forțelor Speciale trebuie să conțină acele sarcini specifice pentru a acționa în rolul unui element C2 întrunit, în cadrul unei Coaliții.

Elementul de Comandă şi Control pentru Operaţii Speciale (SOCCE) – componenta de sincronizare a misiunilor executate de FOS în cadrul operaţiilor desfăşurate de forţele convenţionale

Probabil cerinţa cea mai critică pentru un element C2 în sincronizarea dintre *FOS* şi forţele convenţionale este prevenirea/stoparea fratricidului în rândul subunităţilor *FOS*, pe timpul sprijinului cu foc al aviaţiei şi artileriei. Astfel, fără o monitorizare atentă a aliniamentelor de coordonare pentru sprijinul cu foc, care trebuie să se realizeze către direcţia de ofensivă a forţelor convenţionale, fratricidul poate avea loc oricând.

SOCCE trebuie să aibă acces în Centrul de Operaţii Tactice (*Tactical Operations Centre*, TOC) al structurii sprijinite, pentru a avea o imagine clară şi actuală a concepţiei de operaţii. Deoarece nu există totuşi un răspuns cu privire la locul unde trebuie să fie poziţionat acest element, este de preferat ca acesta să se găsească în centrul de operaţii al structurii sprijinite.

De asemenea, poate fi oportună şi separarea de subunitatea (detaşamentul) de coordonare a operaţiilor speciale de la nivelul corpului de armată sau al altei structuri sprijinite de acesta. În acest context, detaşamentul îndeplineşte funcţiile unui stat major, mai puţin C2. Mai mult, acest element trebuie să asigure informaţiile necesare pe verticală, atât la eşaloanele superioare, cât şi la cele inferioare. Astfel, detaşamentele operaţionale (SFODA) din zona de responsabilitate a marii unităţi operative din Forţele Terestre supraveghează permanent inamicul/obiectivul şi pot furniza informaţii relevante pentru unităţile sprijinite.

Pe de altă parte, elementul C2 pentru operaţii speciale trebuie să verifice dacă aceste informaţii ajung la detaşamentele operaţionale pentru a le asigura supravieţuirea şi succesul misiunii. Totodată, aceste informaţii pot fi doar nişte simple date, dar cererile critice de informaţii sunt diferite, în funcţie de locaţiile variabile ale câmpului de luptă.

Ce trebuie să înţeleagă comandanţii forţelor convenţionale în desfăşurarea acţiunilor lor contraofensive nu este acelaşi lucru pe care comandanţii *SFODAs* trebuie să le cunoască pentru a supravieţui în adâncimea dispozitivului inamicului. De asemenea, un *SOCCE* trebuie să fie în măsură să acceseze nu numai informaţiile forţelor convenţionale, dar şi pe cele ale structurii de comandă pentru operaţii speciale întrunite, pentru a se asigura că acestea sunt relevante pentru *FOS* dislocate.

În orice caz, elementele C2 trebuie să dispună de accesul la orice sursă care să le ofere informaţiile necesare componentelor lor, pentru a se asigura că ambele nivele au aceeaşi imagine a câmpului de luptă. De aceea, aceste elemente sau cel puţin *JSOTFC*, trebuie să fie conectate atât la baza de date a „centrului de informaţii” din teatru, cât şi la cea din ţară.

De asemenea, „elementul C2 pentru operații speciale trebuie să asigure conducerea/coordonarea forțelor ce urmează a fi dislocate, în cazul în care situația tactică devine schimbătoare. Acest element trebuie să transmită ordinele fragmentare către detaşamente (ALPHA, BRAVO), pentru anularea sau modificarea misiunilor”[2].

Astfel, pe timpul apropierii forțelor convenționale de locațiile elementelor *FOS*, acestea trebuie să planifice operațiile de realizare a joncțiunii. În principiu, aceasta este cea mai periculoasă fază a misiunii *FOS*, precum şi cea care cuprinde cel mai puțin timp afectat pentru instruire şi repetițiile premergătoare misiunii propriu-zise. Pentru situațiile în care, forțele dislocate includ elemente ale Forțelor Speciale, precum şi subunități de scafandri pentru luptă, realizarea joncțiunii devine o operație „delicată”, de o importanță majoră.

Un alt aspect evidențiat de sursele de specialitate privitor la elementele C2 pentru operații speciale îl reprezintă inter-relaționarea dintre misiunile *SOCCE* şi activitățile privind relațiile cu civilii (*Civil Affairs,* CA) sau cu operațiile psihologice (*Psichological Operations,* PSYOPS). Astfel, chiar dacă *SOCCE* nu este responsabil pentru planificarea sau desfăşurarea *CA* sau *PSYOPS,* exceptând situațiile în care acestea devin întâmplătoare, ambele tipuri de operații sunt executate de *FOS* şi pot fi integrate misiunii propriu-zise a acestora.

Privite adeseori ca un multiplicator de forță, *PSYOPS* s-au dovedit valoroase în Operația *Desert Storm*, prin încurajarea soldaților irakieni de a se preda, şi în Afganistan, prin câştigarea sprijinului populației civile. Astfel, de îndată ce situația devine relativ permisivă, componentele *CA* pot sprijini restaurarea controlului guvernamental, prin ajutorul acordat autorităților locale pentru reconstrucția infrastructurii.

În cele mai multe cazuri, structurile de forțe speciale sunt primele unități/subunități dislocate în zonele de desfăşurare a ostilităților şi, dacă acestora li se alătură personalul destinat *CA* şi *PSYOPS*, acestea pot evalua nevoile pentru sprijinirea *CA* şi, totodată, determină impactul *PSYOPS* asupra forțelor adverse, precum şi asupra populației indigene. Prin urmare, augmentarea unui *SOCCE* cu operatori *CA* şi *PSYOPS* sprijină în mod efectiv folosirea unei game de capacități specifice ale *FOS*.

În cadrul operațiilor întrunite multinaționale desfăşurate de forțele unei coaliții, *SOCCE* necesită o intensificare susținută a activităților de rutină. În primul rând, elementul C2 pentru operații speciale reprezintă un „pachet”, un tot unitar, care poate realiza comunicații sigure cu *JSOTFC* din teatru, forțele

[2] Gl.bg. Ronald S. Mangum, *Linking conventional and SOF,* Joint Force Quarterly, Military Journal, no. 35, 2004, pp. 58-61.

aliate şi sistemul principal de comandă din zona de operaţii (*Area of Operations,* AO) incluzând realizarea legăturilor cu „centrul de sprijin" al elementelor specializate ale Forţelor Navale (scafandrii de luptă), precum şi cu alte surse de informaţii, în mod direct sau prin structura de comandă pentru operaţii speciale întrunite. Realizarea comunicaţiilor cu celelalte forţe din teatru include abilitatea *SOCCE* de a obţine o imagine importantă a operaţiilor din *AO*.

În acelaşi timp, un element C2 pentru operaţii speciale trebuie să aibă interpreţi specialişti pentru mediul în care forţele Coaliţiei desfăşoară operaţii. În acest sens, interpretarea nu trebuie să fie încredinţată în întregime la dispoziţia militarilor profesionişti sau a specialiştilor civili, care sunt vorbitori nativi („Nu fiecare persoană bilingvă poate gândi în două limbi"). Complementar, cunoaşterea terminologiei militare în ambele limbi este decisivă, doctrina fiind dificil de înţeles fără o explicare detaliată.

Structurile care vor fi aşteptate să opereze pe timp de război ca resurse pentru C2 operaţiilor speciale, necesită atât o instruire specifică mediului de desfăşurare a ostilităţilor, cât şi relaţii de lucru particularizate. Aşadar, previziunea ca un element să fie dislocat în nişte teatre de operaţii atât de complexe cum sunt cele din Afganistan şi Irak şi să opereze în mod efectiv încă de la sosire devine un lucru nerealist.

Prin urmare, pe lângă definirea unei structuri principale întrunite pentru *SOCCE*, trebuie să înţelegem şi să ne convingem că aceasta operează conform rutinei mediului general al ţării-gazdă. De asemenea, chiar dacă unii membrii ai *SOCCE* au avut această oportunitate, trebuie să existe o înţelegere suficientă a situaţiei şi nişte relaţii personale (extraprofesionale) cu membrii forţelor militare ale ţării-gazdă, pentru a depăşi diferenţele culturale existente.

PLANIFICAREA ŞI ORGANIZAREA SPRIJINULUI CU INFORMAŢII LA NIVEL OPERATIV

Lt.col.lect.univ.dr. Constantin STAN
Mr.drd. Doru TOCILĂ

The essence of effective planning is the full definition of the mission, expression of the commander's intent, completion of the commander's estimate (including the intelligence estimate), and development of a concept of operations with Annex B(Intelligence). The planning effort must be focused on ensuring that it is responsive to the commander's requirements and the requirements of subordinate units and/or elements. Sharing operational, communications and intelligence information among the J-2, operations officer (J-3), logistics officer (J-4), plans officer (J-5), and command, control, communications, and computer (C4) systems officer (J-6) staffs is essential.

Sprijinul informativ este foarte important pentru planificarea, executarea şi evaluarea oricărei operaţii militare. Dominaţia informativă a câmpului de luptă oferă comenzii Comandamentului Operaţional Întrunit posibilitatea de a fi flexibilă în decizie şi conducere, prin oferta de opţiuni operaţionale pe care i le pune la dispoziţie structura J2.

Pentru pregătirea şi ducerea acţiunilor militare Comandamentul Operaţional Întrunit prin structurile din compunerea sa, planifică, organizează şi coordonează acţiunile forţelor subordonate şi execută controlul îndeplinirii planului de acţiune de către comandamentele subordonate.

Pentru planificarea operaţiei, structura J2/Comandamentul Operaţional Întrunit trebuie să cunoască:

- condiţiile care trebuie îndeplinite pentru realizarea scopurilor;
- acţiunile ce se impun a fi desfăşurate şi succesiunea lor;
- modul de folosire a resurselor la dispoziţie;
- riscurile care pot fi asumate.

Planificarea şi organizarea sprijinului cu informaţii, la nivelul structurii J2, poate fi iniţiată pe baza Directivei de acţiune şi anexei „Informaţii" primite de la DIM/J2 sau din proprie iniţiativă, pe baza misiunii stabilite de comandantul Comandamentului Operaţional Întrunit.

În cadrul etapei de inițiere a planificării, şeful structurii J2 va avea în atenție elementele principale ale planificării şi în acest sens va identifica:

•necesitățile de informații (stabilirea naturii şi ponderii datelor şi informațiilor necesare elaborării cursurilor acțiunii întrunite, zonele de unde să provină acestea, precum şi intervalul de timp în care să fie difuzate planificatorilor);

•prioritățile de informații ale comandantului Comandamentului Operațional Întrunit;

•limitele acțiunilor de informații;

•interdicțiile acționale în anumite zone;

•aspecte privind coordonarea compartimentelor subordonate şi/sau a activităților specifice pentru executarea planificării.

Prioritățile de informații reprezintă supozițiile comandantului despre necesitățile de informații prioritare ale Comandamentului Operațional Întrunit. Şeful structurii J2/ Comandamentul Operațional Întrunit este răspunzător de sprijinirea comandantului în determinarea acestor priorități de informații. Pe baza acestora şi a celor ordonate de DIM/J2 şeful structurii J2 identifică/determină misiunile de informații care se vor materializa în „Planul de culegere a informațiilor" ca bază pentru declanşarea acțiunilor specifice.

După primirea „Directivei de acțiune" şi „anexei B Informații", şeful structurii J2 identifică, determină şi precizează subordonaților misiunile şi obiectivele ce trebuie îndeplinite.

Pentru o evaluare pertinentă a situației, structura J2/Comandamentul Operațional Întrunit trebuie să desfăşoare activități de prognoză pentru:

•cunoaşterea, urmărirea şi analiza situației geostrategice;

•cunoaşterea capacităților militare ale potențialilor adversari;

•participarea la elaborarea scenariilor posibile de agresiune;

•descoperirea şi monitorizarea indicilor privind apariția şi evoluția stărilor de criză şi conflict sau pericolul declanşării unei agresiuni;

•cunoaşterea în detaliu a teritoriului național.

Estimarea inițială a forțelor şi mijloacelor de informații necesare pentru ducerea acțiunilor specifice se realizează pe timpul inițierii planificării şi se continuă pe timpul analizei misiunii. Aceasta se definitivează pe timpul elaborării concepției şi se materializează grafic pe „Harta de lucru" şi „planul de sprijin cu informații".

Şeful structurii J2 participă la şedința comandantului Comandamentului Operațional Întrunit cu şefii structurilor pentru analiza comună şi prezintă implicațiile şi măsurile de primă urgență specifice, referitoare la:

•situația inamicului: intenții, posibilități evaluare (descrierea acțiunilor probabile viitoare);

•evaluarea spațiului de confruntare;

•punctele tari şi vulnerabile ale adversarului;

•estimarea inițială a forțelor şi mijloacelor de informații.

În cadrul analizei situației structura J2 ia în calcul factorii determinanți (situația spațiului de confruntare; situația inamicului; situația sistemului informațional), prezentând pentru fiecare elementele cunoscute cert sau probabile care îl influențează.

Evaluarea spațiului de confruntare şi a potențialului probabil al inamicului reprezintă scopul principal al analizei situației executate de şeful structurii J2, iar materializarea acestora se face grafic pe „harta de lucru" a structurii J2.

Structura J2, prin compartimentele specializate, are sarcina de a prelucra datele şi informațiile de la surse, de a interpreta acțiunile şi intențiile inamicului şi de a estima cursurile de acțiune probabile ale acestuia. Interpretările vor fi acceptate ca acțiuni probabile până când apar informații care pot duce la concluzii privind intențiile inamicului.

Şeful structurii J2 trebuie să analizeze şi să discearnă asupra informațiilor care sunt de interes şi pentru alte structuri, acestea trebuie să fie confirmate, iar dacă lipsesc trebuie obținute în primă urgență.

Structura de informații produce informații pentru comandant ca parte a procesului de colaborare şi distribuție. Comandantul conduce efortul producerii de informații al compartimentului informații prin stabilirea de cerințe de informații şi informare cu scopuri clar definite. Diferențierea misiunilor (acțiunilor) grupării operative, a locurilor de desfăşurare şi a situațiilor impune numeroase şi variate cerințe compartimentului informații în producerea de informații. Structura de informații trebuie să folosească tehnicile şi procedurile de analiză colaborativă care nivelează capacitatea producerii de informații a eşaloanelor superioare şi subordonate pentru a răspunde acestor cerințe. Îndemânarea în folosirea acestor tehnici şi proceduri permite compartimentului informații să răspundă cerințelor comandantului şi ale statului major indiferent de misiune, loc şi situație.

Misiunea structurii de informații este de a produce informații pentru a sprijini planificarea, pregătirea, execuția şi evaluarea operațiilor prin analizarea informațiilor cu privire la amenințare şi mediu de desfăşurare.

Timpul la dispoziție şi cererile câmpului de luptă modern tind să facă faza de prelucrare şi producere a informației particulară pentru fiecare eşalon. În faza de prelucrare, structura de informații exploatează şi transformă data colecționată în produse care pot fi utilizate uşor în analiza şi producerea informației. În faza de producere structura de informații integrează informația evaluată, analizată şi interpretată dintr-una sau mai multe surse şi discipline în produse finale de informații. Ca şi în operațiile de colectare structura informații trebuie să se asigure că producerea şi prelucrarea datelor şi informațiilor sunt prioritare şi sincronizate cu cererile prioritare de informații ale comandantului.

În faza de prelucrare, structura informații se bazează pe suportul direct al unităților de cercetare ca să prelucreze datele colectate de către unitățile şi subunitățile aflate în organica structurii operative şi, de asemenea, pe

mijloacele de sprijin ISR (Informații, Supraveghere şi Recunoaştere). Structura informații prelucrează imaginile oferite de UAV (avioane de cercetare fără pilot), imaginile radar şi rapoartele SIGINT (informații prin transmisiuni). Ofițerii de informații din unitățile de cercetare se ocupă de evoluția produselor informative care reflectă situația şi sprijină producția de informații a structurii informații şi cerințele de planificare ale procesului ISR (informații, supraveghere şi recunoaştere).

Structura informații dezvoltă şi menține baza de date despre potențialele forțe şi medii amenințătoare bazate pe CONPLANURI (planurile pentru situații neprevăzute) şi îndrumarea comandantului. Ca o componentă esențială a promptitudinii informațiilor, această bază de date sprijină planificarea, pregătirea şi punerea în aplicare a exercițiilor şi operațiilor în câmp real. Structura de informații prin compartimentele sale pregăteşte şi actualizează baza de date în timp ce îşi îndeplineşte cele patru atribuții fundamentale pentru producerea informațiilor:

- pregătirea din punct de vedere informativ a câmpului de luptă;
- evoluția situației;
- evoluția țintei;
- evaluarea pierderilor.

Aplicarea procesului IPB ajută structura de informații să sprijine comandantul în aplicarea selectivă şi maximizarea puterii combative în punctele critice în timp şi spațiu pe câmpul de luptă prin:

- determinarea cursurilor probabile de acțiune ale inamicului;
- descrierea mediului de luptă în care se operează şi a efectelor acestuia asupra operației.

Structura de informații desfăşoară procesul IPB înainte şi în timpul planificării grupării operative pentru o operație.

Evoluția situației este un proces de producere a informațiilor curente despre situația amenințării într-o zonă specifică. Procesul depinde de produsele dezvoltate în timpul IPB şi monitorizării continue a evenimentelor şi activităților specifice în zona de operații şi zona de interes. Procesul ajută structura de informații să confirme cursurile probabile ale amenințării, explică relația activității de amenințare față de zona şi operația forțelor proprii, şi identifică lipsurile de informații.

Produsele informațiilor curente dezvoltate prin procesul de dezvoltare a situației îl ajută pe comandant să înțeleagă situația curentă a amenințării şi să ia decizii asupra operațiilor curente şi viitoare. Structura de informații conduce dezvoltarea situației în timpul pregătirii şi executării operațiilor. Procesul de dezvoltare a situației cuprinde patru paşi:

- înregistrarea informației;
- evaluarea informației;
- analiza informației;
- actualizarea informațiilor curente.

Evoluția situației este un proces liniar pentru a ajuta structura de informații şi analiştii să înțeleagă paşii mentali de producere a informațiilor curente. Secvența paşilor variază funcție de natura şi urgența informațiilor colectate. Informația care nu are valoare imediată urmează paşii procesului de dezvoltare a situației înainte de a fi distribuită. Oricum, dacă informația contribuie la dezvoltarea unei situații critice şi sensibile din punct de vedere al timpului, aceasta este înregistrată simultan în timpul sau după evaluarea şi analizarea ei. Informația conflictului sensibil din punct de vedere al timpului şi informația dezvoltată parțial care afectează operația curentă pot să nu completeze întregul proces, dar sunt distribuite imediat după recunoaştere.

Harta reprezentând situația la un moment dat este instrumentul analitic principal al compartimentului informații în procesul de evoluție a situației. Harta furnizează structurii de informații o reprezentare grafică a activității amenințării în zona de operații şi zona de interes. Aceasta serveşte la analiza informației şi distribuirea imaginii informației curente. Graficul situației permite structurii de informații să sprijine cunoaşterea situației curente de către comandament şi subordonații săi. Unele dintre utilizările specifice ale hărții cu situația sunt:

- evaluarea şi integrarea datelor şi informațiilor din surse multiple;
- urmărirea amplasărilor şi mişcărilor forțelor adversare;
- izolarea indicilor cursurilor de acțiune a amenințării, intențiilor şi obiectivelor;
- identificarea informațiilor noi care pot afecta operațiile forțelor proprii.

Înregistrarea informației reprezintă transpunerea informației în format text sau grafic şi aranjarea acestei informații pe grupuri de informații. Structura de informații recepționează informația curentă de la gruparea de forțe şi prin toate eşaloanele comunității de informații. Această informație este alcătuită din trafic de mesaje despre evenimente militare şi politice pentru interesul grupării operative; raportarea în timp real a situației operative a unităților şi marilor unități subordonate şi rezumate şi informări de la eşaloanele superioare. Structura de informații înregistrează informațiile în baza de date pentru a facilita regăsirea, corelarea şi afişarea datelor spre evaluare, analiză şi diseminare. Mijloacele tradiționale de înregistrare a informațiilor (analog şi digital) includ :

- fişierele de informații;
- harta cu situația;
- manualul (ghidul) de informații;
- înregistrările ordinelor de luptă.

În faza de evaluare a informațiilor se stabileşte relevanța informațiilor pentru operații, încrederea acordată sursei sau agenției şi acuratețea informaților. Evaluarea informațiilor la nivelul eşalonului inferior este un simplu pas în comparație cu procedurile folosite de eşaloanele superioare. La

nivelul structurii de informaţii informaţia care se referă la zona de operaţii şi zona de interes informativ este relevantă. Informaţia care se referă la zone din afara zonei de interes informativ poate sau nu să fie relevantă. Diferenţa dintre eşaloanele superioare şi inferioare se referă la faptul că informaţia de la eşaloanele superioare a fost în mod normal evaluată şi analizată în timp ce informaţia strânsă în sfera zonei de operaţii la nivel operativ este dobândită prin observare directă sau contact direct cu ameninţarea sau populaţia civilă. Structura de informaţii evaluează relevanţa informaţiei prin compararea acesteia cu următoarele criterii fundamentale:

- informaţia se referă la zona de operaţii sau zona de interes informativ?
- informaţia răspunde la cerinţe şi ordine specifice sau cerinţe specifice de informaţii?
- informaţia este oportună?

În procesul de evaluare a credibilităţii informaţiei, structura de informaţii cercetează atât informaţia, cât şi sursa de informaţii. Baza fundamentală de judecare a credibilităţii unei surse sau agenţii o reprezintă experienţa anterioară cu sursa sau agenţia. Criteriile structurii de informaţii pentru evaluarea informaţiei de la subordonaţi şi sursele de sprijin pentru informaţii, supraveghere şi recunoaştere provin din cunoaşterea procesului de pregătire a acestora.

Acurateţea se referă la credibilitatea sau adevărul probabil al informaţiei. Tehnica cea mai de încredere pentru stabilirea acurateţei unei informaţii se face prin compararea ei cu o informaţie similară disponibilă în baza de date. Atunci când este posibil, structura de informaţii obţine confirmarea sau infirmarea informaţiei de la eşaloanele superioare, diferite agenţii şi alte surse (sau discipline de informaţii). În general, structura de informaţii evaluează acurateţea unei informaţii raportate pe baza răspunsurilor la următoarele întrebări fundamentale:

- este posibil ca evenimentul sau faptul raportat să se fi întâmplat?
- raportul informativ este conform cu realitatea?
- raportul este confirmat sau se coroborează cu informaţia de la o altă sursă sau agenţie?
- raportul confirmă sau infirmă alte informaţii aflate la dispoziţie?
- dacă raportul infirmă alte informaţii, atunci care sunt cele mai probabil adevărate?

În etapa de analiză a informaţiei, structura de informaţii trage concluziile cu privire la sensul probabil al informaţiei evaluate şi stabileşte importanţa sa relativă la cursurile de acţiune ale ameninţării prevăzute şi la cerinţele prioritare de informaţii ale comandantului. Structura de informaţii mai încearcă să identifice activitatea sau tendinţele care imprimă indicaţiile şi avertismentele iniţierii, schimbării sau escaladării acţiunilor de ameninţare ce reprezintă oportunităţi sau riscuri pentru forţele proprii. Structura de

informații folosește indicatorii dezvoltați pentru fiecare curs de acțiune și cerință prioritară de informații în timpul procesului de luare a deciziei ca bază pentru analiza și concluziile sale.

Evaluarea indicatorilor ce reflectă capacitatea, dispunerea și intențiile amenințării (inamicului) reprezintă filtrarea și sortarea informației evaluate pentru a actualiza situația curentă ținând cont de misiunea și operațiile unității. Ea începe cu o înțelegere clară a misiunii unității și a intenției comandantului. Toată informația colectată este privită din perspectiva a ceea ce dorește să realizeze și cum este ea în relație cu cerințele prioritare de informații și cerințele de informații. Evaluarea necesită o judecată și o cunoaștere completă a:

- operațiilor militare ale forțelor proprii;
- caracteristicilor zonei de operații și zonei de interes informativ;
- situația, doctrina și experiențele trecute ale inamicului.

Structura de informații probează acuratețea și probabilitatea cursului de acțiune al inamicului sau răspunsul la o cerință de informație prioritară. Testarea include verificarea existenței sau a inexistenței indicatorilor în limitele impuse de timp și mijloace. Lipsa de informații cu privire indicatori specifici poate să indice că, cursul de acțiune este incorect sau cerința nu este satisfăcută. Lipsa de informații sau de rapoarte informative poate să indice și un gol informativ care privește unul sau mai mulți indicatori sau efortul de inducere în eroare a inamicului. Dacă structura de informații identifică un gol de informații, atunci trebuie să ia în considerare modificarea eforturilor de culegere de informații pentru a umple golul informativ.

În final, structura de informații determină importanța informației cu privire la inamic așa cum reiese din următoarele întrebări fundamentale:

- informația confirmă sau infirmă cursurile de acțiune prevăzute ale inamicului?
- informația confirmă sau infirmă obiectivele prevăzute ale inamicului?
- informația identifică noi cursuri de acțiune ale inamicului și obiective?
- informația răspunde cerințelor prioritare de informații?

Actualizarea informațiilor curente implică actualizarea informațiilor curente atât pentru comandant și statul major, cât și pentru eșaloanele superioare și inferioare. Cunoașterea situației și deciziile nu pot aștepta întotdeauna o informare oficială, așa că metoda primară a structurii de informații de punere la curent a comandantului și a statului major trebuie să fie interacțiunea umană. În paralel, compartimentul informații îndeplinește următoarele atribuții:

- actualizează graficul situației inamicului;
- actualizează baza de date cu privire la inamic;
- recomandă schimbări ale planului ISR.

METODE DE CALCUL CU APLICAŢII IN DOMENIUL MILITAR

Col.prof.univ.dr. Gelu ALEXANDRESCU

The optimizing methods can be used in the military field so that, according to efficiency indicator, they will determine the option for the use of force choosing the right path.

În domeniul militar se pun spre rezolvare situaţii în care, de exemplu, se dispune de un număr de mijloace de foc terestre (aeriene, navale) cu caracteristici tactico-tehnice diferite, care trebuie să intervină simultan asupra unor obiective (fiecare mijloc de foc intervine *numai* asupra unui obiectiv) şi se cere repartiţia mijloacelor de foc pe obiective astfel încât, în ansamblu, efectul urmărit să fie maxim, în condiţiile în care oricare mijloc de foc poate interveni asupra oricărui obiectiv.

Modelul matematic al unei probleme de alegere are următoarea formă:

$$\max f = \sum_{i=1}^{m}\sum_{j=1}^{n} c_{ij}x_{ij} \qquad (1)$$

pe mulţimea soluţiilor nenegative ale sistemului:

$$\begin{aligned} &\sum_{j=1}^{n} x_{ij} = 1, \quad i = 1,2,...m \\ &\sum_{i=1}^{m} x_{ij} = 1, \quad j = 1,2,...n \qquad (2) \\ &x_{ij} \in \{0,1\} \end{aligned}$$

Soluţia problemei admite numai *m* valori $x_{ij}=1$, celelalte fiind nule.

Problema alegerii poate fi rezolvată prin mai multe metode ale programării liniare, de exemplu, metoda diferenţelor comparate, metoda acoperirii zerourilor (modificată), metoda Ford-Fulkerson.

Metoda acoperirii zerourilor modificată

Pentru intervenţia simultană prin trageri directe asupra a 5 obiective ale inamicului $O_1 \div O_5$, se dispune de 5 mijloace de foc $M_1 \div M_5$. Cunoscând că un mijloc de foc intervine util numai asupra unui singur obiectiv (el având posibilitatea să intervină asupra oricărui obiectiv) şi cunoscând consumul de

lovituri necesare nimicirii unui obiectiv de către un mijloc de foc, se cere să se stabilească repartiția intervenției mijloacelor de foc asupra obiectivelor, astfel încât consumul total de lovituri să fie *minim*.

Datele sunt prezentate în tabelul 1:

Tabelul 1

	O_1	**O_2**	**O_3**	**O_4**	**O_5**
M_1	14	14	24	22	24
M_2	13	17	22	25	27
M_3	20	16	18	15	18
M_4	16	18	16	16	12
M_5	21	19	25	26	28

Se va aplica metoda acoperirii zerourilor *modificată.*

Obţinerea zerourilor pe linie. Zerourile pe linie se obțin scăzând elementul minim al liniei din toate elementele liniei respective, rezultând matricea din tabelul 2.

Tabelul 2

0	0	10	8	10
0	4	9	12	14
5	1	3	0	3
4	6	4	4	0
2	0	6	7	9

Obţinerea zerourilor pe coloană. Se va scade elementul minim din toate elementele coloanei (unde nu există zerouri pe coloană), şi se va obține o matrice în care să existe zerouri atât în fiecare linie, cât şi în fiecare coloană, ca în matricea din tabelul 3.

Tabelul 3

0	0	7	8	10
0	4	6	12	14
5	1	0	0	3
4	6	1	4	0
2	0	3	7	9

În matricea din tabelul 3 se încadrează cu un dreptunghi □ zerourile din liniile cu cele mai puține zerouri, iar celelalte zerouri de pe linia şi coloana cu zero încadrat □ se suprimă cu semnul X. Acest lucru se repetă până când nu mai sunt zerouri neîncadrate sau nesuprimate, rezultând datele din tabelul 4.

Tabelul 4

X	X	7	8	10
0	4	6	12	14
5	1	X	0	3
4	6	1	4	0
2	0	3	7	9

Se verifică dacă există câte un singur zero încadrat în fiecare linie şi coloană pentru a înceta aplicarea algoritmului. Se constată că această condiție nu este îndeplinită.

În acest caz, în matricea din tabelul 4 se marchează cu semnul * liniile care nu au nici un zero încadrat (linia 1), coloanele corespunzătoare liniilor marcate cu * care au zerouri neîncadrate (coloanele 1 şi 2), precum şi liniile ce au zero încadrat pe coloanele marcate cu steluță (linia 2 şi 5). Se suprimă (taie) coloanele marcate şi liniile nemarcate, rezultând tabelul 5.

Tabelul 5

*	*				
0	0	7	8	10	*
0	4	6	12	14	*
5	1	0	0	3	
4	6	1	4	0	
2	0	3	7	9	*

În matricea din tabelul 5 se caută elementul minim din celulele netăiate, acesta se scade din toate elementele celulelor netăiate şi se adaugă la elementele celulelor dublu tăiate; celelalte elemente rămân neschimbate (tabelul 6).

Tabelul 6

0	0	4	5	7
0	4	3	9	11
8	4	0	0	3
7	9	1	4	0
2	0	0	4	6

În matricea din tabelul 6 se încadrează cu un dreptunghi zerourile din liniile cu cele mai puține zerouri, iar celelalte zerouri de pe linia şi coloana cu zero încadrat se suprimă cu semnul X. Acest lucru se repetă până când nu mai sunt zerouri neîncadrate sau nesuprimate.

Se verifică dacă există câte un singur zero încadrat în fiecare linie şi coloană pentru a înceta aplicarea algoritmului. Se constată că această condiție este îndeplinită, repartiția urmând a se face în celulele în care sunt zerouri încadrate, aşa cum se arată în matricea finală din tabelul 7.

Tabelul 7

	O_1	**O_2**	**O_3**	**O_4**	**O_5**	**m_i**
M_1	14	**1** 14	24	22	24	**1**
M_2	**1** 13	17	22	25	27	**1**
M_3	20	16	18	**1** 15	18	**1**
M_4	16	18	16	16	**1** 12	**1**
M_5	21	19	**1** 25	26	28	**1**
O_j	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**	**5**

Se calculează funcția scop:

f_{MIN}=1*14+1*13+1*15+1*12+1*25=79 lovituri.

Repartiția obiectivelor pe mijloacele de foc este cea dată în matricea din tabelul 7.

UTILIZAREA METODEI FORD-FULKERSON ÎN DOMENIUL MILITAR

Col.prof.univ.dr. Gelu ALEXANDRESCU

The introduction to decision analysis and foundation of modern methods represent a continuous action and a natural consequence of the training process of specialists.

Fundamentarea ştiinţifică a deciziei necesită efectuarea unui mare volum de calcule complexe cu ajutorul modelelor şi metodelor matematice care ţin seama de factorii aleatori ce pot apărea în desfăşurarea acţiunilor de luptă.

Problema *alegerii* este un caz particular al problemei de repartiţie. Punerea problemei de alegere constă în a se stabili o repartiţie optimă, ţinând cont că există *n* mijloace şi tot *n* obiective şi că pentru fiecare din acestea se intervine doar cu unul din mijloacele de foc existente.

Datele iniţiale vor fi cuprinse într-o matrice pătrată de *n* linii şi *n* coloane, existentul a_i pentru fiecare linie, respectiv necesarul b_j pentru fiecare coloană va fi strict egal cu 1. În cazul când acest lucru nu este îndeplinit ($m \neq n$, unde *m* este numărul de linii iar *n* numărul de coloane), în situaţia în care m<n se va mări numărul de linii (mijloace fixe), iar în situaţia în care m>n se va mări numărul de coloane (obiective fictive), în care se vor introduce valori nule ale coeficienţilor c_{ij} ($c_{ij} = 0$). În soluţia ce se obţine în astfel de probleme fiecare linie şi fiecare coloană nu conţine decât o celulă ocupată. Rezultă că soluţia problemei va conţine *m* celule ocupate şi nu *m+n-1* celule, câte ar trebui să fie ocupate pentru ca soluţia problemei să nu fie degenerată. Deci se cunoaşte de la început că soluţia ce se va obţine va fi o soluţie degenerată.

Metoda Ford-Fulkerson

O metodă cu care se poate rezolva problema alegerii este metoda Ford-Fulkerson.

Exemplu de calcul

Se va considera că sunt patru mijloace de foc M_i $i = \overline{1,4}$ ce trebuie să intervină simultan asupra a patru obiective O_j, $j = \overline{1,4}$, fiecare mijloc de foc

intervenind numai asupra unui obiectiv. Coeficienții de eficacitate c_{ij}, $i=\overline{1,4}$, $j=\overline{1,4}$ ai intervenției fiecărui mijloc de foc asupra fiecărui obiectiv sunt dați în tabelul 1.

Se cere să se stabilească intervenția mijloacelor, astfel încât, în ansamblu, efectul obținut să fie *maxim*.

Tabelul 1

O_j / M_i	**O₁**	**O₂**	**O₃**	**O₄**	m_i
M₁	0,7	0,4	0,6	0,6	**1**
M₂	0,9	0,2	0,7	0,3	**1**
M₃	0,7	0,3	0,2	0,1	**1**
M₄	0,1	0,6	0,8	0,4	**1**
O_j	**1**	**1**	**1**	**1**	**4**

În matricea indiciilor de eficacitate din tabelul 1 se scade în fiecare *linie* valoarea maximă, adică $\max c_{ij}$, din toți coeficienții de eficacitate c_{ij}.

Se obțin datele din tabelul 2.

Tabelul 2

O_j / M_i	**O₁**	**O₂**	**O₃**	**O₄**	m_i
M₁	0	-0,3	-0,1	-0,1	**1**
M₂	0	-0,7	-0,2	-0,6	**1**
M₃	0	-0,4	-0,5	-0,6	**1**
M₄	-0,7	-0,2	0	-0,4	**1**
O_j	**1**	**1**	**1**	**1**	**4**

În matricea din tabelul 2 se scade în fiecare coloană elementul de valoare maximă, în valoare relativă, adică $\max c_{ij}$, din toate elementele coloanei. Se obțin datele din tabelul 3.

Tabelul 3

O_j / M_i	**O₁**	**O₂**	**O₃**	**O₄**	m_i
M₁	0	-0,1	-0,1	0	**1**
M₂	0	-0,5	-0,2	-0,5	**1**
M₃	0	-0,2	-0,5	-0,5	**1**
M₄	-0,7	0	0	-0,3	**1**
O_j	**1**	**1**	**1**	**1**	**4**

Se vor considera datele din tabelul 3 ca date pentru trecerea la aflarea unei soluții a problemei.

Efectuarea repartiție. Se va înlocui în matricea din tabelul 3 cifrele semnificative $(\neq 0)$ cu zero, iar zerourile cu x_{ij}. Pentru aplicarea în continuare a algoritmului, celulele în care urmează să se scrie zero se vor lăsa necompletate, iar în matrice se vor trece numai necunoscutele (tabelul 4).

Tabelul 4

O_j / M_i	**O₁**	**O₂**	**O₃**	**O₄**	m_i
M₁	x_{11}			x_{14}	**1**
M₂	x_{21}				**1**
M₃	x_{31}				**1**
M₄		x_{42}	x_{43}		**1**
O_j	**1**	**1**	**1**	**1**	**4**

În tabelul 4 se va face o primă repartiție a mijloacelor de foc M_i, dând valori lui x_{ij}, astfel: se ia succesiv fiecare *linie* a matricei şi se înlocuieşte primul x_{ij} cu valoarea 1, cu condiția ca în coloana în care s-a repartizat acest x_{ij} cu valoarea 1 să nu mai existe alt $x_{ij} = 1$. În cazul analizat se va atribui valoarea 1 pentru x_{11}, adică $x_{11} = 1$.

Se trece la linia a 2-a. Necunoscuta x_{21} nu poate primi valoarea 1, deoarece în coloana lui x_{21} a primit această valoare x_{11}. În linia a 2-a nu mai există nici o valoare a lui x_{ij}, deci se trece la linia a 3-a. Deoarece nici x_{31} nu poate lua valoarea 1, se trece la linia a 4-a unde i se atribuie valoarea 1 necunoscutei x_{42}, adică $x_{42} = 1$.

Se obțin datele din tabelul 5.

Tabelul 5

O_j / M_i	**O₁**	**O₂**	**O₃**	**O₄**	m_i
M₁	1			x_{14}	**1**
M₂	x_{21}				**1**
M₃	x_{31}				**1**
M₄		1	x_{43}		**1**
O_j	**1**	**1**	**1**	**1**	**4**

Soluția problemei cere ca în fiecare linie şi coloană să avem numai câte o necunoscută egală cu unitatea. În matricea din tabelul 5 această condiție nu este satisfăcută.

Asupra matricei soluției din tabelul 5 se vor efectua următoarele operații:

- se marchează marginal cu "q_0" toate liniile care nu conțin un $x_{ij}=1$ (în cazul analizat, liniile 2 şi 3), tabelul 6;
- se ia una din liniile "i" marcate cu q_0 (de regulă prima) şi în această linie se iau toți x_{ij} şi se notează cu p_i fiecare coloană nemarcată care conține în celulele ei pe x_{ij}. S-a notat coloana 1 cu p_2 deoarece s-a luat $i=2$.

Pentru linia 3, marcată cu q_0, nu se mai iau x_{ij} deoarece această linie are numai pe x_{31}, iar coloana ce conține pe acest x_{31} a fost deja marcată cu p_2.

Se ia una din coloanele "j" marcate cu p_i (de regulă se ia prima coloană). În această coloană se caută celula în care avem valoarea 1. Linia în care se află celula cu valoarea 1 se va marca cu q_j. În cazul analizat, pentru coloana $j=1$, marcată p_2, există valoarea 1 în celula (1,1); se va marca deci linia 1-a cu q_1 (tabelul 6). Restul coloanelor nu se mai iau în considerare deoarece nu mai au marcaj p_i.

Se iau în această linie (i=1) marcată cu q_1, toți x_{ij} (deci x_{14}). Se vor marca coloanele în care se găsesc aceşti x_{ij} (deci numai coloana a 4-a, în cazul analizat) cu p_i, respectiv p_1.

Marcajul se opreşte când:

- o coloană ce nu conține pe 1 este marcată;
- marcajul nu mai este posibil.

În matricea din tabelul 6 a fost marcată o coloană care nu conține valoarea 1 (unu), adică coloana a 4-a. Marcajul se opreşte.

Tabelul 6

O_j / M_i	**O_1**	**O_2**	**O_3**	**O_4**	m_i	
M_1	1			x_{14}	**1**	q_1
M_2	x_{21}				**1**	q_0
M_3	x_{31}				**1**	q_0
M_4		1	x_{43}		**1**	
O_j	**1**	**1**	**1**	**1**	**4**	
	p_2			p_1		

Se formează din marcajele (p_i) şi al liniilor (q_j) un şir în ordinea: numărul coloanei marcate ce nu conţine valoarea 1 (unu) în celulele sale, marcajul p_i al acestei coloane, marcajul q_j al liniei p_i, marcajul p_i al coloanei q_j etc.

În cazul problemei analizate rezultă: q_4, p_1, q_1, p_2, q_0.

Se observă că şirul începe cu q_j care reprezintă coloana în celula căreia nu avem valoarea 1 şi se încheie cu q_0, marcajul liniei ce conţine numai x_{ij}.

În celulele ce conţin pe x_{ij}, la intersecţia coloană-linie, se trece valoarea 1 în locul lui x_{ij}. În cazul analizat se va atribui valoarea 1 pentru x_{14} (intersecţia q_4 cu p_1) şi x_{21} (intersecţia q_1 cu p_2).

În celulele în care există valoarea 1 (unu) la intersecţia linie-coloană se trece valoarea zero în locul valorii 1 (deci se vor lăsa necompletate). În cazul analizat se va trece valoarea zero în celula (1,1), la intersecţia p_1 cu q_1. Se obţine soluţia din tabelul 7.

Tabelul 7

O_j / M_i	**O1**	**O2**	**O3**	**O4**	m_i
M1				1	**1**
M2	1				**1**
M3	x_{31}				**1**
M4		1	x_{43}		**1**
O_j	**1**	**1**	**1**	**1**	**4**

Deoarece numărul celulelor care conţin valoarea 1 (unu) este mai mic decât numărul liniilor (coloanelor), se va şterge marcajul executat şi se reia marcajul pe baza noii soluţii.

Se obţine un nou marcaj (tabelul 8), astfel:

- se marchează cu q_0 linia a 3-a (nu conţine $x_{ij} = 1$);
- în linia a 3-a se caută toţi x_{ij} din această linie şi se notează cu p_i ($i = 3$) toate coloanele nemarcate care conţin x_{ij} (în cazul analizat se notează coloana 1 cu p_3);
- se ia coloana "j" (coloana 1) marcat cu "p_3" şi se marchează linia 2 cu q_1.

Se constată că marcajul nu mai este posibil (nu mai există linii care să conţină x_{ij}).

Tabelul 8

O_j / M_i	**O1**	**O2**	**O3**	**O4**	m_i
M1				1	**1**

M_2	1				**1**	q_1
M_3	x_{31}				**1**	q_0
M_4		1	x_{43}		**1**	
O_j	**1**	**1**	**1**	**1**	**4**	
	p_3					

Deoarece marcajul nu mai este posibil, se revine la matricea datelor inițiale (tabelul 9), în care:

- se taie liniile nemarcate şi coloanele marcate în matricea din tabelul 8;
- se stabileşte elementul maxim, în valoare relativă, din celulele netăiate;
- acest element maxim se scade din toate elementele netăiate şi se adună la elementele dublu tăiate;
- celelalte elemente tăiate o singură dată rămân neschimbate.

Tabelul 9

O_j / M_i	**O_1**	**O_2**	**O_3**	**O_4**	m_i	
M_1	0	-0,1	-0,1	0	**1**	
M_2	0	-0,5	-0,2	-0,5	**1**	q_1
M_3	0	-0,2	-0,5	-0,5	**1**	q_0
M_4	-0,7	0	0	-0,3	**1**	
O_j	**1**	**1**	**1**	**1**	**4**	
	p_3					

Se obține matricea datelor prezentată în tabelul 10.

Tabelul 10

O_j / M_i	**O_1**	**O_2**	**O_3**	**O_4**	m_i
M_1	-0,2	-0,1	-0,1	0	**1**
M_2	0	-0,3	0	-0,3	**1**
M_3	0	0	-0,3	-0,3	**1**
M_4	-0,5	0	0	-0,3	**1**
O_j	**1**	**1**	**1**	**1**	**4**

Se consideră datele din tabelul 10 ca date pentru trecerea la aflarea unei noi soluții a problemei.

Se efectuează repartiția prin înlocuirea în tabelul 10 a valorilor diferite de zero ($\neq 0$) cu zero (nu se mai trec), iar zerourile cu necunoscutele x_{ij} (tabelul 11), în care se vor înlocui necunoscutele determinate anterior cu valoarea 1 $(x_{ij} = 1)$.

Tabelul 11

O_j / M_i	**O_1**	**O_2**	**O_3**	**O_4**	m_i

M_1				1	**1**
M_2	1		x_{23}		**1**
M_3	x_{31}	x_{32}			**1**
M_4		1	x_{43}		**1**
O_j	**1**	**1**	**1**	**1**	**4**

Se obține un nou marcaj (tabelul 12), astfel:

- se marchează linia 3 cu q_0;
- pe linie se află x_{31} în coloana 1-a şi x_{32} în coloana a 2-a; se marchează coloanele 1 şi 2 cu p_3;
- coloana 1, marcată cu p_3 are valoarea 1 în linia a 2-a; se marchează linia 2 cu q_1;
- coloana 2, marcată cu p_3 are valoarea 1 în linia a 4-a; se marchează linia a 4-a cu q_2;
- linia 2, marcată cu q_1 are pe x_{23} în coloana a 3-a nemarcată; se marchează coloana a 3-a cu p_2.

Marcajul se opreşte pentru că s-a marcat o coloană ce nu conține pe 1 (coloana 3).

Tabelul 12

O_j / M_i	**O_1**	**O_2**	**O_3**	**O_4**	m_i	
M_1				1	**1**	
M_2	1		x_{23}		**1**	q_1
M_3	x_{31}	x_{32}			**1**	q_0
M_4		1	x_{43}		**1**	q_2
O_j	**1**	**1**	**1**	**1**	**4**	
	p_3	p_3	p_2			

Se formează şirul cu ordinea: q_3, p_2, q_1, p_3, q_0, adică în celulele x_{23} şi x_{31} se vor trece valoarea 1, iar în celula corespunzătoare lui x_{21} unde există valoarea 1 (unu) se va trece valoarea zero (tabelul 13).

Tabelul 13

O_j / M_i	**O_1**	**O_2**	**O_3**	**O_4**	m_i
M_1				1	**1**
M_2			1		**1**
M_3	1				**1**
M_4		1			**1**
O_j	**1**	**1**	**1**	**1**	**4**

Soluția obținută în tabelul 13 este *optimă* şi finală, deoarece s-a realizat în fiecare linie şi fiecare coloană ocuparea numai a câte o celulă.

Valoarea funcției obiectiv este:

$f = 1 \cdot 0{,}6 + 1 \cdot 0{,}7 + 1 \cdot 0{,}7 + 1 \cdot 0{,}6 = 2{,}6$.

PROCESUL DECIZIONAL DE INVESTIŢII ŞI DEZINVESTIŢII

Conf.univ.dr. Elena DOVAL

The investment decision process is focused on projects lunched in order to renew fix and financial capital. In contrast, the process of divestments is seeking to stop the use of the inefficient assets, and to obtain value from these assets that can bring funds necessary for investments.

These two antagonist processes that belong to investment management are briefly presented in order to emphasise the common sets, which make the process of divestments harmonise the process of investments: financial funds and efficiency.

Decizia investiţională se realizează prin corelarea alegerii proiectelor de investiţii, a surselor de finanţare şi a furnizorilor, fiind dependentă de performanţele firmei şi de risc. Organizaţiile au în general resurse limitate pentru investiţii şi mare parte din acestea sunt finanţate din împrumuturi, dar managementul poate utiliza şi o sursă alternativă prin realocarea resurselor provenite din dezinvestiţii.

Deciziile de investire, dezinvestire sau de finanţare pe termen lung definesc axele principale ale planificării financiare şi corespund opiniei potrivit căreia funcţia financiară a întreprinderii comportă trei misiuni fundamentale:

- stabilirea activelor de achiziţionat şi capitalurile de angajat pentru finanţarea acestora;
- stabilirea activelor ce trebuie dezangajate (dezinvestite) şi oportunităţile de realocare a resurselor eliberate;
- stabilirea mijloacelor sau modurilor de finanţare posibile a nevoilor de fonduri ale întreprinderii[1].

Dezinvestiţia poate avea un efect negativ asupra performanţelor organizaţiei, atunci când reducerea capitalului este efectul uzurii şi scoaterii din funcţiune a bunurilor de capital (echipamente, clădiri, stocuri) şi se

1 M. Levasseur, A.Quintart, *Finance, Economique*, Paris, (1990), p.884.

asociază inversului dezvoltării sau regresului economic, dar şi un efect pozitiv, atunci când se valorifică active (clădiri, echipamente, tehnologii, know-how) şi se creează surse pentru investiţii.

În piaţa de capital dezinvestiţia constă în vânzarea unor pachete de acţiuni, în majorarea capitalului prin subscripţie publică, în emisiunea de obligaţiuni, cu acelaşi efect de constituire a fondurilor pentru finanţarea investiţiilor.

Procesul managerial de investiţii

Procesul decizional de investiţii de capital cuprinde patru etape[2]: identificarea oportunităţilor de investiţii, dezvoltarea ideii de investiţii într-o propunere fermă, selecţia proiectelor şi controlul proiectelor, incluzând şi post-auditul (fig.1).

Identificarea oportunităţilor de investiţii

În această etapă managementul organizaţiei trebuie să răspundă următoarelor întrebări:

- Care sunt propunerile iniţiale de proiecte?
- La ce nivel au fost generate proiectele?
- S-a utilizat un proces formal de emitere a ideilor?
- S-a elaborat o schemă de criterii pentru identificarea ideilor de proiecte bune?

Generarea ideilor de investiţii

Generarea ideilor de investiţii implică un efort considerabil de timp, precum şi riscul persoanei care face propunerile. Orice manager experimentat a întâmpinat frustrarea şi durerea propunerilor de investiţii respinse sau a unui proiect de investiţii acceptat care nu a avut succes, ceea ce creează rezistenţă în a mai crea şi emite alte propuneri, în afara cazului în care cultura organizaţiei încurajează aceste activităţi. Organizaţiile care au o strategie de dezvoltare pe termen lung susţin idei de proiecte de investiţii de capital (de exemplu, firmele străine care investesc în România în achiziţii de întreprinderi scoase la vânzare în cadrul procesului de privatizare, înfiinţarea de societăţi comerciale cu capital mixt, achiziţia unor pachete de acţiuni la firme deja în dezvoltare). În scopul luării deciziilor productive, managerii trebuie să coordoneze activităţi de scanare a mediului, de culegere a informaţiilor, multe dintre ele nefinanciare. Oricum, sunt puţine organizaţii care iau în considerare idei de investiţii transmise neformal, majoritatea preferă ruta formală de identificare a ideilor de investiţii.

[2] R. Butler, L. Davies, R. Pike, J. Sharp, *Strategic investment decisions*, Rouledge, New York, (1993) pp. 52-59.

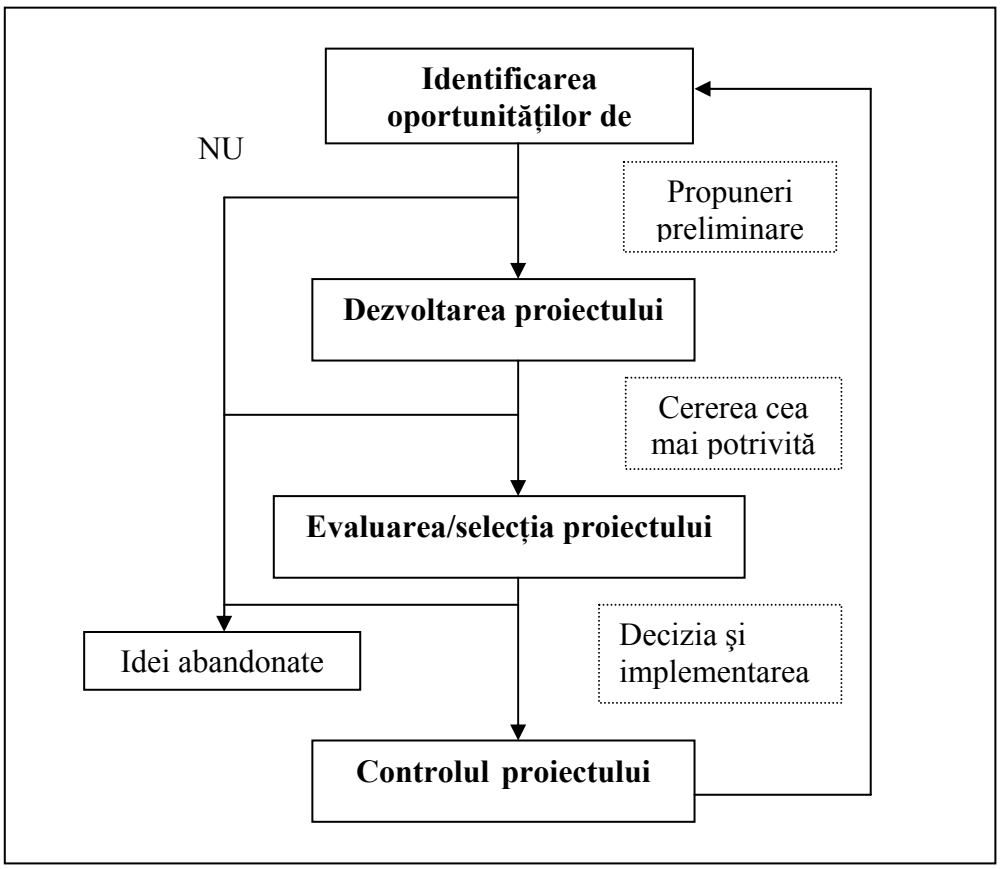

Fig.1 *Procesul decizional în investiții de capital*
(după Butler, R., Davies L., Pike R., Sharp J., (1993), p.52)

Dezvoltarea ideii de investiții într-o propunere fermă

Această etapă se mai numeşte şi revizia preliminară a proiectului şi constă în scanarea tuturor ideilor de investiții. Nu se procedează la o evaluare în detalii a fiecărui proiect propus, dar este un mijloc de filtrare pentru a nu se consuma resurse pentru investigații noi. Ideile emise pot să nu se încadreze în strategia generală sau să fie respinse datorită faptului că nu conduc la creştere sau mentenanță. Proiectele de investiții de capital nu sunt privite izolat, ci în contextul întregii afaceri, scopurilor acesteia şi direcțiilor strategice. De exemplu, chiar dacă o firmă multinațională care produce sticlă are ca obiective strategice dezvoltarea afacerii în cât mai multe țări, nu va intra pe piața României construind o fabrică producătoare de sticlă, ci, după multe investigații şi reluări ale ideilor de investiții emise, ar începe cu deschiderea unei filiale care să se ocupe de import şi vânzare. În scanarea ideilor managerul trebuie să răspundă unor întrebări de tipul:

- Sunt propunerile compatibile cu strategia organizației?
- Ideile emise sunt fezabile?
- Vom avea acces la resursele necesare (financiare, tehnologice, competențe ale personalului etc.)?
- Proiectul necesită dezvoltări ulterioare?

Un alt element al acestei etape implică definirea proiectelor, specificațiile detaliate ale proiectelor, caracteristicile tehnice şi economice ale proiectelor. Proiectele trebuie create.

„ ...proiectele de capital nu-şi încep viața într-un cabinet plin aşteptând colecția de informații necesare pentru evaluare. Ele trebuie create. Alegerea formei proiectului implică scanarea şi definirea etapelor în care informațiile sunt limitate, căutarea cererilor şi analiza secvențială[3]".

De asemenea, în etapa de dezvoltare se realizează comunicarea cu ceilalți manageri şi cu persoane cheie din cadrul organizației şi se caută susținerea proiectului.

Selecția proiectelor

Selecția proiectelor implică evaluarea şi decizia care rezultă din această evaluare: acceptare, respingere, cerere pentru informații în continuare, etc.). Evaluarea proiectului reprezintă asamblarea informațiilor, de cele mai multe ori în termeni de cash flow şi aplicarea tehnicilor specifice investițiilor. Se decide dacă se aplică metode de evaluare sofisticate, riguroase, sau metode simple. Un element crucial în luarea deciziilor de investiții este evaluarea riscului proiectului. După evaluare, proiectele mari cer considerarea opiniei unui număr mare de nivele ierarhice până când proiectul este aprobat. Cele mai multe proiecte care sunt susținute de nivelul cel mai înalt sunt acceptate şi trecerea lor prin diferite nivele ierarhice este formală.

Controlul proiectelor, incluzând şi post-auditul

În literatura de specialitate de multe ori se consideră că faza de control implică selecția proiectelor. În fapt, în etapa de control procesul este mai mult de monitorizare a implementării şi a performanțelor obținute prin auditul post implementare. Controlul oferă un feedback util asupra modului în care operează bugetarea capitalului şi asupra realismului prezumțiilor utilizate în previziuni.

Controlul ante-decizional cuprinde mecanisme proiectate pentru a influența comportamentul managerului, cum sunt:

- control de selecție (selectarea personalului care are competențele necesare operării cu proiectul de investiție);
- control de intervenție (stabilirea nivelelor de autorizare şi a procedurilor);
- control de influențare (stabilirea țintelor, limitelor de flux de numerar şi identificarea domeniilor strategice de creştere).

Controlul post-decizional sprijină managerii să implementeze proiectul pe baza unui grafic de activități, cu termene şi responsabilități şi să obțină performanțe la nivelul planificat. Acest control ajută managerii să învețe din experiențe să îmbunătățească calitatea deciziilor viitoare şi să tempereze previziunile prea optimiste.

[3] King, P., (1975) *It is emphasis of capital budgeting theory misplaced?* În *Journal of Business Finance and accounting* no.2 (1).

Procesul managerial de dezinvestiții

Dezinvestiția reprezintă procesul de stopare imediată a efectelor negative din viitor din folosirea unor active sau dintr-o activitate care se impune a fi eliminată.

Procesul decizional de dezinvestiții cuprinde prin urmare 4 etape (fig.2).

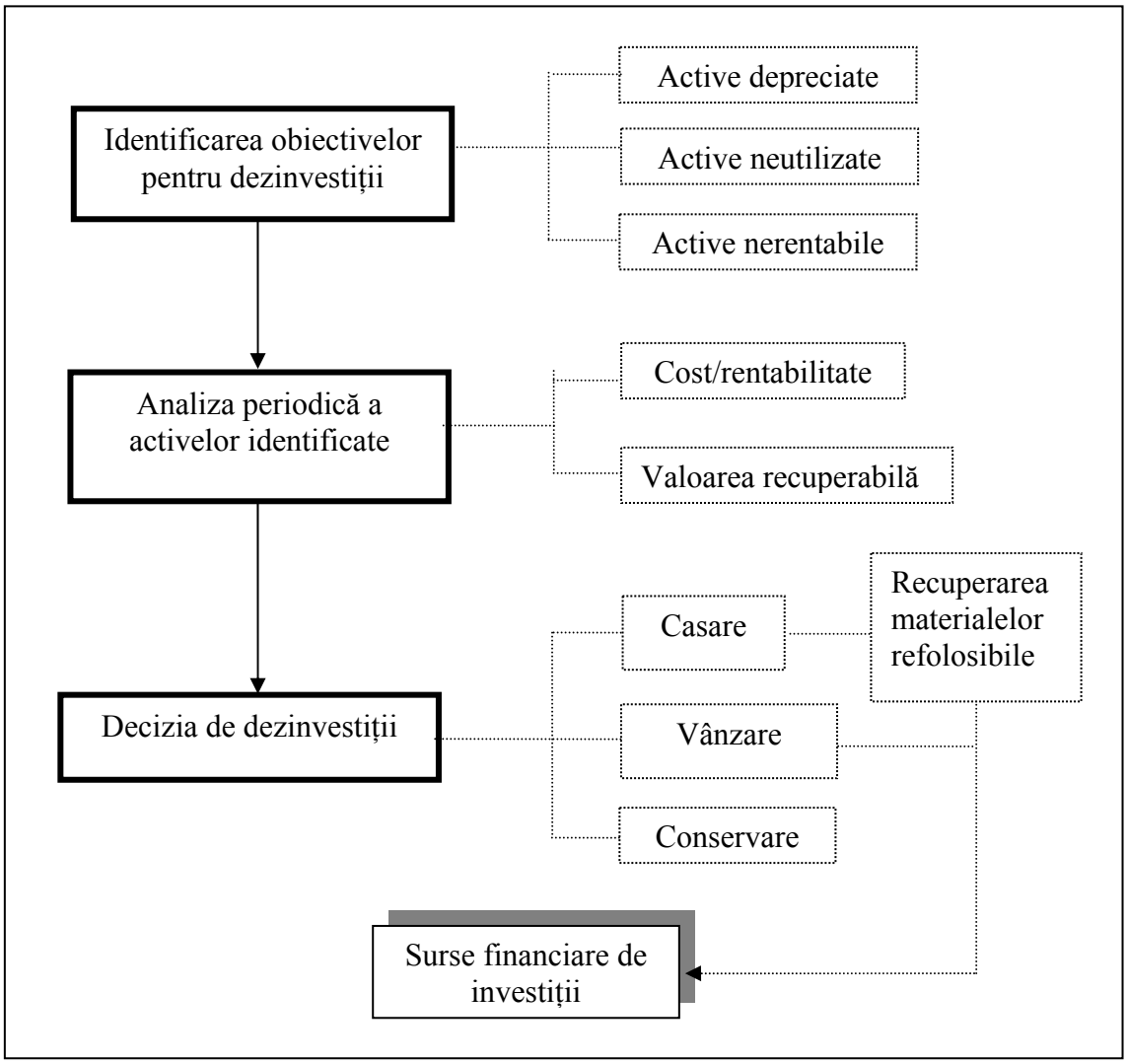

Fig. 2. *Procesul decizional de dezinvestiții a capitalului fix*

Identificarea obiectivelor pentru dezinvestiţii

Inventarierea periodică a capitalului fix nu este necesară numai din considerente contabile, ci şi tehnice productive. Echipele de inventariere tehnice au în vedere analiza fişelor tehnice ale activelor care prezintă evenimentele semnificative din viaţa acestora şi verificarea stării tehnico-economice a acestora. Listele rezultate vor cuprinde activele clasificate pe grupe de importanţă:

- active care sunt rentabile şi au capacitate beneficiară;
- active care sunt depreciate, dar mai pot funcţiona, costul întreţinerii şi reparaţiilor fiind sub capacitatea lor beneficiară;

- active care trebuie scoase din funcțiune (depreciate total sau care pot funcționa, dar costul întreținerii depăşeşte capacitatea beneficiară sau chiar costul unui activ nou).

Starea tehnico-economică a activelor vizează cele trei tipuri de depreciere: fizică, funcțională şi economică.

Deprecierea sau deteriorarea fizică este evidențiată prin utilizare şi uzură, putrezire, infestări, fisuri, mucegai, deteriorări şi alte defecte structurale sau de învechire.

Deprecierea funcțională este pierderea din valoare sau utilitate cauzată de ineficiență sau nepotriviri în însuşi activul respectiv când este comparat cu altul înlocuitor mai puțin costisitor şi mai eficient obținut printr-o tehnologie modernă.

Deprecierea economică este cauzată de factori externi (materii prime şi utilități mai scumpe, concurență sporită, legislație de mediu etc.) şi poate reflecta inutilitatea.

Analiza periodică a activelor identificate

Parametrul financiar relevant al dezinvestiției este valoarea recuperabilă şi reprezintă sursă de investiții.

Valoarea recuperabilă a unei dezinvestiții constituie fluxul real de capitaluri formate de venitul realizat de activele asociate activității de referință încheiate diminuat cu cheltuielile aferente acestei acțiuni. Fluxul monetar pozitiv al valorii recuperabile, actualizat cu rata marginală a capitalului, se diminuează cu fluxul negativ reflectat de cheltuielile cu dezinvestiția (demontare, demolare, salarii, cheltuieli de valorificare, cheltuieli de reorganizare etc.).

Prin urmare:

$$\text{Vrd} = (\sum_{i=1}^{n} CFv_i - \sum_{j=1}^{m} CFc_j)k \qquad (1)$$

unde: Vrd = valoarea recuperabilă a dezinvestiției
CFv = fluxul de numerar al valorii recuperabile
CFc = fluxul de numerar reflectat de cheltuielile cu dezinvestiția
i = 1...n, unde n = modalități de recuperare
j = 1...m, unde m = elemente de cheltuieli
k = rata marginală a capitalului

Ritmul dezinvestiției şi al recuperării capitalurilor din dezinvestiție sunt decisive pentru creşterea valorii recuperabile.

Decizia de dezinvestiții a capitalului fix

Decizia de dezinvestiție are o componentă majoră financiară şi aplică decizia de oportunitate sau costurile de oportunitate, urmând patru reguli privind definirea unei situații relevante:

Regula 1: o suplimentare de intrare de numerar este pozitivă;

Regula 2: o suplimentare de ieşire de numerar este negativă;

Regula 3: o oportunitate pierdută de a obține un supliment de flux de numerar este negativă;

Regula 4: o oportunitate de a evita o ieşire de numerar este pozitivă.

De aceea în decizia de dezinvestiții trebuie să se răspundă la următoarele întrebări: Să se facă sau nu? Când să se facă? Cum să se facă?

Pentru a răspunde la aceste întrebări, trebuie luate în considerare modificările care se produc, an de an, pe baza previziunii veniturilor, a valorilor recuperabile etc. De asemenea, se impune ca dezinvestiția să fie tratată secvențial, an de an, şi să se ia decizia dezinvestiției sau a continuării activității încă o perioadă de timp. Decizia se bazează pe comparația valorilor.

- Dacă valoarea recuperabilă curentă este inferioară valorii actualizate a fluxurilor de venituri viitoare pierdute la finele duratei restante de viață a activității atunci valoarea actuală netă este negativă pentru dezinvestiție şi se decide menținerea activității.
- Dacă valoarea recuperabilă curentă este superioară valorii actualizate a fluxurilor de venituri viitoare pierdute pentru durată de viață restantă pierdută atunci valoarea actuală netă este pozitivă pentru dezinvestiție. Se compară valoarea recuperabilă curentă cu valoarea fluxurilor viitoare pierdute pentru o durată restantă de viață mai scurtă şi se decide amânarea dezinvestiției.
- Dacă valoarea recuperabilă curentă este superioară tuturor valorilor actualizate a fluxurilor de venituri viitoare pierdute care corespund tuturor duratelor de viață restante pierdute se decide dezinvestiția imediată.

Raționamentul decizional urmează una din următoarele direcții:

- dezinvestirea unui activ sau a unei activități nerentabile şi alocarea valorii recuperabile unei oportunități de reinvestiție rentabilă;
- dezinvestirea unui activ sau a unei activități încă rentabile pentru a aloca valoarea recuperabilă unei oportunități de reinvestiție mai rentabilă;
- dezinvestirea unui activ şi punerea acestuia în conservare (pentru stoparea cheltuielilor) în vederea unei utilizări viitoare;
- dezinvestirea unei activități nerentabile şi achitarea datoriilor (în cazul falimentului).

Alocarea surselor financiare obținute pentru investiții

Fondurile financiare recuperate din procesul de dezinvestiții, obținute prin vânzarea activelor sau a materialelor recuperabile formează surse pentru investiții noi (în capital fix sau în capital financiar). Desigur că aceste fonduri financiare îşi pot găsi şi alte destinații, în sfera consumului (materii prime, stocuri de marfă, salarii etc.), sau în investiții necorporale care îşi dovedesc eficiența în timp ca şi investițiile în capital fix (resurse umane, marketing).

Concluzii

Procesele de investiții şi de dezinvestiții sunt independente în managementul investițiilor. Un management eficace însă armonizează cele două procese prin cele două variabile fundamentale: sursa financiară şi rentabilitatea. În situația în care un activ fix trebuie să fie dezafectat, se decide momentul în care acesta se înlocuieşte cu altul nou şi sursa de finanțare . O altă legătură între aceste procese este şi sistemul de lease-back sau sale-back, în care un activ fix poate fi preluat de furnizorul său şi înlocuit cu altul nou la un preț mai scăzut prin aplicarea unui discount semnificativ sau considerând prima rată plătită în situația achitării în rate sau a unui contract de leasing.

Decizia de investiții armonizată cu decizia de dezinvestiții se finalizează prin creşterea eficienței economice.

STRATEGII MANAGERIALE DE SCHIMBARE ÎN MEDIUL INTERNAȚIONAL BAZAT PE CUNOAȘTERE

Conf.univ.dr. Elena DOVAL

Starting from Williamson's suggestions regarding the necessity of organizations to build a portfolio of strategic options in order to adapt to the international environment changes, this paper presents a few current regarding theories regarding change. These concepts are focused on the main domains the management of any organization may find adequate solutions within international environment based on knowledge, such as: the harmonisation between integration and externalisation, flexible specialization, harmonisation between standardization and adaptation, the organization flexibility, the integration of the communication and the development of international competencies.

Contextul complex în care se produce schimbarea în mediul internațional face ca managementul să adopte o serie de strategii care să faciliteze nu numai reducerea forțelor împotriva schimbării, dar şi succesul organizațiilor care acționează în mediul internațional sau global. Bazat pe faptul că schimbările din mediul internațional nu sunt predictibile, Williamson[1] (1999) sugerează construirea unui portofoliu de opțiuni strategice şi propune ca acest proces să urmeze 4 faze: descoperirea constrângerilor ascunse, stabilirea celor mai potrivite procese de schimbare, optimizarea portofoliului de opțiuni şi combinarea planificării cu oportunismul.

Descoperirea constrângerilor ascunse

Constrâgerile organizației față de mediu se manifestă fie prin lipsa de cunoştințe privind piața internațională, deşi au capabilități strategice, fie prin lipsa capabilităților strategice, deşi au cunoştințe privind piața. Descoperirea

[1] P.J. Williamson, *Strategy as options on the future,Sloan Management Review*, Spring, UK, 1999, pp.118-126.

constrângerilor, sau armonizarea între cele două tipuri de constrângeri se realizează prin construirea unor noi capabilităţi strategice simultan cu extinderea cunoştinţelor despre mediul internaţional.

Stabilirea celor mai potrivite procese de schimbare

Odată ce golurile au fost descoperite, se urmăreşte umplerea lor prin însuşirea avantajului obţinut din observarea atentă a comportamentului competitorilor şi prin acumularea cunoştinţelor obţinute de la furnizori şi cumpărători (reclamaţii, sesizări). Implementarea managementului calităţii totale poate fi unul dintre procesele utilizate.

Optimizarea portofoliului de opţiuni

Având îmbunătăţite capabilităţile şi cunoştinţele de piaţă, organizaţia trebuie să selecteze portofoliul potrivit de opţiuni strategice, concentrându-se pe doi factori: alternative tehnologice care ar putea veni în întâmpinarea nevoilor viitoare a consumatorilor şi segmentele de piaţă noi pe care organizaţia trebuie să le cunoască.

Combinarea planificării cu oportunismul

Deşi organizaţia a creat un set de opţiuni strategice, nu poate planifica viitorul, dar îşi poate crea un spaţiu strategic de manevră în viitor, numit oportunism, care însă trebuie să acţioneze în direcţia misiunii sale.

Această abordare ajută organizaţia să-şi creeze o bază robustă pentru a mânui incertitudinea viitorului într-un mediu bazat pe cunoaştere.

Dintre strategiile adoptate în acest context, pot fi menţionate[2]: armonizarea dintre integrare şi externalizare, specializarea flexibilă, armonizarea dintre standardizare şi adaptare, flexibilizarea organizaţiei, integrarea comunicării şi dezvoltarea competenţelor internaţionale şi globale.

Armonizarea dintre integrare şi externalizare

Integrarea verticală, de regulă atrage costuri fixe mari. Politica de a produce totul în aceeaşi întreprindere sau centrală era specifică economiei planificate şi marilor întreprinderi de stat cu peste 10000 de salariaţi. Marile organizaţii care acţionează internaţional şi global, care au peste 20.000 de salariaţi, adoptă aceeaşi politică, dar nu se confruntă cu problema costurilor mari indirecte, deoarece procesele administrative se bazează pe externalizarea activităţilor periferice, datorită inflexibilităţii sistemului intern administrativ.

---

[2] Stapleton Tony şi colectiv, *Marketing in a Complex World. MBA Cource.* The Open University, Business School. Milton Keynes, UK, 2004, unit 2, pp.137, 140-141, unit 4, pp.70-72, 80, unit 5, pp. 100-101., unit 6, p.179, unit 7, pp. 74, 83, unit 9, p.180.

Din armonizarea celor două politici rezultă accesul la economia de scară şi avantaje competitive determinate de controlul şi flexibilitatea operațiilor din cadrul organizațiilor, costuri scăzute de management şi administrative (indirecte).

Specializarea flexibilă

Specializarea flexibilă reprezintă răspunsul organizației la provocările concurenței prin mutații strategice de la producția de masă la producția specializată. Această schimbare este posibilă printr-un proces continuu de inovare a produselor şi implementarea proceselor tehnologice flexibile, prin integrarea rețelei de mici subcontractori specializați care au ca avantaj comparativ nivel înalt de tehnologie, personal înalt calificat şi informație. Organizația îşi păstrează doar activitățile de bază unde competențele strategice creează un avantaj competitiv.

Acționând în mediul internațional, marile corporații includ în rețeaua de subcontractori organizații locale pe care le susțin inițial financiar şi tehnic, în acest mod având la dispoziție nişe de piață locală prin import de subansamble şi re-export de produse finite.

Armonizarea dintre standardizare şi adaptare

Standardizarea reprezintă fabricarea produselor sau prestarea de servicii de masă, specific economiei de scară, prin aplicarea tehnologiilor computerizate şi a sistemelor de marketing şi vânzări tipizate, cu costuri reduse în țara de origine şi exportul acestora pe piața internațională.

Adaptarea implică schimbări în tehnologie, produse, sisteme de marketing şi vânzări pentru a răspunde cerințelor consumatorilor şi beneficiarilor de produse şi servicii din segmentele de piață în care urmează să fie exportate acestea. Armonizarea acestor politici conduce la o strategie de penetrare a pieței externe. În acest sens, Johansson[3] (2000) subliniază faptul că în multe activități internaționale, activitatea de bază care creează produsul intermediar este standardizată pentru a obține economia de scară, iar produsul final este adaptat pentru a satisface cerințele locale. De exemplu: un automobil poate avea şasiul şi motorul standardizate, iar celelalte elemente de design sau componente opționale să fie adaptate.

În funcție de condițiile locale, strategia de armonizare între standardizare şi adaptare poate lua diferite forme, ca de exemplu: produse standardizate şi sistem de comunicare adaptat sau produse adaptate şi sistem de marketing standardizat.

[3] J.K. Johansson, *Global Marketing: Foreign Entry*, Local Marketing and Global Management, McGrew Hill, London, 2000, p.369.

Flexibilizarea organizației

În scopul creşterii eficienței activității în mediul internațional complex şi volatil managementul trebuie să adopte strategia de flexibilizare a organizației. După Volberda[4] (1998), organizațiile moderne trebuie să includă o serie de caracteristici diferite de organizațiile clasice pentru a avea mai mult succes fără a pierde avantajul competitiv deja creat (fig.1).

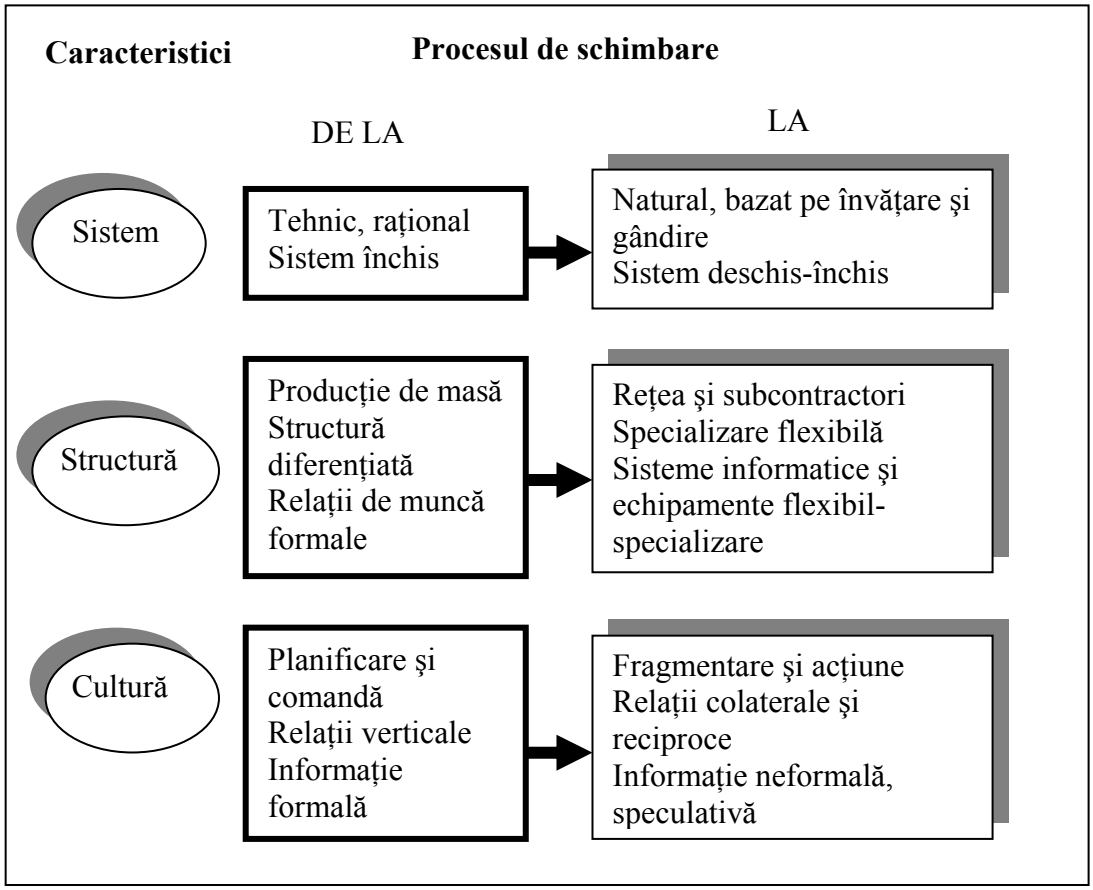

Fig.1 *Flexibilizarea organizației, adaptare după Volberda (1998)*

Aceste caracteristici se obțin prin procesul de schimbare şi de adaptare a organizației clasice, dobândind caracteristici care să permită implementarea altor strategii, cum sunt adaptarea, externalizarea, rețele organizaționale.

Integrarea comunicării

Strategia de integrare a comunicării înțelege organizația ca un brand în sensul că are scopul de a crea imagine. Deoarece organizațiile nu se nasc peste noapte ca fiind organizații care acționează în mediul internațional, integrarea comunicării este un proces îndelungat care se dezvoltă o dată cu organizația şi presupune resurse tehnologice, manageriale şi de infrastructură.

[4] H.W Volberda, *Building the Flexible Firm*. Oxford University Press, Oxford, 1998, pp.26-27.

După Schultz şi Kitchen[5] (2000) comunicarea integrată implică managementul relațiilor cu grupurile de cumpărători într-o manieră pluralistă, interactivă şi pe termen lung. Ei disting 4 caracteristici ale comunicării integrate care să creeze imagine şi recunoaştere pentru organizație:

- procesul de integrare a comunicării are nevoie de un management adecvat înțelegerii dinamicii vocii cumpărătorilor şi a potențialilor cumpărători. Relațiile cu aceştia trebuie să fie planificate, implementate şi monitorizate, apoi ajustate când este necesar. Acest proces este dirijat de imperative strategice, de o viziune pe termen lung şi implică diferite alianțe şi relații strategice;
- comunicarea integrată nu este o activitate, ci un proces diversificat şi implică utilizarea întregului arsenal de comunicare a organizației;
- comunicarea se realizează în ambele sensuri, interactiv şi cu scop de beneficiu mutual. Constă în identificarea, stabilirea şi menținerea relațiilor cu un public variat la nivel național, regional, internațional şi global;
- publicul capabil să influențeze performanțele organizației este pluralist din punctul de vedere al supraviețuirii şi creşterii organizației în mediul global.

Imaginea este prea importantă să fie lăsată hazardului şi de aceea ea trebuie creată, întărită şi îmbunătățită continuu pentru a aduce identitate organizației prin acțiuni strategice (fig.2).

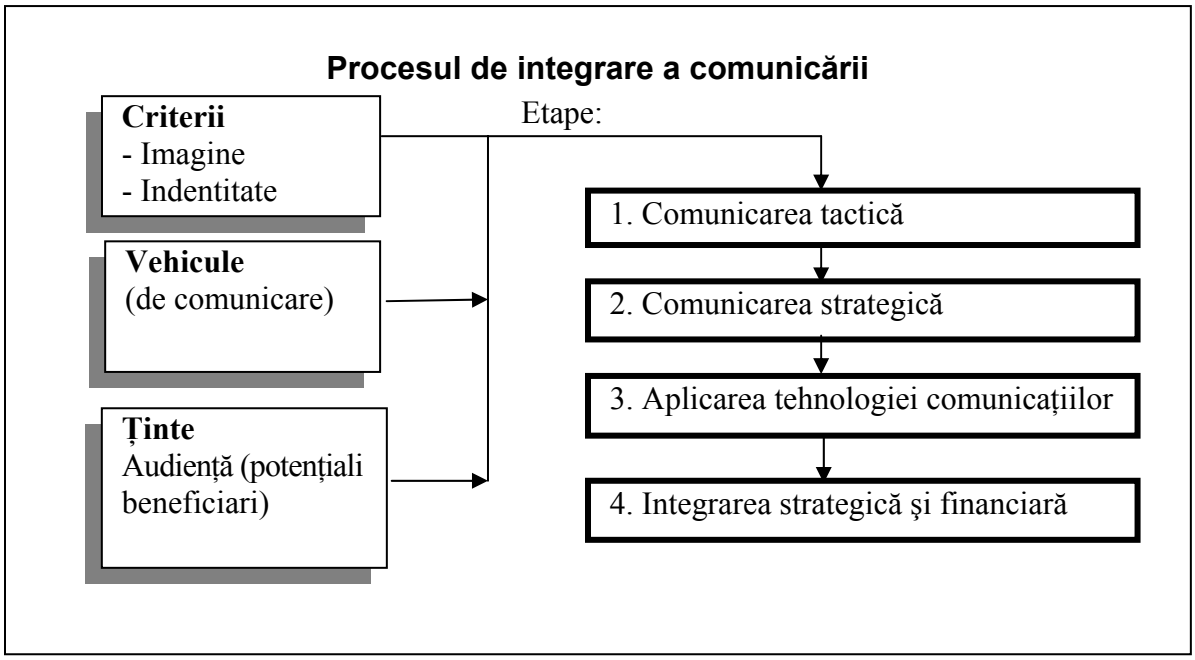

Fig. 2 *Procesul de integrare a comunicării (adaptare după Schultz şi Kitchen, 2000)*

[5] D.E. Schultz, and J.K. Kitchen, *Communicating Globally. An Integrated Marketing Approach*, McMillan Press Ltd., London, 2000, pp. 58, 62-63.

Coordonatele tactice se referă la integrarea elementelor promoționale cum sunt reclama, publicitatea, public relation, internet, marketing direct urmărindu-se ca aceleaşi valori de bază să fie mereu repetate, chiar dacă mesajele variază în conținut.

Coordonatele strategice se referă la mesajul dual, transmis atât beneficiarilor, cât şi potențialilor beneficiari prin combinarea acestuia asfel încât să corespundă nevoilor publicului larg.

Tehnologia informațională este utilizată pentru a identifica, evalua şi monitoriza impactul programelor de comunicare integrată asupra segmentelor de piață țintă şi asupra clienților cheie.

Integrarea strategică şi financiară reprezintă nivelul cel mai înalt de integrare în care bugetele se construiesc în funcție de profitul obținut din investiția în infrastructura necesară comunicării.

Dezvoltarea competențelor internaționale şi globale

Organizațiile care activează la nivel internațional şi global îşi proiectează strategii de construire a noi competențe pentru a perpetua în viitor capabilități strategice. Proiectarea competențelor internaționale şi globale se bazează pe o schimbare fundamentală de atitudine în raport cu avantajul competitiv, care este dinamic şi direcționat spre creație şi nu spre exploatare. Organizațiile nu se axează pe protejarea avantajului competitiv obținut prin competențe deja vechi, ci pe inovare, acumulare de noi cunoştințe şi experiențe şi pe descoperirea de noi resurse şi capabilități.

Nohria şi Ghoshal (1997)[6] afirmă ”avantajul competitiv al unei organizații multinaționale creşte din abilitatea de a crea noi valori prin acumulare, transfer şi integrare a diferitelor feluri de cunoştințe, resurse şi capabilități de-a lungul unităților organizaționale dispersate”. Autorii afirmă că schimbările organizaționale asociate cu integrarea globală capătă noi capabiltăți tehnice prin vehicule specifice structurilor „tip rețea”. Aceste capabilități sunt construite, pe de o parte prin strategii specifice organizațiilor globale (alianțe, achiziții, joint-venture etc.) şi pe de altă parte, prin procesul de combinare a resurselor şi capabilităților acumulate de la diferite unități localizate global şi de la parteneri din alianțe în noi capabilități care nu sunt valabile nici unei părți afiliate. Prin globalizare se dezvoltă, de asemenea, noi competențe manageriale, susținute de structurile „tip rețea”.

Strategia globală are, după Ghoshal[7] (1997) un cadru organizatoric specific. Pentru a avea succes organizațiile au de îndeplinit trei obiective strategice:

---

[6] Nohria N., Ghoshal S., *The differentiated network*, Jossey-Bass, San Francisco, USA, 1997, p.208.

[7] Ghoshal S., *Global strategy: an organizing framework*, in Strategic Management Journal, vol.8, 1987, pp.425-440.

1) să fie eficiente în activitățile operaționale curente prin:
- exploatarea avantajelor oferite de diferențele din diferite țări (de ex. costul forței de muncă sau costul capitalului);
- economie de scară: expansiune, volum;
- economie de scop: investițiile şi costurile să fie repartizate între produse, piețe şi afaceri sau activități;
2) să realizeze un management eficace al riscului prin:
- balansarea economiei de scară prin flexibilitate între acțiuni strategice şi operaționale;
- diversificarea portofoliului şi crearea opțiunilor privind avantajul comparativ din diferite țări;
3) să dezvolte inovarea, învățarea şi adaptarea prin:
- învățarea din diferențele dintre țări cu privire la procesele manageriale şi sisteme;
- exploatarea avantajelor experienței acumulate (reducerea costurilor, inovații);
- disiparea cunoştințelor şi învățării în întreaga organizație (filiale şi locații în diverse țări) privind produsele, piețele şi afacerile sau activitățile.

Exemplificăm o serie de competențe culese din practica managerială:
- pregătirea organizației să învețe din succese şi greşeli;
- investiții în parteneriate tehnologice în vedere asigurării flexibilității;
- investiții în relațiile externe pentru a acumula cunoştințe din colaborare;
- recrutarea managerilor inovatori şi care apreciază munca în echipă;
- cunoaşterea beneficiarilor şi a valorilor acestora, cercetând oportunitățile de comunicare şi cooperare;
- investiții în construire organizației tip rețea, nu numai în infrastructură şi acordarea importanței internetului în comunicare cu furnizorii şi clienții;
- investiții în brand (marcă) pentru a câştiga rapid avantaj competitiv;
- proiectarea noilor clase de produse şi servicii cu tehnologii computerizate;
- evitarea acumulării de numerar şi investirea banilor în noi activități care creează oportunitatea dezvoltării organizației şi succesului;
- pregătirea pentru o standardizare armonizată cu adaptarea şi elaborarea noilor proceduri strategice aferente;
- construirea unei organizații multi-locală în locul uneia globale prin joint-venture şi parteneriate;

- externalizarea activităților auxiliare pentru reducerea costurilor activității de bază;
- înființarea unui departament de public relation şi lobby pentru a dezvolta resursele informaționale şi relațiile;
- extinderea activității organizației de la producție la servicii, care sunt mai uşor de lansat pe piața internațională;
- scanarea continuă a mediului pentru a evidenția amenințările şi oportunitățile;
- realocarea operațiilor din țările gazdă;
- planificarea recesiunii şi pregătirea strategiei de relansare.

Concluzii

Organizațiile sunt ființe vii, astfel că sunt supuse procesului schimbării pentru a deveni mai performante sau pentru a trece cu succes o perioadă de criză, de a se reface, a supraviețui şi a se dezvolta. În mediul contemporan, bazat pe cunoaştere, în care inteligența artificială devine mijlocul principal în procesul de luare a deciziilor, se structurează o nouă arhitectură a organizațiilor . Procesul de schimbare capătă o dinamică foarte rapidă, ceea ce implică abordarea şi adoptarea de strategii adecvate schimbării mediului internațional.

CONVENȚIA PENTRU APĂRAREA DREPTURILOR OMULUI ŞI A LIBERTĂȚILOR FUNDAMENTALE (ROMA, 4 MAI 1950)

Lect.univ.dr. Nasty VLĂDOIU

The individual and the community are the first priority of national security. This conceptual change must be implemented through radical reforms in every system of national security. Reshaping the security sector also means implementing newsystems of values, thus confirming the modernization and professionalisation of Romanian Armed Forces. The main consequence of this process is the necessity to democratize the military structure in order to fully promote human rights and the protection of fundamental freedoms. Therefore, MoD reveals a constant concern to prevent and discourage any form of discrimination.

Această Convenție a fost primul instrument de drept internațional care a organizat apărarea individului în fața propriului stat, garantându-i drepturile şi libertățile fundamentale. Ea permite statelor, în anumite condiții, ca obligațiile lor să fie suspendate în caz de război sau de alt pericol care amenință viața națiunii (art. 15 paragraf 1). Dar chiar în aceste împrejurări, nici un stat nu se poate sustrage obligației de a respecta dreptul la viață, de la obligația interzicerii torturii, a sclaviei şi neretroactivității legilor penale. Dispozițiile Convenției privitoare la dreptul la viață sunt, conform art.15 paragraf 2, "inderogabile."

Convenția prevede în art. 2 că „dreptul la viață al oricărei persoane este protejat prin lege. Moartea nu poate fi cauzată cuiva în mod intenționat, decât în executarea unei sentințe capitale pronunțate de un tribunal în cazul când infracțiunea este sancționată cu această pedeapsă prin lege." În cel de-al doilea alineat Convenția detaliază situațiile în care nu se aduce atingere dreptului la viață: "moartea nu este considerată ca fiind cauzată cu încălcarea acestui articol în cazul când ea ar rezulta din recurgerea la forță dovedită absolut necesară: a) pentru a asigura apărarea oricărei persoane împotriva violenței ilegale (legitima apărare); b) pentru a efectua o arestare legală sau pentru a împiedica evadarea unei persoane legal deținute; c) pentru a reprima conform legii o revoltă sau o insurecție."

În timpul lucrărilor de elaborare a textului articolului 2, s-au conturat două propuneri principale. Prima avea în vedere preluarea integrală a textului Declarației Universale a Drepturilor Omului, care prevedea că: "orice persoană are dreptul la viață, la libertate şi la siguranța personală." Cea de-a doua propunere provenea din partea delegației Marii Britanii, proiect bazat pe lucrările Comisiei pentru drepturile omului din sânul Națiunilor Unite. Formularea articolului era foarte asemănătoare celei din ziua de azi, cu excepția primului alineat. În final s-a decis fuziunea celor două variante pentru a se obține un articol mult mai complex în conținut decât cel prevăzut în Declarația Universală. Având în vedere această evoluție a lucrărilor de elaborare a articolului, studiul acestora nu oferă cercetătorilor şi practicienilor de astăzi foarte multe indicii cu privire la conținutul şi întinderea pe care inițiatorii au înțeles să le dea acestui drept.

În ceea ce priveşte pedeapsa cu moartea, Consiliul Europei a adoptat două Protocoale consacrate expres şi exclusiv acestei probleme. Astfel au apărut Protocoalele nr.6 şi nr. 13 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Protocolul nr. 6 prevede abolirea pedepsei cu moartea şi că "nimeni nu poate fi condamnat la o asemenea pedeapsă, nici executat." Totuşi Protocolul admitea unele excepții justificate de circumstanțe excepționale. Un stat poate prevedea în legislația sa pedeapsa cu moartea pentru acte săvârşite în timp de război sau de pericol iminent de război. "O asemenea pedeapsă nu va fi aplicată decât în cazurile prevăzute de această legislație şi conform dispozițiilor sale. Statul respectiv va comunica Secretariatului General al Consiliului Europei dispozițiile aferente legislației în cauză." Nici o derogare de la dispozițiile prezentului Protocol pe temeiul articolului 15 şi al articolului 64 din Convenție nu este îngăduită.

Prin Protocolul nr. 13, încheiat la 3 mai 2002, statele membre ale Consiliului Europei au mers într-o direcție mult mai radicală pe calea eliminării pedepsei cu moartea în orice circumstanțe. Aşa cum declară şi în Preambul abolirea pedepsei cu moartea se impune deoarece "este esențială" pentru protecția dreptului la viață, "valoare fundamentală într-o societate democratică", dar şi "pentru întreaga recunoaştere a demnității inerente oricărei ființe umane". În acest sens Protocolul prevede că "pedeapsa cu moartea va fi abolită. Nimeni nu va putea fi condamnat la o asemenea pedeapsă sau executat." Spre deosebire de prevederile Protocolului nr. 6, acest din urmă Protocol nu prevede nici un fel de derogări admisibile.

Din ansamblul dispozițiilor enunțate deducem că dreptul la viață este unul din drepturile fundamentale esențiale şi are caracter absolut, nefiind permisă nici o altă derogare de la protecția lui în timp de pace sau de război, cu excepția prevederilor exprese şi limitativ prevăzute de art. 2 alineatul 2. Textul Convenției, împreună cu cel al celor două Protocoale, prin care a fost abolită pedeapsa cu moartea, urmăresc protecția individului împotriva oricărei suprimări a vieții, impusă în mod arbitrar de către stat.

Analizând prin coroborare textele dispozițiilor internaționale observăm următoarele: art. 2 Convenția Europeană a Drepturilor Omului reglementează dreptul la viață şi nu viața însăşi, ca valoare care trebuie protejată de lege; dreptul la viață aparține oricărei persoane fără discriminare; protecția legală a dreptului la viață trebuie asigurată de autoritățile naționale şi este completată de interzicerea privării vieții în mod intenționat.

În determinarea conținutului acestui drept, un rol esențial l-a jucat jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Trebuie subliniat faptul că jurisprudența acesteia pune în acord textul Convenției cu evoluțiile societății din ultimii 55 de ani, ce s-au scurs din momentul elaborării acesteia. Astfel se poate afirma despre Convenție că reprezintă un "instrument viu". Având în vedere textul articolului 2, este dificil de stabilit sensul şi limitele pe care Convenția le stabileşte pentru acest drept, problemă cu care ne confruntăm şi în cazul articolului 3 din Declarația Universală. Curtea a fost confruntată chiar cu problema definiției vieții şi a stabilirii titularilor acesteia, în spețe ce au vizat dreptul la viață al fătului sau euthanasia. În final, tot jurisprudența Curții Europene este cea care stabileşte dacă dreptul la viață, aşa cum este consacrat în Convenție, trebuie înțeles în sens larg sau în sens restrâns. Datorită legăturii indisociabile cu întregul mecanism european de protecție a dreptului la viață, vom analiza mai pe larg rolul Curții, atunci când vom studia acest mecanism în următoarea parte a lucrării.

Locul dreptului la viață, al dreptului la integritate fizică şi al dreptului la integritate psihică în cadrul drepturilor omului

Drepturile primei generații sau drepturile civile şi politice reprezintă drepturi esențiale, constituind scheletul Convenției Europene a drepturilor omului, chiar dacă aceasta consacră şi un număr de drepturi economice şi sociale. Spre deosebire de drepturile celei de-a doua generații (şi anume, drepturile economice, sociale şi culturale), drepturile civile şi politice – din prima generație – nu presupun obținerea unei prestații din partea statului, ci mai degrabă abținerea acestuia de a le încălca. Acestea presupun o libertate de alegere şi de acțiune a individului, fără intervenția statului, de aceea se mai numesc şi drepturi negative.

În evoluția domeniului drepturilor omului, la un moment dat nu a mai fost posibilă ignorarea dimensiunii economice şi sociale. Această evoluție a fost logică, din moment ce o parte din drepturile civile şi politice dobândesc prin drepturile sociale şi economice o veritabilă prelungire. Aceste drepturi au fost enunțate prin Declarația Universală a drepturilor omului şi consacrate ca o categorie distinctă de drepturi prin Protocolul privitor la drepturile sociale şi economice din 1966. Chiar şi Convenția Europeană a drepturilor omului, deşi nu consacră decât un număr limitat de drepturi sociale şi economice, printr-o interpretare evolutivă a devenit receptivă la acestea din urmă, iar în cadrul

Consiliului Europei acestea au fost consacrate de alte texte, în special Carta socială europeană. Aceste drepturi pot fi regrupate schematic în trei subcategorii: dreptul la muncă, dreptul la protecţie socială, drepturile culturale. Critica adusă acestora este că devin drepturi virtuale atunci când pe plan material, realizarea lor depinde de mijloacele economice, financiare, sociale ale fiecărui stat, la un moment dat din istoria acestuia.

Drepturile celei de-a treia generaţii sunt dreptul la pace, dreptul la un mediu sănătos sau dreptul la respectul patrimoniului comun al umanităţii, denumite şi drepturi de solidaritate. Critica adusă acestora este că pot fi mult mai uşor calificate drept proclamaţii care sunt lipsite de valoare juridică, iar uneori chiar şi de un conţinut propriu. Singurul care scapă într-o anumită măsură acestor critici, este dreptul la un mediu sănătos, dar el singur nu ar putea să justifice crearea unei noi categorii de drepturi. Pentru a înţelege mai bine această nouă categorie, indicat ar fi să detaliem situaţia unora dintre ele.

S-a spus că s-a conturat un drept al dezvoltării, în acest sens invocându-se documente ale unor organisme internaţionale în domeniu. Un nou drept este şi dreptul la un nivel de viaţă decent, această noţiune incluzând un conţinut variat; dreptul la alimentaţie, la îmbrăcăminte şi la o locuinţă satisfăcătoare. Alături de aceste drepturi s-a vorbit şi despre dreptul la respectul vieţii personale, în conţinutul său incluzându-se qvasi-totalitatea drepturilor fundamentale ale persoanei umane. Alte exemple pot fi dreptul de a fi lăsat în pace, dreptul de a te indigna sau dreptul la nostalgie.

Există deci drepturi individuale printre care se numără şi unele deosebit de importante, constituind "nucleul dur" al drepturilor omului. Este vorba despre dreptul la viaţă, dreptul de a nu fi supus torturii, interzicerea sclaviei şi a servituţii, şi dreptul la neretroactivitatea legii penale. Aceste drepturi, prin importanţa lor, cer o protecţie deosebită, indiferent de circumstanţe, iar potenţialele limitări sunt prevăzute restrictiv şi constant supuse dezbaterii de către comunitatea internaţională, fie la nivel universal, fie regional. Cu privire la importanţa şi locul pe care aceste drepturi îl ocupă în patrimoniul comun al omenirii, trebuie subliniat faptul că reprezintă "minimul umanitar garantat" de către Convenţia de la Geneva din 1949, persoanelor expuse unui conflict armat. Conform jurisprudenţei Curţii Internaţionale de Justiţie, aceste drepturi au dobândit rangul de "consideraţii elementare ale umanităţii" şi obligaţia respectării acestora în orice circumstanţe "nu decurge numai din textul convenţiilor, ci şi din principiile generale ale Dreptului umanitar, pe care convenţiile nu fac decât să le exprime."

Dreptul la viaţă reprezintă un drept definitoriu al fiinţei umane, iar Curtea Europeană îl consideră una din valorile fundamentale ale societăţii noastre, dar şi a materiei drepturilor omului pe plan internaţional. Dreptul la viaţă este cel mai natural drept al omului, fiind consacrat încă de primele declaraţii în domeniu. Cu el se începe inventarul drepturilor omului, în cele mai importante acte internaţionale din domeniu. Astfel Declaraţia Universală

a drepturilor omului stabileşte în art. 3 dreptul la viaţă şi la inviolabilitate al oricărei persoane. Articolul 2 al Convenţiei Europene prevede că dreptul oricărei persoane la viaţă este protejat de lege, iar Pactul privitor la drepturile civile şi politice stabileşte că dreptul la viaţă este inerent persoanei. În ceea ce priveşte locul acestuia în Constituţiile statelor lumii, dreptul la viaţă este consacrat expres de majoritatea acestora. Totuşi un număr limitat de Constituţii, printre care cea a Franţei, Italiei, Suediei şi toate Constituţiile României până în prezent nu îl consacră în mod expres, deşi şi acestea, prin reglementările lor, urmăresc ocrotirea vieţii.

Dreptul la viaţă reprezintă însăşi condiţia exercitării tuturor celorlalte drepturi garantate. În ciuda afirmării caracterului absolut al acestui drept, anumite limitări sunt admise. În concluzie, dreptul la viaţă este un principiu esenţial, ceea ce nu-l împiedică să fie şi un principiu temperat. Totuşi, disputele aprinse cu privire la limitările ce i se pot aduce, mai ales atunci când este vorba despre abolirea pedepsei cu moartea, demonstrează importanţa şi actualitatea acestui drept.

În ceea ce priveşte interdicţia torturii şi a pedepselor şi tratamentelor inumane sau degradante este vorba despre o interdicţie absolută, care, conform Curţii Europene, "consacră una din valorile fundamentale ale societăţii democratice". Totuşi, determinarea locului dreptului la integritate fizică şi psihică în cadrul drepturilor omului şi cetăţeanului pune probleme datorită conţinutului său foarte larg. Tortura şi pedepsele inumane sau degradante reprezintă încălcarea cea mai gravă adusă acestui drept. În anumite condiţii, dacă pune în pericol chiar viaţa persoanei, se poate uşor transforma într-o încălcare a dreptului la viaţă. La limitele cele mai de jos, putem să întâlnim atingeri aduse acestui drept, care sunt acceptate de către majoritatea legislaţiilor statelor civilizate. Este vorba despre vaccinarea obligatorie, prelevarea de mostre de sânge pentru determinarea gradului de alcoolemie etc.

Tocmai datorită limitelor extreme ale conţinutului acestui drept, şi jurisprudenţa instanţelor în domeniu variază în funcţie de evoluţia concepţiilor societăţii privind gravitatea atingerilor. În acest sens, este relevatoare jurisprudenţa Curţii Europene privind nivelul minim de gravitate a atingerii aduse, pentru a se pronunţa o încălcare a articolului 3 al Convenţiei. De fapt acest criteriu minim pare să dispară, lăsând loc la incriminarea oricărui nivel de brutalitate atunci când nu este imperativ necesar.

Pentru a poziţiona aceste drepturi în doctrina şi jurisprudenţa actuală, vom aminti problemele deosebite ce le ridică biotehnologiile şi medicina. Acestea aduc gradual importante modificări în conţinutul acestor drepturi şi în felul în care înţelegem să le protejăm. Din acest punct de vedere, se vorbeşte despre o veritabilă revoluţie în domeniul drepturilor omului, ale cărei influenţe se manifestă în special în domeniul dreptului la viaţă şi integritate fizică şi psihică. În aceste condiţii, putem spune că cele mai vechi drepturi existente în catalogul drepturilor omului şi cetăţeanului revin în prim-planul atenţiei jurisprudenţei şi doctrinei.

PRIVIRE DE ANSAMBLU ASUPRA PEDEPSEI CU MOARTEA ÎN LUME

Lect.univ.dr. Nasty VLĂDOIU

The death penalty is a type of punishment used along history by some societies.

Nevertheless, it stemmed in time numerous controversies. As the society evolved, the number of crimes, to which this punishment is applied, has diminished, many countries even abolishing the death penalty.

Deşi protejează valoarea umană supremă, dreptul la viață nu este un drept absolut în dreptul internațional, fiind permise atingeri licite aduse acestuia, chiar şi în situații în care moartea este provocată în mod intenționat. O asemenea atingere excepțională este pedeapsa cu moartea. În statele în care această pedeapsă este reglementată, ea reprezintă o atingere excepțională la adresa vieții ființei umane şi de aceea condițiile de aplicare a acesteia sunt deosebit de riguroase. Ar trebui subliniat faptul că multe Constituții care nu consacră în mod expres dreptul la viață, vorbesc totuşi despre pedeapsa cu moartea. În acest sens putem da ca exemplu Italia, Japonia, India, care consacră un articol acestei pedepse excepționale.

Pedeapsa cu moartea este o formă de pedeapsă folosită de-a lungul istoriei, de către multe societăți. Totuşi, de mult timp aceasta face obiectul a numeroase controverse. Pe măsură ce societățile au evoluat, au început să restrângă numărul infracțiunilor cărora urma să le fie aplicată această pedeapsă, iar în cele din urmă multe societăți, cel puțin în ultima jumătate a secolului trecut, au abolit această pedeapsă. În anumite țări a fost interzisă în toate circumstanțele, în altele este permisă în timp de război, iar în țările care mențin această pedeapsă şi pe timp de pace s-a limitat recurgerea la ea doar în cazuri extreme. Astăzi, pedeapsa capitală a fost abolită fie expres, fie de facto în majoritatea statelor lumii, incluzând statele europene, dar şi țări ca Namibia, Mozambique, Angola. În 2000, 108 țări aboliseră de drept sau de facto (nici o execuție nu a mai avut loc) pedeapsa capitală. Dintre țările care încă mai duc la bun sfârşit execuțiile, China are cele mai multe execuții, urmată de Irak, Iran, Arabia Saudită şi Statele Unite ale Americii. În total acestea însumează 80% din toate execuțiile ce au loc anual. SUA se numără

de asemenea, printre singurele 6 țări care condamnă minori la moarte, alături de Pakistan, Iran, Nigeria, Arabia Saudită şi Yemen, care întregesc această fraternitate. Ceea ce atrage atenția este faptul că Statele Unite sunt singurele care se numără printre statele democratice ale lumii şi care asigură desfăşurarea unui proces echitabil conform standardelor internaționale. SUA reprezintă cel mai important sistem de drept în care aplicarea pedepsei cu moartea este obişnuită, în care doar 16 state şi District of Columbia au abolit-o.

Argumente pro şi contra

Statele Unite sunt reprezentative pentru disputa dintre susținătorii pedepsei cu moartea şi aboliționiști, datorită existenței unei dezbateri democratice. Argumentele sunt numeroase şi variate în fiecare tabără. Doctrina le-a prezentat pe larg până în prezent şi poate nicăieri nu este mai bogată decât în Statele Unite. Deşi Europa este un continent care nu mai cunoaşte această pedeapsă, totuşi momentul abolirii ei, formale sau doar de facto, nu este unul foarte îndepărtat. În consecință readucerea în discuție a acestor probleme este foarte utilă tocmai pentru a poziționa experiența europeană în raport cu restul lumii.

Principalul argument împotriva acestei pedepse a fost că nu se poate corecta în cazul unei erori judiciare şi deseori este aplicată în mod arbitrar în lume. Susținătorii pedepsei atrag atenția asupra faptului că este o formă legitimă de pedeapsă în multe din statele lumii, constituind un mijloc fără egal de descurajare a criminalității. De aceea, această pedeapsă răspunde necesităților societății de a combate cele mai grave crime, iar societatea o consideră o formă acceptabilă de pedeapsă.

Pe de altă parte, dincolo de aspectul impactului pe care această pedeapsă ar avea-o în conştiința publică şi, în special, în conştiința anumitor potențiali criminali, contraargumentul se bazează în principal pe studii şi sondaje, care indică spre concluzia că pedeapsa capitală nu are un efect descurajator mai puternic decât cel al detențiunii pe viață. În acest sens, mulți agenți ai statului ajung la concluzia că nu influențează în mod semnificativ rata criminalității. Evident, în acest caz, disputa se concentrează pe metodologia folosită la elaborarea acestor sondaje şi studii.

Există însă şi alte argumente împotriva menținerii sau revenirii la pedeapsa capitală. Problema erorilor judiciare este probabil printre cele mai importante şi autoritare argumente. Multă vreme s-a plecat de la prezumții eronate privind fiabilitatea sistemului judiciar, bazate mai mult pe succese anterioare, decât pe informații şi analize riguroase ale actualității. Probele ADN au fost cele care au răsturnat multe dintre aceste prezumții. Începând cu anul 1970, în SUA au fost eliberate peste 98 de persoane condamnate la moarte.

Erorile nu se mai referă numai la disculparea totală ci şi la posibilitatea găsirii unor circumstanțe atenuante sau recalificarea faptei, ceea ce ar fi

condus la aplicarea unei alte pedepse. Totuşi, invocarea unor eşecuri este o problemă cu o dublă faţetă. Aşa cum ştiinţa a contribuit la disculparea unor persoane, ea poate în egală măsură să diminueze considerabil greşelile ce se pot produce de acum înainte. Pe măsură ce ştiinţa progresează şi se pune la dispoziţia organelor ce luptă împotriva criminalităţii, rezultatele acestora vor fi din ce în ce mai credibile.

Un alt argument este aplicarea lipsită de obiectivitate şi discriminatorie a pedepsei. O problemă importantă în pronunţarea soluţiei în cazul Furma c. SUA, a fost cea a discriminării rasiale. Noile legi au avut ca scop sporirea obiectivităţii sistemului judiciar şi asigurarea respectului principiului egalităţii şi nediscriminării.

O privire asupra statisticilor privind execuţiile în Statele Unite, arată că un total de 3.859 de persoane au fost executate începând cu 1930, dintre care 1.751 albi şi 2.066 negri. Din totalul de condamnări, 3.334 au fost pentru omor, 1.664 dintre cei executaţi erau albi şi 1.630 negri; 455 de persoane, incluzând 48 albi şi 405 negri, au fost executate pentru viol. Judecătorul Thurgood Marshall a scris: „De regulă cel sărac, cel needucat, cel neprivilegiat, membru al minorităţilor, care, deoarece este lipsit de mijloace şi este apărat de un avocat din oficiu, devine mielul de sacrificiu al societăţii.” Soluţii pentru eliminarea acestei probleme ar consta în asigurarea de asistenţă juridică efectivă pentru cei săraci, precum şi recurgerea cu mai multă atenţie la prerogativele de clemenţă.

Argumentele actuale în favoarea pedepsei cu moartea se clădesc de regulă în jurul unor teme principale. În continuare vom prezenta argumente “pro”, precum: elemente de statistică judiciară, efectul intimidant şi necesitatea combaterii unor infracţiuni grave ca omorul, trădarea, spionajul şi terorismul, susţinerea din partea opiniei publice, facilitarea activităţii organelor abilitate să combată criminalitatea şi contraargumentele prezente în doctrină, pentru fiecare dintre acestea.

Argumentul cel mai des invocat este efectul descurajator sau intimidant al acestei pedepse, denumit în limba engleză cu termenul special “deterrence” şi este un argument propriu pedepsei capitale. Se susţine că acesta este cel mai puternic mesaj pe care îl poţi transmite unor potenţiali criminali. În acest sens un autor român declara, încă de la 1860, că “este incontestabil că pedeapsa capitală este aceea care insuflă cea mai mare teroare, că ea este cea mai înspăimântătoare şi produce cea mai vie impresiune asupra sufletului mulţimii.”

În spatele acestui argument există şi studii deosebit de detaliate, menite să determine elementele care pot potenţa acest mesaj. Acestea par să fie certitudinea, celeritatea şi severitatea. În primul rând se consideră că oamenii nu ar mai încălca legea dacă ar fi siguri că vor fi prinşi şi pedepsiţi. În al doilea rând, trebuie scurtat pe cât posibil timpul scurs între momentul în care

fapta este săvârşită şi momentul executării pedepsei. În al treilea rând, mulţi autori susţin principiul potrivit căruia o pedeapsă cu cât este mai severă, cu atât este mai preventivă.

Deşi exemplele sunt mult mai numeroase, vom prezenta în continuare câteva exemple de statistici ce susţin cele două opinii. Din studii efectuate în Suedia, după abolirea pedepsei capitale în 1921, rezultă că numărul persoanelor condamnate pentru omor a crescut de la 49 la fiecare 100.000 de locuitori, la 58 la fiecare 100.000 de locuitori. În SUA, un sondaj similar efectuat în perioada 1916-1918 a arătat o creştere a ratei criminalităţii de la 20% la 23%, în perioada abolirii. Evident există şi rezultate care contrazic aceste concluzii, dintre care dăm ca exemplu Germania, unde după abolirea din 1949, numărul omorurilor a scăzut de la 521 la 355. Aceste contradicţii au condus la concluzia că pedeapsa cu moartea nu este singura variabilă ce trebuie avută în vedere, atunci când este vorba despre cauzele criminalităţii.

Pentru ca această pedeapsă să aibă efectul scontat, se susţine că pronunţarea şi executarea pedepsei să fie publice. Acest element este însă în contradicţie cu legislaţia din statele civilizate, care prevăd că la execuţie pot participa un număr limitat de persoane şi există chiar tendinţa de a restrânge acest număr. Totuşi mulţi autori susţin că efectul intimidant este cel puţin nedemonstrat sau că nu se poate cuantifica în mod exact.

Un alt argument important ţine de înlăturarea din societate a persoanelor periculoase. În esenţă, aceasta înseamnă că trebuie eliminaţi cei mai periculoşi criminali, consideraţi dincolo de posibilitatea recuperării, pentru a-i opri să acţioneze din nou. Acest argument este susţinut în special de gravitatea faptelor pentru care această pedeapsă se aplică. Contraargumentul se bazează, din nou, pe studii care susţin că procentul condamnaţilor care recidivează este foarte mic. În opinia noastră, un sondaj foarte interesant în acest sens este unul efectuat în SUA, după decizia Furman c. Georgia din 1972, în urma căreia pedeapsa capitală a fost comutată în detenţiune pe viaţă, pentru 558 de condamnaţi. Din acest număr, s-a descoperit că 1% au ucis din nou, iar 1% dintre aceştia au fost ulterior achitaţi.

Indiferent de argumentele pro sau contra, cu privire la acest aspect, trebuie să subscriem opiniei conform căreia "de pierderea nici unui alt bun sau valoare nu se teme omul mai mult decât de pierderea propriei vieţi. Acest sentiment este refluxul instinctului firesc de conservare propriu fiecărei fiinţe. De aceea, efectul intimidant al pedepsei cu moartea nu poate fi negat."

O soluţie alternativă propusă este cea a stabilirii detenţiunii pe viaţă, fără posibilitatea eliberării. Confruntaţi cu această opţiune, se pare că o mare parte din jurii sau din persoanele întrebate optează pentru această alternativă. Totuşi, o parte dintre susţinătorii acestei pedepse nu sunt convinşi de acest argument, susţinând că datorită schimbărilor de politică penală ce pot avea loc, statul nu poate garanta că anumiţi condamnaţi nu vor fi eliberaţi niciodată.

Se susține că detențiunea pe viață nu poate reprezenta un înlocuitor eficace al pedepsei cu moartea, aceasta fiind singura pedeapsă prin care se poate cauza infractorului un rău egal cu cel produs prin fapta sa. Această problemă este foarte interesantă, deoarece este abordată din două puncte de vedere diferite. Pe de o parte este privită ca o pedeapsă mult prea milostivă pentru o anumită categorie de criminali, iar pe de alta se invocă tocmai cruzimea neobişnuită a încarcerării pe viață. Argumentul în favoarea acestei soluții, insistă asupra posibilității reparării unor eventuale erori judiciare şi posibilitatea recuperării condamnatului, care poate fi motivat de posibilitatea eliberării la un moment dat. Evident că pedepse ca cele pronunțate, de exemplu, în sistemul american, unde există condamnări la 200 de ani, par ridicole şi inutile. Argumentele împotrivă subliniază dificultatea suportării încarcerării pe viață, considerată o oroare şi o insultă la adresa demnității omului, în mai mare măsură decât pedeapsa cu moartea.

Strâns legat de acest argument este şi cel al costurilor încarcerării pe viață, care conform susținătorilor pedepsei capitale, ar fi prea mari şi nejustificate. Un studiu din Carolina de Nord de acum 10 ani a arătat că pentru un proces soldat cu condamnarea la moarte costurile sunt mai mari cu 2,16 milioane dolari decât cele ale unei încarcerări pe viață. În Texas, un proces soldat cu condamnarea la moarte costă cu 2,3 milioane mai mult decât celelalte. Numai 10% din procesele privind pedeapsa cu moartea sfârşesc printr-o execuție. Astăzi, guvernele se confruntă cu bugete din ce în ce mai mici, determinându-i pe legiuitori să se întrebe dacă pedeapsa cu moartea chiar merită.

Evident, costul ridicat al procedurii este una din criticile aduse sistemului judiciar american şi mulți propun eficientizarea şi implicit scurtarea proceselor. În acest fel s-ar elimina şi aşa-numitul sindrom al "culoarului morții". Dilema ce se naşte în acest caz ține însă de garantarea dreptului la apărare al unui asemenea condamnat, ieşit din comun, datorită imposibilității reparării unor eventuale erori judiciare. Evident această problemă şi implicit această dispută se poate desfăşura doar într-un stat de drept, care respectă drepturile acuzatului.

Atitudinea forțelor de ordine pare să fie de asemenea împotriva abolirii acestei pedepse, susținând că este vorba despre siguranța gardienilor şi a ofițerilor de poliție care trebuie să îi aibă în custodie. Se susține că asasinii condamnați la detențiunea pe viață nu ar avea nimic de pierdut dacă ar atenta la viața gardienilor, deoarece o altă pedeapsă mai severă nu există. În anumite sisteme, printre care şi cel american, există totuşi grade diferite de încarcerare, iar cel mai dur ar fi separarea de alți deținuți şi împiedicarea contactului cu orice altă persoană.

Un alt argument invocat în favoarea acestei pedepse este cel al retribuției pentru fapta săvârşită. Acest argument aduce în prim-plan problema rudelor şi a celor apropriați. Unii autori susțin că pedeapsa capitală

este proprie mai ales în cazul infracțiunii de omor deoarece ar exista o echivalență între valorile suprimate, alții îi neagă aplicabilitatea dat fiind că tocmai această echivalență înscrie practica pedepsei capitale în conceptul unei justiții astăzi depăşite. Problema acestui argument este gradul de subiectivitate. În aceste situații, opinia publică nu poate constitui un barometru uşor măsurabil pentru aplicarea acestei pedepse. Aceeaşi pedeapsă va fi aplicată unor oameni ale căror fapte dau naştere unor reacții de indignare de un grad diferit. Pe de altă parte, acest argument nu poate fi testat sau contracarat cu date sau argumente empirice.

În final, susținătorii acestei pedepse, din țările în care această pedeapsă există, se bazează pe argumentul că este o pedeapsă susținută şi dorită de populație. Într-adevăr, în multe din aceste țări, populația resimte această pedeapsă ca cea mai eficientă protecție, tocmai prin gravitatea deosebită a acesteia. Această reacție are însă la bază anumite specificități ale acestor țări, care reflectă anumite tulburări interne şi care justifică atitudinea foarte conservatoare a populației. Sursele acestei reacții trebuie căutate în acele aspecte ale vieții sociale legate de existența criminalității organizate şi a marii criminalități, în frecvența acelor infracțiuni grave care tulbură profund conştiința umană şi liniştea opiniei publice. Contraargumentul este simplu însă. Se susține că într-o chestiune atât de delicată, opinia publică nu trebuie să îl ghideze pe legiuitor, ci acesta trebuie să educe opinia publică.

Diferitele particularități ale problemei pedepsei cu moartea conduc la imposibilitatea unei generalizări şi formularea unor concluzii inatacabile. Se poate spune totuşi că menținerea acestei pedepse în legislațiile penale interne derivă din nivelul evoluției economice şi socio-politice, din tradițiile păstrate, din practici sociale sau concepții filozofice ori religioase seculare, toate adaptate scopurilor de represiune penală. Fenomene sociale cum sunt criminalitatea organizată, asasinatul politic, discriminarea rasială aduc incidențe care complică soluționarea problemei şi aşa aproape insolubilă.

În aceste condiții, se pare că soluția cea mai convenabilă pentru o justă politică penală este cea care corespunde necesităților existente într-un anumit loc şi într-o anumită perioadă, în funcție de nivelul criminalității, de natura şi pericolul prezentat de infracțiunile cele mai grave.

PEDEAPSA CU MOARTEA – TRATAMENT INUMAN SAU DEGRADANT?

Lect.univ.dr. Nasty VLĂDOIU

In the main international documents concerning human rights the capital punishment has diminished its application field.

The article discusses the International Pact, concerning the civic and politic rights, the European Convention of human rights and the American Convention of human rights.

Principalul argument împotriva acestei pedepse a fost că a aceasta reprezintă o formă de pedeapsă crudă, inumană şi degradantă, reprezentând un afront la adresa demnității umane, fiind contrară dreptului la viață şi tuturor celorlalte drepturi ce decurg din acesta.

Decizii în acest sens au existat în multe țări, în care această pedeapsă a existat. Conform Curții Constituționale a Ungariei, pedeapsa capitală impune o limitare a conținutului esențial al dreptului la viață şi la demnitate, eliminând posibilitatea exercitării acestuia, fiind astfel neconstituțională. Constituțiile Statelor Massachusetts şi California, de asemenea, au eliminat această pedeapsă, considerând-o inumană şi crudă. Curtea Constituțională a Africii de Sud a declarat această pedeapsă neconstituțională, în lumina prevederilor constituționale, care interzic pedepsele crude, inumane şi neobişnuite. O decizie foarte recentă a unei Curți de Apel din Caraibele de Est a declarat de asemenea pedeapsa capitală ca fiind o pedeapsă inumană şi degradantă. Este revelator faptul că state atât de îndepărtate de Europa, considerată în avangarda statelor aboliționiste, au adoptat decizii atât de radicale, concluzii pe care până şi CEDO le-a formulat destul de târziu.

Strâns legată de caracterul său inuman sau crud, este problema condamnării la moarte a minorilor sau a persoanelor debile mintal. În această problemă, jurisprudența instanțelor americane este poate cea mai surprinzătoare. Astfel prin decizia Curții Supreme, Stanford c. Kentuky (1989) s-a decis că pedeapsa cu moartea poate fi aplicată şi minorilor (în speță de 16 şi 17 ani) şi a obiectat împotriva folosirii opiniei internaționale în evaluarea evoluției standardelor societății. S-a răsturnat astfel, o decizie

anterioară, Thompson c. Oklahoma din 1988, care calificase condamnarea la moarte a unui minor drept neconstituțională.

În 2001, Curtea Supremă a surprins pe mulți cetățeni ai SUA, prin admiterea apelului lui Earnest McCarver c. Carolina de Nord, ai cărui avocați aduseseră în discuție problema înapoierii sale mintale. La momentul acestei cereri, doar 13 din cele 38 de state care aplicau pedeapsa cu moartea, adoptaseră legi care să interzică executarea celor cu deficiențe mintale. Atunci când, în 1989, Curtea Supremă a abordat prima dată această problemă, în cauza Perry v. Lynaugh, a constatat insuficiența dovezilor în sensul unui consens la nivel național pentru oprirea unor astfel de execuții. Era incert dacă opinia publică a evoluat într-atât încât să ducă la pronunțarea neconstituționalității unor astfel de execuții. Apelul lui McCarver a avut în cele din urmă câştig de cauză, iar statul Carolina de Nord a aderat la lista tot mai lungă a statelor care interzic executarea persoanelor cu deficiențe mintale. Dar Curtea, în curând, a avut de soluționat un nou caz, Atkins v. Virginia, iar în 2002, alături de alte 18 state care interziceau astfel de execuții, a declarat ca astfel de practici reprezintă o pedeapsă crudă şi neobişnuită.

Dintr-o perspectivă internațională, acest caz a fost semnificativ, din două motive. În primul rând, a marcat prima excludere majoră a unei întregi categorii de condamnați, de la pedeapsa cu moartea. Comunitatea internațională, prin Rezoluțiile Comisiei Națiunilor Unite privind Drepturile Omului, precum şi în cadrul altor forumuri, ceruse adoptarea unor asemenea reglementări, în repetate rânduri.

Trebuie subliniat faptul că art. 4 al Convenției Americane interzice punerea în practică a condamnării la moarte în cazul persoanelor sub 18 ani sau peste 60 de ani, precum şi în cazul femeilor însărcinate. Dar Statele Unite nu sunt parte la această Convenție, în schimb sunt semnatare ale Declarației Americane privind drepturile omului. Comisia americană a drepturilor omului se bucură din acest punct de vedere de o atribuție unică, aceea de a putea supraveghea inclusiv aplicarea Declarației de către statele semnatare. În această calitate a pronunțat un număr de decizii împotriva Statelor Unite, în care se punea problema executării minorilor. Din cauza lipsei unor dispoziții în Declarație, de natură să interzică asemenea practici, Comisia nu s-a putut pronunța asupra acestor elemente, dar s-a folosit de o interpretare foarte flexibilă, care a dus la condamnarea SUA din alte motive.

În ceea ce priveşte caracterul pedepsei cu moartea, Curtea europeană a avut ocazia să se pronunțe indirect asupra condițiilor în care aceasta este aplicată în Statele Unite, în cauza Soering din 1989. În această cauză, Curtea a constatat că hotărârea autorităților britanice, de a extrăda o persoană către SUA, în condițiile în care riscă condamnarea la pedeapsa capitală şi executarea acesteia, ar viola art. 3 al Convenției, care interzice torturile şi alte tratamente inumane sau degradante. Curtea a motivat că este inevitabilă

scurgerea unei perioade de timp între pronunțarea şi executarea pedepsei şi pe cale de consecință sunt inevitabile şi tensiunile inerente regimului de detenție în această perioadă. În acest caz nu s-a pus la îndoială respectarea dreptului la un proces echitabil, dar s-a decis că sindromul "culoarului morții" este inevitabil. Acesta constă în teama omniprezentă şi crescândă a execuției pedepsei, care constă într-o tratament ce depăşeşte pragul art. 3. În urma hotărârii Soering, statele părți la CEDO vor refuza extrădarea infractorilor către SUA, dacă există riscul ca aceştia să fie condamnați la moarte aici, iar Mexicul este aşteptat să urmeze în această direcție.

Hotărârea Ocalan a stabilit că ne aflăm de asemenea, în cazul unei încălcări a art. 3 al Convenției, în cazul în care aceasta nu a fost pronunțată cu respectarea exigențelor procesului echitabil şi cu respectarea prevederilor art. 2 (1), fraza a doua. Având în vedere caracterul ireversibil al executării pedepsei capitale, regulile procesului echitabil sunt deosebit de riguroase, respectarea acestora făcând obiectul unui control mult mai strict şi pe cale de consecință creşte riscul încălcării Convenției. În viziunea Curții, inechitabilitatea procedurii care a condus la pronunțarea unei asemenea proceduri constituie o sursă de angoasă deosebită asupra condamnatului la moarte, deoarece supune o persoană în mod nejustificat la teama de a fi executat. Această teamă este suficient de acută încât să depăşească pragul necesar aplicării art. 3.

Tendințe abolиționiste

Curentele pro sau contra pedepsei capitale nu pot face abstracție de evoluțiile ce au loc în sânul comunității internaționale, deoarece decizia de a menține sau nu o astfel de pedeapsă nu mai depinde exclusiv de voința unui singur stat. În acest sens poate fi citat cazul LaGrand, Germania vs. Statele Unite, în fața Curții Internaționale de Justiție. CIJ a condamnat SUA pentru nerespectarea dreptului resortisanților altor state de a lua legătura cu consulatul țării de proveniență, atunci când li se aduce o acuzație. În cazul LaGrand, precum şi în altele, aceşti resortisanți au fost în cele din urmă condamnați la moarte.

Deşi mişcarea generală pare să fie în sensul abolirii pedepsei capitale. Totuşi au existat şi demersuri contrare, de restabilire a acesteia acolo unde aceasta a fost abolită. În cazul SUA, după decizia Furman c. Georgia, care a decis că pedeapsa cu moartea, în condițiile în care era aplicată la acel moment, era neconstituțională, a revenit asupra acestei concluzii într-o decizie ulterioară Greg c. Georgia, din 1976, recunoscând reformele ce au avut loc în această materie. Un alt caz spectaculos, într-o țară care ulterior a devenit un simbol în lupta abolиționistă, este Franța, care a în 1960 a reintrodus pedeapsa capitală în materia infracțiunilor politice, ca apoi să o abolească în anii '80.

Țări care se confruntă cu o stare generală de nesiguranță, în interior, au ales cel mai adesea să recurgă şi la această soluție în lupta împotriva criminalității. Acesta este exemplul Sri Lanka, care a reinstaurat pedeapsa capitală în 1959, la cererea presei şi a altor cercuri ale opiniei publice, în urma unor tulburări sociale ce s-au soldat cu pierderi de vieți omeneşti.

Pedeapsa capitală în principalele documente internaționale în materia drepturilor omului stă sub semnul restrângerii din ce în ce mai mult a câmpului său de aplicare. În acest sens sunt Pactul Internațional privind drepturile civile şi politice, Convenția europeană a drepturilor omului şi Convenția Americană a drepturilor omului.

Obiectivul celui de-al doilea Protocol la Pactul Internațional este abolirea pedepsei cu moartea. În acest scop, se prevede, în primul rând, că din momentul în care un stat ratifică Protocolul, „nici o persoană care intră sub jurisdicția sa… nu va fi executată" şi în al doilea rând, că fiecare stat parte are obligația de a lua măsurile ce se impun pentru abolirea pedepsei cu moartea sub incidența jurisdicției sale (art. 1). Singura rezervă care ar putea fi formulată ar permite „aplicarea pedepsei cu moartea în timp de război pentru o crimă deosebit de gravă de natură militară săvârşită în timp de război"(art. 2). De asemenea, Protocolul stipulează că de la dreptul la viață, pe care îl garantează, nu poate fi invocată o derogare în aplicarea articolului 4 al Pactului [art. 6(2)].

Conform Comitetului Națiunilor Unite pentru drepturile omului, validitatea unei sentințe de condamnare la moarte este subordonată de respectarea riguroasă a tuturor garanțiilor procesului echitabil. În alte condiții ne-am afla în ipoteza unei încălcări a dreptului la viață. De fapt, într-o interpretare dată articolului 6 din Pactul internațional, Comitetul susține că acesta "sugerează fără ambiguitate că abolirea pedepsei cu moartea este preferabilă" şi că pedeapsa capitală este "o măsură absolut excepțională".

În ceea ce priveşte pedeapsa cu moartea, articolul 4 din Convenția Americană privind drepturile omului, este foarte detaliat, stabilind în mod restrictiv condițiile în care aceasta poate fi pronunțată şi executată. În primul rând, se prevede că ea nu poate fi pronunțată decât pentru crimele cele mai grave, în baza unei hotărâri judecătoreşti definitive şi cu respectarea principiului legalității pedepselor. Persoanelor condamnate trebuie să le fie garantat dreptul de a solicita amnistierea, grațierea sau comutarea pedepsei. De asemenea, se prevede că pedeapsa nu poate fi reintrodusă în țările care au abolit-o şi nici nu-i poate fi lărgit câmpul de aplicare. În nici un caz această pedeapsă nu poate fi aplicată în cazul faptelor de natură politică sau a celor conexe. În ceea ce priveşte execuția, aceasta nu poate fi pusă în practică în cazul persoanelor sub 18 ani sau peste 60 de ani, precum şi în cazul femeilor însărcinate.

Curtea interamericană a subliniat de mai multe ori că în interpretarea acestui articol trebuie să țină seama de scopul acestuia. Curtea susține că art. 4, deşi nu merge atât de departe încât să abolească pedeapsa cu moartea, impune totuşi anumite restricții de natură să conducă la abolirea acesteia. În acest sens sunt revelatoare lucrările pentru elaborarea Convenției, precum şi faptul că a fost completată de un Protocol adițional, privitor la abolirea pedepsei cu moartea. În 1991 a intrat în vigoare un Protocol la Convenția Americană privind drepturile omului, care vizează abolirea pedepsei cu moartea. Acest Protocol prevede însă o excepție de la această regulă, în timp de război, pentru cele mai grave crime de natură militară. Declarația Americană privind drepturile şi îndatoririle fundamentale ale omului nu prevede aceste restricții. Aceasta a fost semnată de 10 state care nu sunt şi părți la Convenție, printre care SUA, Canada, Antigua, Barbados, Bahamas, Cuba etc. Canada este singura care a abolit pedeapsa cu moartea.

În ceea ce priveşte pedeapsa cu moartea, Consiliul Europei a adoptat două Protocoale consacrate expres şi exclusiv acestei probleme. Astfel au apărut Protocoalele nr.6 şi nr. 13 la C.E.D.O.

Protocolul nr. 6 prevede abolirea pedepsei cu moartea şi că "nimeni nu poate fi condamnat la o asemenea pedeapsă, nici executat." Totuşi Protocolul admitea unele excepții justificate de circumstanțe excepționale. Un stat poate prevedea în legislația sa pedeapsa cu moartea pentru acte săvârşite în timp de război sau de pericol iminent de război. "O asemenea pedeapsă nu va fi aplicată decât în cazurile prevăzute de această legislație şi conform dispozițiilor sale. Statul respectiv va comunica Secretariatului General al Consiliului Europei dispozițiile aferente legislației în cauză." Nici o derogare de la dispozițiile prezentului Protocol pe temeiul articolului 15 şi al articolului 64 din Convenție nu este îngăduită.

Prin Protocolul nr. 13, încheiat la 3 mai 2002, statele membre ale Consiliului Europei au mers într-o direcție mult mai radicală pe calea eliminării pedepsei cu moartea în orice circumstanțe. Aşa cum declară şi în Preambul, abolirea pedepsei cu moartea se impune deoarece "este esențială" pentru protecția dreptului la viață, "valoare fundamentală într-o societate democratică", dar şi "pentru întreaga recunoaştere a demnității inerente oricărei ființe umane". În acest sens Protocolul prevede că "pedeapsa cu moartea va fi abolită. Nimeni nu va putea fi condamnat la o asemenea pedeapsă sau executat." Spre deosebire de prevederile Protocolului nr. 6, acest din urmă Protocol nu prevede nici un fel de derogări admisibile.

În ceea ce privește jurisprudența Curții Europene a drepturilor omului, cauza Soering părea să încline balanța către cristalizarea unei reguli cutumiare regionale de abrogare a dispozițiilor Convenției europene, care permiteau

pedeapsa cu moartea. Dar cauza Ocalan c. Turciei a transformat această ipoteză de şcoală într-o posibilitate. Argumentarea din această cauză se bazează pe existența unei "practici pertinente la nivelul statelor părți, atestând dorința lor de a lipsi de efecte dispozițiile art. 2 (1) teza a doua." Curtea a dedus că "nu trebuie exclus, în lumina evoluțiilor în materie, ca statele părți să fi convenit, prin practica lor, de a amenda cea de-a doua frază a art. 2 (1), în măsura în care această dispoziție autorizează pedeapsa cu moartea în timp de pace." În această interpretare, neratificarea Protocolului nr. 6 de către trei state părți la Convenție, la acel moment, nu contrazice formarea unei opinio juris veritabile, care asimilează pedeapsa cu moartea unei forme de sancțiune inacceptabilă, chiar inumană, care nu mai este autorizată de art. 2 al Convenției. De asemenea se face trimitere la Protocolul nr. 13, care, deşi nu era încă semnat de toate statele părți, era considerat "ultimul pas spre abolirea totală a pedepsei cu moartea şi poate fi perceput ca o confirmare a tendinței aboliționiste stabilite de practica statelor contractante. Ar trebui totuşi menționat faptul că printre statele membre la Convenție, mai există încă trei care prevăd măcar formal pedeapsa capitală în Constituțiile lor, este vorba despre Spania, Grecia şi Italia.

GEOPOLITICA ŞI INSTITUŢIONALIZAREA REGIONALĂ

Alina BĂRBÂNŢĂ

The geopolitics of the 21st century demands sustained actions on international level, by using all the means for the "pacification" of the international community, applying the action of the international organizations to solve the existing problems, especially on the regional and sub-regional fields, in order to maintain peace and international security through adequate means.

Odată cu dispariţia blocului comunist şi căderea Cortinei de Fier, ambele evenimente petrecute în jurul anului 1989, urmate de disoluţia URSS doi ani mai târziu, are loc sfârşitul unei perioade de confruntare şi separare între statele de pe continentul european, marcând, totodată, intrarea într-o nouă eră în care Europa este pe cale să-şi regăsească identitatea.

Aşadar, suntem martorii unei noi etape în evoluţia mondială caracterizată de sfârşitul "războiului rece" şi de dispariţia confruntării ideologice Est – Vest. Destrămarea sistemului comunist pe continentul european a deschis speranţe şi numeroase perspective pentru o societate internaţională multipolară, favorabilă găsirii soluţiilor pentru problemele de ansamblu ale umanităţii. Într-un asemenea cadru, problema esenţială ar fi eliminarea tuturor ameninţărilor la adresa păcii, în special cele caracterizate prin folosirea forţei, scopul fiind constituirea unei ordini politice globale, care să asigure dezvoltarea armonioasă, economică şi politică a tuturor statelor şi să prevină, totodată, noile pericole care ameninţă omenirea. Din păcate, în prezent, schimbările din cadrul comunităţii internaţionale în loc să ducă la o concertare a acţiunilor cu rezultate benefice pentru toate popoarele lumii, generează, uneori, convulsii şi conflicte armate în diferite părţi ale lumii. Nici apariţia societăţii multipolare nu este lipsită de convulsii în condiţiile în care actorii care au jucat un rol în cadrul momentului unipolar nu sunt dispuşi atât de uşor să renunţe la rolul jucat şi, mai mult decât atât, restul actorilor ce emit pretenţii de natură multipolaristă sunt în plin proces de consolidare şi de asumare a unui astfel de rol.

Toate acestea reclamă la o acţiune susţinută pe plan internaţional, prin utilizarea tuturor mijloacelor în vederea "pacificării" comunităţii internaţionale, recurgându-se la acţiunea organizaţiilor internaţionale, mai

ales în plan regional şi subregional, pentru menţinerea păcii şi securităţii internaţionale prin mijloace adecvate de soluţionare a diferendelor.

Tentativele de unificare europeană de după război prezintă, în ansamblul lor, imaginea confuză a unui număr mare de organizaţii complexe, fără legături veritabile între ele: Organizaţia de Cooperare şi Dezvoltare Economică (OCDE), Uniunea Europei Occidentale (UEO), Organizaţia Tratatului Atlanticului de Nord (NATO), Consiliul Europei (CE), Uniunea Europeană şi, mai târziu, Organizaţia pentru Securitate şi Cooperare în Europa (OSCE). Au apărut pe scena subregională o multitudine de organizaţii care, într-adevăr, nu acţionează în mod convergent şi, de multe ori, acţiunile acestora sunt similare, chiar dacă aceste organizaţii subregionale acţionează în domenii specializate.

Apariţia, dezvoltarea şi diversificarea organizaţiilor internaţionale au fost determinate de o mulţime de factori. Este clar că necesitatea prevenirii războiului şi reglementării regulilor purtării acestuia a condus la un asemenea proces. Interdependenţele care se creează în procesele de dezvoltare a naţiunilor impun cooperarea între state în forme ce presupun constituirea unor organizaţii internaţionale.

Un alt factor cu o influenţă hotărâtoare în evoluţia organizaţiilor internaţionale din ultimele decenii este rezultatul efectului conjugat al noilor probleme cu care este confruntată societatea contemporană, probleme ale căror proporţii globale nu pot fi supuse decât unui tratament global: creşterea populaţiei, sărăcia şi alimentaţia, controlul deteriorării mediului, epuizarea unor resurse etc.

Obiectivul suprem al tuturor organizaţiilor internaţionale este „ferirea generaţiilor viitoare de flagelul războiului", aşa cum menţionează Carta ONU. Acest obiectiv este funcţional şi se operaţionalizează chiar şi în cazul organizaţiilor ce nu sunt specializate în domeniul securităţii sau în consolidarea păcii. Una dintre organizaţiile care au ca principal obiectiv cel menţionat anterior, este Organizaţia pentru Securitate şi Cooperare în Europa (OSCE).

Concepută iniţial prin anii '70, ca forum de dialog între ţările occidentale şi cele din blocul comunist, ea a fost instituţionalizată în 1994 în urma unei reuniuni a şefilor de statelor participante, desfăşurată la Budapesta, când s-a adoptat şi noua denumire de „Organizaţia pentru Securitate şi Cooperare în Europa". Domeniile de activitate în care organizaţia acţionează sunt aspectele politico-militare ale securităţii în Europa, cooperarea economică şi tehnico-ştiinţifică, cooperarea în protecţia mediului etc.

OSCE are mai multe dimensiuni. În primul rând el se întinde pe mai multe zone geopolitice tradiţionale. Dar şi această perspectivă ar putea avea două componente. Pe de o parte am putea vorbi despre un OSCE care geografic se întinde pe 4 continente: America de Nord, Europa, Asia şi Africa (statele din nordul Africii), pe de altă parte, OSCE ca întindere geografică acoperă zona euroatlantică, Eurasia, Zona Mediteraneană[1], Japonia şi Coreea[2]. Putem concluziona că, de fapt, OSCE este organizaţia emisferei nordice.

[1] Mediterranean Partners for Co-operation
[2] Japan and Korea: Partners for Co-operation

În ceea ce priveşte temele de interes ale OSCE, acestea sunt multiple: problematica securităţii în Europa, cooperare în domeniul economic, ştiinţă şi tehnologie şi mediu, cooperarea în domeniul umanitar care include dimensiunea umană, informaţii, cultură şi educaţie. Aceste teme de interes ale OSCE au fost precizate încă din anul 1975 odată cu adoptarea Actului Final de la Helsinki.

O altă dimensiune care condiţionează amplasarea OSCE în spaţiul geopolitic este relaţia OSCE cu alte organizaţii internaţionale guvernamentale. OSCE are parteneri instituţionali la nivel universal, regional şi subregional. Încă din 1994 statele participante au dorit să clarifice relaţia dintre OSCE şi alte instituţii internaţionale guvernamentale prin intermediul unui document care să se numească Carta Securităţii Europene. Relaţiile s-au dezvoltat şi pe plan bilateral.

În 1994 documentul de la Budapesta a marcat începutul unor noi dezvoltări în ceea ce priveşte un model de securitate comună bazat pe principii de OSCE. Aceste discuţii au primit un nou impuls în 1996 când s-a adoptat „Declaraţia privind modelul de securitate comună pentru secolul XXI" la Lisabona. În acest document statele participante se angajau să întărească cooperarea cu alte organizaţii.

În 1997, la Consiliul Ministerial de la Copenhaga, a fost adoptat un ghid privind Carta Securităţii Europene. Acest ghid a inclus şi un concept comun privind dezvoltarea cooperării între instituţii. Un concept comun care definea Platforma pentru securitate cooperativă.

Mai mult decât atât, scopul Platformei adoptat la Summit-ul de la Istanbul din 1999 a fost să întărească cooperarea între organizaţii şi instituţii de securitate din zona OSCE.

Încă de la începutul acestui proces a fost subliniată nevoia de cooperare şi coordonare permanentă cu alte organizaţii şi instituţii internaţionale. În conţinutul Platformei se statua că OSCE va lucra cu acele organizaţii şi instituţii ai căror membri au aderat la principiile Cartei Naţiunilor Unite şi la principiile OSCE.

În Platformă se afirmă că dezvoltarea cooperării dintre OSCE şi alte instituţii sau organizaţii internaţionale se va baza pe contacte regulate, creşterea transparenţei şi cooperarea efectivă.

Unul dintre cei mai apropiaţi parteneri ai OSCE este Organizaţia Naţiunilor Unite. La Summit-ul de la Helsinki din 1992 statele participante au declarat că OSCE (la cel moment CSCE) este „o organizaţie regională în sensul Capitolului 7 din Carta ONU". Pe baza ghidului adoptat de Consiliul Ministerial la Stockholm din 1992 a fost încheiat un cadru de cooperare şi coordonare între Secretariatul ONU şi OSCE/CSCE în mai 1993. De la acea dată problematica cooperării OSCE – ONU a alcătuit o tematică distinctă. Astfel, această cooperare este prezentată în rapoarte anuale de către Secretarul General al ONU şi Secretarul General al OSCE raportează anual Adunării Generale a ONU.

Relaţia dintre OSCE şi Consiliul Europei este şi ea foarte strânsă. Din 1993 au loc întâlniri bilaterale anuale între reprezentanţii celor două instituţii. Aceste întâlniri se desfăşoară sub formatul „2+2", adică se întâlnesc preşedinţii şi secretarii generali ai celor două instituţii. La aceste întâlniri mai pot participa şi Înaltul Comisar pentru Minorităţi Naţionale şi directorul Oficiului pentru Instituţii Democratice şi Drepturile Omului. Cooperarea dintre cele două instituţii se desfăşoară, în special, în domeniul monitorizării alegerilor şi drepturilor omului. Cele două instituţii au coorganizat întâlniri şi conferinţe pe teme ca: rolul mass-media în situaţii de conflict, rolul educaţiei în consolidarea societăţii civile sau monitorizarea alegerilor.

Începând cu anul 1993 au fost organizate întâlniri la nivel înalt trilaterale între OSCE, Consiliul Europei şi instituţii sau agenţii ale ONU. Din anul 1996 la aceste întâlniri au participat şi Înaltul Comisar pentru Minorităţi Naţionale şi directorul Oficiului pentru Instituţii Democratice şi Drepturile Omului, Înaltul Comisar pentru Refugiaţi a ONU, Înaltul Comisar pentru Drepturile Omului, Secretarul Executiv al Comisiei Economice pentru Europa al ONU3, Comitetul Internaţional al Crucii Roşii şi Organizaţia Internaţională pentru Migraţie.

OSCE colaborează şi cu Uniunea Europeană. Delegaţia naţională a statului membru al Uniunii Europene care deţine preşedinţia Uniunii vorbeşte la reuniunile OSCE în numele tuturor statelor membre a UE. Faptul că Uniunea Europeană are o singură voce cu care vorbeşte la OSCE este o ilustrare a „Politicii Externe şi de Securitate Comună".

Pactul de Stabilitate care a stabilit mese rotunde regionale şi care urmărea să consolideze relaţia dintre Europa Centrală şi Statele Baltice a fost propus de Uniunea Europeană în 1994 şi adoptat în 1995. În cadrul Conferinţei de la Paris din martie 1995 s-a subliniat faptul că OSCE va juca un rol important în cadrul acestui instrument.

OSCE are relaţii cu număr important de instituţii internaţionale inclusiv cu agenţii ale ONU şi NATO. Un statut aparte îl are relaţia cu Rusia şi fostul spaţiu sovietic.

Din 1996 OSCE şi NATO s-au angajat într-un proces continuu de interacţionare şi cooperare. Astfel au loc întâlniri regulate între Preşedintele OSCE în funcţie şi Consiliul Nord-Atlantic. Oficiali OSCE participă în mod regulat la întâlnirile oficiale ale NATO precum cele ale Comitetul politico-militar al NATO[4], Grupul ah-hoc pentru cooperare în timpul misiunilor de menţinere a păcii[5], în timp ce Secretarul General al NATO participă la întâlniri OSCE. Există un schimb permanent de informaţii în ceea ce priveşte măsurile de consolidare a încrederii şi securităţii[6] între Secretariatul OSCE şi

[3] UN-ECE – United Nations Economic Commission for Europe
[4] Political-Military Steering Commitee
[5] Ad Hoc Group on Co-operation in Peacekeeping
[6] CSBM`s – Confidence- and Security- Building Measure(s)

Secţiunea pentru coordonare a verificării şi implementării din cadrul Secretariatului NATO[7].

Legăturile cu organizaţiile şi instituţiile economice şi financiare, în mod special cu Comisia Economică pentru Europa a ONU, Banca Europeană pentru Reconstrucţie şi Dezvoltare, Organizaţia pentru Cooperare Economică şi Dezvoltare şi Uniunea Europeană, au crescut în mod semnificativ după desemnarea în 1998 a unui coordonator pentru activităţi economice şi de mediu[8] în interiorul Secretariatului OSCE. Primul şi cel mai important element al mandatului coordonatorului pentru activităţi economice şi de mediu este să îmbunătăţească legăturile dintre organizaţiile internaţionale relevante şi OSCE şi să diminueze suprapunerile dintre munca OSCE privind dimensiunea economică şi munca altor organizaţii.

OSCE menţine legături cu grupări interguvernamentale formate pe baze subregionale formate de către statele participante. Aceste grupări includ Iniţiativa Central Europeană, Consiliul Statelor Baltice, Consiliul Cooperării Economice la Marea Neagră, Procesul Royaumount şi Iniţiativa Cooperării Sud-Est Europene[9].

Tema *"Geopolitica şi instituţionalizarea regională"* este interesantă şi de actualitate datorită evoluţiei spectaculoase, atât ascendentă, cât şi descendentă a OSCE în cei 30 de ani de existenţă. În perioada războiului rece OSCE a fost singura organizaţie internaţională ce reuşea să pună pe picior de egalitate marile puteri ale momentului. Acest lucru l-a făcut şi după perioada 1989, dar impactul a fost, desigur, mult mai scăzut. De asemenea, OSCE a reuşit, să introducă un „virus" deosebit de periculos în sistemul comunist, cu un efect devastator, poate nu atât de bine relevat în literatura de specialitate. După momentul 1989, entuziasmul a cuprins OSCE, în anii imediat următori fiind adoptate numeroase documente în cadrul organizaţiei. Cu toate acestea OSCE a intrat în declin, a urmat eşecul KVM. După alţi 10 ani comunitatea internaţională are din nou nevoie de o astfel de organizaţie flexibilă, în special în abordarea „conflictelor îngheţate", a problematicii drepturilor persoanelor aparţinând minorităţilor naţionale, a alegerilor, a soluţionării unor alte conflicte.

Din punct de vedere al evoluţiei istorice tendinţa dreptului internaţional şi a relaţiilor internaţionale a fost de a scoate în afara legii războaiele de agresiune şi, în general, folosirea forţei. Pactul Societăţii Naţiunilor a făcut un pas important în această direcţie: statele - părţi acceptau anumite obligaţii, printre care şi aceea de a nu recurge la război decât în anumite situaţii determinate "procedural". Pactul de la Paris (Pactul Briand - Kellogg) a mers mai departe, iar Carta Naţiunilor Unite este aceea care a constituit o etapă decisivă.

---

[7] Verification and Implementation Co-ordination Section of NATO Secretariat
[8] Co-ordinator of Economic and Environmental Activities
[9] SECI – Southeast European Co-operative Initiative

Consecinţele dezastruoase ale celui de-al Doilea Război Mondial au impus statelor învingătoare un punct de vedere unanim în ceea ce priveşte războiul: excluderea definitivă a acestuia din viaţa internaţională. Pentru atingerea acestui obiectiv a fost interzisă folosirea forţei şi a ameninţării cu forţa, principiu consemnat în art. 2 alin. 4 din Carta ONU: "Toţi membrii ONU se vor abţine în relaţiile lor internaţionale de a recurge la ameninţarea cu forţa sau la folosirea ei, fie împotriva integrităţii teritoriale sau independenţei politice a vreunui stat, fie în orice alt mod incompatibil cu scopurile ONU". Această prevedere a fost dezvoltată ulterior prin adoptarea mai multor rezoluţii de către Adunarea Generală a ONU.

Astăzi, analiza ansamblului reglementărilor internaţionale referitoare la menţinerea păcii şi securităţii permite următoarele concluzii: războiul de agresiune a fost interzis în mod expres; plănuirea, pregătirea, declanşarea sau purtarea unui asemenea război constituie o crimă internaţională; au fost extinse situaţiile şi domeniile de interdicţie a folosirii forţei şi ameninţării cu forţa; au fost instituite mecanisme de prevenire şi soluţionare paşnică a conflictelor armate şi a diferendelor dintre state; a fost creată instituţia răspunderii pentru violarea dreptului internaţional şi de reprimare a violărilor.

Din aceste prevederi decurge obligaţia părţilor de soluţionare a diferendelor internaţionale prin mijloace paşnice. Acestea pot opta pentru orice metodă de soluţionare: negociere, bune oficii, mediere, anchetă, conciliere, arbitraj, soluţionare judiciară, recurgerea la organizaţii sau acorduri regionale sau prin orice alt mijloc de rezolvare paşnică.

Dacă pacea globală a fost păstrată, conflictele locale şi regionale, ucigătoare şi distrugătoare nu au încetat să răvăşească planeta. Din acest punct de vedere, Naţiunile Unite au încurajat – în special după încetarea "războiului rece" – cooperarea în plan regional. Diferenţele existente între regiuni şi situaţii impun o adaptare permanentă a metodelor de lucru şi cooperare, adaptare bazată pe creativitate şi flexibilitate.

Cooperarea regională este încurajată de factorii de putere, în scopul de a se crea zone de pace şi de securitate în conformitate cu Carta ONU în toate colţurile lumii. De asemenea, prin structurile instituţionale create în acest sens, este întărită solidaritatea dintre statele membre, prin promovarea dezvoltării economice, sociale, culturale etc. la nivelul întregii regiuni: prin soluţionarea paşnică a tuturor diferendelor ce ar putea să apară între statele membre; prin găsirea de soluţii comune pentru problemele economice, politice, juridice: prin promovarea unei colaborări strânse cu organizaţii regionale care au scopuri similare etc. Ca obiective, se urmăresc în primul rând: liberalizarea comercială şi a investiţiilor, promovarea cooperării economice şi tehnice şi adoptarea unor măsuri practice care să faciliteze comerţul şi investiţiile în zonă. Preocupările majore pe termen lung sunt: sprijinirea proceselor de integrare regională; apărarea democraţiei şi libertăţilor la nivelul tuturor regiunilor; schimbarea percepţiei pe plan mondial.

Eforturile iniţiate de Comunitatea Europeană şi membrii săi, cu sprijinul statelor participante la CSCE/OSCE, au avut importanţă în

deschiderea dialogului în conflictul din fosta Iugoslavie, dar şi din alte zone, inclusiv Transnistria. În cadrul procedurilor şi mecanismelor CSCE/OSCE, dând expresie preocupărilor popoarelor de a se trece la realizarea unor paşi efectivi în direcţia dezarmării, Actul Final al Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare în Europa consacră o secţiune distinctă problemelor referitoare la dezarmare, în care se prevede că: "Statele participante…sunt convinse de necesitatea luării unor măsuri în aceste domenii, care – prin scopul şi natura lor – să constituie paşi către realizarea, în final, a dezarmării generale şi totale sub un control internaţional strict şi efectiv care să aibă ca rezultat întărirea păcii şi securităţii în întreaga lume". Dar înfăptuirea conţinutului obligaţiei statelor de a acţiona pentru realizarea dezarmării nu se limitează numai la asigurarea unui climat de pace favorabil dezvoltării libere a fiecărui popor, la adăpost de pericolul folosirii forţei şi, mai ales, al unui atac nuclear. O confirmare a îndatoririi tuturor statelor de a promova şi cultiva bunele relaţii între ţări şi popoare, înţelegerea, stima şi respectul reciproc, idealurile păcii, securităţii şi cooperării internaţionale, o constituie angajamentul asumat de toate statele participante la CSCE/OSCE de a promova, prin toate mijloacele pe care le consideră adecvate, un climat de încredere şi respect între popoare şi, totodată, obligaţia internaţională a statelor de a respecta drepturile omului (Carta de la Paris pentru o Nouă Europă). Astfel, este încurajată pe plan internaţional cooperarea regională (prin structuri OSCE, Consiliul Europei, programe sau sectoare ale ONU, iniţiativa Central-Europeană, Cooperarea Economică a Mării Negre, Consiliul Baltic, Trilateralele, UE, UEO, NATO etc.), pentru menţinerea stabilităţii, iar prin strategiile preconizate, crearea unui avanpost în aceste zone, pentru a dispune de pieţe care nu sunt deloc neglijabile şi, de asemenea, din motive strategice.

Aşadar, în noul context internaţional, instrumentele instituţionale atipice par mult mai potrivite în menţinerea securităţii internaţionale. Această afirmaţie este făcută datorită mijloacelor folosite, mai degrabă politico-diplomatice decât militare. Într-un climat internaţional dominat de multiculturalism, de globalizare, de libera circulaţie a bunurilor, persoanelor şi capitalurilor şi de răspândirea democraţiilor peste tot pe glob, forţa armată îşi va pierde din importanţă odată cu trecerea anilor. Evident că acest fenomen va avea ca efect destabilizarea complexului militar-industrial, dar cu atât mai mult, va fi nevoie de mijloace flexibile pentru păstrarea păcii şi securităţii internaţionale.

OSCE poate să fie un astfel de instrument, tendinţa sa, în acest moment, fiind una de revitalizare. Mai mult decât atât, consider că ar fi necesară implicarea OSCE şi în conflictele cu care se confruntă chiar anumite democraţii occidentale şi că ar fi nevoie de un OSCE pe fiecare continent.

SINDROMUL STOCKHOLM ŞI TERORISMUL

Elena DUMITRU

Stockholm syndrome and terrorism are two complex phenomena. Both can be analyzed psychologically. As a result, both Stockholm syndrome and terrorism have a shocking outcome, explained by specialists as being of physical nature.

Individuals affected by the Stockholm syndrome have a divergent behaviour, and terrorists are considered lunatics, fanatics, assassins, sometimes suicidal, or deranged.

Although they have different features and manifestations or they occur in special circumstances, these physical phenomenons can't be ignored. They belong to reality.

Terorismul şi sindromul Stockholm sunt două fenomene ce pot fi analizate din punct de vedere psihologic. Ambele au ca finalitate un produs şocant, explicat de specialişti ca fiind de natură psihică.

Terorismul este un flagel mondial, un flagel care a luat amploare în ultimii ani, care face uz de cele mai noi tehnici şi aparaturi de distrugere în masă. Terorismul manifestă cele mai bizare şi unice forme de violenţă şi ură împotriva civililor. Este un fenomen nociv şi antisocial care generează frică, groază, haos, şoc, nelinişte şi tulburări psihice în rândul oamenilor. Scopul teroriştilor este unul simplu dar greu de acceptat: spaimă, distrugere, dereglarea rutinei cotidiene, nesiguranţă, manipularea opiniei publice, destabilizare, moarte, izolarea fiecărui individ şi dezintegrarea comunităţii.

Percepţiile despre terorism diferă de la stat la stat, dar şi de la o comunitate la alta. Teoriile psihologice cu privire la terorism explică comportamentul violent şi agresiv, gândirea şi procesele fizice ale teroriştilor, în special al celor cu predispoziţii criminale. Caracteristica unui grup terorist va fi întotdeauna conformare şi consens.

Psihologii au la bază în studiul despre terorism două abordări psihologice de bază: teroristul este considerat fie bolnav psihic, fie este fanatic.

Astfel, sindromul Stockholm este o stare psihologică dezvoltată în special de persoanele care cad victime ale sechestrului, reţinute împotriva voinţei lor.

Sindromul se dezvoltă începând cu tentativa victimei de a se identifica cu răpitorul sau de a câştiga simpatia acestuia.

Specialişti în psihologie traduc această relaţie sau comportament ca un act de autoapărare, de conservare a identităţii fizice şi de protecţie. Prizonierii vor dezvolta o legătură afectivă, de aderare şi solidaritate, care se va transforma, în cele din urmă, într-o relaţie de complicitate. Aceşti oameni vor ajuta răpitorii în atingerea ţintelor şi ajung până acolo încât se vor identifica cu ei, vor adera în totalitate la idealurile sau mentalităţile acestora.

Prin urmare, de la o situaţie de conflict în care există doi actori aflaţi în relaţii de opoziţie (agresor-agresat, atacator-atacat, răpitor-răpit) se ajunge, la un moment dat, la o relaţie socială normală, unde ambele părţi au aceleaşi idealuri, atitudini şi comportamente. Ori această atitudine de aderare, solidaritate, de trecere la partea adversă poartă denumirea de *Sindromul Stockholm*.

Conform Dicţionarului Explicativ al limbii române *sindrom* înseamnă totalitatea semnelor şi simptomelor care apar împreună în cursul declanşării unei boli, dându-i nota caracteristică[1]. Am putea deduce din această definiţie că din punct de vedere medical poate fi considerată o boală, care îmbracă o formă de natură psihică.

Aşadar, ca orice sindrom reuneşte o serie de simptome care, fundamental, sunt următoarele:

- *captivii încep să se identifice cu răpitorii* - în principiu, se vorbeşte despre un mecanism de apărare, bazat (în general inconştient) pe ideea că răpitorul nu ar răni captivul dacă el ar coopera; de altfel, se consideră că este încurajat de răpitor pentru a-i crea acestuia tendinţa de cooperare; însă, în această situaţie, captivul încearcă el însuşi să obţină bunăvoinţa răpitorului;
- *captivii consideră că ar putea să fie răniţi de către cei care vor încerca să-i elibereze* - să considere că în timpul acţiunii de eliberare dacă nu vor fi răniţi de eliberatori, sigur vor fi răniţi mortal de către răpitori;
- *captivii vor percepe răpitorii ca pe nişte fiinţe umane, cu propriile probleme şi aspiraţii* - în situaţii de lungă durată se ajunge chiar la înţelegerea acestor probleme, încât captivii se vor familiariza cu punctele de vedere ale răpitorilor şi vor considera poziţia acestora justificată;
- *captivul încearcă să se detaşeze de realitate* - el încearcă să-şi imagineze că totul este ireal, un vis şi va încerca să se cufunde cât mai mult timp în somn sau deziluzii, cum că ar putea fi eliberat; pur şi simplu va încerca să-şi impună să uite situaţia în care se află dedicându-se unor discuţii inutile;
- *captivul* se identifică atât de mult cu răpitorul încât *începe să creadă că tocmai eliberatorii sunt cei vinovaţi şi responsabili de privarea lor de libertate;*
- *dacă există un grup de răpitori şi nu unul singur, atunci cei răpiţi se pot identifica doar cu o parte dintre aceştia* - captivii vor considera că

[1] *DEX*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1998, p. 991.

răpitorii pot fi "băieți buni" sau "băieți răi"; de aceea, agresorii se pot folosi de acest raționament pentru a câştiga comportamente pozitive din partea prizonierilor şi chiar obținerea încrederii lor;

- *există şi situația în care răpiții îi pot ierta pe unii răpitori sau îi pot responsabiliza pe alții din acelaşi considerent;*
- *răpitorii sunt influențați de personalitatea multiplă şi diversă a răpiților* - la rândul lor, răpitorii, vor vedea şi ei în răpiți că aceştia sunt ființe umane; de aceea, va fi greu ca ei să păstreze permanent agresivitatea şi duritatea.

Această inversare a rolurilor este o altă problemă interesantă. De exemplu, în religie, Satana a renunțat la lupta cu Dumnezeu deoarece s-a văzut incapabil şi neputincios. Ca urmare, el şi-a dirijat armele către o altă țintă: asupra omului. Această inversare nu este o noutate.

Din punct de vedere psihologic sau medical, acest lucru este explicat ca fiind de natură antropologică sau genetică. Altfel spus, există un potențial rău în fiecare dintre noi. Declanşarea acestui rău depinde de mulți factori, de anumite situații, de un anumit context sau de o anumită realitate.

Ceea ce atrage însă atenția asupra sindromului Stockholm este faptul de a avea ca şi cauză condiția de captivitate nu numai fizică şi psihică, ci şi spirituală.

Această denumire s-a consacrat în Suedia. Pe 23 august 1973 a avut loc un asalt la Banca Sveriges din Stockholm. Patru dintre angajații băncii au fost ținuți ostatici pentru şase zile de către doi răpitori. Aşa îşi începe istoria acest fenomen. Asaltul în sine nu a avut o importanță deosebită în lumea afacerilor. Însă, mai târziu, interviurile cu cei patru prizonieri au avut un impact surprinzător. Nici chiar prizonierii înşişi nu au reuşit să-şi explice cum de manifestau o asociere cu răpitorii lor, cu care se identificau şi, în acelaşi timp, temându-se chiar că ei ar puteau fi pedepsiți grav sau chiar ucişi. Ei au declarat în favoarea acestora, în apărarea lor. De remarcat faptul că atunci când au fost eliberați, ei au avut un sentiment de gratitudine în ceea ce-i priveşte pe răpitori şi un sentiment negativ față de eliberatori, de forțele politice şi guvernamentale. Tocmai acest sentiment pozitiv față de sechestratori a primit numele de sindromul Stockholm.

Un lucru foarte important de semnalat este că multe victime sunt afectate de acest sindrom. Cel mai cunoscut caz este cel al Patriciei Hearst – fiica unui editor american multimiliardar. Ea a fost răpită de extremişti revoluționari, iar în momentul eliberării a hotărât să se alăture lor şi chiar să participe la acțiunile violente ale acestora împotriva multinaționaliştilor.

Ceea ce este mai grav este faptul că acest sindrom îşi găseşte din ce în ce mai frecvent un corespondent în diverse domenii. Un exemplu este cel militar sau cel legat de violența în familie. În ambele cazuri factorul comun sau generator este teama, frica, teroarea. Produsul sau rezultatul acestei situații de nerezolvat, în opinia celor oprimați, este tocmai cooperarea, aderarea, afilierea sau identificarea.

Pornind de la conceptul de bază prin care terorismul este o tactică de luptă, utilizată de către mişcări foarte diverse, voi aminti că Ministerul Apărării al SUA defineşte terorismul ca fiind *„folosirea ilegală a forţei, violenței sau amenințarea cu violența din partea unei organizații revoluționare, la adresa persoanelor sau bunurilor, urmărind să constrângă guverne sau societăți, slujind adesea unor obiective politice sau ideologice”*[2].

Dicționarul Explicativ al limbii române defineşte termenul de *teroare* ca fiind un sentiment de groază, spaimă, frică provocate intenționat prin amenințări sau prin alte mijloace de intimidare sau asuprire bazată pe intimidare, timorare sau amenințare.

Este bine cunoscut faptul că prin folosirea deliberată a violenței sau amenințarea cu violența aceste grupuri teroriste vor să atingă obiective strategice sau politice, pe de-o parte, iar pe de altă parte vor să atragă atenția asupra puterii lor pentru a se face cunoscuți, pentru a-şi impune propriile ideologii extremiste fondate, de regulă, pe revendicări sociale, politice, naționale sau religioase.

Pentru a suprima terorismul nu este suficient să-i urmăreşti pe autorii săi, ci să identifici şi să rezolvi problema şi contradicțiile care generează acest fenomen. Problema eşecului prevenirii şi suprimării acestui fenomen decurge din faptul că nu există o înțelegere limpede a cauzelor care conduc la actele de terorism. Ori tocmai acest lucru devine îngrijorător. Reprezintă un factor permanent de agresiune şi, nu numai atât, este din ce în ce mai complex şi dăunător societăților, statelor şi oamenilor.

În urma unor analize făcute de experți în domeniu s-a ajuns la concluzia că teroristul este ghidat de următoarele aspecte şi anume: atacul este o eliberare de stres; fără acțiune ideologia lor nu are justificare; onoarea lor este dată de gradul de violență împotriva inamicului; revendicarea atentatelor este un mod de promovare a cauzei pentru care a aderat.

Grupurile sau organizațiile teroriste pot fi asociate, prin teroarea, amenințarea şi frica pe care o induc, cu posibilitatea ca aceste acte extremiste să impună anumitor societăți, grupuri sau țări să coalizeze cu ele în dorința de a se elibera de frică, teroare, amenințare, de a ameliora viața sau de a evita moartea sau distrugerea de bunuri.

Aceste grupuri teroriste pot fi compuse din oameni violenți dar, tot la fel de posibil, ele pot fi compuse din indivizi care doar folosesc violența ca armă în realizarea scopului lor final. De aceea, consider că trebuie studiat şi luat în seamă felul în care oamenii sunt influențați şi manipulați de aceşti terorişti pornind tocmai de la înțelegerea personalității lor.

---

[2] Col.dr. Maricel Antipa, *Securitatea şi terorismul. Prevenirea şi combaterea acțiunilor extremist-teroriste pe teritoriul României. Tendințe şi perspective la început de mileniu*, Editura Celsius, Bucureşti, 2004, p.29.

Ideologia acestor oameni ai terorii poate deveni un teren de testare pentru atitudinea de aderare şi poate avea ca rezultat angajamentul oamenilor, societăților față de cauza acestor organizații.

Interesant este că cei mai neavizați în psihologia acestui fenomen consideră că teroristul este un om bolnav psihic, nebun sau fanatic, greu de înțeles logic şi neglijează faptul că există printre terorişti şi oameni sănătoşi, normali din punct de vedere psihologic. Înțelegerea acestei realități poate deveni apanajul dezlegării acțiunii lor extreme.

Valul atentatelor teroriste săvârşite asupra teritoriului Statelor Unite ale Americii a pus în fața organismelor de securitate o nouă dilemă care se referă la dimensiunea reală a efortului pentru menținerea securității globale şi regionale.

Atacurile teroriste din 11 septembrie 2001 au marcat apariția unei noi categorii de acte teroriste, necunoscute până în prezent, caracterizate prin amploarea acțiunii, numărul foarte mare de victime, şi mai ales, faptul că acestea nu au adus revendicări şi nu au fost asumate (aşa cum se prezentau ele într-un mod clasic). Scopul lor a fost afectarea întregului sistem de existență şi funcționare a societății moderne, precum şi elementele definitorii ale civilizației actuale. Aşadar, s-a deschis calea spre un nou tip de acțiuni teroriste mult mai grave, greu de localizat, cu urmări teribile. Acest nou tip de terorism se deosebeşte de cel clasic prin stabilirea obiectivelor, limitelor acțiunii, a forțelor şi mijloacelor folosite dar şi prin modul de organizare.

Se consideră că amploarea acțiunilor va deveni şi mai mare, avându-se în vedere o diversitate de acțiuni paralele şi conjugarea unor atacuri de tip diferit. Pentru perioada următoare vor fi atacuri complexe şi se estimează o creştere alarmantă a acțiunilor teroriste. Se vehiculează că în viitor ar putea fi folosite armele chimice şi biologice precum şi cele informatice mizând, desigur, pe impactul acestora asupra opiniei publice. Explozia canalelor de comunicații şi informațiilor tehnologice va prezenta o oportunitate dar şi o amenințare față de interesele stabilității şi securității în general.

Analişti în domeniu susțin şi ei că accentul se pune pe creşterea, până la proporții greu de imaginat, a numărului de morți şi răniți sau a pagubelor materiale, că teroriştii au mizat pe implicarea activă a mass-media în amplificarea efectului undei de şoc, a panicii vizavi de aceste atentate. Se i-a în calcul şi ipoteza unui război cibernetic. Potrivit specialiştilor, un virus foarte bine construit poate provoca pagube la fel de mari ca şi gruparea teroristă însăşi. La fel de adevărată este şi posibilitatea amenințării cu alarme false, care nu reprezintă un pericol imediat, dar care pune mari probleme oamenilor din punct de vedere psihologic.

Aceste metode pot conduce la apariția panicii, fac uşor de influențat comportamentul celor din jur şi conduc la apariția neîncrederii în autoritățile statelor. Practic, teroriştii vor considera că violența va încuraja publicul să

sprijine regimul şi instituţiile acestora, deci va încuraja procesul revoluţionar – iată o formă de influenţare şi manipulare al cărei rezultat final nu trebuie neglijat.

Oare se poate întâmpla aşa ceva în viitor? Poate deveni terorismul un indice privitor la posibila aderare a unor ţări sau a unor state faţă de organizaţiile teroriste ?

Mai exact, folosirea termenului de identificare în terorism este legată de ideea de a deveni acelaşi cu teroristul. De regulă, indivizii care aderă la aceste grupări sau organizaţii provin din rândul celor care vor să se exteriorizeze pentru a-şi justifica eşecurile personale prin fapte extreme.

Studii psihologice au descoperit că aceşti indivizi ai terorii se detaşează de elementele devalorizante din viaţa lor sau ale personalităţii lor.

În majoritatea analizelor despre epidemiologia terorismului s-a constatat că 25% dintre terorişti şi-au pierdut unul sau ambii părinţi de la vârsta de 14 ani, o treime au fost condamnaţi de tribunalele pentru minori, mulţi au suferit un eşec profesional şi educaţional. Ei nu suferă de boli mintale care ar putea duce la dereglări profunde. Dar, deşi sunt normali din punct de vedere psihologic, se poate vorbi de sechele psihosociale care îi predispun să se asocieze cu indivizi ce le imprimă atenţia în vederea învinovăţirii societăţii pentru toate aceste neajunsuri şi insuccese personale.

Există, printre altele, nevoia acestor indivizi de afiliere, cuplată cu o identitate personală incompletă şi care asigură fundamentul pentru dinamica unui grup puternic. Ceea ce înseamnă că este o sursă neobişnuită pentru producerea unui comportament impus în vederea obţinerii de către individ a unei relaţii cu grupul. Nevoia puternică de apartenenţă devine un lucru extrem de important pentru siguranţa personală a lui, dar şi pentru solidaritatea acestuia cu grupul. Tot acest sistem conferă grupului sau organizaţiei respective o forţă nemăsurată, care nu poate duce decât la rezultate extreme, la fel de nemăsurate şi de puternice.

Mai există un element specific legat de terorism: separarea netă între conducător şi membri, între cei care iau deciziile şi cei care le execută. Mă refer la acţiunile radicale, la riscul asumat de terorist şi chiar la sacrificarea propriei existenţe.

Trebuie evidenţiat felul în care vor fi influenţate relaţiile internaţionale, dar şi priorităţile comunităţilor internaţionale faţă de acestea. Cea mai îngrijorătoare şi semnificativă tendinţă a terorismului internaţional este letalitatea sa crescândă şi înclinaţia spre atacuri în locuri publice, fără a se ţine seama de victime.

Poate avea terorismul succes? Studiile sociologice europene şi euroatlantice pe probleme de terorism au dat răspunsul în acest sens: în nici o situaţie terorismul nu-şi poate atinge scopurile strategice finale, ci doar temporar. Este un răspuns corect sau doar vrem să ne amăgim în speranţa că trăim cu siguranţa zilei de mâine ? Sau nu vrem să creăm panică, conştienţi fiind de toate rezultatele analizelor noastre ?

Analiza acțiunilor teroriste întreprinse pe plan mondial ne permite să anticipăm că următoarele atacuri teroriste vor produce crize majore la nivel mondial, cu repercusiuni asupra tuturor statelor în plan economico-financiar, politic, militar, moral şi cultural.

În contextul politic actual, terorismul a devenit unul din principalele pericole la adresa securității naționale şi internaționale, ceea ce înseamnă că este greu de presupus că statele lumii îşi vor putea desfăşura activitățile viitoare în condiții de normalitate.

În concluzie, se va impune punerea la punct a unui sistem de securitate care să asigure imunitatea societății în fața acestui flagel contemporan. Poate cea mai importantă latură a efortului de prevenire şi combatere a terorismului în orice stat al lumii (dincolo de angajamentele politice şi diplomatice) îl constituie calitatea, determinarea şi profesionalismul acelor oameni care sunt desemnați să lupte împotriva acestor manifestărilor reale.

Şocul produs de atacurile teroriste din ultimii ani au readus în atenția lumii, într-un mod dramatic, un pericol grav care produce efecte nefaste asupra întregului mapamond.

Indiscutabil, contracararea terorismului trebuie să se bazeze pe efortul conjugat al întregii comunități internaționale, a tuturor structurilor cu responsabilități în vederea protejării valorilor umane universale.

CONCEPTUALIZAREA CURRICULUMULUI – ABORDARE COMPREHENSIVĂ

Cpt. Elena-Laura UNGUREANU

The study of various definitions and interpretations of the curricula lures each researcher into a labyrinth of information and opinions. How could someone escape from this labyrinth? Which are the available and compatible cognitive acquisitions which could be selected and combined into the curriculum?

In this article we are trying to find a possible way out from this labyrinth.

Existența unui labirint conceptual este una dintre primele concluzii care se impun în urma analizei variatelor definiții şi interpretări ale curriculumului. Cum se poate ieşi din acest labirint? Care sunt achizițiile cognitive disponibile şi compatibile între ele care ar putea fi selecționate şi articulate coerent într-un concept integrator al curriculumului ?

Din punctul nostru de vedere trei premise sunt importante:

- să admitem că noțiunea de curriculum este multidimensională, că presupune mai multe planuri de analiză;
- să acceptăm în mod ipotetic că acest concept se poate defini printr-o familie de termeni, în cadrul căreia fiecare termen îşi are o anumită legitimitate, dar nici unul, în mod izolat, nu este suficient, pentru a exprima esența curriculumului;
- să adoptăm o perspectivă interpretativă istorico-dinamică; curriculum nu este un concept static, ci unul care cunoaşte creşteri şi îmbogățiri succesive.

În contextul de față ne vom referi mai pe larg la prima premisă.

Abordarea multidimensională a curriculumului presupune, în optica noastră, trei planuri de analiză: planul structural, planul procesual şi planul produsului.

Planul structural indică componentele esențiale ale curriculumului şi relațiile dintre ele. Două modele structurale ar putea fi diferențiate: a) modelul triunghiular, b) modelul pentagonal.

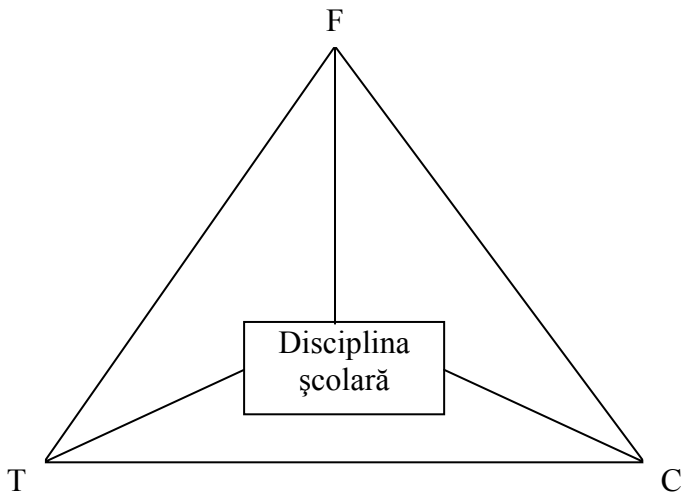

Modelul triunghiular al curriculum-ului

Modelul triunghiular este susceptibil de câteva comentarii.

• Variabilele curriculare definitorii, potrivit acestui model, sunt finalităţile educaţionale, conţinuturile instruirii şi timpul de instruire/învăţare. Am putea spune că acestea sunt conceptele analitice primare ale curriculumului a căror „materializare" ar trebui să se regăsească în orice tip de curriculum. Surprinzător însă, cele mai multe definiţii ale curriculumului ignoră variabila timp, ca şi cum un program curricular s-ar derula într-un timp nedeterminat. Curios este şi faptul că variabila conţinuturi, supralicitată tradiţional, nu mai apare menţionată în unele lucrări recente, destinate nemijlocit examinării conceptelor cheie ale curriculumului.

• Structura triunghiulară pretinde relaţii funcţionale între toate variabilele, cu recunoaşterea priorităţii finalităţilor educaţionale.

• Situarea disciplinei şcolare în centrul triunghiului semnifică ideea că în definirea, construcţia şi evaluarea disciplinei şcolare, finalităţile, conţinuturile şi timpul sunt repere obligatorii.

• Modelul oferă un cadru pentru analiza evoluţiilor curriculumului atât în câmp semantic, cât şi în aria cercetărilor. Redus iniţial la conţinut, curriculumul a angajat ulterior consideraţii privind obiectivele educaţionale şi a sugerat studiul raportului obiective-conţinuturi, prin intermediul unor matrice specifice. Timpul de instruire/învăţare, multă vreme considerat un factor dat invariabil, a devenit relativ recent obiect distinct de cercetare, corelată în moduri noi cu obiectivele şi conţinuturile, şi a inaugurat direcţii inovatoare de investigaţii privind capacitatea de învăţare (timpul necesar individual pentru realizarea unei sarcini de învăţare) sau modele de învăţare (modelul învăţării depline).

• Fiecare dintre cele trei categorii de variabile angajează probleme particulare de cercetare, indicând pe ansamblu registrul tematic diversificat al cercetării curriculare. Astfel, în jurul finalităţilor apar întrebări teoretico-metodologice de tipul: Care sunt principalele categorii ale finalităţilor educaţionale şi în ce raporturi se află? Ce factori determină elaborarea finalităţilor, ce funcţii pedagogice îndeplinesc obiectivele? Care sunt metodele de definire a obiectivelor ? Ce sisteme metodologice pot fi utilizate în clasificarea obiectivelor? Variabila conţinuturi angajează alte întrebări: Care este semnificaţia şi tipologia conţinuturilor? Care sunt sursele şi criteriile de selecţie a conţinuturilor? Care sunt modalităţile de organizare pedagogică a conţinuturilor, când, în ce condiţii devine accesibil elevilor? În sfârşit, variabila timp de instruire/învăţare se corelează cu problematici specifice: Cum se alocă timpul de instruire/învăţare ? în ce constă timpul efectiv utilizat şi în ce relaţii se află cu timpul alocat? Cum se identifică şi evaluează timpul necesar individual de învăţare?

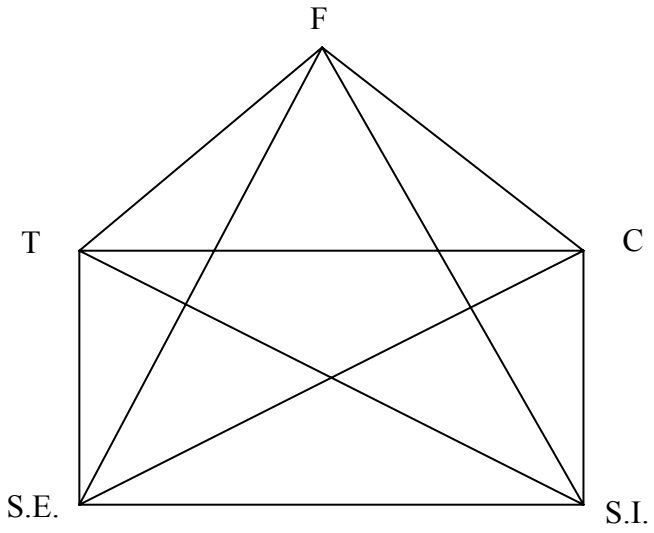

Modelul pentagonal al curriculumului

Structura pentagonală prezintă câteva particularităţi, generatoare de implicaţii pedagogice semnificative:

• Conservă cele trei variabile – finalităţi, conţinut, timp de instruire/învăţare, la care adaugă alte două strategii de instruire (predare-învăţare) şi strategii de evaluare.

• Multiplică reţeaua relaţiilor funcţionale, fiecare variabilă corelându-se cu alte patru şi nu cu două, ca în cazul modelului anterior. De aici, complexitatea şi dificultatea realizării practice a acestui model.

• Modelul are justificări teoretice şi practice, se află într-o bună corespondenţă cu teoriile modeme ale curriculumului, atât de pe continentul

american, cât şi european. Dezvoltarea lui a fost însă stimulată mai ales de nevoile practice educaționale. Succesul numai parțial sau chiar eşecul unor reforme educaționale se explică şi prin utilizarea unui concept simplificat al curriculumului. De exemplu, revizuirea planurilor de învățământ, introducerea legitimă a unor noi obiecte de învățământ au fost însoțite de elaborarea unor programe care descriau obiectivele, conținuturile şi durata studiilor. S-a crezut, dar în mod iluzoriu, că personalul didactic va avea toate resursele necesare de competență şi timp, pentru a selecționa sau crea strategi de instruire şi sisteme de evaluare pertinente, relevante pentru noile „ținte" educaționale.

- Mişcarea pedagogică actuală, internațională, în favoarea reconstruirii programelor şcolare din perspectiva integrării celor cinci componente curriculare, este viguroasă şi în expansiune. Şi la noi, în ultimii ani, se remarcă apropieri notabile ale programelor şi manualelor şcolare de modelul pentagonal, chiar dacă acesta din urmă nu este valorificat întotdeauna complet şi consecvent.
- Structura pentagonală a curriculumului are relevanță şi pentru decelarea teritoriului de cercetare al curriculumului. Am convenit mai înainte că finalitățile, conținuturile şi timpul de instruire/învățare reprezintă arii distincte ale cercetării curriculare. Prin urmare, practicianul interesat de elaborarea unui proiect curricular poate apela la teoria şi metodologia curriculumului, care îl va ghida în determinarea, selecția şi organizarea obiectivelor, conținuturilor şi timpului de învățare necesar. Care sunt sursele care îl vor inspira în adoptarea strategiilor de instruire şi evaluare? Desigur teoria instruirii şi a evaluării. Ce se întâmplă însă în cazul în care metodele de instruire şi de evaluare sunt insuficiente sau neadecvate în raport cu ținta stabilită? Cercetarea curriculară, anticipând astfel de circumstanțe şi pentru a asigura o mai mare eficacitate schimbărilor curriculare proiectate, a extins aria cercetărilor ei, interesându-se de principiile şi normele prin care pot fi construite şi evaluate instrumentele şi auxiliarele curriculare proprii: manualul şcolar, pachete de învățare, seturi multimedia etc.

Planul procesual exprimă trei procese – proiectare, implementare, evaluare – prin care intențiile sunt unificate cu acțiunea şi acțiunea cu evaluare. Cele trei procese, la rândul lor, pot fi situate în trei perspective de analiză: ca obiect de cercetare, ca produs teoretic şi ca practică efectivă. Curriculumul există prin cele trei procese, nici unul nu poate fi suspendat şi, în consecință, urmează să fie integrate într-un concept comprehensiv al curriculumului.

Planul produsului indică rezultate aşteptate ale proiectării curriculare. Pot fi diferențiate mai multe categorii de produse curriculare, pe unele le vom numi principale: plan de învățământ (program de studii), programă şcolară, manual şcolar, pe altele le vom considera auxiliare curriculare: ghiduri

metodice pentru cadrele didactice, caiete de muncă independentă pentru elevi, pachete de învățare, seturi multimedia, softuri educaționale. Caracterul auxiliar al produselor curriculare în cauză nu înseamnă că au un statut marginal şi că nu încorporează un consistent travaliu intelectual şi profesional în conceperea şi utilizarea lor. Ele sunt auxiliare în raport cu documentele curriculare principale – planul de învățământ şi programa şcolară.

Auxiliarele curriculare se disting prin caracterul lor accentuat instrumental-operațional, de planul de învățământ şi programa şcolară, care, fără a-şi refuza o dimensiune instrumentală, au un caracter mai accentuat prescriptiv-valoric, indicând schimbări dezirabile în dezvoltarea personalității.

Am insistat mai mult asupra auxiliarelor curriculare deoarece, pe de o parte, reprezintă dezvoltări mai recente în domeniul educației, iar pe de altă parte, tind tot mai mult să fie recunoscute nu doar ca simple mijloace sau tehnici educaționale, ci ca expresii autentice ale curriculumului. Acestea integrează în textura lor internă şi în modul de validare, deopotrivă, componentele structurale şi procesuale ale curriculumului.

Toate produsele curriculare menționate se supun unor principii teoretice şi norme metodologice generale, fiecare categorie de produs reclamă însă şi problematici distincte privind construcția, implementarea şi evaluarea sa. De aici rezultă că alături sau în interiorul teoriei generale a curriculumului se vor dezvolta subteorii şi metodologii analitice, corespunzătoare principalelor categorii curriculare: plan de învățământ, programă, manual şcolar.

O discuție specială ar necesita conceptul de proiect/proiectare pedagogică şi poziția sa în sistematica disciplinelor educaționale, în mod obişnuit, cursurile şi manualele de pedagogie autohtonă plasează problematica proiectării în spațiul didacticii sau al teoriei instruirii, în relație sau nu cu formele de organizare a activității didactice, înainte sau după analizele referitoare la evaluarea educațională. Surprindem o anumită ezitare în determinarea celei mai bune poziții. În ceea ce ne priveşte, credem că proiectarea pedagogică se înscrie perfect în logica curriculumului, angajând cele trei dimensiuni menționate anterior: structurală, procesuală şi a produsului. Planificarea calendaristică, planificarea unităților de învățare sau proiectul de lecție sunt alte tipuri de produse curriculare. Această situație ilustrează foarte bine diferența dintre disciplinele academice, ştiințifice şi corespondentele lor didactice – disciplinele de învățământ.

În concluzie:

- Curriculum este un concept-construct, nu o noțiune care reflectă mai bine sau mai puțin bine o realitate existentă, ci o construcție mentală, care are în vedere o realitate ce urmează să ființeze.
- Termenii de referință, nucleu ai curriculumului, sunt disciplina de învățământ şi programul de studii, în jurul lor se configurează problematica

de cercetare a curriculumului, derivată din varietatea unghiurilor de investigație: componente structurale, procese fundamentale, surse, determinări, condiționări, forme de organizare, diferențieri curriculare, scopurile cercetării etc.

- Curriculumul este în esență sau în primul rând un proiect care are valoarea unui plan de acțiune educațională. Acest proiect:
  - din punct de vedere funcțional, indică finalități de atins, orientează, organizează şi conduce procesul de instruire şi învățare;
  - din punct de vedere structural, include finalități, conținuturi, timp de instruire/ învățare, strategii de predare-învățare şi strategii de evaluare;
  - din punct de vedere al produsului, se concretizează în: plan de învățământ, programă şcolară, manual şi într-o varietate de materiale curriculare auxiliare.
- Proiectarea pedagogică se înscrie în „logica" curriculumului, poate beneficia de avantajele explicative şi metodologice ale teoriei curriculumului şi, în fapt, generează produse curriculare specifice.
- Abordarea multidimensională a curriculumului, prin intermediul celor trei perspective – structurală, procesuală şi a produsului – pare a fi o cale productivă de examinare şi de definire a identității conceptului de curriculum.

ETICA DIFERENȚELOR. UN PUNCT DE VEDERE PRIVIND ETICA UNIVERSITARĂ ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL MILITAR SUPERIOR

Conf.univ.dr. Maria IACOB

There is an increasing interest for the scientifical investigation of the social world of differences; this happens nowadays both in fundamental and applied ethical research. Our intention is to follow this strong direction and to propose here milestones regarding the meaning of differences in the social field; our ultimate goal is to reveal the moral added value and the respect we should pay for "differences" in the academic community.

Medităm, în chip frecvent, asupra sensului moral al vieții omului, ca individ, şi asupra condiției etice a vieții în comunitate. Meditația devine intensă şi, uneori, chiar dramatică atunci când viața individului sau a comunităților înregistrează "situații-limită", situații de mare solicitare.

După cum este lesne de observat, oamenii şi comunitățile umane care se confruntă cu schimbări istorice ample şi profunde acuză, în mod obişnuit, adevărate şocuri etice. Într-o primă etapă, se declanşează o autentică furtună morală. Tabla de valori aflată în funcție este suspendată. Binele, dreptatea adevărul, în accepțiunea lor cotidiană, îşi modifică radical conținutul. Oamenii obişnuiți se află într-o situație de suferință etică profundă. Febrilitatea căutării unor noi repere morale se împleteşte cu dezorientarea şi dezinteresul etic. Treptat lucrurile se îndreaptă spre normalitate. Oamenii reînvață traiul, potrivit normei, redobândesc gustul vieții normale. De fapt, normalitatea, ca viață trăită potrivit normei, are o puternică întemeiere morală, Norma socială este, înainte de toate, norma morală. În viața obişnuită, oamenii şi comunitățile redescoperă interesul pentru viața morală, pentru valori şi pentru sensul etic al vieții practice. Organizațiile şi instituțiile parcurg acelaşi proces. Devin vizibile preocupările pentru normarea prin regulamente şi coduri ale vieții interne şi a culturii organizaționale. În ultimă instanță, se înțelege că eficiența în organizații nu poate fi redusă la simpla gestionare a resurselor financiare. Sunt cu adevărat puternice şi performante organizațiile capabile să gestioneze resursele umane, sa modeleze climatul şi starea de spirit a oamenilor.

În contextul succint schițat mai sus, este firească intensificarea investigațiilor privind spațial etic al vieții comunitare. Acestea vizează atât noile paradigme morale ale vieții sociale, cât şi procedurile practice de realizare a aprecierii morale în interiorul vieții comunitare.

În acest sens, demersul nostru actual, aflat în continuarea unor preocupări mai vechi, exprimate în studii şi comunicări ştiințifice, se sprijină pe o serie de repere.

- În mod cert asistăm, în lumea de azi, la o schimbare de paradigmă morală; omul este redescoperit sub imperativul diversității; fireşte, notele comune esențiale ale umanității nu sunt abandonate; raționalitatea, socialitatea ş.a.m.d. sunt, pentru mai departe, dimensiuni fundamentale ale umanității; în prim-plan trece însă unicitatea ființei umane; oamenii, ca ființe, sunt unici şi, tocmai prin aceasta, foarte diferiți. În acest context investigarea ştiințifică a universului social al diferențelor a devenit o preocupare de căpătâi în studiile etice, atât în cele fundamentale, cât şi în cele de etică aplicată. Este ceea ce intenționăm să facem noi înşine, prin succinte considerații privind semnificația diferențelor în universul social (în sens general), cât prin sublinierea sensului moral al respectului pentru diferențe în comunitatea academică (în acest mod generându-se unul dintre principiile universitare).
- Totodată, este interesant să observăm semnificația practică a investigațiilor privind condiția normative a aprecierii etice; în ceea ce ne priveşte, intenționăm să abordăm, pe scurt, corelațiile şi distincțiile privind aprecierea etica şi enunțurile specifice domeniilor administrativ şi juridic.
- În final, dorim o concretizare privind modul în care judecățile de normare etică s-au concretizat în principii ale eticii universitare şi în norme de acțiune în Academia Tehnică Militară, Bucureşti (în temeiul experienței dobândite în grupul de lucru însărcinat cu elaborarea Codului etic al Academiei Tehnice Militare).

Semnificația diferențelor în universul social.
Modelul corelării diferențelor

Aşa cum am mai avut prilejul să arătăm[1], diferența, ca termen filosofic, este un concept central în filosofia greacă (diaphora – Platon, Aristotel). Inițial, diferența avea rolul de a face distincția între specii (între „animale zoologice" şi „animale sociale", de exemplu). Ulterior, sensurile termenului se multiplică, se diversifică, se îmbogățesc. Diferența înseamnă atât deosebire, cât şi opoziție, separație, conflict.

De fapt, diferența presupune un tip de relație între termeni sociali, iar ipostazele situațiilor de diferență merg de la conjuncție (conjuncția între termenii diferenței) până la disjuncție (disjuncția între termenii diferenței).

[1] Maria Iacob, Dumitru Iacob, *Câteva observații privind relațiile publice militare*, în vol. "Provocări la adresa securității şi strategiei la începutul secolului XXI", Editura U.N.Ap., 2005.

În sociologia modernă, englezul Herbert Spencer dezvoltă enunţuri explicite privind funcţiile sociale ale diferenţei. Astfel, H. Spencer are în vedere rolul diferenţierii funcţionale, interne, care duce la funcţii distincte ale unor elemente ale socialului (mergând până la – să spunem – separarea puterilor în stat în societăţile moderne); totodată, există o forţă propulsivă, evolutivă în mecanismele diferenţei. Diferenţa este o resursă de creştere, iar păstrarea capacităţii sociale de diferenţiere este o forţă şi o formă a dezvoltării durabile.

În esenţă, putem deja observa semnificaţia practică uriaşă a gestionării diferenţelor. În realitatea socio-istorică, gestionarea diferenţelor lucrează într-un spectru care începe prin generarea şi exploatarea divergenţei dintre termenii diferenţei şi care, la cealaltă extremă, cuprinde procese de valorificare a convergenţei, a armoniei dintre termenii diferenţei. Grafic, spaţiul social al diferenţelor poate fi schiţat precum urmează:

CONFLICT	SPAŢIUL SOCIAL AL DIFERENŢELOR	COEZIUNE
Relaţie divergentă		Relaţie convergentă

În context contemporan, este de observat că diferenţa generează un limbaj şi o metodologie adecvate pentru înţelegerea şi proiectarea politicilor publice, comunitare. În esenţă, politicile publice constau într-un ansamblu de proceduri prin care diferenţele sunt identificate, monitorizate şi gestionate în aşa fel încât potenţialul constructiv, evolutiv al diferenţelor să fie activat şi multiplicat, iar consecinţele negative ale acestora să fie diminuate şi contracarate.

Premise socio-istorice

Secolul al XX-lea a fost marcat, indiscutabil, de gestionarea beligenă a diferenţelor. Am asistat la o exacerbare şi o explozie a diferenţelor şi la o abordare conflictuală a acestora. Atât cele două războaie mondiale cât şi evenimentele tragice din Orientul Apropiat şi Mijlociu, din fosta Iugoslavie (dar nu numai) ilustrează acest fapt. Comunităţile (mai largi sau mai restrânse) s-au confruntat cu precaritatea politicilor de gestionare a diferenţelor.

Premise socio-culturale

În bună măsură, deşi unele tradiţii sunt prezente, comunităţile locale şi regionale din Europa de Sud-Est nu au încă o cultură consistentă coerentă de gestionare a diferenţelor. Patologia fenomenului cuprinde atât erori de identificare şi valorizare a diferenţelor (prin exacerbarea, în unele contexte, a diferenţelor de apartenenţă etnică şi religioasă), cât şi vicii de comunicare. Cultura diferenţelor înseamnă, înainte de orice, cultura comunicării publice. Actul comunicării lucrează drept legătură funcţională între termenii diferenţei. În această perspectivă, comunicarea publică devine o formă a inteligenţei publice şi o modalitate de generare a sănătăţii sociale.

Premise geo-istorice

România are propria experiență în gestionarea diferențelor. Deşi a ştiut să se ferească şi a avut şanse de a fi ferită de explozia beligenă a diferențelor etnice şi religioase (în anii din urmă), în societatea românească există, în chip real, deficiențe privind gestionarea a multiple diferențe (de vârstă, sex, rezidență şi habitat, de instrucție, de posesie etc.).

Într-un sens mai larg, trebuie observate fluxurile de integrare ale României în U.E. (politicile de integrare sunt, de fapt, politici de gestionare a diferențelor). Ideea de mai sus este valabilă şi pentru Europa ca atare, pentru raporturile acesteia cu lumea euroatlantică şi lumea globală.

Repere metodologice pentru investigarea şi gestionarea diferențelor

Investigarea diferențelor impune articularea unei grile, care, în principiu, cuprinde următoarelor clase de indicatori:

a. indicatori socio-demografici (vârstă; sex); indicatori socio-naționali (apartenență etnică; cetățenie); indicatori socio-culturali ;indicatori socio-economici; indicatori socio-ecologici; indicatori socio-organizaționali; indicatori socio-comunicaționali etc.

În chip evident, inventarierea, mai sus realizată, a indicatorilor prin care poate fi investigat spațiul diferențelor sociale relevante, alcătuieşte doar o ipoteză metodologică primară. Demersul, în sens metodologic, se află abia la început. Oricum, este important să observăm că diferențele sociale sunt multiple, însă ele devin relevante social în anumite contexte socio-istorice. Practic, diferențele sunt valorizate socio-istoric mai intens sau mai slab, iar atunci când valorizarea este intensă, modul de gestionare a diferențelor devine vital.

În practică, investigarea şi gestionarea diferențelor implică realizarea în succesiune a următoarelor activități: definirea „indicatorilor de diferență”; monitorizarea câmpului social (diagnoza diferențelor); evaluarea diferențelor (a sensului de coagulare a evoluțiilor posibile şi a principalelor consecințe); proiectarea unor politici de gestionare a diferențelor; guvernarea diferențelor prin acte practice.

Totodată, investigarea diferențelor se realizează într-un registru triplu:

- investigarea diferențelor în câmpul social (prin prelucrarea datelor statistice);
- detectarea imaginii diferențelor în mass-media (prin monitorizare mass-media);
- detectarea opiniei comunitare privind diferențele (anchetă de opinie).

Din cele de mai sus, rezultă, cu claritate, că investigarea ştiințifică sistematică a diferențelor sociale este esențială pentru înțelegerea şi modelarea universului social. Aici se află rădăcina proiectării politicilor sociale (de gestionare conflictuală sau coezivă a diferențelor), cât şi premiza strategiilor etice (de valorizare pozitivă sau negativă a diferențelor).

Sensul etic al diferențelor în spațiul academic

Precum oricare alt spațiu social, spațiul academic este un spațiu al diferențelor. Unele dintre acestea sunt comune vieții sociale, precum diferențele de sex şi cele de vârstă. Altele, deşi prezente şi în alte spații sociale, dobândesc în contextul comunității academice (şi, în particular, în interiorul unei şcoli militare superioare) particularități şi expresii distincte. Asupra acestora din urmă dorim să ne oprim, în continuare, pe scurt.

În acest sens, avem în vedere diferențe precum:

- diferențe de status şi rol în educație (diferențele dintre educatori şi educați);
- diferențe privind condiția angajării instituționale a actorilor umani (actori care evoluează sub imperativul angajamentului militar – "militarii" şi actori care acționează sub imperativul normei sociale generale "civilii");
- diferențe privind condiția academică a disciplinelor de studiu (cele existente în planul de învățământ); din acest punct de vedere, o relevanță mai ridicată pot avea diferențele privind disciplinele de formarea inginerească şi cele complementare, de formare militară şi civică.

În opinia noastră, fundamentale în viața academică sunt, înainte de toate, diferențele dintre educatori şi educați. Aici este important să fie readuse în prim-plan idei de profunzime din tezaurul ştiințelor educației, idei privind riscurile "barierelor" în educație şi nevoia dialogului integral şi continuu între educatori şi educați. În ultimă instanță, abordarea etică a diferențelor în spațiul academic devine vizibilă prin parteneriatul în educație şi prin comunicarea academică extinsă. Acestea sunt procese strategice care, evident, au nevoie de o abordare de sine stătătoare (realizată cu un prilej ulterior).

Condiția normativă a aprecierii etice

Construirea şi gestionarea normei etice sunt procese de mare dificultate. Cel mai des, actorii vieții morale întâmpină dificultăți privind:

- diferențele de perspectivă privind autoritatea normativă şi diferențele de rang privind multiplele instanțe normative; mai exact spus, este vorba despre diferențele dintre autoritatea managerială (administrativă), autoritatea juridică şi autoritatea morală.
- nu mai puțin importante sunt diferențele de constituență intrinsecă a normelor administrative, juridice, respectiv morale.

În accepțiunea noastră, problemele de mai sus au următoarele soluții de principiu:

- autoritățile normative au acelaşi rang instituțional; rolurile autorității manageriale, juridice şi morale sunt echivalente în sens normativ;
- relația dintre autoritățile normative este, în chip natural, o relație de interdependentă şi co-funcționalitate;

- specificul normării în fiecare domeniu este structurat precum urmează: norma juridică este universală, prescripția comportamentală asociindu-şi obligatoriu sancțiunea punitivă în situațiile de abatere de la norma socială de ansamblu; norma managerială are drept referențial doar organizația (instituția) avută în vedere, ea fiind, precum norma juridică, imperativă; în fine, norma morală are funcție orientativă şi de influențare a climatului şi culturii instituționale; mai precis, sancțiunea etică nu angajează obligatoriu consecințe administrative sau juridice; însă, dacă o sancțiune administrativă sau juridică au o proiecție definită în timp, sancțiunea morală este, în chip obişnuit, dată odată pentru totdeauna; astfel spus, aprecierea morală asupra faptelor morale ale unui individ are şanse mari să devină perenă.

În perspectiva ideilor de mai sus, devine vizibil specificul normativ al aprecierii etice. Astfel:

- norma morală este construită în temeiul valorilor binelui public şi uman;
- norma morală se operaționalizează prin aprecierea etică; în esență, aprecierea etică are drept funcție valorizarea morală a faptelor indivizilor şi grupurilor; instanța de apreciere morală este comunitatea umană (organizațională, instituțională); în plan practic, explicitarea aprecierii morale poate fi făcută de către instanțe specializate, precum comisiile etice, care nu pot lucra însă decât sub autoritatea comunității instituționale;
- comisiile etice sunt îndreptățite să operaționalizeze prescripțiile unor coduri etice, prin care este fixată "harta" comportamentelor dezirabile din organizațiile de referință; firește, prescripțiile care alcătuiesc codurile etice nu contravin şi nu se pot substitui reglementărilor administrative şi juridice dintr-o organizație sau alta;
- deşi lipsită de forța sancțiunii juridice şi administrative, aprecierea morală este potențial extrem de puternică, tocmai pentru că se sprijină pe forța aprecierii comunității umane a organizației.

Un exemplu posibil privind norma etică în viața universitară

În contextul ideilor de mai sus, considerăm oportun să încadrăm experiența elaborării codului de etică universitară dintr-o instituție militară de învățământ superior (Academia Tehnică Militară din Bucureşti). Vom avea în vedere atât aspecte metodologice, privind articularea şi corelarea principiilor eticii universitare, cât şi aspectele practice referitoare la normele de acțiune etică. În interiorul experienței de redactare a Codului etic al Academiei Tehnice Militare, în cadrul unei echipe, au fost relevante, cu deosebire, următoarele aspecte:

- etica universitară tinde să se afirme drept domeniu distinct al normării etice (ca specie a eticii educației); drept urmare, un cod de etică universitară are menirea de a concretiza dezideratele morale şi modalitățile de acțiune specifice unei universități;

• în condițiile unei universități militare au valabilitate atât normele de ansamblu, cât şi cele specifice (privind educația patriotică şi normele cooperării în cadrul coalițiilor de securitate);

• în plan practic, este importantă fixarea specificului aprecierii etice ca normă de acțiune morală;

• în perspectiva observațiilor de mai sus, includem în demersul nostru modul în care au fost formulate principii şi norme de acțiune etică în Codul de etică universitară al Academiei Tehnice Militare, evidențiind respectul vizibil pentru diferențe.

Principii ale eticii universitare

Integritatea morală

• la baza eticii universitare se află integritatea morală, prin care sunt reunite idealurile şi obligațiile liber asumate ale fiecărui om şi ale întregii comunități academice;

• capacitatea comunității umane din Academia Tehnică Militară de a realiza misiunea formării specialiştilor militari rezultă direct din calitățile morale ale fiecărui membru al comunității, din hotărârea şi forța acestora de a-şi asuma şi promova binele ca opțiune morală fundamentală;

• integritatea morală se exprimă în faptele individuale ale oamenilor şi în forța comunității academice de a manifesta solidaritate şi spirit colegial;

• standardele profesionale şi de viață cotidiană ale integrității morale presupun responsabilitate etică şi autoexigență morală şi sunt contrare situațiilor de moralizare şi culpabilizare a membrilor comunității academice.

Libertatea academică

• fiecare membru al comunității universitare trebuie să evite lezarea libertății celorlalți, pe baza respectului pentru diferențe; încurajăm abordările riguroase şi critice, parteneriatul intelectual şi cooperarea, indiferent de opiniile politice sau de credințele religioase, apreciind că libertatea de gândire se află la baza drepturilor omului şi a libertății sociale.

Dreptatea şi echitatea

• dreptatea se bazează pe exercitarea corectă şi echitabilă a puterii şi pe prevenirea abuzului de putere, pe garantarea egalității de şanse în accesul la studii, angajare şi la programe, pe eliminarea conflictelor de interese, prevenirea şi combaterea oricărei forme de corupție, favoritism şi nepotism;

• membrii comunității academice vor fi tratați drept, corect şi echitabil; în Academia Tehnică Militară nu sunt permise discriminarea şi tratamentele inechitabile;

• oricare membru al comunității academice este îndreptățit să sesizeze şi să solicite măsuri reparatorii în situația unor tratamente neechitabile.

Dezvoltarea cunoaşterii, meritul profesional
şi corectitudinea intelectuală

• în concepția comunității universitare din Academia Tehnică Militară, adevărul este valoarea de temelie a ştiinței şi practicii sociale, fapt care determină aprecierea pozitivă a tuturor practicilor educaționale care contribuie la dezvoltarea cunoaşterii, la formarea studenților în spiritul adevărului, precum şi sancționarea promptă a situațiilor potrivnice cunoaşterii şi adevărului, (superficialitate în pregătirea academică, frauda intelectuală etc.);

• în Academia Tehnică Militară este respectată demnitatea fiecăruia într-un climat liber de orice manifestare şi formă de hărțuire, exploatare, umilire, dispreț, amenințare sau intimidare; membrii comunității promovează toleranța față de diferențele între oameni, între opinii, credințe şi preferințe intelectuale; Nu sunt permise manifestări misogine, rasiste, şovine, xenofobe, homofobe şi orice formă de hărțuire;

• ATM consideră dezirabile bunăvoința şi grija; în acest sens, se încurajează aprecierea, mândria şi recunoştința față de cei merituoşi, empatia, compasiunea, sprijinul față de cei aflați în nevoie, amabilitatea, politețea, altruismul, înțelegerea, solidaritatea şi solicitudinea față de toți membrii comunității academice, se descurajează şi sunt socotite indezirabile comportamentele care denotă invidie, cinism, vanitate, lipsă de amabilitate, formalism şi dezinteres;

• Academia Tehnică Militară este recunoscătoare față de toți cei care, în situații de crize majore sau calamități, sunt capabili de asumarea riscurilor şi de sacrificii.

Profesorii şi studenții din Academia Tehnică Militară sunt convinşi că nucleul capitalului moral al unei comunități este alcătuit din împletirea respectului de sine cu respectul şi aprecierea camarazilor, a tuturor celor cu care cooperăm pentru binele comun.

Codul de etică universitară al Academiei Tehnice Militare are rolul de a stimula spiritul civic, al coeziunii şi al responsabilității tuturor celor care alcătuiesc comunitatea academică.

În concluzie, aprecierea etică este construită pe baza "respectului pentru diferențe"; într-o instituție militară de învățământ superior imperativul respectului pentru diferențe generează reguli comportamentale şi practice organizaționale bazate pe respectul față de demnitatea ființei umane şi ataşamentul la valorile organizației militare.

SENSUL PROCESUAL AL INFRASTRUCTURII STRATEGICE A SECURITĂȚII NAȚIONALE

Ing. Victor MATEI

The strategic infrastructures of national security contain all the facilities and terrain improvements that could be used to defend the nation. The management of strategic infrastructures is deeply influenced by the options and general condition of the social system organizations, such as political or administrative organizations, economical or cultural and civic ones etc.

"Hoardele tătarilor caută noi locuri unde să se aşeze. Ele pornesc cu întregul popor, cu femei şi copii, sunt, deci, mai numeroşi proporțional adversarului. Cu aceste mijloace ar răsturna curând totul înaintea lor, dacă s-ar putea îmbina cu ele un înalt nivel cultural". În aceasta succintă formulare, Carl von Clausewitz, în celebra sa lucrare "Despre război", exprimă ceea ce, în opinia noastră, constituie sensul procesual al infrastructurii strategice a securității naționale. Fără îndoială, starea de securitate a unei comunități, a unei națiuni, este în mod hotărâtor influențată de capacitatea unei organizări militare de a "gestiona" un "loc", un "teritoriu", cât şi un ansamblu de "mijloace" şi "acțiuni" (o "pornire" cum spune Clausewitz, referindu-se la mişcările în teritoriu ale hoardelor tătare); fundamental este însă modul în care dimensiunea material-acțională a infrastructurii strategice a securității naționale se îngemănează cu dimensiunea valorică, umană, culturală a infrastructurii securității. Mai exact spus, ipoteza noastră este foarte simplă. În opinia noastră, starea de securitate a unei națiuni este hotărâtor determinată de infrastructura strategică (idee, în fond, de bun simț); mai mult decât atât însă, apreciem că infrastructura strategică a securității unei națiuni este semnificativ influențată de calitatea managementului infrastructurii strategice şi de suportul cultural al infrastructurii strategice (valori, atitudini şi comportamente sociale privind infrastructura strategică).

Aici, în aceste rânduri de început, considerăm oportună încă o observație. Dintotdeauna s-a apreciat, după cum bine se ştie, că banii sunt expresia concretă şi explicită, expresia cea mai relevantă a puterii. A avea bani înseamnă a fi puternic. Mai târziu s-a observat că există "ceva" mai

important decât posesia banilor. Este vorba despre capacitatea de a face bani. Pentru aceasta devin importante informațiile privind organizațiile, mediul extraorganizațional şi strategiile de dezvoltare organizațională. Sunt puternici cei care procesează eficient şi creativ informațiile. Acestea, informațiile, dau adevărata măsură a puterii. Cei care procesează informațiile au şi capacitatea de a face bani. De fapt, lucrurile sunt mult mai complexe. Deja ne-am obişnuit cu enunțurile care echivalează informațiile cu puterea. Oricât ar părea de surprinzător, ne confruntăm frecvent cu situații practice în care simpla acumulare şi procesare de informații nu mai sunt suficiente, nu mai garantează performanța şi randamentul organizațiilor. Istoria pare a se repeta. Vremurile când oamenii simțeau că simpla posesie a banilor nu mai este o garanție absolută în competiția pentru resurse şi în lupta pentru profit par să se repete. De această dată, semnele de întrebare şi de exclamare sunt puse asupra informațiilor. Mai sunt ele suficiente drept garanție a succesului?! De fapt, şi banii şi informațiile şi-au conservat importanța; numai că importanța acestora nu mai este acum "totală", "absolută"; existența şi modul de procesare şi gestionare a banilor şi a informațiilor sunt încorporate într-un proces mult mai larg şi trebuie privite şi analizate într-o perspectivă mult mai amplă. Schimbarea globală şi turbulența mediului global din lumea de azi şi de mâine generează noi provocări pentru manageri şi pentru managementul organizațiilor. Într-o lume în care organizațiile suportă presiunea a numeroşi vectori de schimbare, în prim-plan, în sens managerial, se află, tot mai evident, adaptabilitatea şi flexibilitatea organizațiilor, capacitatea managerilor de a genera în mod creativ strategii manageriale de dezvoltare durabilă. Banii şi informația devin ingrediente ale managementului adaptativ, inovativ. Adevărata forță a managerului contemporan rezidă în menținerea capacității de funcționare optimă a organizațiilor.

În opinia noastră, sensul procesual al infrastructurii strategice a securității naționale cuprinde, în esență, tocmai managementul flexibil al infrastructurii securității naționale, ansamblul acțiunilor, structurilor şi proceselor prin care sunt generate şi gestionate toate "faptele" privind infrastructura strategică a securității naționale.

În temeiul idelor de mai sus, demersul de față intenționează să fundamenteze un proiect de cercetare, un proiect animat de intenția "radiografierii" stării infrastructurii strategice a securității naționale a României şi analizei proceselor manageriale şi organizaționale de realizare şi gestionare a acesteia.

Infrastructura strategică – o scurtă privire

În mod obişnuit, în orice alcătuire socială, infrastructura exprimă şi realizează „coloana vertebrală" a alcătuirii respective. Firește, similitudinea cu universul biologic este relativă pentru simplul motiv că „alcătuirile sociale" sunt extrem de complexe. De fapt, infrastructura „vertebrează" un

sistem nu numai în sens structural, ci şi în sens funcţional. În ultimă instanţă, infrastructura este nu numai „structura propriu-zisă”, ci şi un „proces” cu desfăşurare amplă şi de profunzime. Aceasta este, în esenţă, principala idee pe care intenţionăm să o argumentăm, pe scurt, în cele ce urmează, cu referire explicită la infrastructura strategică a securităţii naţionale. În sensul celor de sus, pot fi remarcate, în primul rând, ideile referitoare la consistenţa şi actualitatea problemei, idei precum:

a.Infrastructura strategică a securităţii naţionale – care este alcătuită, după cum se ştie, din ansamblul obiectivelor şi lucrărilor de amenajare a teritoriului care pot fi folosite în scopul apărării naţionale – a constituit, dintotdeauna, o temă fundamentală a studiilor de securitate, o problemă vitală a apărării naţionale. În acest context, este important să se investigheze sistemul şi procesele constituirii şi gestionării infrastructurii strategice a securităţii naţionale din perspectiva socio-organizaţională, plecând de la ideea potrivit căreia managementul infrastructurii strategice este puternic influenţat de opţiunile şi starea organizaţiilor care alcătuiesc întregul sistem (organizaţii politice şi administrative, organizaţii economice, comunităţi etc.)

b. În acelaşi timp, tema infrastructurii strategice a securităţii naţiunilor cuprinde o problematică de mare actualitate, fapt vizibil din cel puţin trei unghiuri:

- în primul rând, infrastructura strategică a securităţii naţionale, atât cea globală, cât şi infrastructura militară specifică, constituie o componentă esenţială pentru exprimarea apartenenţei României la Alianţa Nord-Atlantică; standardele NATO vizează, poate în primul rând, calitatea infrastructurii strategice (aeroporturi, porturi, sisteme rutiere, facilităţi logistice medicale, infrastructura informaţională ş.a.m.d.); totodată, în Europa sunt tot mai vizibile disputa privind „infrastructura integrării” (coridoarele europene de transport) şi discuţia intensă referitoare la suportul infrastructural al integrării europene; forţând uşor metafora, am putea spune că integrarea europeană solicită atât „ mentalităţi europene”, dar şi „şosele europene”;
- în al doilea rând, observaţia empirică aplicată doar evenimentelor din ultimii ani din România (inundaţii grave, cu victime, cu locuinţe distruse, cu deteriorarea reţelelor de transport rutiere şi feroviare) şi din Europa, relevă caracterul vital al infrastructurii pentru starea unei societăţi şi, indiscutabil, pentru capacitatea sa de apărare;
- în al treilea rând, este semnificativ faptul că tema infrastructurii strategice a devenit o temă de interes public, o temă de reflecţie şi investigaţie pentru mediile academice şi pentru societatea civilă; atunci când într-o revistă de cultură (Dilema Veche, 2005, p.3) se spune că „Timişoara şi Aradul sunt acum mai aproape de Viena decât de Bucureşti” (urmare a excelentelor autostrăzi din Ungaria), este neîndoielnic ca tema infrastructurii strategice este „fierbinte” şi de interes general.

Stadiul cercetării ştiinţifice în domeniu şi spaţiile de interes

Literatura ştiinţifică de profil care se cuvine a fi investigată este semnificativă în câteva direcţii:

a. Studiile şi materialul documentar privind infrastructura strategică în România, în Europa şi în diverse spaţii ale planetei (infrastructura rutieră, infrastructura amenajărilor hidrografice, infrastructura amenajărilor urbanistice etc.); materialul documentar în această perspectivă este bogat şi cu un grad ridicat de relevanţă;

b. Studiile privind managementul organizaţiilor, managementul instituţiilor şi aspectele psihosociale privind „logica" de adâncime a acţiunii oamenilor şi grupurilor în spaţiul public: şi în acest domeniu, literatura românească şi străină existentă este bogată şi semnificativă; cu titlu de exemplificare vom încerca, în cele ce urmează, să aruncăm o prima privire asupra noilor condiţionări şi provocări socio-organizaţionale la care sunt supuşi şi la care trebuie să răspundă managerii în organizaţiile moderne.

În ansamblul său, proiectul de cercetare ştiinţifică pe care încercăm să-l fundamentăm acum îşi propune să realizeze o corelaţie între cele două direcţii (studiul infrastructurii strategice şi managementul organizaţiilor), schiţând o perspectivă socio-organizaţională asupra infrastructurii strategice a securităţii naţionale a României.

c. Importanţa infrastructurii strategice este vizibilă „cu ochiul liber" (de la circulaţia în oraşe, amenajările hidrografice etc.). Important este să se realizeze o abordare sistematică şi riguroasă a infrastructurii strategice ca temă de securitate naţională. O asemenea abordare este de interes pentru mediile academice (ca temă de instruire), pentru mediile civice (ca temă de interes public) şi pentru mediile politice (ca temă de decizie şi acţiune politică).

Tendinţe actuale în formarea managerilor

Aşa cum sugeram mai sus, „substanţa" infrastructurii strategice este intens influenţată de conţinutul proceselor manageriale şi de stilul abordărilor manageriale. Acest fapt este cu atât mai semnificativ cu cât construcţia şi gestionarea infrastructurii strategice a securităţii naţionale au loc în condiţii de schimbare profundă a mediului social şi de securitate, în condiţiile în care schimbarea ca atare şi conducerea schimbării au devenit probleme hotărâtoare pentru securitatea naţiunilor.

După cum s-a observat, conducerea schimbării este o dominantă a acţiunii manageriale şi a influenţării comportamentului organizaţional. În arsenalul acţiunii sale sunt incluse în mod necesar spiritul ipotetic, spiritul critic, atitudinea experimentală.

Societăţile începutului de mileniu sunt marcate, pe de o parte, de universalizarea educaţiei, iar pe de altă parte, de accelerarea în profunzime a

proceselor schimbării. Schimbarea este profundă, antrenând transformări de profunzime în conținutul şi strategia pregătirii managerilor, a conducătorilor de orice tip.

Tendința profesionalizării actelor productive şi totodată "profesionalizarea conducerii" este, de asemenea, incontestabilă. Prin creşterea în complexitate şi diversitate a organizațiilor, conducerea acestora nu mai poate zăbovi pe terenul simplei intuiții şi al empirismului; în consecință, conducătorul modern se profesionalizează prin învățarea "științei conducerii".

Modelul prestației manageriale tinde tot mai mult spre modelul cercetătorului. Conducătorul (managerul) devine un analist (un om de ştiință, am putea spune) şi îşi asumă noi atribuții funcționale precum înțelegerea critică, diagnosticarea capacității de funcționare a organizațiilor, prognoza şi decizia în condiții de incertitudine, organizarea proceselor de producție şi motivarea personalului în situații de risc şi în condiții de criză.

Managementul modern realizează o deschidere tot mai pronunțată spre terapia divergențelor şi a conflictelor, spre preîntâmpinarea şi contracararea acestora ca surse de inadaptabilitate, de rezistență la schimbare. Noul concept al sănătății organizaționale include, cum sugeram deja, şi dezvoltă tehnicile de conducere în condiții de incertitudine şi risc, acestea fiind valori funcționale inevitabile proceselor de schimbare.

Multitudinea rolurilor managerului modern înregistrează reordonări şi noi accente. Fireşte, au fost şi sunt importante rolurile relaționale, informaționale şi cele decizionale. În cadrul acestora, ca reacție la presiunile schimbării, tot mai mult în prim-plan apare dimensiunea inovatoare a acțiunii manageriale. Angajarea în inovare, în creație, solicită managerului transformarea obişnuințelor existente (propriile obişnuințe şi obişnuințele celor ce alcătuiesc rețeaua umană a organizației).

Provocările schimbării nu sunt singulare pentru organizații. La acestea se adaugă, tot mai vizibil, probleme fundamentale de ordin moral, de factură axiologică.

S-a observat, cu îndreptățire, că "nucleul etic" al acțiunii manageriale are o importanță vitală. Construirea unui mediu organizațional viabil impune un "filtru axiologic" în raport cu toate deciziile, practicile şi scopurile managerului şi ale organizației.

În practică sunt cu putință practici nocive pentru organizație, în cazul cărora se impune "terapia etică", practici precum:

a) formele stridente sau perfide de relativism etic, prin care se încearcă surmontarea sau minimalizarea distincției dintre "bine" şi "rău" (cu situația-limită în care se procedează cu brutalitate la substituirea reciprocă a celor două valori morale polare);

b) manifestarea distorsionată a "sindromului loialității", ataşamentul față de organizație intrând în discordanță cu datoria față de adevăr: este poate

una dintre căile cele mai sigure de a submina din interior o organizație, falsă "solidaritate de grup" generând direct şi ireversibil "implozia" organizațională;

c) nu mai puțin nocivă este "obsesia imaginii"; adevărul este răstălmăcit, scopurile de perspectivă ale organizației fiind sacrificate pe altarul "percepției imediate", al prestigiului facil.

Firește, managementul unei organizații este performant doar atunci când capacitatea managerială de gestionare a schimbărilor turbulente şi greu previzibile se asociază cu forța morală de a promova binele fiecărui om, al organizației şi comunității.

O scurtă concluzie

Evident rezultă cu claritate din analiza succintă de până acum că spiritul creativ şi spiritul adevărului sunt valori fundamentale pentru funcționarea organizațiilor moderne. Aceste valori vor guverna şi toate procesele vizând construcția şi gestiunea infrastructurii strategice a securității naționale. Proiectul nostru de investigație științifică, schițat în cele de mai sus, intenționează să demonstreze ca o lume trainică, o lume sigură, o lume a securității individuale şi comunitare nu poate fi construită decât pe fundamentul valorilor eficienței, adevărului şi dreptății morale.

ALTERNATIVĂ LA EXERCIȚIILE FIZICE EXECUTATE CU HALTERE

Conf.univ.dr. Mihaela LOGHIN

Pour avoir de jolies épaules, un dos musclé, des bras toniques et des cuisses d'athlète, utilisez un simple bâton. Le bâton a plus d'une qualité: non seulement il muscle comme les haltères mais, en plus, il vous tait prendre la bonne position.

Exercițiile fizice executate cu ajutorul bastonului special de gimnastică au ceva asemănător, ca formă şi acțiune asupra musculaturii, cu halterele, în plus, au avantajul că ajută segmentele corpului să lucreze în poziția dorită şi localizează mai bine mişcarea. În antrenamentul cu haltere, mişcările sunt limitate, ca şi pozițiile de lucru şi grupele musculare pe care dorim să le lucrăm.

Bastonul este un obiect ce poate fi utilizat cu succes în efectuarea de exerciții fizice, atât de către oamenii sănătoşi, cât şi de către persoanele cu deficiențe fizice, ceea ce reprezintă un prim avantaj față de haltere. Exercițiile cu bastonul pot fi executate de oricine, la orice vârstă, ele solicitând controlat atât grupe musculare cât şi articulații.

Efectele lucrului cu bastonul sunt benefice, contribuind la tonifiere şi elasticitate musculară, mobilitate şi suplețe articulară. Pentru persoanele care doresc să-şi întărească musculatura, să elimine surplusul de țesut adipos şi să scape de stres şi de oboseală psihică, sunt suficiente două-trei şedințe pe săptămână a câte 30-35 minute prin efectuarea unui set de 5 exerciții fizice. Aceste exerciții au un caracter general şi se adresează principalelor zone corporale: umeri, spate, fese şi brațe. Într-o formă succintă, acestea sunt prezentate în continuare.

EXERCIȚIUL nr.1

Este un exercițiu pentru umeri prezentat în fig. nr. 1:

• din poziția stând, cu picioarele întinse şi apropiate, brațele pe lângă corp ținând bastonul cu priză la nivelul lățimii umerilor, se ridică bastonul la nivelul pieptului, coatele cât mai sus, umerii la orizontală; se coboară bastonul în poziția inițială, de plecare, în acelaşi ritm. Se recomandă executarea mişcării de ridicare şi coborâre a bastonului de 10-12 ori în serie, iar în total, 3 serii cu pauze între ele de 30-40 secunde. Din aceeaşi poziție de plecare, bastonul poate fi ridicat şi deasupra capului, cu brațele întinse.

Indicații tehnice: spatele trebuie să fie întins, drept, iar capul în extensie, cu bărbia înainte, iar genunchii întinşi.

EXERCIȚIUL nr.2

Pentru un spate sănătos, cu o musculatură paravertebrală suficient de tonifiată pentru asigurarea unei posturi şi atitudini corecte, în scopul prevenirii instalării oricărei dureri la nivelul coloanei, prezentăm în fig. nr. 2 următorul exercițiu:

• din poziția stând, picioarele apropiate, genunchii întinşi, trunchiul aplecat înainte în unghi drept, capul în poziție neutră, se ține bastonul cu amândouă mâinile la nivelul genunchilor; din această poziție se ridică bastonul cât mai sus, deasupra capului, unde se ține 5 secunde, după care se coboară în poziția inițială. Această mişcare se repetă de 6 ori.

Indicații tehnice: genunchii şi spatele se păstrează în poziție întinsă, pe tot parcursul execuției.

EXERCIȚIUL nr. 3

Acest exercițiu se adresează în special coapselor. În fig. nr. 3 este prezentat următorul exercițiu:

• din poziția stând, picioarele întinse şi uşor depărtate (la lățimea şoldurilor), bastonul sprijinit sub bărbie cu ajutorul brațelor în poziție încrucişată; din această poziție se efectuează genuflexiuni cât mai adânci, cu împingerea feselor cât mai înapoi. Mişcarea angrenează întreg corpul şi păstrează spatele drept, motiv pentru care acest exercițiu este foarte eficient prin solicitarea musculaturii integrale a corpului. Exercițiul se execută în 3 serii a câte 15-20 repetări fiecare, cu pauze între serii de 60-90 secunde.

EXERCIȚIUL nr. 4

Se adresează, în special, musculaturii brațelor şi are drept efect tonifierea, subțierea țesutului adipos şi întărirea articulațiilor. Acesta este prezentat în fig. nr. 4:

• din poziția stând, piciorul drept fandat înainte, piciorul stâng întins înapoi (între cele două tălpi, o distanță de 1 metru); mâna dreaptă sprijinită cu palma pe coapsa dreaptă, mâna stângă îndoită la nivelul cotului într-un unghi puțin mai mare de 90 de grade, cotul stâng orientat înapoi, bastonul ținut în poziție verticală, cu priză la nivelul şoldului. Din această poziție, se duce prin avântare brațul drept deasupra capului, întins şi arcuit, după care se revine la poziția inițială. Acelaşi lucru se execută cu piciorul stâng fandat înainte şi brațul stâng sprijinit pe coapsa stângă. Exercițiul se execută în 3 serii pe fiecare parte, cu 15-20 repetări în serie şi cu pauze de 60 secunde.

EXERCIȚIUL nr. 5

În fig. nr. 5 este prezentat un exercițiu fizic de compensare care se execută, de regulă, după primele 4 exerciții şi are rol de relaxare, deoarece în toate exercițiile anterioare spatele, în special, este cel mai solicitat. De aceea, este recomandat ca la sfârşitul programului să se execute acest exercițiu, liber, de întindere, pentru relaxarea musculaturii spatelui, astfel:

• din poziția „în patru labe”, picioarele uşor depărtate la lățimea şoldurilor, spatele drept, capul în poziție neutră, brațele sprijinite cu palmele pe sol, uşor îndoite înainte. Din această poziție, se încearcă să se întindă brațele, cu tragerea (apropierea) omoplaților şi coborârea pieptului aproape de nivelul solului. Se menține această poziție timp de 5 secunde, inspirând profund. Se execută 3-6 serii.

Toate aceste exerciții se recomandă persoanelor care nu suferă de afecțiuni la nivelul coloanei vertebrale, dar şi celor cu probleme, numai după un consult medical de specialitate.

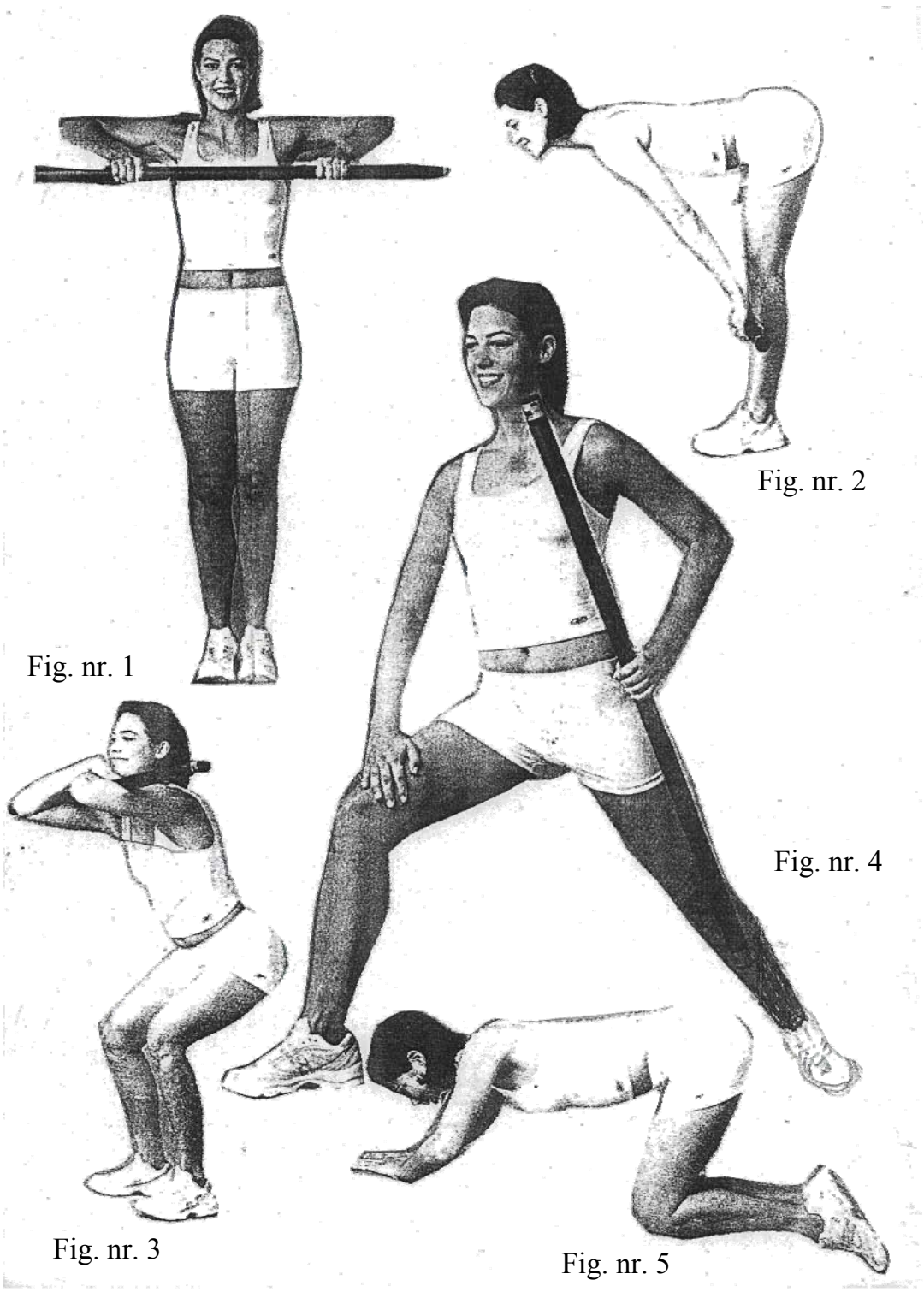

Fig. nr. 1

Fig. nr. 2

Fig. nr. 3

Fig. nr. 4

Fig. nr. 5

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE
"CAROL I"

Redactori: *Ioan GRECU*
Laura MÎNDRICAN
Corector: *Mariana AGAFIȚEI*
Tehnoredactor: *Gabriela CHIRCORIAN*
ISSN 1453-4967

Bun de cules: 01.09.2006	**Bun de multiplicat: 15.12.2006**
Hârtie copiator: A3	**Format: A5**
Coli tipar: 16,625	**Coli editură: 8,312**

Lucrarea conține 266 de pagini.

Tipografia Universității Naționale de Apărare "Carol I"
Şoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, Bucureşti
e-mail: buletin@unap.ro
Tel./Fax 319.59.69; 319.48.80/0215; 0307

00100/1466/06 **C. 398/2006**